

**De doorwerking van het VN-Verdrag
inzake de Rechten van het Kind
in de Nederlandse Rechtspraak**

Mr. G.C.A.M. Ruitenberg

Met subsidie van het Ministerie van Justitie
Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
Den Haag

vrije Universiteit amsterdam

Voorwoord

Het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) is -waarschijnlijk- het meest interessante internationale mensenrechtenverdrag. Het is het meest universele verdrag dat wij hebben (geratificeerd door 191 Staten) en het bestrijkt voor alle personen onder achttien jaar niet alleen hun burger- en politieke rechten maar ook hun economische, sociale en culturele rechten en een belangrijk aantal kind specifieke rechten. Het heeft bovendien in veel landen in alle delen van de wereld een indrukwekkende hoeveelheid activiteiten gegenereerd, dankzij het werk van talrijke NGO's en van de gespecialiseerde organen van de VN, in het bijzonder UNICEF, die bijdragen aan de implementatie van het IVRK.

Een belangrijke graadmeter voor de toepassing van het Verdrag is de mate waarin zijn bepalingen doorwerken in de rechtspraak. Het VN Comité voor de Rechten van het Kind, dat toeziet op de naleving van het IVRK, vraagt de Staten derhalve om concrete en gedetailleerde informatie over deze doorwerking. Helaas moeten vrijwel alle landen het antwoord op deze vraag schuldig blijven. Met de resultaten van dit onderzoek kan de Nederlandse regering bij de volgende ontmoeting met het VN Comité (september 2004) op zeer specifieke vragen over de doorwerking van het IVRK in de rechtspraak bevredigende antwoorden geven.

Maar dat was uiteraard niet de enige noch de eerste reden voor dit onderzoek. Het onderzoek is vooral bedoeld om via geordend overzicht van en commentaar bij de relevante rechtspraak sinds ongeveer de datum van inwerkingtreding van het Verdrag voor Nederland (8 maart 1995) bij te dragen aan een betere doorwerking van het IVRK in de Nederlandse rechtspraktijk.

De onderzoekers hopen dat de gepresenteerde informatie voor de advocatuur, het openbaar ministerie en de rechterlijke macht en anderen zoals bijvoorbeeld kinderbeschermingsorganisaties van nut zal zijn om te beoordelen of en zo ja hoe het IVRK kan c.q. zou kunnen worden gebruikt. Het is uiteraard ook onze hoop dat dit gebruik in de komende jaren zal toenemen. Wij hopen voorts dat dit werk ook haar nut zal hebben in opleidingen en cursussen betreffende het IVRK.

Het is onze bedoeling in de komende jaren met enige regelmaat soortgelijke overzichten van recente rechtspraak te doen verschijnen. Wij doen derhalve een dringend beroep op de rechtspraktijk om ons te informeren over rechterlijke beslissingen waarin (mede) een beroep is gedaan op het IVRK.

Het onderzoek is verricht door mevrouw Ruitenbergh en het laatste hoofdstuk komt voor rekening van ondergetekende.

Wij zijn het ministerie van Justitie zeer erkentelijk voor de subsidie die dit onderzoek mogelijk maakte. Wij willen ook onze dank betuigen aan de leden van de begeleidingscommissie voor hun constructieve inbreng tijdens de uitvoering van het onderzoek. Wij stellen reacties op prijs die kunnen bijdragen aan verbetering van toekomstige soortgelijke publicaties.

Amsterdam, 20 januari 2003

Prof. Jaap E. Doek

Inhoudsopgave

	Pagina
Voorwoord	1
Inhoudsopgave	3
Afkortingenlijst	7
Inleiding	9
Hoofdstuk 1 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind	
1.1 Inleiding	11
1.2 Totstandkoming van het Verdrag	11
1.3 Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind in het kort	12
1.3.1 Bestaansrecht van het Verdrag	13
1.3.2 Indeling van het Verdrag	13
1.4 Toezicht op de naleving van het Verdrag (art. 42-45 IVRK)	14
1.4.1 Het Comité en het systeem van periodieke rapportage	14
1.4.2 Behandeling van de rapporten	15
1.4.3 'Concluding Observations'	15
1.5 Conclusie	16
Hoofdstuk 2 Ratificatie van het Verdrag door Nederland	
2.1 Inleiding	17
2.2 De inhoud van het wetsvoorstel	17
2.2.1 Motieven voor bekrachtiging	17
2.2.2 Voorgestelde voorbehouden en interpretatieve verklaringen	17
2.2.3 Werking van de verdragsbepalingen; gevolgen van het Verdrag voor Nederland	18
2.2.3.1 Rechtstreekse werking	18
2.2.3.2 Horizontale werking	20
2.3 Behandeling van het wetsvoorstel	20
2.3.1 Advies van de Raad van State en nader rapport	20
2.3.2 Behandeling in de Tweede Kamer	21
2.3.2.1 Schriftelijke voorbereiding	21
2.3.2.2 Mondelinge behandeling	23
2.3.3 Behandeling in de Eerste Kamer	23
2.3.3.1 Schriftelijke voorbereiding	23
2.3.3.2 Mondelinge behandeling	24
2.4 Enkele reacties op het wetsvoorstel van buiten de politiek	24
2.5 Conclusie: Ratificatie en inwerkingtreding	25
Hoofdstuk 3 Rapportage aan het Comité	
3.1 Inleiding	27
3.2 Rapportage aan het Comité door de Staat en NGO's	27
3.2.1 Het Staatsrapport	27
3.2.2 Rapporten, informatie en kritiek van NGO's	27
3.3 Procedureverloop bij het Comité	28
3.4 'Concluding Observations' van het Comité wat betreft Nederland	29

3.5	Reactie van de Staat op de 'Concluding Observations'	31
3.6	Conclusie	32

Hoofdstuk 4 Jurisprudentieoverzicht tot en met 2001

4.1	Inleiding	33
4.2	Jurisprudentie per artikel	33
	art. 2 IVRK (discriminatieverbod)	33
	art. 3 IVRK (belangen van het kind)	36
	art. 4 IVRK (maatregelen ter verwezenlijking van rechten)	54
	art. 5 IVRK (eerbiediging van gezag over het kind)	55
	art. 6 IVRK (recht op leven en ontwikkeling)	56
	art. 7 IVRK (recht op naam, nationaliteit, kennen van/verzorging door ouders)	58
	art. 8 IVRK (recht op behoud en herstel van identiteit)	63
	art. 9 IVRK (gezinsleven)	65
	art. 10 IVRK (gezinshereniging)	78
	art. 11 IVRK (internationale kinderontvoering)	82
	art. 12 IVRK (hoorrecht van het kind)	84
	art. 16 IVRK (privacy)	85
	art. 19 IVRK (beschermingsmaatregelen tegen geweld, misbruik, mishandeling)	86
	art. 20 IVRK (waarborgen gezinsvervangende zorg)	88
	art. 21 IVRK (adoptie)	89
	art. 22 IVRK (vluchtelingen)	91
	art. 23 IVRK (gehandicapte kinderen)	93
	art. 26 IVRK (sociale zekerheid)	96
	art. 27 IVRK (toereikende levensstandaard)	97
	art. 28 IVRK (onderwijs)	99
	art. 37 IVRK (bescherming tegen foltering, wrede behandeling en bestraffing)	101
	art. 40 IVRK (kinderstrafrecht)	108
	Geen specifieke bepaling	112

Hoofdstuk 5 Samenvatting Rechtspraak & beantwoording van de onderzoeksvragen

5.1	Inleiding	121
5.2	Samenvatting van de Rechtspraak	121
	art. 2 IVRK (discriminatieverbod)	121
	art. 3 IVRK (belangen van het kind)	122
	art. 4 IVRK (maatregelen ter verwezenlijking van rechten)	127
	art. 5 IVRK (eerbiediging van gezag over het kind)	127
	art. 6 IVRK (recht op leven en ontwikkeling)	128
	art. 7 IVRK (recht op naam, nationaliteit, kennen van/verzorging door ouders)	128
	art. 8 IVRK (recht op behoud en herstel van identiteit)	130
	art. 9 IVRK (gezinsleven)	130
	art. 10 IVRK (gezinshereniging)	132
	art. 11 IVRK (internationale kinderontvoering)	133
	art. 12 IVRK (hoorrecht van het kind)	134
	art. 16 IVRK (privacy)	135
	art. 19 IVRK (beschermingsmaatregelen tegen geweld, misbruik, mishandeling)	135
	art. 20 IVRK (waarborgen gezinsvervangende zorg)	136
	art. 21 IVRK (adoptie)	137
	art. 22 IVRK (vluchtelingen)	137
	art. 23 IVRK (gehandicapte kinderen)	138

art. 26 IVRK (sociale zekerheid)	139
art. 27 IVRK (toereikende levensstandaard)	139
art. 28 IVRK (onderwijs)	140
art. 37 IVRK (bescherming tegen foltering, wrede behandeling en bestraffing)	140
art. 40 IVRK (kinderstrafrecht)	142
Geen specifieke bepaling	143
5.3 Beantwoording van de onderzoeksvragen	144
5.3.1 Welke verdragsbepalingen zijn tot nu toe voor de rechter ingeroepen of ambtshalve door de rechter toegepast en met welke uitkomsten?	144
5.3.2 Zijn alle 'rechtstreeks werkende' verdragsbepalingen die genoemd zijn in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet tot nu toe ook daadwerkelijk ingeroepen voor de rechter en rechtstreeks toegepast?	144
5.3.3 Wat voor conclusies kunnen hieruit worden getrokken met betrekking tot de vraag hoe verdragsbepalingen rechtstreeks door de rechter zouden kunnen worden toegepast in de toekomst?	146
Hoofdstuk 6 Nabeschuwing	
6.1 Inleiding	147
6.2 Een magere oogst (?)	147
6.3 Enige thematische nabeschuwingen	148
6.3.1 Rechtstreekse werking	148
6.3.2 Vreemdelingenrecht en het kind	149
6.3.3 Afstammingsrecht	152
6.3.4 Omgangsrecht	152
6.4 De toekomst	153
6.5 Conclusie	154
Samenvatting	155
Summary	157
Literatuurlijst	159
Bijlagen	
Bijlage I - De Begeleidingscommissie	163
Bijlage II- Verdragstekst: Verdrag inzake de Rechten van het Kind	165
Bijlage III- Geannoteerd Literatuuroverzicht	183
Bijlage IV- Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Netherlands 26/10/99	195
Bijlage V- Chronologisch Rechtspraak Register	201
Bijlage VI- Rechtspraak Register op onderwerp	205

Afkortingenlijst

AKW	Algemene Kinderbijslag Wet
AMA	Alleenstaande Minderjarige Asielzoeker
ABRvS	Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
Comité	Comité voor de Rechten van het Kind
CRvB	Centrale Raad van Beroep
DCI	Defence for Children International
EG	Europese Gemeenschap
EHRM	Europees Hof voor de rechten van de mens
ESH	Europees Sociaal Handvest
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden
Gw	Grondwet
ILO	International Labour Organisation
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
IVESCR	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
NGO('s)	Non-gouvernementele organisatie(s)
NJCM	Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten
NIZW	Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn
PIJ	Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen
Raad	Raad voor de Kinderbescherming
Roa	Regeling opvang asielzoekers
Rva	Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 1997
UNICEF	United Nations International Children Fund
VN	Verenigde Naties
Vw	Vreemdelingenwet
WVV	Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht
zp	Zittingsplaats

Inleiding

Directe aanleiding voor dit onderzoek vormden de 'Concluding Observations'¹ van het Comité voor de Rechten van het Kind(Comité), waarin werd aanbevolen dat Nederland een doorlopend trainingsprogramma voor informatieverstrekking over de implementatie van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind(IVRK) zal ontwikkelen, zodat kinderen, ouders, samenleving en alle overheidsinstanties zich van het belang van het Verdrag bewust zijn. Daarnaast werd de aanbeveling gedaan om systematisch en doorlopend trainingen over de verdragsbepalingen aan alle professionals die voor of met kinderen werken, zoals onder andere rechters, advocaten, leraren en maatschappelijk werkers te ontwikkelen.

Voor inzicht in de implementatie van het IVRK in Nederland, is het van belang te weten hoe dit Verdrag doorwerkt in de Nederlandse rechtspraak. Daarop richt zich dit onderzoek waarin de -gepubliceerde en zoveel mogelijk ongepubliceerde- Nederlandse rechtspraak, voor zover daarin een beroep is gedaan op één of meer bepalingen van het IVRK of voor zover de rechter één of meer bepalingen ambtshalve heeft toegepast, in de periode tot 1 januari 2002 is geïnventariseerd, geordend en geanalyseerd.

In het onderzoek worden onder andere de volgende vragen beantwoord:

- a. *Welke verdragsbepalingen zijn tot nu toe voor de rechter ingeroepen of ambtshalve door de rechter toegepast en met welke uitkomsten?*
- b. *Zijn alle 'rechtstreeks werkende' verdragsbepalingen die genoemd zijn in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet² tot nu toe ook daadwerkelijk ingeroepen voor de rechter en rechtstreeks toegepast?*
- c. *Wat voor conclusies kunnen hieruit worden getrokken met betrekking tot de vraag hoe verdragsbepalingen rechtstreeks door de rechter zouden kunnen worden toegepast in de toekomst?*

Aandacht wordt hierbij besteed aan erkende rechtstreekse werking van sommige bepalingen van andere mensenrechtenverdragen en met name aan het VN-Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten(IVBPR) en het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden(EVRM).

Het is de bedoeling dat dit onderzoek de basis legt voor vervolgpublishaties (jaaroverzichten) die jaarlijks zullen worden verzorgd door de sectie Familie- en Jeugdrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam.

De resultaten van dit onderzoek en de vervolgonderzoeken kunnen worden betrokken bij de volgende rapportage(s) aan het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Dit Comité vraagt vrijwel standaard naar de doorwerking c.q. het gebruik van artikelen van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind in de rechtspraak. Daarnaast wordt verwacht dat de resultaten van nut zijn voor de rechterlijke macht, advocatuur en andere professionals die werkzaam zijn in de jeugdhulpverlening, jeugdbescherming en het jeugdstrafrecht.

¹ CRC/C/15/Add.114.

² Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3.

Voor dit onderzoek zijn rechterlijke uitspraken tot 1 januari 2002 waarin het IVRK een rol speelt geïnventariseerd, geordend en geanalyseerd. De gepubliceerde uitspraken zijn gezocht en gevonden in diverse tijdschriften en op internet. Ongepubliceerde uitspraken werden veelal toegestuurd door personen die werkzaam zijn bij een Rechtbank of Gerechtshof. Verder is gebruik gemaakt van diverse literatuur die voor 1 januari 2002 verschenen is.

De opbouw van dit onderzoek is als volgt. Na de inleiding wordt in hoofdstuk 1 kort de ontstaansgeschiedenis, inhoud en het toezicht op de naleving van het Verdrag besproken. Vervolgens komt in hoofdstuk 2 de wetsgeschiedenis van het IVRK in Nederland aan de orde. Daarna wordt in hoofdstuk 3 aandacht besteed aan de initiële rapportage van de Nederlandse overheid en non-gouvernementele organisaties(NGO's) aan het Comité voor de Rechten van het Kind en aan de 'Concluding Observations' van dit Comité. Dan volgt in hoofdstuk 4 een jurisprudentieoverzicht van uitspraken (tot en met 2001) waarin het IVRK een rol speelde. Per Verdragsartikel worden kort de uitspraken waarin dat specifieke artikel aan de orde kwam, besproken.³ In hoofdstuk 5 wordt de jurisprudentie per artikel samengevat en van commentaar voorzien. Tevens worden de onderzoeksvragen beantwoord. Tenslotte volgt in hoofdstuk 6 een nabeschuwing, waarin per thema commentaar bij de jurisprudentie zal worden gegeven. Als bijlagen zijn een overzicht van de leden van de begeleidingscommissie (bijlage 1), de Nederlandse verdragstekst (bijlage 2), een geannoteerd literatuuroverzicht (bijlage 3), de 'Concluding Observations' van het Comité (bijlage 4), een chronologisch jurisprudentieoverzicht (bijlage 5) en een jurisprudentieoverzicht op onderwerp (bijlage 6) opgenomen.

³ Iedere zaak is genummerd, om het opzoeken en verwijzen te vergemakkelijken. Bijvoorbeeld 3.1 wil zeggen art. 3 IVRK, zaak nummer 1. 6.2 verwijst naar art. 6 IVRK zaak nummer 2 etc.

Hoofdstuk 1 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

1.1 Inleiding

Alvorens kan worden nagegaan hoe het IVRK doorwerkt in de Nederlandse rechtspraak, is het van belang een beeld te hebben van de geschiedenis van dit Verdrag en op de hoogte te zijn van de inhoud ervan. Daarom zullen deze punten hieronder kort worden besproken. Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de ontstaansgeschiedenis,⁴ inhoud en het toezicht op de naleving van het Verdrag. In het volgende hoofdstuk zal de wetsgeschiedenis van het IVRK in Nederland aan de orde komen.

1.2 Totstandkoming van het Verdrag

Op 20 november 1989 werd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties(VN) het Verdrag inzake de Rechten van het Kind unaniem aangenomen.⁵ Vervolgens trad het op 2 september 1990 in werking, dertig dagen nadat twintig landen het hadden geratificeerd (art. 49 lid 1 IVRK). Inmiddels heeft het IVRK al enkele jaren vrijwel universele gelding.⁶

Voorafgaand aan het Verdrag was reeds in 1924 -als reactie op de gevolgen die de Eerste Wereldoorlog voor kinderen had- een 'Verklaring voor de Rechten van het Kind' (Verklaring van Genève) door de Assemblee van de Volkenbond aangenomen. Hoewel de bepalingen van die Verklaring niet alleen op oorlogssituaties van toepassing waren, werd de inhoud duidelijk door de ervaringen van de Eerste Wereldoorlog beïnvloed. De bepalingen waren niet als rechten van kinderen geformuleerd, maar hielden plichten in die door 'mannen en vrouwen van alle naties' geaccepteerd werden.

Na de Tweede Wereldoorlog werden er onmiddellijk pogingen gedaan om de Algemene Vergadering van de VN (die als opvolgster van de Volkenbond was opgericht) een herziene Verklaring van de Rechten van het Kind te laten aannemen. Het duurde uiteindelijk echter tot 20 november 1959 voor de Algemene Vergadering van de VN, unaniem, de herziene Verklaring aannam. Inhoudelijk verschilde de Verklaring aanzienlijk van de voorgaande Verklaring. De beginselen van deze Verklaring zagen namelijk niet slechts op materiële, maar tevens op immateriële behoeften van kinderen.⁷

Ongeveer twintig jaar later werden de rechten van kinderen vastgelegd in een Verdrag in plaats van in een Verklaring. Een Verdrag is immers juridisch bindend voor de Staat die het ratificeert -dat wil zeggen dat de staat die partij is bij het Verdrag gehouden is tot toepassing/naleving van de verplichtingen die uit het Verdrag voortvloeien- terwijl een Verklaring juridisch gezien geen verplichtende betekenis heeft.

⁴ Voor uitgebreidere informatie daarover: S.L. Detrick, J.E. Doek, N. Cantwell, *The United Nations Convention on the Rights of the Child. A Guide to the "Travaux Préparatoires"*, Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers 1992.

⁵ General Assembly Resolution, Resolution 44/25 (Official Records of the G.A.: Forty-Fourth session, Supplement No. 49; A/4449). Officiële Verdragstekst: *Trb.* 1990, 46 of <http://www.unhchr.ch>. Nederlandse vertaling: *Trb.* 1990, 170.

⁶ Zie de website van 'Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights', <http://www.unhchr.ch>. Bij het Verdrag zijn 191 staten partij, alleen Somalië en de Verenigde Staten niet. Zij hebben het Verdrag wel ondertekend (Somalië op 9 mei 2002 en de Verenigde Staten op 16 februari 1995). Oost-Timor, dat op 20 mei 2002 onafhankelijk werd, heeft aangekondigd het Verdrag zo spoedig mogelijk te zullen ratificeren.

⁷ Zie voor de geschiedenis van de rechten van het kind vòòr het IVRK: P.E. Veerman, *The rights of the child and the changing image of childhood*, Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers 1992.

Op 7 februari 1978 werd door Polen een ontwerpverdrag inzake de Rechten van het Kind ingediend bij de VN-Commissie voor de Rechten van de Mens, waarvan de inhoud grotendeels overeenkwam met die van de Verklaring van 1959. Het idee bestond om de verdragstekst het jaar daarop, in het Internationaal Jaar van het Kind (1979), aan te nemen. Dit bleek echter door een grote hoeveelheid kritische opmerkingen van diverse lidstaten en internationale organisaties, niet haalbaar. Critici vonden onder andere dat er onvoldoende rekening werd gehouden met de sociale, economische en culturele ontwikkelingen en veranderingen die na de Verklaring van 1959 hadden plaatsgevonden en dat de bepalingen te vaag waren geformuleerd. Tegen een Kinderrechtenverdrag *an sich* verzette niemand zich. Daarom werden de voorbereidingen gecontinueerd. In 1979 werd door de VN-Commissie voor de Rechten van de Mens een werkgroep ingesteld om een nieuwe Verdragstekst te ontwerpen, waarbij onder andere rekening moest worden gehouden met inzichten en suggesties van lidstaten, intergouvernementele organisaties en non-gouvernementele organisaties.

Aan deze 'open-eind' werkgroep⁸ konden staten die waren vertegenwoordigd in de VN-Commissie voor de Rechten van de Mens en andere lidstaten van de VN, intergouvernementele en non-gouvernementele organisaties deelnemen. De werkgroep hield elf sessies waarbij zij altijd opereerde op basis van consensus, zodat zoveel mogelijk staten uiteindelijk het Verdrag zouden kunnen ratificeren. Dit leidde er onder andere toe dat de totstandkoming van het IVRK lang duurde en voorstellen die duidelijk de steun van een meerderheid hadden toch niet werden aangenomen. Uiteindelijk werd het ontwerpverdrag op 23 februari 1989 door de werkgroep ingediend bij de Commissie.

Op 20 november 1989 werd tenslotte -precies dertig jaar na de Verklaring van de Rechten van het Kind van 1959- het Verdrag inzake de Rechten van het Kind door de Algemene Vergadering van de VN aangenomen.⁹

1.3 Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind in het kort

In het kader van dit onderzoek ontbreekt de ruimte om uitvoerig op ieder verdragsartikel afzonderlijk in te gaan.¹⁰ Verderop, in hoofdstuk vier, zullen wel enkele artikelen die in de jurisprudentie een rol hebben gespeeld kort worden toegelicht.

Deze paragraaf geeft slechts een globaal overzicht van de indeling van het Verdrag. Tevens wordt aangegeven wat de toegevoegde waarde van het IVRK kan zijn, naast andere mensenrechtenverdragen.

Terzijde wordt hierbij opgemerkt dat inmiddels is getracht de werking van het Verdrag te versterken door middel van het aannemen van twee protocollen: het 'Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflicts'¹¹ dat op 25 mei 2000 is aangenomen en op 12 februari 2002 in werking is getreden en het 'Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography'¹² dat eveneens op 25 mei 2000 is aangenomen, maar op 18 januari 2002 in werking trad. Nederland heeft beide protocollen op 7 september 2000 ondertekend.¹³

⁸ Dat wil zeggen dat staten die geen lid zijn van de VN-Commissie voor de Rechten van de Mens tijdens de werkgroepsessies hetzelfde spreekrecht hebben. Stemrecht hebben daarentegen alleen de leden van de werkgroep (dat wil zeggen de landen die lid zijn van de Commissie).

⁹ Detrick 1999, p. 13-18. Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 1, 2.

¹⁰ Daarvoor verwijs ik naar Detrick 1999, Bischoff van Heemskerck 1999 en Ling 1993.

¹¹ General Assembly resolution A/RES/54/263.

¹² General Assembly resolution A/RES/54/263.

¹³ Zie <http://www.unhcr.ch>.

1.3.1 Bestaansrecht van het Verdrag

In het IVRK zijn zowel burger- en politieke rechten, als economische, sociale en culturele rechten van kinderen opgenomen. Een groot aantal van die rechten komt ook in verdragen die reeds voor het IVRK bestonden, zoals bijvoorbeeld het EVRM, IVBPR en IVESCR, voor. Aan die verdragen doet het echter geen afbreuk, omdat art. 41 IVRK bepaalt dat het Verdrag bepalingen die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind, die zijn vervat in het nationale of internationale recht van de verdragspartij, niet aantast. Men kan zich afvragen wat dan de toegevoegde waarde van het IVRK is.

Hoewel er diverse kanttekeningen bij het belang van het bestaan van een kinderrechtenverdrag gemaakt kunnen worden, wordt toch de wenselijkheid of noodzaak ervan vrij algemeen onderschreven. Een eerste argument hiervoor is dat het IVRK op verschillende punten een nadere concretisering en daardoor vaak ook een versterking van reeds in andere mensenrechtenverdragen neergelegde rechten biedt. Ten tweede geeft het Verdrag kinderen meer recht op bescherming in verschillende voor hun ontwikkeling schadelijke situaties dan andere mensenrechtenverdragen en besteedt het aandacht aan problemen die elders niet aan de orde komen. Ook verzekert het Verdrag het kind, beter dan in andere verdragen, dat het de mogelijkheid krijgt om mee te spreken over voor hem belangrijke beslissingen.¹⁴ Daarnaast kan onder andere nog worden opgemerkt dat vóór het IVRK een bindende regeling waarin alle rechten van het kind zijn gebundeld ontbrak (rechten van kinderen waren over allerlei mensenrechtendocumenten verspreid geregeld)¹⁵ en dat diverse staten die nog geen partij waren bij algemene mensenrechtenverdragen het IVRK wel hebben geratificeerd.

1.3.2 Indeling van het Verdrag

Art. 1 IVRK definieert het begrip 'kind' met als consequentie dat de verdragsbepalingen van toepassing zijn op alle personen die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde (nationale) recht de meerderjarigheid eerder bereikt wordt.

Het IVRK bevat een preambule en 54 artikelen, die verdeeld zijn in drie delen.¹⁶ De Preambule bestaat uit dertien paragrafen en verklaart onder andere dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand.

Deel I (art. 1-41) bevat de substantiële artikelen die de rechten van het kind vastleggen en verplichtingen aan de Verdragsstaten opleggen. Artikelen die rechten van het kind bevatten, artikelen die specifieke maatregelen aangeven die staten en/of ouder(s)/voogd(en) dienen te nemen ter bescherming van kinderen, en artikelen die inspanningsverplichtingen voor lidstaten inhouden.

De artikelen van deel II (art. 42-45) bevatten procedurele bepalingen omtrent de implementatie van het Verdrag. In deel III (art. 46-54) worden tenslotte onder andere de ondertekening, bekrachtiging, toetreding, inwerkingtreding, wijzigingen, voorbehouden en opzegging van het Verdrag geregeld.

In de literatuur wordt het Verdrag vaak ingedeeld volgens de drie P's: Provision (voorziening), Protection (bescherming) en Participation (participatie).¹⁷

¹⁴ Doek 1995, p. 12.

¹⁵ Ling 1993, p. 13.

¹⁶ Voor de Nederlandse verdragstekst wordt verwezen naar de bijlage.

¹⁷ Ling 1993, p. 15, 16 en Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 3, 4.

1.4 Toezicht op de naleving van het Verdrag (art. 42-45 IVRK)

1.4.1 Het Comité en het systeem van periodieke rapportage

Staten die partij zijn bij het IVRK, zijn verplicht de beginselen en de bepalingen van het Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als kinderen (art. 42 IVRK).

Het Comité voor de Rechten van het Kind is het orgaan dat toezicht houdt op de naleving van het IVRK. Dit Comité bestaat uit tien onafhankelijke deskundigen,¹⁸ gekozen door de landen die partij zijn bij het Verdrag (art. 43 IVRK). De Algemene Vergadering van de VN ziet toe op de werkzaamheden van het Comité. Iedere twee jaar legt het Comité daarom, via de Economische en Sociale Raad, aan de Algemene Vergadering van de VN rapporten met betrekking tot zijn werkzaamheden over (art. 44 lid 5 IVRK).

Per jaar houdt het Comité in Genève drie zittingen die elk vier weken duren. Tijdens die zittingen wordt de implementatie van het IVRK door de verdragsstaten onderzocht. Om dit onderzoek mogelijk te maken, voorziet het Verdrag in een systeem van periodieke rapportage door de lidstaten aan het Comité. Het IVRK bevat, in tegenstelling tot andere mensenrechtenverdragen, geen mogelijkheid tot interstatelijk of (facultatief) individueel klachtrecht. Het eerste rapport (initiële rapport) dient binnen twee jaar na inwerkingtreding van het Verdrag voor de desbetreffende staat, te worden overgelegd. De daarop volgende rapporten (periodiek rapport) moeten iedere vijf jaar bij het Comité worden ingediend (art. 44 lid 1 IVRK). Verdragsstaten dienen er voor te zorgen dat hun rapporten in eigen land algemeen beschikbaar zijn (art. 44 lid 6 IVRK).

De rapportage vormt volgens het Comité een uitstekende gelegenheid voor het terugkijken op genomen implementatie- en beleidsmaatregelen en op de vooruitgang die geboekt is ten aanzien van het genot van IVRK-rechten. Daarnaast kan rapportage de maatschappelijke participatie bevorderen en schept rapportage de mogelijkheid om het overheidsbeleid openlijk en kritisch te onderzoeken.

De lidstaten dienen in hun rapporten de maatregelen die ze genomen hebben om de door het Verdrag erkende rechten te verwezenlijken en de vooruitgang die geboekt is ten aanzien van het genot van die rechten te beschrijven (art. 44 lid 1 IVRK). Factoren en eventuele moeilijkheden die van invloed zijn op de nakoming van de verdragsverplichtingen moeten in het rapport worden aangegeven en het rapport dient voldoende gegevens te bevatten, zodat het Comité een goed inzicht krijgt in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land (art. 44 lid 2 IVRK). Het Comité is bevoegd om Staten om nadere gegevensverstrekking te vragen die verband houdt met de toepassing van het Verdrag (art. 44 lid 4 IVRK).¹⁹

Gedurende haar eerste zitting in 1991 heeft het Comité een aantal richtlijnen aangenomen die staten bij de initiële rapportage aan het Comité in acht dienen te nemen.²⁰ In deze richtlijnen zijn de bepalingen van het Verdrag niet chronologisch geordend, maar per onderwerp. Dit is de zogenaamde indeling in clusters, dat wil zeggen dat een aantal artikelen wordt

¹⁸ Op 12 december 1995 is op de Conferentie van Staten die partij zijn bij het Verdrag besloten art. 43 lid 2 IVRK te wijzigen door het woord 'tien' te vervangen door 'achttien' (zodat het Comité in plaats van uit tien uit achttien deskundigen zal gaan bestaan). Deze wijziging is op 21 december 1995 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op haar Vijftiende Zitting bij Resolutie 50/155 goedgekeurd. De wijziging zal ingevolge art. 50 lid 2 IVRK in werking treden indien deze aanvaard is door een tweederde meerderheid van Staten die Partij zijn bij het Verdrag. Nederland heeft de wijziging op 4 december 1996 aanvaard. Nu, half oktober 2002, hebben 126 landen (191 zijn partij) de wijziging aanvaard; nog net niet voldoende voor het in werking treden van de wijziging. Zie <http://www.unhchr.ch> en *Trb.* 1996, 188.

¹⁹ Smith 1998, p. 2.

²⁰ 'General guidelines regarding the form and content of initial reports to be submitted by States parties under article 44, paragraph 1 (a) of the Convention'. UN Doc. CRC/C/5, 30 oktober 1991.

samengevoegd en onder één kopje geplaatst (bijvoorbeeld 'family environment and alternative care' omvat de artikelen 5, 18 lid 1-2, 9, 10, 27 lid 4, 20, 21, 11, 19, 39, 25 IVRK). Het Comité dacht dat een dergelijke benadering het opstellen van rapporten door staten zou vergemakkelijken. Tevens maakt deze indeling duidelijk dat kinderrechten ondeelbaar en aan elkaar gerelateerd zijn. Elk in het Verdrag opgenomen recht is even belangrijk en bij de implementatie van elk recht dient rekening te worden gehouden met de implementatie van of respect voor de andere rechten. Dit werd ook het uitgangspunt van de richtlijnen die in 1996 door het Comité werden aangenomen voor de periodieke rapporten.²¹

1.4.2 *Behandeling van de rapporten*

Ingediende rapporten worden vertaald en onder de leden van het Comité verspreid. De bespreking van de rapporten -gedurende de plenaire zittingen van het Comité- wordt voorbereid tijdens een bijeenkomst van een zogenaamde 'pre-sessional workinggroup' van het Comité, waarbij de belangrijkste onderwerpen worden bepaald die besproken dienen te worden met de regeringsdelegatie. Na afloop van deze werkgroepbijeenkomst wordt er een lijst met onderwerpen en daaraan gekoppelde vragen samengesteld ('list of issues'), die de desbetreffende regering krijgt toegestuurd. (Ruim) voor de plenaire zitting dient de regering daar schriftelijk op te reageren ('written replies').

Niet alleen de regering, maar ook andere VN-organen, gespecialiseerde organisaties, NGO's en andere bevoegde instellingen wordt verzocht informatie te verstrekken (art. 45).²² Zij kunnen deskundig advies geven over de toepassing van het Verdrag en rapporten overleggen. Aan de 'pre-sessional workinggroup' nemen doorgaans vertegenwoordigers van VN-organen en gespecialiseerde organisaties deel.²³ Vertegenwoordigers van NGO's kunnen door het Comité uitgenodigd worden om bij deze bijeenkomst aanwezig te zijn. Dit zal zeker het geval zijn indien er van tevoren door een NGO informatie aan het Comité is verstrekt (al dan niet in de vorm van een schaduw-rapport).

Na het overleggen van het rapport, het verstrekken van (verdere) informatie, de 'pre-sessional workinggroup' en beantwoording door de regering van de vragenlijst, wordt het rapport besproken gedurende een openbare plenaire zitting van het Comité. Eenieder kan hierbij aanwezig zijn. Van deze mogelijkheid wordt met name gebruik gemaakt door vertegenwoordigers van nationale NGO's en van gespecialiseerde VN organisaties; zij kunnen echter niet aan de discussie deelnemen. De regeringsdelegatie krijgt de gelegenheid om het rapport toe te lichten. Daarna volgt een dialoog tussen de regeringsvertegenwoordigers en de leden van het Comité. Met name de onderwerpen die tijdens de 'pre-sessional workinggroup' vragen opriepen, komen aan bod. Wanneer blijkt dat er onvoldoende informatie is, kan het Comité de regering vragen om een additioneel rapport in te dienen, wat dan tijdens een volgende zitting zal worden besproken.²⁴

1.4.3 *'Concluding Observations'*

Na de plenaire zitting, neemt het Comité in een besloten bijeenkomst suggesties en aanbevelingen aan in de vorm van zogenaamde 'Concluding Observations', die tijdens de laatste officiële plenaire zitting openbaar worden gemaakt. De suggesties en algemene aanbevelingen worden vervolgens naar iedere betrokken staat toegestuurd en aan de Algemene Vergadering van de VN medegedeeld, eventueel vergezeld van commentaren van

²¹ 'General guidelines regarding the form and content of periodic reports to be submitted by States parties under article 44, paragraph 1 (b) of the Convention'. UN Doc. CRC/C/7, p. 11 (1991). Detrick 1999, p. 22.

²² Smith 1998, p. 3.

²³ Bijvoorbeeld UNICEF, ILO.

²⁴ Smith 1998, p. 4.

de staten (art. 45 sub d IVRK). 'Concluding Observations' bevatten altijd de belangrijkste punten die zijn besproken en een indicatie van onderwerpen die een specifieke follow-up vereisen. Zij hebben een vaste structuur: een algemene inleiding; aandacht voor de vooruitgang die geboekt is (positieve aspecten); bespreking van de belangrijkste punten van zorg; en tenslotte volgen er voor de Staat altijd suggesties en aanbevelingen van het Comité. Deze aanbevelingen zijn juridisch niet bindende besluiten.²⁵

Aangezien het IVRK geen individueel klachtrecht kent, het Comité niet bevoegd is om sancties op te leggen en het Comité geen bindende uitspraken kan doen, vormen de 'Concluding Observations' het belangrijkste middel om schendingen van het Verdrag kenbaar te maken. De 'Concluding Observations' hebben echter niet een beschuldigend, maar constructief karakter. Ze moeten worden gezien als basis voor verder advies of verdere verlening van bijstand en dienen als uitgangspunt voor de periodieke rapporten die iedere volgende vijf jaar moeten worden ingediend.²⁶

1.5 Conclusie

Op 20 november 1989 werd het Verdrag inzake de Rechten van het Kind unaniem door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aangenomen. Op 2 september 1990 trad het in werking en inmiddels heeft het vrijwel universele gelding. Het Verdrag werd voorafgegaan door niet-bindende Verklaringen die op kinderrechten betrekking hadden.

In het IVRK zijn specifiek op kinderen toegespitste rechten opgenomen, die kinderen recht op voorzieningen, bescherming en participatie geven (provision, protection, participation). Het Comité voor de Rechten van het Kind ziet toe op de naleving van het Verdrag. Verdragsstaten dienen periodiek aan het Comité te rapporteren, waarbij zij moeten aangeven welke maatregelen zij hebben genomen om de verdragsrechten te verwezenlijken en welke vooruitgang ten aanzien van het genot van die rechten er geboekt is. Deze gegevens worden tezamen met informatie van VN-organen, NGO's etc. gebruikt bij een werkgroepbijeenkomst waarbij een lijst met onderwerpen en daaraan gekoppelde vragen wordt samengesteld, waarop de regering moet reageren. Vervolgens wordt het rapport besproken gedurende een openbare plenaire zitting van het Comité. Naar aanleiding daarvan neemt het Comité tenslotte, in een besloten bijeenkomst, suggesties en aanbevelingen aan in de vorm van zogenaamde 'Concluding Observations', die aan de lidstaten worden bekend gemaakt.

²⁵ Ling 1993, p. 7.

²⁶ Smith 1998, p. 4, 5.

Hoofdstuk 2 Ratificatie van het Verdrag door Nederland

2.1 Inleiding

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds duidelijk werd, is het IVRK op 2 september 1990 in werking getreden. Voor Nederland had het op die datum echter nog geen gelding. Op 2 oktober 1992 werd door de Nederlandse regering een Voorstel van Rijkswet tot Goedkeuring van het IVRK ingediend.

De wetsgeschiedenis wordt hieronder van wetsontwerp tot wet behandeld. In het bijzonder zal aandacht worden besteed aan de door Nederland gemaakte voorbehouden en aan hetgeen gezegd is over rechtstreekse werking, omdat dit voor de doorwerking van het Verdrag in de rechtspraak van aanmerkelijk belang kan zijn. Ook worden er kort enkele reacties op het wetsvoorstel tot goedkeuring van het Verdrag, van buiten de politiek, gegeven.

2.2 De inhoud van het wetsvoorstel

2.2.1 *Motieven voor bekrachtiging*

De Nederlandse regering diende op 2 oktober 1992 een Voorstel van Rijkswet in tot Goedkeuring van het IVRK.²⁷

Er werden verschillende motieven voor bekrachtiging genoemd. Onder andere werd aangevoerd dat het Verdrag: de algemene rechten van de mens niet alleen opnieuw bevestigt maar tevens toespitst op de gewenste rechten van kinderen; andere rechten bevat die alleen op jongeren toepasselijk en op hen toegeschreven zijn; en nieuwe rechten kent. Daarnaast vormde de mogelijkheid dat landen die nog geen partij waren bij algemene mensenrechtenverdragen -vanwege de nieuwe invulling van een aantal mensenrechten in het IVRK- wellicht wel partij zouden worden bij het IVRK, een motief voor bekrachtiging van het Verdrag.

Het kabinet achtte het IVRK een belangwekkende stap op weg naar uitdrukkelijke erkenning van de menselijke waardigheid van kinderen.²⁸

2.2.2 *Voorgestelde voorbehouden en interpretatieve verklaringen*

Het Verdrag kon volgens de regering niet zonder meer worden bekrachtigd. Bij de bekrachtiging van het Verdrag zouden er volgens haar interpretatieve verklaringen moeten worden afgelegd bij de artikelen 14, 22 en 38 IVRK en voorbehouden dienen te worden gemaakt bij de artikelen 26, 37 en 40 IVRK.²⁹

Een interpretatieve verklaring wordt veelal gebruikt om nationaal en internationaal duidelijk te maken wat onder een in het verdrag voorkomende bepaling of term, dient te worden verstaan.³⁰ Het rechtsgevolg van een voorbehoud is, dat het rechtsgevolg van het desbetreffende verdragsartikel in zijn toepassing, voor de staat die het voorbehoud heeft gemaakt, wordt uitgesloten of gewijzigd al naar gelang de inhoud van het voorbehoud (art. 2 lid 1 Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht).

De regering stelde voor om te verklaren dat:

- Art. 14 IVRK wordt opgevat in overeenstemming met de termen van art. 18 IVBPR en dat dit artikel mede de vrijheid van het kind omvat om een zelfgekozen godsdienst of levensovertuiging te hebben of te aanvaarden, zodra het daartoe, gelet op leeftijd of rijpheid, in staat is;

²⁷ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 1-3.

²⁸ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 7.

²⁹ Dit werd voorgesteld na advies van de Raad van State.

³⁰ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 7 en nr. 6, p. 28.

- a) In art. 22 IVRK aan de term "vluchteling" de betekenis wordt gegeven die deze heeft in art. 1 Verdrag betreffende de status van vluchtelingen en
- b) dat dit artikel het, op straffe van niet-ontvankelijkheid, stellen van voorwaarden aan indiening van een toelatingsverzoek, alsmede het doorverwijzen van een toelatingsverzoek naar een derde staat, indien deze voor de afdoening van het asielverzoek als het eerst verantwoordelijke land wordt aangemerkt, onverlet laat;
- Met betrekking tot art. 38 IVRK het Staten niet toegestaan zou mogen zijn om kinderen direct of indirect in vijandelijkheden te betrekken en dat de minimumleeftijd voor inlijving of opname in de strijdkrachten hoger dan vijftien jaar dient te zijn. In tijden van gewapend conflict zal de meest verstrekkende bescherming van kinderen, gewaarborgd door internationaal recht, prevaleren, zoals vastgelegd in artikel 41 van het Verdrag.³¹

De regering stelde voor om de volgende voorbehouden te maken:

- Art. 26 IVRK wordt aanvaard onder het voorbehoud dat deze bepaling niet verplicht tot een zelfstandig recht van kinderen op sociale zekerheid, daarbij inbegrepen sociale verzekering;
- Art. 37 onder c IVRK wordt aanvaard onder het voorbehoud dat deze bepaling niet belet
 - * dat op kinderen in de leeftijd van zestien jaar of ouder het volwassenenstrafrecht kan worden toegepast, indien aan in de wet te bepalen criteria is voldaan, en
 - * dat een kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, niet altijd van volwassenen gescheiden kan worden gehouden, gelet op het feit dat bij onverwachte pieken in het aanbod van te detineren kinderen zich de mogelijkheid kan voordoen dat (tijdelijke) detineren van kinderen gezamenlijk met volwassenen onvermijdelijk is;³²
- Art. 40 IVRK wordt aanvaard onder het voorbehoud dat in gevallen van delicten van lichte aard de berechting plaats kan vinden buiten aanwezigheid van een raadsman en dat voor die delicten niet in alle gevallen is voorzien in de mogelijkheid van een nieuwe beoordeling van de feiten en enige dientengevolge opgelegde maatregel.³³

2.2.3 Werking van de verdragsbepalingen; gevolgen van het Verdrag voor Nederland

Hieronder wordt weergegeven wat de regering in de Memorie van Toelichting³⁴ heeft opgemerkt over rechtstreekse en horizontale werking van IVRK-bepalingen. Volgens de regering voldeed zowel de Nederlandse regelgeving als het Nederlandse beleid aan de eisen en doelstellingen die het IVRK stelt of zullen zij daar binnen korte termijn aan gaan voldoen.³⁵

2.2.3.1 Rechtstreekse Werking

De artikelen 93 en 94 Gw leiden ertoe dat bepalingen van verdragen die naar hun inhoud een ieder kunnen verbinden, door rechterlijke en bestuurlijke instanties moeten worden toegepast, zolang met het buiten toepassing laten van wettelijke voorschriften die met dergelijke verdragsbepalingen strijdig zijn. Het is de Nederlandse rechter die bepaalt of aan een bepaling

³¹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 53.

³² Dit laatste deel van het voorbehoud werd uiteindelijk geamendeerd en is geen wet geworden. Zie §2.3.2.2 en §2.5.

³³ Voorstel van Rijkswet, Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 2.

³⁴ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3.

³⁵ Dit kan worden afgeleid uit de behandeling van het wetsvoorstel. Zie bijvoorbeeld: Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 14 ("Wij zijn van mening dat het Nederlandse recht aan deze eisen voldoet"); p. 15 ("Dit zijn eisen waaraan de Nederlandse wettelijke regelingen voldoen"); p. 21 ("Het Nederlandse recht voldoet derhalve aan de verdragsbepaling"); p. 32 ("De doelstelling van het gehandicaptenbeleid in Nederland onderschrijft deze gedachtegang ten volle"); p. 40 ("Hieraan wordt in Nederland reeds thans voldaan"). Zie ook Doek 1995, p. 13.

op grond van art. 93 en 94 Gw rechtstreekse werking toekomt of niet. Ingevolge de rechtspraak van de Hoge Raad wordt daarbij gelet op: de aard, inhoud, strekking en de formulering van een bepaling. Verder kunnen de bedoeling van de opstellers van het verdrag en van de nationale wetgever bij de totstandkoming van de goedkeuringswet een rol spelen. Eveneens is de aan- of afwezigheid van uitvoeringswetgeving en of het binnen het nationaal rechtelijk bestel mogelijk is de bepaling rechtstreeks toe te passen, van belang.³⁶

Tijdens de onderhandelingen tussen de opstellers van het IVRK, is eventuele rechtstreekse werking van verdragsbepalingen niet aan de orde geweest.³⁷ De Nederlandse regering liet zich er wel over uit. Zij merkte in de Memorie van Toelichting op dat enkele verdragsbepalingen van het IVRK rechten betreffen, die in andere verdragen zijn vervat in bepalingen ten aanzien waarvan rechtstreekse werking reeds is vastgesteld of mogelijk moet worden geacht. Dit geldt voor:

- Art. 7 lid 1 IVRK (vgl. art. 24 IVBPR)
Het recht op registratie bij geboorte en op een naam.
- Art. 9 lid 2 IVRK (vgl. art. 14 IVBPR, 6 EVRM)
Het recht op deelname aan procedures.
- Art. 9 lid 3, 4 IVRK (vgl. art. 23 lid 4 IVBPR, 8 EVRM)
Het recht op contact met de ouders.
- Art. 10 lid 1 IVRK (vgl. art. 12 IVBPR)
Het recht zich vrijelijk te verplaatsen.
- Art. 13 IVRK (vgl. art. 19 IVBPR, 10 EVRM)
Het recht op vrijheid van meningsuiting.
- Art. 14 IVRK (vgl. art. 18 IVBPR, 9 EVRM)
Het recht op vrijheid van godsdienst.
- Art. 15 IVRK (vgl. art. 21, 22 IVBPR, 11 EVRM)
Het recht op vrijheid van vereniging en van vreedzame vergadering.
- Art. 16 IVRK (vgl. art. 17 IVBPR, 8 EVRM)
Het recht op privacy.
- Art. 30 IVRK (vgl. art. 27 IVBPR)
Het recht op beleving van de eigen cultuur, het belijden van de eigen godsdienst en bediening van de eigen taal voor kinderen van minderheden.
- Art. 37 IVRK (vgl. art. 7, 9, 10 lid 2 IVBPR, 3, 5 EVRM)
Het recht op bescherming tegen foltering en wrede e.d. behandeling en bestraffing.
- Art. 40 lid 2 IVRK (vgl. art. 9, 14, 15 IVBPR, 5, 6, 7 EVRM)
Het recht op een rechtvaardige behandeling in strafzaken.

Verder was de regering van mening dat, gezien de criteria die gelden voor rechtstreekse werking, eveneens een ieder kan verbinden:

- Art. 12 lid 2 IVRK
Het recht om gehoord te worden in gerechtelijke en administratieve procedures.

Tenslotte mocht volgens de regering niet uitgesloten worden geacht dat ook enkele andere artikelen van het IVRK rechtstreeks door de rechter kunnen worden toegepast. Dit zou zeker gelden voor:

³⁶ Zie onder andere: HR 6 december 1983, *NJ* 1984, 557; HR 30 mei 1986, *NJ* 1986, 688; HR 18 februari 1986, *NJ* 1987, 62; HR 14 april 1989, *NJ* 1989, 469 en het Rapport van de interdepartementale juridische werkgroep Gelijkheidsbeginsel (IWEG), 'Gelijk in de Praktijk', 1990, hoofdstuk 9. Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 8, 9.

³⁷ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 9

- Art. 5 IVRK

Het recht van voor het kind wettelijk verantwoordelijke personen om, op een wijze die overeenstemt met de zich ontwikkelende vermogens van het kind, passende begeleiding te geven voor uitoefening door het kind van rechten die in het IVRK worden erkend.

- Art. 8 lid 1 IVRK

Het recht op behoud van identiteit.

- Art. 12 lid 1 IVRK

Het recht op vrije meningsuiting in alle aangelegenheden die het kind betreffen.³⁸

2.2.3.2 Horizontale werking

De regering achtte het niet opportuun om in het algemeen aan te geven in hoeverre bepalingen van het IVRK doorwerken in horizontale verhoudingen, -dat wil zeggen tussen niet tot de overheid behorende rechtssubjecten onderling- aangezien de gedachtevorming over en toepassing van horizontale werking nog sterk in beweging en in ontwikkeling was. Zij merkte slechts op dat er in het Verdrag diverse bepalingen voorkomen die zien op de verhouding tussen burgers onderling. Dergelijke bepalingen zullen doorgaans het karakter van een opdracht hebben en alleen voor de Staat een verplichting inhouden. Verder wees zij erop dat het mede door horizontale werking van grondrechten kan voorkomen, dat bij handelingen die onder bescherming van het ene grondrecht worden verricht, rechten van een ander worden aangetast die door een ander grondrecht beschermd worden. Een zorgvuldige belangenafweging is dan noodzakelijk. Van geval tot geval dient te worden gezien welk grondrecht in welke mate prevaleert.³⁹

2.3 Behandeling van het wetsvoorstel

2.3.1 Advies van de Raad van State en nader rapport

Voor het wetsvoorstel naar de Tweede Kamer ging, werd het bij de Raad van State ingediend voor advies.

Hoewel Nederland bij art. 10 IVBPR het voorbehoud heeft gemaakt dat het zich niet gebonden acht aan de bepaling dat kinderen gescheiden worden gedetineerd van volwassenen (waartoe slechts wordt overgegaan indien er geen plaats is) was, volgens het aan de Raad van State voorgelegde wetsontwerp, een dergelijk voorbehoud ten aanzien van art. 37 IVRK niet nodig, omdat het slot van onderdeel c van art. 37 IVRK luidt 'behalve in uitzonderlijke gevallen'. Die clause liet volgens de regering de mogelijkheid open om bij onverwachte pieken in het aanbod van te detineren kinderen, hen tijdelijk gezamenlijk met volwassenen te detineren.⁴⁰

Naar het oordeel van de Raad van State was deze gedachtegang echter onjuist, omdat de clause zijns inziens betrekking had op het recht van ieder kind op het onderhouden van contact met zijn of haar familie door middel van correspondentie en bezoeken en niet op het bepaalde dat met name ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt gescheiden van volwassenen, tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen. De Raad adviseerde dan ook om in het Voorstel van Rijkswet een daartoe strekkend voorbehoud op te nemen.⁴¹ Dit advies werd door de regering overgenomen.⁴²

³⁸ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 9.

³⁹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 10.

⁴⁰ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), B, p. 2.

⁴¹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), A, p. 3, 4.

⁴² Zie §2.2.2. Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), A, p. 3.

In de toelichting bij art. 13 IVRK werd door de regering voorgesteld om ten aanzien van dat artikel eenzelfde voorbehoud te maken als destijds met betrekking tot art. 19 IVBPR was gedaan, dat inhoudt dat deze verdragsbepaling niet belet dat radio-, omroep-, televisie- en bioscoopondernemingen aan een systeem van vergunningen worden onderworpen.⁴³ De Raad van State achtte een dergelijk voorbehoud niet zinvol, nu het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) met betrekking tot art. 10 EVRM had bepaald dat het daar uitdrukkelijk toegestane vergunningenstelsel, voor haar gerechtvaardigheid toch ook zal dienen te worden getoetst aan het tweede lid. Dit advies werd eveneens overgenomen. Van een voorbehoud ten aanzien van art. 13 IVRK werd afgezien, omdat een dergelijk voorbehoud thans geen betekenis meer zou hebben.⁴⁴

2.3.2 Behandeling in de Tweede Kamer

2.3.2.1 Schriftelijke voorbereiding

Verslag van de vaste Commissie voor Justitie

Tijdens de behandeling in de vaste Commissie voor Justitie, belast met het voorbereidend onderzoek van het wetsvoorstel, uitten leden van de SGP-, GPV-, RPF- en CDA-fractie hun bezorgdheid in verband met mogelijke rechtstreekse werking van verdragsbepalingen, waardoor het Nederlandse beleid en de wetgeving zouden kunnen worden doorkruist.⁴⁵

Wat betreft de voorgestelde voorbehouden vroeg de VVD zich af of het Verdrag ook op andere punten dan waar voorbehouden waren gemaakt, strijdig is met de Nederlandse wetgeving. Groen Links betreurde de voorbehouden. Daarentegen werden ze door de SGP onderschreven. Het voorbehoud bij art. 26 IVRK werd volgens het CDA terecht gemaakt, terwijl de PvdA zich afvroeg of een voorbehoud niet overbodig was nu in art. 26 lid 2 IVRK al toekenningscriteria waren opgenomen. Ook de VVD ontging het waarop de vrees was gebaseerd dat de bewoordingen van art. 26 IVRK, bijvoorbeeld via een rechterlijke uitspraak, zouden kunnen leiden tot een zelfstandig recht van een kind op sociale zekerheid.⁴⁶

De voorgestelde voorbehouden bij art. 37 IVRK leidden eveneens tot verdeeldheid binnen de Commissie. Het CDA zag de noodzaak in tot het maken van een voorbehoud bij art. 37 IVRK, zodat het mogelijk zou blijven om op 16 en 17-jarigen volwassenenstrafrecht toe te passen. De PvdA vond dat het voorbehoud dat Nederland zich niet gebonden acht aan de bepaling dat kinderen gescheiden worden gedetineerd van volwassenen in die zin beperkt moest worden, dat het alleen de mogelijkheid open zou houden dat de straf van 16 en 17-jarigen, op wie het volwassenenstrafrecht is toegepast, in een gewone gevangenis ten uitvoer zou kunnen worden gelegd. Volgens de VVD was het de plicht van de regering om te zorgen voor voldoende capaciteit. Daarom verzocht de VVD het voorbehoud dat het mogelijk maakt dat een kind niet altijd van volwassenen gescheiden wordt gedetineerd, in te trekken. Ook D66, Groen Links en de GPV waren tegen een dergelijk voorbehoud.

Wat betreft het voorbehoud bij art. 40 IVRK merkte het CDA op, dat zij de noodzaak daarvan inzag. Het moest mogelijk blijven bij overtredingen af te zien van de aanwezigheid van een raadsman.⁴⁷

⁴³ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), B, p. 2.

⁴⁴ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), A, p. 5.

⁴⁵ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 4, p. 4-6.

⁴⁶ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 4, p. 3, 4, 6, 18, 19.

⁴⁷ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 4, p. 20-22.

Ten aanzien van de voorgestelde interpretatieve verklaring bij art. 14 IVRK, was de GPV niet overtuigd van de wenselijkheid ervan. Het CDA betwijfelde de noodzaak van een dergelijke verklaring bij art. 22 IVRK.⁴⁸

De PvdA, D66 en Groen Links riepen de regering op om verdere voorstellen te doen voor een eigen rechtsingang voor minderjarigen. Laatstgenoemde, wilde ook dat er een kinderombudsman zou worden ingesteld.⁴⁹

Nota naar aanleiding van het Verslag

In de Nota naar aanleiding van het Verslag reageerde de regering op de in de vaste Commissie voor Justitie gemaakte opmerkingen. De regering benadrukte nogmaals dat zij van mening was dat 'het Nederlandse recht voldoet aan de vereisten die het IVRK stelt, mede ook reeds ingediende wetsvoorstellen'⁵⁰ in aanmerking genomen'. Zij merkte echter ook op, dat het nooit helemaal uitgesloten kan worden dat in de loop der tijd rechten waaraan staten meenden te voldoen, ruimer worden geïnterpreteerd dan aanvankelijk werd aangenomen.⁵¹

Wat betreft rechtstreekse werking kon, aldus de regering, redelijk worden ingeschat welke bepalingen daarvoor in aanmerking zouden kunnen komen. Het betreft veelal bepalingen die reeds in andere verdragen voorkomen en als zodanig zijn aangemerkt. De regering was reeds nagegaan in hoeverre iedere bepaling van het IVRK bij eventuele rechtstreekse werking implicaties voor het in Nederland tot stand gebrachte beleid zou kunnen hebben. Mede met het oog op die inschatting werd een aantal voorbehouden voorgesteld. Gezien de diverse toentertijd aanhangige en voorgenomen wetsvoorstellen, alsmede de voorgestelde voorbehouden in aanmerking genomen, had de regering de overtuiging dat de nationale wetgeving niet in strijd was met bepalingen van het verdrag.

Op de vraag van de RPF of rechtstreekse werking van art. 7 lid 1 IVRK een duidelijke blokkade betekende voor de toelaatbaarheid van anonieme donorinseminatie, antwoordde de regering dat deze bepaling in ieder geval de wetgever aanspoort om afstammingsgegevens bekend te kunnen doen zijn. De tekst 'voor zover mogelijk' zag volgens de regering niet alleen op situaties waarin de ouders van het kind volkomen onbekend zijn, maar duidt ook op situaties waarin sprake is van kunstmatige donorinseminatie. In laatst genoemde situaties is een kind echter volgens de regering niet onder alle omstandigheden gediend met kennis van (al) zijn of haar afstammingsgegevens en bovendien kan het niet in het belang van de donor en de zijnen zijn dat afstammingsgegevens worden verstrekt aan het kind.⁵²

Het voorbehoud bij art. 26 IVRK dat de mogelijkheid uitsluit dat kinderen in rechte op zouden kunnen komen voor een vermeend zelfstandig recht op een sociale zekerheidsuitkering, bleef volgens de regering nodig. Noch de tekst van art. 26 IVRK noch de 'Travaux Préparatoires' geven voldoende zekerheid om te kunnen concluderen dat er voor kinderen geen zelfstandig recht op sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekeringen, bestaat en het is onzeker of de Nederlandse rechter niet tot een dergelijke conclusie zou kunnen komen.

De regering bleef ook van mening dat een voorbehoud zoals voorgesteld ten aanzien van art. 37 IVRK in stand moest blijven. Hoewel er in beginsel op de overheid de plicht rust om er

⁴⁸ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 4, p. 15, 17.

⁴⁹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 4, p. 9, 10.

⁵⁰ Gewezen werd bijvoorbeeld op het voorstel met betrekking tot de geneeskundige behandelingsovereenkomst.

⁵¹ Kamerstukken II 1993/94, 22 855 (R 1451), nr. 6, p. 7.

⁵² Kamerstukken II 1993/94, 22 855 (R 1451), nr. 6, p. 9, 20.

voor te zorgen dat er voldoende capaciteit is om kinderen gescheiden van volwassenen te detineren, kan gezamenlijke detining in uitzonderingsgevallen noodzakelijk zijn.⁵³

Ten aanzien van de (interpretatieve) verklaring bij art. 22 IVRK werd door de regering aangegeven dat het doel ervan het creëren van duidelijkheid is.⁵⁴

Naar aanleiding van de oproep van de PvdA, D66 en Groen Links om verdere voorstellen te doen voor een eigen rechtsingang voor minderjarigen, merkte de regering op dat de goedkeuring van het IVRK daartoe niet noopt. Het verdrag voorzag aldus de regering geenszins in een eigen rechtsingang voor minderjarigen en bevat geen voorzieningen waardoor het kind de hem of haar toegekende rechten zelf voor een rechter kan effectueren.⁵⁵

2.3.2.2 Mondelinge behandeling

Moties en amendementen

Tijdens de plenaire behandeling werden er moties en amendementen ingediend. Voorgesteld werd onder andere om: het voorbehoud bij art. 37 IVRK -dat het mogelijk maakt dat kinderen niet altijd gescheiden van volwassenen worden gedetineerd- te wijzigen, omdat het te allen tijde de plicht van de regering is te zorgen voor voldoende capaciteit;⁵⁶ het voorbehoud bij art. 26 IVRK te laten vervallen;⁵⁷ en niet over te gaan tot het afleggen van een interpretatieve verklaring bij art. 14 IVRK.⁵⁸

Voortzetting behandeling en stemming

Gedurende de algemene beraadslagen werd hoofdzakelijk gediscussieerd over de voorbehouden bij de artikelen 26 en 37 IVRK. Toen er gestemd werd, werd het gewijzigd amendement onder stuk nr. 15 dat strekte tot het doen vervallen van het voorbehoud bij art. 26 IVRK, verworpen (PvdA, Groen Links, D66 en SP waren voor, de overige partijen tegen).⁵⁹

Het gewijzigd amendement nr. 16 tot het doen vervallen van het tweede voorbehoud bij art. 37 IVRK, dat wil zeggen het voorbehoud dat een kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd niet altijd van volwassenen gescheiden kan worden gehouden, werd door de Tweede Kamer aangenomen (VVD, D66, PvdA, Groen Links en SP waren voor, de rest was tegen).

Het voorbehoud bij art. 40 IVRK werd zonder stemming aangenomen.⁶⁰

2.3.3 Behandeling in de Eerste Kamer

2.3.3.1 Schriftelijke voorbereiding

Verslag van de vaste Commissie voor Justitie

In de vaste Commissie voor Justitie vroegen de GPV en SGP of de regering een indicatie zou kunnen geven van het effect van direct werkende bepalingen van het Verdrag. Ook wilden zij weten of het voorbehoud bij art. 37 onder c IVRK de mogelijkheid open laat, dat kinderen als voorlopig gehechten in een politiecel in bewaring kunnen worden gehouden.

⁵³ Kamerstukken II 1993/94, 22 855 (R 1451), nr. 6, p. 31, 36.

⁵⁴ Kamerstukken II 1993/94, 22 855 (R 1451), nr. 6, p. 28.

⁵⁵ Kamerstukken II 1993/94, 22 855 (R 1451), nr. 6, p. 15.

⁵⁶ Amendement van lid J.M. de Vries c.s. Kamerstukken II 1993/94, 22 855 (R 1451), nr. 9.

⁵⁷ Amendement van M.M. van der Burg en Versnel-schmitz. Kamerstukken II 1993/94, 22 855 (R 1451), nr. 10.

⁵⁸ Motie van Koekoek c.s. Kamerstukken II 1993/94, 22 855 (R 1451), nr. 12.

⁵⁹ Handelingen II 1993/94, p. 5777.

⁶⁰ Handelingen II 1993/94, p. 5777, 5778.

D66 gaf aan dat zij de noodzaak van het voorbehoud bij art. 37 onder c IVRK niet begreep, omdat "humanity" en "respect" ook vereist zijn wanneer 16 of 17-jarigen naar het volwassenenstrafrecht worden behandeld.⁶¹

Nota naar aanleiding van het Verslag

In de Nota naar aanleiding van het Verslag, reageerde de regering -op verzoek van leden van de CDA-fractie- onder andere op door Defence for Children International(DCI) in een brief gemaakte opmerkingen met betrekking tot de voorgestelde voorbehouden. De regering merkte op dat zij mede gezien ervaringen met andere internationale instrumenten, nieuwe verplichtingen kritisch tegen het licht houdt. Met het voorbehoud bij art. 26 IVRK moesten ongewenste gevolgen (vooral ook in financiële zin) worden voorkomen.

Wat betreft de voorbehouden bij de artikelen 37 en 40 IVRK gaf de regering aan dat tot dan toe geen levenslange gevangenisstraf aan jeugdigen was opgelegd en dat er anders altijd de mogelijkheid van gratie zou zijn. Ook wees zij erop dat hoewel er gelet op de aard van de bij de kantonrechter aangebrachte zaken voor dergelijke procedures geen verplichte ambtshalve toevoeging is voorgeschreven, desgevraagd door het bureau voor rechtsbijstand een advocaat kan worden toegevoegd en dat als er geen hoger beroep mogelijk is, de mogelijkheid van cassatie wel open staat.⁶²

Verder herhaalde de regering nogmaals dat naar haar mening er door de werking van het IVRK binnen vijf jaar na goedkeuring ervan, wat betreft de rechtspositie van het kind, geen nadere wijzigingen noodzakelijk zouden zijn, omdat het huidige beleid en de huidige wetgeving (inclusief de thans bekende voornemens tot wijziging) voldoen aan de eisen die door het Verdrag worden gesteld. Waar er sprake is van afwijking van het Verdrag, welke naar mening van de regering gehandhaafd dient te blijven, waren reeds voorbehouden voorgesteld.⁶³

Op een vraag van de SGP en GPV of het voorbehoud bij art. 37 onder c IVRK de mogelijkheid open laat dat minderjarigen als voorlopig gehechten in een politiecel in bewaring kunnen worden gehouden, antwoordde de regering dat dit inderdaad zou kunnen, maar dat volgens art. 37 c IVRK een kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd gescheiden van volwassenen dient te worden ondergebracht, tenzij het in het belang van het kind is dat niet te doen.⁶⁴

2.3.3.2 Mondelinge behandeling

Er was geen behoefte aan een plenaire beraadslaging. De SGP legde een stemverklaring af waarin werd aangegeven dat zij het wetsvoorstel niet steunde, omdat zij de medeverantwoordelijkheid voor mogelijke consequenties binnen de nationale rechtsorde waarop zij geen invloed meer kon uitoefenen, niet aandurfde. Zonder stemming werd het Voorstel van Rijkswet aangenomen, waarbij aangetekend werd dat de SGP zich niet met het voorstel had kunnen verenigen.⁶⁵

2.4 Enkele reacties op het wetsvoorstel van buiten de politiek

Op het wetsvoorstel werd niet alleen binnen de politiek gereageerd, maar ook van buitenaf kwamen reacties.

⁶¹ Kamerstukken I 1994/95, 22 855 (R 1451), nr. 22, p. 1, 2.

⁶² Kamerstukken I 1994/95, 22 855 (R 1451), nr. 22a, p. 1-3.

⁶³ Kamerstukken I 1994/95, 22 855 (R 1451), nr. 22a, p. 4.

⁶⁴ Kamerstukken I 1994/95, 22 855 (R 1451), nr. 22a, p. 5.

⁶⁵ Handelingen I 1994/95, p. 116.

Zo stelde DCI in een commentaar op de Nederlandse ontwerpgoedkeuringswet voor het IVRK onder andere voor, het voorstel om een voorbehoud te maken bij art. 26 IVRK in te trekken. Daarnaast vond DCI dat het kinderstrafrecht moet worden aangepast aan de verdragsbepalingen, in plaats van het door het maken van voorbehouden aanpassen van de verdragsbepalingen aan het bestaande kinderstrafrecht.

Wat betreft de interpretatieve verklaringen die de Nederlandse regering wilde afleggen, stemde DCI in met de wijze waarop Nederland art. 14 en art. 38 IVRK wil interpreteren. Met betrekking tot art. 22 IVRK benadrukte DCI dat in geval van een asiolverzoek ingediend door een kind, het belang van het kind altijd de doorslag dient te geven.⁶⁶

Verder vond DCI dat ratificatie voor de regering een goede gelegenheid vormt, om (wets)voorstellen te formuleren voor een eigen rechtsingang voor kinderen. Ook stelde DCI voor, dat de regering aan de Raad voor het Jeugdbeleid advies vraagt over de mogelijkheden en beperkingen van kinderombudswerk in Nederland. Het Verdrag zou aldus DCI een veel grotere impact kunnen hebben indien kinderen zelf schendingen van kinderrechten aan de orde kunnen stellen. DCI ervoer het gebrek aan een individuele klachtprocedure voor kinderen als een groot gemis, en spoorde de regering daarom aan zich actief in te zetten voor een toegevoegd protocol waarin deze mogelijkheid wordt geopend. Tenslotte vond DCI het opstellen van een integraal voorlichtingsplan over het Verdrag noodzakelijk.⁶⁷

Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) bracht in een commentaar een aantal algemene mensenrechtelijke bezwaren tegen het wetsvoorstel naar voren. Door NJCM werd onder meer aangegeven dat bij botsing van rechten van ouders en kinderen het voor beide partijen mogelijk moet zijn dit conflict aan een onafhankelijke en onpartijdige rechter voor te leggen en dat het recht op toegang tot de rechter voor minderjarigen (art. 9 lid 2, 12 lid 2, 25 IVRK) wettelijk geregeld dient te worden. Verder wenste zij van de regering te vernemen waarom zij het ontbreken van een individueel klachtrecht in het IVRK niet als gemis ervaart.⁶⁸

Doek reageerde in een artikel op het wetsvoorstel tot goedkeuring van het IVRK. Volgens hem zou de ratificatie van het Verdrag voor Nederland niet behoeven te leiden tot ingrijpende wijziging van de bestaande wet- en regelgeving, maar dat het IVRK voor de Nederlandse rechtspraak en beleid weinig of geen gevolgen zal hebben leek volgens hem op zijn minst een voorbarige conclusie.⁶⁹

2.5 Conclusie: Ratificatie en inwerkingtreding

Nadat het Voorstel van Rijkswet tot Goedkeuring van het IVRK op 2 oktober 1992 door de Nederlandse regering werd ingediend, is op 24 november 1994 bij Rijkswet⁷⁰ het op 20 november 1989 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake de Rechten van het Kind goedgekeurd voor het gehele Koninkrijk der Nederlanden. Op 8 maart 1995 trad het Verdrag voor Nederland in werking (art. 49 lid 2 IVRK) en daarmee voegde Nederland zich bij het grote aantal landen waar het IVRK werking had.

Het Verdrag werd aangenomen overeenkomstig het voorstel van de regering -zoals het luidde nadat de Raad van State advies had gegeven-⁷¹ met het verschil dat het voorbehoud ten

⁶⁶ DCI 1993, p. 9-11.

⁶⁷ DCI 1993, p. 12-14.

⁶⁸ NJCM 1993, p. 353, 354.

⁶⁹ Doek 1995, p. 21.

⁷⁰ Rijkswet van 24 november 1994, *Stb.* 1994, 862.

⁷¹ Zie §2.2.2. Voor de engelse tekst van de 'declarations' en 'reservations' zie <http://www.unhchr.ch>.

aanzien van art. 37 onder c IVRK, vanwege amendering door de Tweede Kamer, beperkt is tot de toepassing van volwassenenstrafrecht op kinderen in de leeftijd van zestien jaar of ouder. Dit betekent aldus de regering dat in Nederland -met uitzondering van de bovengenoemde categorie minderjarigen- strafrechtelijk minderjarigen en volwassenen altijd gescheiden dienen te worden ondergebracht. Een (tijdelijke) onderbrenging van 'strafrechtelijke minderjarigen' bij volwassenen in geval van onverwachte pieken in het aanbod van te detineren kinderen is dus niet meer mogelijk, tenzij dit in het belang van het kind is.⁷²

⁷² Kamerstukken I 1994/95, 22 855 (R 1451), nr. 22a, p. 4. Overigens dient ook een minderjarige in vreemdelingenbewaring gescheiden van volwassenen te worden ondergebracht (zie de jurisprudentie bij art. 37 IVRK in hoofdstuk 4).

Hoofdstuk 3 Rapportage aan het Comité

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal worden gezien hoe het IVRK de eerste twee jaar, volgens de Nederlandse regering en NGO's, in Nederland doorwerkte.

Nederland heeft in april 1997 het initiële rapport bij het Comité ingediend.⁷³ Deze rapportage en de zogeheten 'schaduwrapporten' die NGO's aan het Comité hebben overhandigd, zullen aan de orde komen. Aandacht zal ook worden besteed aan de 'Concluding Observations', waarin het Comité op het Nederlandse rapport reageert. De laatste paragraaf zal de reactie van de Nederlandse regering op de 'Concluding Observations' weergegeven.

Na deze drie hoofdstukken geschiedenis, zal hoofdstuk 4 ingaan op de gepubliceerde uitspraken waarin het IVRK een rol speelde.

3.2 Rapportage aan het Comité door de Staat en NGO's

3.2.1 *Het Staatsrapport*

In april 1997 was 'Implementation of the Convention on the Rights of the Child', het initiële rapport van Nederland, klaar.⁷⁴ Het rapport was correct volgens de richtlijnen van het Comité opgesteld. Het bevatte veel wetgeving, maar gaf volgens critici weinig inzicht in hoe het Verdrag in de praktijk in Nederland werkt. Her en der werden er problemen aangekaart, waarvoor dan tegelijkertijd een aantal globale oplossingen werd gegeven.⁷⁵

In het rapport werd de werking van diverse wetgeving zoals bijvoorbeeld de Algemene wet gelijke behandeling en de Wet op de jeugdhulpverlening uitgelegd. Daarnaast werden nog diverse andere zaken zoals bijvoorbeeld de onderhandelingscultuur die binnen veel Nederlandse gezinnen heerst, het hoorrecht in rechtszaken, de werking van gezinsvoogdij-instellingen, het aantal kinderen dat borstvoeding krijgt, drugsgebruik onder kinderen, sportfaciliteiten voor kinderen en de situatie van minderjarige vluchtelingen in Nederland, besproken.

3.2.2 *Rapporten, informatie en kritiek van NGO's*

De Raad voor het Jeugdbeleid en DCI, die trachtten door middel van een advies bij te dragen aan de realisering van het IVRK in Nederland, vonden onder andere dat er onderzoek moest komen naar hoe de Nederlandse jeugd zelf vindt dat er met zijn mening wordt omgegaan.⁷⁶

Door het Kinderrechtencollectief⁷⁷ werd een rapport opgesteld dat de progressie in de implementatie van het Verdrag weergaf. Het bevatte geen kritiek op het rapport van de Nederlandse overheid, maar deed een aantal aanbevelingen. Onder andere werd aanbevolen om het budget voor onderwijs aanzienlijk te verhogen en om het voorbehoud bij art. 37 onder c IVRK op te heffen, zodat het volwassenenstrafrecht niet langer op minderjarigen zou kunnen worden toegepast.⁷⁸

Later verscheen er -in januari 1999- een update waarin enkele ontwikkelingen die zich na het rapport van maart 1997 hadden voorgedaan, werden besproken en waarin een rapportage van

⁷³ Inmiddels is op 6 maart 2002 het tweede rapport van de Nederlandse overheid 'Second Periodic Report by the Kingdom of the Netherlands on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child' bij het Comité ingediend.

⁷⁴ CRC/C/51/Add.1.

⁷⁵ Zie bijvoorbeeld p. 51 van het rapport over de wachtlijsten voor gehandicapten.

⁷⁶ Raad voor het Jeugdbeleid & Defence for Children International 1996, p. 44.

⁷⁷ Een NGO, samengesteld uit DCI, NIZW, UNICEF en de Landelijke Vereniging van Kinder- en Jongerenrechtswinkels.

⁷⁸ Kinderrechtencollectief 1997, p. 39-40.

consultatie van jongeren in Nederland over hun rechten, was opgenomen. Die ontwikkelingen leidden er in sommige gevallen toe dat aanbevelingen werden gewijzigd of uitgebreid.⁷⁹

Er kwam diverse kritiek op het Nederlandse rapport.

Zo vond onder andere Smith dat het rapport weliswaar een uitvoerige beschrijving van de wetgeving bevatte, maar dat statistieken, implementatievoorbeelden, een evaluatie van de praktijk en een visie op de toekomst ontbraken.⁸⁰ Kloosterboer en Punselie waren van mening dat het rapport een droge opsomming gaf van wat er in Nederland aan relevante wet- en regelgeving bestaat, in moeilijk toegankelijk en hier en daar inadequaat Engels. Trends werden volgens hen nauwelijks geschetst en een visie op hoe de Nederlandse regering het Verdrag serieus wil implementeren, ontbrak. Ook werd er in het rapport geen aandacht besteed aan relevante ontwikkelingen in de jurisprudentie. Zij zagen het als een gemiste kans, dat de overheid haar rapportageverplichting zo minimaal had uitgevoerd. Bovendien zou de overheid het rapport conform art. 44 lid 6 IVRK algemeen bekend moeten maken, maar het rapport is er alleen in het Engels en de overheid heeft de bekendmaking aan de NGO's overgelaten.⁸¹

NJCM gaf op 25 maart 1999 haar commentaar op het initiële rapport van Nederland. Volgens NJCM bestonden er serieuze problemen in Nederland met betrekking tot bescherming van kinderrechten. NJCM trok conclusies, stelde vragen en deed aanbevelingen. Het overheidsrapport gaf, aldus NJCM, niet in detail aan hoe wetgeving in de praktijk werkt. Ook maakte het niet duidelijk of het de rechtspositie van kinderen heeft verbeterd. Het rapport was volgens NJCM van een hoog oppervlakkig en beschrijvend gehalte en faalde erin een doeltreffende beoordeling van jongeren in Nederland te geven.⁸²

3.3 Procedureverloop bij het Comité

Nadat het Comité het initiële rapport van Nederland had ontvangen, kwam op 8 juni 1999 een delegatie van het Kinderrechtencollectief -waar ook vier jongeren deel van uitmaakten- het NGO-rapport toelichten en de jongeren gaven hun eigen mening. Tijdens deze pre-sessionele werkgroep werd er op basis van de verstrekte informatie, een lijst opgesteld met 37 vragen.⁸³ De Nederlandse regering beantwoordde uitgebreid (71 pagina's) alle vragen die onder andere gingen over het herzien van gemaakte voorbehouden, de totstandkoming van het rapport, welke maatregelen er zijn genomen om scholing te geven over verdragsbepalingen etc.⁸⁴

Het initiële rapport van Nederland werd tijdens de tweeëntwintigste zitting van het Comité voor de Rechten van het Kind, op 4 en 5 oktober 1999, besproken met een Nederlandse regeringsdelegatie.⁸⁵ Het kinderrechtencollectief was daarbij aanwezig als waarnemer. Gedurende de zitting werden er diverse zaken besproken. Hieronder volgt een korte 'bloemlezing'.

⁷⁹ Kinderrechtencollectief 1999. In mei 2002 is het tweede rapport van het Kinderrechtencollectief 'Opgroeien in de Lage Landen. Kinderrechten in Nederland' verschenen.

⁸⁰ Smith 1998, p. 5.

⁸¹ Kloosterboer & Punselie 1998, p. 6, 7.

⁸² NJCM 1999, p. 11.

⁸³ 'Netherlands: Bullet Points for the Dialogue'. CRC/C/Q/net.1.

⁸⁴ 'Implementation of the Convention of the Rights of the Child. Issues to be taken up in connection with the consideration of the initial report of Netherlands'.

⁸⁵ Zie voor een samenvatting van hetgeen toen met betrekking tot Nederland besproken is: CRC/C/SR. 578, CRC/C/SR. 579, CRC/C/SR. 580.

Het Comité benadrukte tijdens de zitting het belang van heroverweging ten aanzien van de door Nederland gemaakte voorbehouden, met name wat betreft art. 26 IVRK. Verder werd de Nederlandse regering aangespoord om de rechten van kinderen op de Nederlandse Antillen en Aruba te bevorderen en Aruba te motiveren het Verdrag te ratificeren.

Daarnaast concludeerde het Comité dat de voorlichting over kinderrechten in Nederland verbeterd diende te worden, onder andere in de opleiding aan bijvoorbeeld rechters. Ook had Nederland jongeren bij de rapportage aan het Comité moeten betrekken en het regeringsrapport in het Nederlands moeten laten vertalen.⁸⁶

Het Comité vond voorts dat er een nationaal coördinatiepunt moet worden ingesteld dat de implementatie van het Verdrag controleert, omdat een mechanisme om de implementatie van het Verdrag in gemeenten te controleren in Nederland ontbreekt. Een nationale ombudsman voor kinderen zou die taak bijvoorbeeld op zich kunnen nemen.

Verder kwam naar voren dat volgens het Comité een structureel overleg tussen de overheid en de NGO's zeer wenselijk is. Ook zouden de asielprocedures voor minderjarige asielzoekers verbeterd moeten worden. Het belang van het kind dient namelijk ook in vreemdelingenzaken de eerste overweging te zijn. Voorts werd er gesproken over een verbod op lijfstraffen. Het Comité deed de suggestie om naar voorbeelden op dit gebied in andere landen te kijken. Wat betreft seksueel misbruik van kinderen door Nederlanders in het buitenland, deed het Comité de aanbeveling om het dubbele criminaliteitsvereiste voor dergelijke zaken te laten vervallen.

Aan het eind van de zitting werd de regeringsdelegatie bedankt voor hun bijdrage, maar het Comité was teleurgesteld dat er geen echte dialoog tot stand gekomen was. Het Comité had helaas geen volledig zicht gekregen op hoe het met de implementatie van rechten van kinderen in Nederland gesteld is.⁸⁷

3.4 'Concluding Observations' van het Comité wat betreft Nederland

Zoals gezegd, werd het initiële rapport van Nederland door het Comité tijdens de zitting op 4 en 5 oktober 1999 besproken.⁸⁸ Het Comité was tevreden dat haar richtlijnen in het rapport waren gevolgd en zij vond het rapport helder, maar het rapport richtte zich vooral op wetgeving, programma's en beleid, ten koste van informatie over het actuele genot van de rechten van het kind. Verder betreurde het Comité het dat de delegatie niet beschikte over de juiste informatie om sommige vragen tijdens de discussie te beantwoorden, wat een productieve dialoog beperkte.⁸⁹

Na een inleiding en aantal positieve opmerkingen, gaf het Comité aan waar zij zich zorgen om maakte en deed (vrij vertaald en in grote lijnen) de volgende aanbevelingen.⁹⁰

Algemene implementatiemaatregelen

- Het Comité moedigt Nederland aan om alle voorbehouden in te trekken;
- NGO's en de samenleving in het algemeen moeten op een meer systematische wijze bij alle fasen van de implementatie van het Verdrag worden betrokken;
- Het Comité beveelt aan dat er een doorlopend programma voor voorlichting over de implementatie van het Verdrag komt, zodat kinderen, ouders, samenleving en alle overheidsinstanties zich bewust zijn van het belang van het Verdrag. Ook dienen er trainingen

⁸⁶ Kaandorp e.a. 1999, p. 26.

⁸⁷ Kaandorp e.a. 1999, p. 27, 28.

⁸⁸ CRC/C/51/Add.1, CRC/C/SR.578-580.

⁸⁹ CRC/C/15/Add.114, p. 1.

⁹⁰ CRC/C/15/Add.114. Voor de volledige engelse tekst van de 'Concluding Observations', zie bijlage.

te worden ontwikkeld over de bepalingen van het Verdrag voor alle professionals die voor of met kinderen werken, zoals onder andere rechters, advocaten, leraren;

- Nederland dient een uitgebreid actieplan voor de implementatie van het Verdrag aan te nemen, en toenemende aandacht te besteden aan intersectorale coördinatie en samenwerking binnen en tussen de centrale, provinciale en gemeentelijke overheid;
- De lidstaat wordt aangemoedigd om de lokale autoriteiten te ondersteunen bij de implementatie van de beginselen en bepalingen van het Verdrag;
- Het Comité vindt dat moet worden bezien of er een volledig onafhankelijke ombudsman voor kinderen moet worden ingesteld;
- Nederland dient methoden te ontwikkelen waarmee systematisch het effect van budgetstoewijzing en macro-economisch beleid op de implementatie van kinderrechten wordt getoetst.

Algemene beginselen

- Het Comité beveelt aan dat de Staat trainingsprogramma's ontwikkelt voor lokale ambtenaren en andere beleidsmakers, om ze in staat te stellen de meningen van kinderen evenredig bij hun overwegingen te betrekken. Daarnaast dient er meer aandacht te worden besteed aan de bevordering van kinderp participatie in het basisonderwijs.

Gezinsomgeving en alternatieve zorg

- Nederland moet overwegen om bilaterale overeenkomsten te sluiten met landen die geen partij zijn bij het Haags Kinderontvoeringsverdrag en het Haags Adoptieverdrag;
- Het aantal beschikbare plaatsen in residentiële instellingen dient te worden vergroot en er moet meer aandacht worden besteed aan alternatieven daarvoor, zoals pleeggezinplaatsingen, waarbij de beginselen en bepalingen van het Verdrag, in het bijzonder het belang van het kind, in het oog worden gehouden;
- Er dient meer prioriteit te worden gegeven aan het voorkomen van kindermisbruik en de bescherming en rehabilitatie die wordt geboden aan slachtoffers van kindermisbruik. Verder wordt aanbevolen om -in lijn met de ontwikkelingen in andere Europese landen- wetgevingsmaatregelen te nemen om het gebruik van alle vormen van geestelijk of lichamelijk geweld tegen kinderen binnen het gezin, inclusief lichamelijke straffen, te verbieden.

Basis gezondheid en welzijn

- Wat betreft genitale verminking van meisjes buiten het grondgebied van Nederland, overweegt het Comité dat er sterke en doelmatige informatiecampagnes moeten worden opgestart om dit fenomeen te bestrijden. Ook dient Nederland de aanneming van wetgeving met extraterritoriale werking die de bescherming van kinderen binnen haar jurisdictie tegen dergelijke schadelijke traditionele praktijken zou kunnen verbeteren, te overwegen;
- De Staat moet, in overeenstemming met de artikelen 12 en 16 IVRK, maatregelen nemen die verzekeren dat medisch advies en medische behandeling vertrouwelijk blijven in overeenstemming met de leeftijd en rijpheid van kinderen;
- Het Comité moedigt de Staat aan tot het voeren van campagnes ter bevordering van het geven van borstvoeding en tegelijkertijd het adviseren van met HIV/AIDS besmette moeders over het risico van het overdragen van HIV/AIDS via borstvoeding.

Onderwijs, vrije tijd en culturele activiteiten

- Het Comité vindt dat Nederland mensenrechtenkwesties op jongere leeftijd in het schoolprogramma moet introduceren en zich ervan moet verzekeren dat het IVRK op

adequate wijze is opgenomen in het bestaande programma voor oudere kinderen en in nieuwe programma's voor het basisonderwijs;

-De Staat dient haar inspanningen om pesten in scholen te voorkomen voort te zetten, informatie over dit verschijnsel te verzamelen en maatregelen te versterken om kinderen in staat te stellen dit probleem aan te pakken en op te lossen.

Bijzondere beschermingsmaatregelen

-Nederland dient de maatregelen die voorzien in onmiddellijke bijstand en volledige toegang tot onderwijs en andere diensten voor vluchtelingen en asielzoekende kinderen te versterken. Ook moeten er effectieve maatregelen worden genomen ter integratie van deze kinderen in de samenleving;

-Het Comité vraagt het rekruteringsbeleid zodanig te herzien dat voor het leger gerekruteerd wordt vanaf achttien jaar;

-Verzekerd moet worden dat pogingen om klachten over slechte behandeling onmiddellijk bij te leggen door een bemiddelingsprocedure, niet zullen resulteren in een minder diepgaand onderzoek;

-Het aantal beschikbare plaatsen in instellingen dient te worden vergroot, zodat jeugdige overtredders een tijdige en gepaste (psychiatrische of psychologische) behandeling krijgen;

-Het Comité vraagt Nederland haar wetgeving en beleid te herzien en het klachtvereiste voor beschuldiging van seksueel misbruik van kinderen van twaalf jaar of ouder te wijzigen. Ook moet de wetgeving worden veranderd om alle kinderen beter te beschermen tegen betrokkenheid bij productie van pornoshows of -materialen en andere vormen van commerciële seksuele exploitatie. Het dubbele criminaliteitsvereiste in wetgeving met betrekking tot extraterritoriale jurisdictie voor zaken van seksueel misbruik van kinderen moet worden herzien;

-Nederland moet direct en serieus aandacht besteden aan het voorkomen van kinderprostitutie en in asielprocedures kinderen effectief beschermen tegen betrokkenheid bij mensenhandel voor seksuele exploitatie. Verder dient zij een nationaal plan van aanpak aan te nemen om commerciële seksuele exploitatie van kinderen te voorkomen en te bestrijden;

-Het Comité vraagt om de pogingen te herzien en de mogelijkheden te bezien voor het verlenen van verdere hulp aan kinderen in risicogroepen en aan etnische minderheden met sociaal-economische problemen, en zich aldus te richten op de basis oorzaken van schamele onderwijsverrichtingen;

-Nederland moet verzekeren dat onder de huidige wetgeving geen kind dat jonger is dan zestien jaar volgens volwassenenstrafrecht berecht wordt en dient het voorbehoud dat het mogelijk maakt dat volwassenenstrafrecht wordt toegepast op minderjarigen van zestien jaar of ouder te herzien en zo mogelijk in te trekken. Ook dienen er wetgevende maatregelen te worden genomen, zodat levenslange gevangenisstraf voor kinderen op wie het volwassenenstrafrecht wordt toegepast, niet mogelijk is;

-Tenslotte behoort Nederland het initiële rapport en de (op schrift gestelde) antwoorden van de Staat ruim beschikbaar te stellen voor het publiek, tezamen met de samenvattende aantekeningen van relevante bijeenkomsten en de door het Comité aangenomen 'Concluding Observations'.

3.5 Reactie van de Staat op de 'Concluding Observations'

Naar aanleiding van de 'Concluding Observations' van het Comité, zond de Permanente Vertegenwoordiging van het Koninkrijk der Nederlanden op 14 januari 2000 een reactie daarop van de Nederlandse regering d.d. 21 oktober 1999 naar 'Office of the High Commissioner for Human Rights'. De regering merkte onder meer op dat: zij regelmatig beziet of voorbehouden kunnen worden ingetrokken; zij bereid is te onderzoeken hoe

Nederlandse NGO's meer systematisch bij de implementatie van het Verdrag, inclusief het opstellen van het rapport, kunnen worden betrokken, maar dat zij van mening blijft dat overheid en NGO's verschillende verantwoordelijkheden hebben; zij mensen die met en mensen die voor kinderen werken bewust zal maken van kinderrechten; een kinderombudsman geen toegevoegde waarde heeft; zij geen voorstander is van het sluiten van bilaterale overeenkomsten met betrekking tot adoptie en kindervervoer; en dat zij de aanbevelingen met betrekking tot asielzoekende minderjarigen, waar mogelijk, in haar beleid zal incorporeren.⁹¹

3.6 Conclusie

In 1997 werd door Nederland het initiële rapport aan het Comité overhandigd. Niet alleen de overheid, maar ook NGO's gaven het Comité inzicht in de werking van het IVRK in Nederland. Tijdens een pre-sessionele werkgroep in 1999 werd door het Comité het rapport met NGO's besproken en werden er vragen samengesteld waarop de Nederlandse regering schriftelijk reageerde. Daarna besprak het Comité het rapport met een Nederlandse regeringsdelegatie en deed vervolgens schriftelijke aanbevelingen, zogeheten 'Concluding Observations', die Nederland zouden moeten aansporen om op een aantal punten de implementatie van het IVRK te herzien en/of (opnieuw) te bezien. Tenslotte heeft de Nederlandse regering daar weer op gereageerd.

⁹¹ AVT99/BZ57643.

Hoofdstuk 4 Jurisprudentieoverzicht tot en met 2001

4.1 Inleiding

Nadat in de voorgaande hoofdstukken kort de achtergrond van het Verdrag is bestudeerd, komen hieronder (grotendeels) gepubliceerde uitspraken⁹² van de Hoge Raad, Hof en Rechtbank⁹³ aan de orde waarin op het IVRK een beroep werd gedaan en/of waar in de overwegingen aan dit Verdrag aandacht werd besteed. Gekozen is voor een ordening per verdragsartikel, zodat tussen uitspraken over hetzelfde artikel eenvoudig eventuele samenhang/verbanden of tegenstellingen geconstateerd kunnen worden.

Getracht is zoveel mogelijk jurisprudentie te verzamelen, maar het onderstaande overzicht zal toch –in verband met de korte looptijd van het onderzoek en de grote hoeveelheid tijdschriften en boeken waarin rechtspraak wordt gepubliceerd- niet helemaal volledig zijn.⁹⁴

De indeling van de jurisprudentie is als volgt. Eerst zullen zowel de Nederlandse als Engelse tekst van het artikel worden vermeld. Vervolgens wordt het artikel kort toegelicht, door het artikel 'in grote lijnen' samen te vatten en het te vergelijken met soortgelijke bepalingen uit algemene mensenrechtenverdragen.⁹⁵ Daarna worden de uitspraken waarin dat specifieke IVRK artikel genoemd wordt besproken, voor zover het IVRK daarin een rol speelt. Ook worden per uitspraak trefwoorden en in de uitspraak voorkomende artikelen van algemene mensenrechtenverdragen weergegeven. Op deze wijze komen alle verdragsartikelen die in de (gevonden) rechtspraak een rol speelden -op chronologische volgorde- aan de orde. Om het opzoeken en verwijzen te vergemakkelijken, is iedere zaak genummerd. Bijvoorbeeld 3.1 wil zeggen art. 3 IVRK, zaak nummer 1. 6.2 verwijst naar art. 6 IVRK zaak nummer 2 etc.⁹⁶ In hoofdstuk 5 zal de onderstaande jurisprudentie per artikel worden samengevat en van commentaar worden voorzien. Tevens zullen de onderzoeksvragen daarin worden beantwoord.

4.2 Jurisprudentie per artikel

Art. 2 IVRK

1. *States Parties shall respect and ensure the rights set forth in the present Convention to each child within their jurisdiction without discrimination of any kind, irrespective of the child's or his or her parent's or legal guardian's race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic or social origin, property, disability, birth or other status.*
2. *States Parties shall take all appropriate measures to ensure that the child is protected against all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians, or family members.*

⁹² Ook uitspraken die (voor zover bekend) niet gepubliceerd zijn, komen aan de orde.

⁹³ Tevens worden er twee uitspraken van de Centrale Raad van Beroep en twee uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State behandeld.

⁹⁴ De gegevens van sommige uitspraken zijn onvolledig, omdat de integrale tekst van de uitspraak niet beschikbaar was. Een aantal uitspraken waarin een beroep op het Verdrag zich beperkte tot het enkele vermelden van een artikel is niet in het overzicht opgenomen, tenzij de zaak toch relevantie had voor de toepassing van het IVRK.

⁹⁵ Voor uitgebreide toelichting op de artikelen wordt verwezen naar: Detrick 1999, Bischoff van Heemskerck 1999 en Ling 1993.

⁹⁶ Er is ook een aantal zaken waarin het IVRK wel een rol speelde, maar waarin geen specifiek artikel genoemd werd. Die zaken zijn genummerd met slechts één cijfer en staan vermeld onder het kopje 'Geen specifieke bepaling'. Bijvoorbeeld 8, wil zeggen zaak 8 onder 'Geen specifieke bepaling'.

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidkleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Soortgelijke bepalingen: Art. 14 EVRM, art. 2, 26 IVBPR, art. 2 IVESCR

Toelichting:

De Staat dient de in het IVRK opgenomen rechten voor ieder kind, zonder onderscheid, te eerbiedigen en te waarborgen. Het kind moet door de Staat tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van omstandigheden, activiteiten, meningen of overtuigingen van ouders, wettige voogden of familieleden, worden beschermd.

De tekst van dit artikel vertoont veel overeenkomsten met art. 2 IVBPR. Het artikel beschermt het kind tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing en verplicht de Staat om de rechten die in het IVRK voor het kind vervat zijn, binnen zijn jurisdictie te eerbiedigen en te waarborgen. De verplichting tot het waarborgen van die rechten houdt in internationale context in, dat hier zowel van een positieve als negatieve verplichting sprake is.

Het IVRK bevat geen non-discriminatie bepaling zoals art. 26 IVBPR, waarvan de toepassing niet beperkt is tot rechten die in het IVBPR beschreven zijn.

Door het Comité is art. 2 IVRK in haar richtlijnen geschaard onder de categorie 'general principles'. Staten moeten in hun rapportage aan het Comité onder andere aangeven welke maatregelen ze hebben genomen om discriminatie te voorkomen en te bestrijden. Een verschil van art. 2 IVRK met soortgelijke bepalingen in andere mensenrechtenverdragen vormt tenslotte het feit, dat het kind expliciet tegen discriminatie op grond van invaliditeit en op grond van de status van zijn ouders of wettige voogd of familieleden wordt beschermd.⁹⁷

Rechtspraak:

Rechtbank Amsterdam

2.1 Rechtbank Amsterdam 15 december 1995, PS 1996, 345

Familierechtelijke betrekking tussen vader en kind naar Ghanees recht, onvoldoende voor oordeel 'eigen kind' in AKW

Art. 2 lid 1 IVRK, art. 24, 25 IVBPR, art. 8 EVRM, art. 25 UVRM

Centraal staat de vraag of de besluiten waarbij kinderbijslag is geweigerd met als reden dat de kinderen waarvoor kinderbijslag is gevraagd niet als 'eigen kinderen' in de zin van art. 7 AKW kunnen worden beschouwd, in stand kunnen blijven.

Mannen hebben een aanvraag voor kinderbijslag ingediend voor hun in Ghana verblijvende kinderen. Zij waren niet officieel gehuwd met de moeders van de kinderen. Uit uittreksels uit

⁹⁷ Detrick 1999, p. 68, 72, 78. Ling 1993, p. 27.

Ghanese geboorteregisters blijkt dat de mannen als vaders van de betreffende kinderen geregistreerd staan. Volgens de Sociale Verzekeringsbank kan van een 'eigen kind' in de zin van de Algemene Kinderbijslag Wet(AKW) worden gesproken indien een kind naar buitenlandsrecht is erkend, mits de voorwaarden voor en rechtsgevolgen van die erkenning op essentiële punten overeenkomen met die van een erkenning naar Nederlands recht. De vermelding van 'vader' in de geboorteakte kan als erkenning worden opgevat. Dit wijkt echter op een essentieel punt af van erkenning naar Nederlands recht, omdat vooraf geen schriftelijke toestemming tot erkenning door de moeder is vereist. Daarom kunnen betrokken kinderen niet als 'eigen kinderen' in de zin van de AKW worden aangemerkt en wordt kinderbijslag geweigerd.

De mannen gaan in beroep en voeren onder meer aan dat deze besluiten in strijd zijn met diverse bepalingen van internationaal recht, waaronder art. 2 lid 1 IVRK.

De Rechtbank overweegt wat betreft art. 2 lid 1 IVRK, dat deze bepaling uitdrukkelijk ziet op de in het Verdrag genoemde rechten, en niet op aanspraken van ouders, zoals die thans in het geding zijn. Reeds daarom faalt het beroep op deze bepaling. Vanwege strijd met onder andere het zorgvuldigheidsbeginsel kunnen de bestreden besluiten echter niet in stand blijven. Met inachtneming van deze uitspraak zullen nieuwe besluiten moeten worden genomen.

Rol van het IVRK:

De rol van het Verdrag is beperkt. Er wordt op art. 2 lid 1 IVRK beroep gedaan, maar dit beroep faalt. Volgens de Rechtbank ziet art. 2 lid 1 IVRK op de in het Verdrag genoemde rechten en niet op aanspraken van ouders op kinderbijslag.

Rechtbank 's-Gravenhage

2.2 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, RV 1995, 30 *Verblijf bij arbeidsongeschikte partner*

Art. 2, 9, 10, 16 IVRK, art. 8 EVRM

Centraal staat de vraag of een uitzettingsbeslissing moet worden geschorst en een daartoe strekkende voorlopige voorziening moet worden getroffen.

De verzoekster vraagt een vergunning tot verblijf bij haar partner van Turkse nationaliteit, die een vestigingsvergunning heeft en een WAO-uitkering ontvangt. Uit hun relatie is een kind geboren, dat de partner heeft erkend. De vergunning wordt geweigerd. Verzoekster stelt onder andere dat de weigering om haar toe te laten in strijd is met art. 8 EVRM en de artikelen 2, 9, 10, 16 IVRK, omdat uit de relatie tussen de verzoekster en haar partner een kind is geboren. De President verwerpt het beroep op art. 8 EVRM, omdat er volgens hem geen sprake van inmenging in het gezinsleven is, aangezien de bestreden beschikking er niet toe strekt een verblijfstitel te ontnemen die verzoekster en het kind tot uitoefening van het gezinsleven in Nederland in staat stelde. Er bestaat geen positieve verplichting om verzoekster, door middel van het verstrekken van een verblijfstitel, het uitoefenen van gezinsleven in Nederland mogelijk te maken. Het beroep op het IVRK slaagt evenmin. Op voorhand is niet aannemelijk dat, zo de voor dit geval relevante verdragsbepalingen rechtstreekse werking hebben, deze verder strekken dan de rechten die voor verzoekster voortvloeien uit art. 8 EVRM. Het verzoek om een voorlopige voorziening wordt afgewezen.

Rol van het IVRK:

Hier wordt onder andere een beroep gedaan op de artikelen 2, 9, 10, 16 IVRK, dat -net als het overige waar de verzoekster zich op beroept- niet slaagt. De President laat in het midden of

deze bepalingen rechtstreekse werking hebben, maar zelfs indien zij rechtstreeks zouden werken is niet aannemelijk dat ze verderstreckende rechten bevatten dan art. 8 EVRM (en dus kan er geen positieve verplichting om door middel van het verstrekken van een verblijfstitel het uitoefenen van gezinsleven in Nederland mogelijk te maken, uit worden afgeleid).

2.3 Rechtbank 's-Gravenhage 12 oktober 2001, AWB 00/3563

Machtiging tot voorlopig verblijf bij moeder

Art. 2, 9, 10 IVRK, art. 8, 14 EVRM

De vraag staat centraal of het beroep dat is ingesteld tegen het besluit om geen machtiging tot voorlopig verblijf voor verblijf bij de moeder te verlenen, gegrond is.

De -inmiddels genaturaliseerde- moeder is indertijd naar Nederland gekomen en heeft toen haar -inmiddels meerderjarig geworden- zoon in Suriname achtergelaten.

Nu verzoekt zij ten behoeve van haar zoon afgifte van een machtiging tot voorlopig verblijf met als doel verblijf bij de moeder. Deze aanvraag wordt niet ingewilligd. Het bezwaar wordt ongegrond verklaard. Er wordt hoger beroep ingesteld, waarbij onder andere beroep wordt gedaan op het IVRK. Aangevoerd wordt dat er gelet op art. 2, 10 IVRK reden is te onderzoeken of het in het gezinsherenigingbeleid gemaakte onderscheid tussen verschillende kinderen gerechtvaardigd is. In de Memorie van Toelichting op het IVRK wordt, waar het gaat om de interpretatie van art. 9 IVRK, verwezen naar art. 8 en art. 14 EVRM. Weigering van de machtiging tot voorlopig verblijf maakt inbreuk op het gezinsleven dat beschermd wordt door art. 8 EVRM.

De Rechtbank oordeelt dat de Minister van Buitenlandse Zaken zich met recht op het standpunt heeft gesteld dat de zoon geen aanspraak op toelating kan ontlenen aan het gezinsherenigingbeleid.

Rol van het IVRK:

Er wordt beroep op art. 2, 9, 10 van het Verdrag gedaan, maar dit wordt niet uitgebreid toegelicht. Door de Rechtbank wordt het IVRK niet in haar overwegingen betrokken. De rol die het Verdrag hier speelt is dan ook uiterst marginaal.

Art. 3 IVRK

1. *In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.*
 2. *States Parties undertake to ensure the child such protection and care as is necessary for his or her well-being, taking into account the rights and duties of his or her parents, legal guardians, or other individuals legally responsible for him or her, and, to this end, shall take all appropriate legislative and administrative measures.*
 3. *States Parties shall ensure that the institutions, services and facilities responsible for the care or protection of children shall conform with the standards established by competent authorities, particularly in the areas of safety, health, in the number and suitability of their staff, as well as competent supervision.*
-
1. *Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.*

2. *De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.*
3. *De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.*

Soortgelijke bepalingen: art. 23, 24 IVBPR, art. 5 protocol VII EVRM

Toelichting:

Hier wordt bepaald dat de belangen van het kind de eerste overweging moeten vormen bij alle maatregelen die betreffende kinderen worden genomen. De Staat moet het kind van de bescherming en zorg die het nodig heeft verzekeren, waarbij rekening dient te worden gehouden met de rechten en plichten van degenen die wettelijk voor het kind verantwoordelijk zijn. Ook moet de Staat normen vaststellen en waarborgen dat die normen nageleefd worden door instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor zorg of bescherming van kinderen.

Een regeling zoals in art. 3 IVRK, waarbij waarborgen worden geboden bij *alle* maatregelen die het kind betreffen (dat wil zeggen ongeacht de instantie, instelling, autoriteit of het lichaam dat de maatregel neemt), komt niet voor in andere mensenrechtenverdragen. Het Comité kent deze bepaling in haar richtlijnen een fundamenteel belang toe. Er is veel commentaar op art. 3 IVRK gekomen. De vrees bestond dat, omdat de norm 'het belang van het kind' nogal subjectief is, de uiteindelijke interpretatie ervan door de persoon, het instituut of de organisatie die de norm zou toepassen zou plaatsvinden.

Art. 3 IVRK kent een ruime toepassing, namelijk 'alle maatregelen betreffende kinderen'. Dit betekent dat deze bepaling ook van toepassing is op maatregelen die niet uitdrukkelijk in bepalingen van het IVRK vervat zijn. Het artikel kan worden gezien als een paraplubepaling.

Het Verdrag bevat geen artikel of recht waarvoor art. 3 IVRK niet relevant is. Art. 3 IVRK kan een rol spelen als 'mediator' indien twee (IVRK) rechten met elkaar botsen. Het kan tevens worden gebruikt bij de evaluatie van (uitvoering van) wetten en (uitvoering van) beleid met betrekking tot kinderen die niet onder expliciete bepalingen van het IVRK vallen. Door de term 'kinderen' in plaats van 'kind', ziet deze bepaling niet alleen op maatregelen die betrekking hebben op een specifiek kind, maar is zij ook van toepassing op maatregelen betreffende kinderen in het algemeen.

In de Engelse tekst is gekozen voor 'a primary consideration' in plaats van 'the primary consideration', om aan te geven dat het belang van het kind een eerst belangrijk belang vormt naast andere belangen, maar dat het geen absolute prioriteit boven andere belangen geniet.⁹⁸ De Nederlandse regering heeft aangegeven dat het evenwel met de doelstelling van het Verdrag in overeenstemming is te achten dat, in geval van conflict van belangen, het belang van het kind als regel de doorslag behoort te geven.⁹⁹

⁹⁸ Mijns inziens is er op dit punt een vertaalfout gemaakt en had de Nederlandse tekst moeten zijn 'een eerste overweging' in plaats van 'de eerste overweging'. Zie hierover ook Meuwese 2000.

Rechtspraak:

Hoge Raad

3.1 HR 29 juni 2001, NJ 2001, 598

Vervolg op Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370

Taak Raad voor de Kinderbescherming bij begeleiding omgangsregeling

Art. 3 lid 2, 16 IVRK, art. 8 EVRM

De vraag staat centraal of de Raad voor de Kinderbescherming kan worden gehouden/verplicht is tot daadwerkelijke uitvoering dan wel begeleiding van door de rechter getroffen omgangsregelingen.

De Raad voor de Kinderbescherming verzoekt een beschikking van de Rechtbank, voor zover het een 'opdracht' aan de Raad betreft om een omgangsregeling tussen de vader en zijn twee kinderen daadwerkelijk te begeleiden, te vernietigen. Daarnaast vraagt de Raad een verklaring voor recht dat de Raad niet gehouden is c.q. kan worden verplicht tot het daadwerkelijk (doen) uitvoeren dan wel begeleiden van door de rechter getroffen omgangsregelingen. Het Hof overweegt dat art. 8 lid 1 EVRM en art. 16 lid 1 IVRK het privé- en gezinsleven beschermen. Van het gezinsleven van ouders en kinderen, is het omgangsrecht tussen ouders en kinderen een fundamenteel onderdeel en op de Staat rust een positieve verplichting om het familie- en gezinsleven te verwezenlijken. In art. 3 lid 2 IVRK is die positieve plicht (deels) vastgelegd. De Raad voor de Kinderbescherming -als door de wetgever aangewezen behartiger van de belangen van minderjarigen- acht het Hof de aangewezen nationale instelling om het recht op omgang te verwezenlijken. In die gevallen waarin daadwerkelijke actieve bemoeienis van uitvoerende aard op gespannen voet kan komen te staan met zijn positie en taak, heeft de Raad de vrijheid de uitvoering te delegeren aan andere maatschappelijke instellingen. Het Hof vernietigt de beschikking van de Rechtbank, stelt zelf een voorlopige omgangsregeling vast en bepaalt tevens dat de Raad de vastgestelde omgangsregeling actief dient te begeleiden. De Raad stelt beroep in cassatie in. De Hoge Raad oordeelt dat de Raad volgens de wet niet de taak heeft een door de rechter vastgestelde omgangsregeling te begeleiden en dat de wet de rechter niet de bevoegdheid toekent die taak op te leggen. Een dergelijke taak vloeit ook niet voort uit art. 8 EVRM en art. 16 IVRK. De Staat dient al het mogelijke te doen wat in de gegeven omstandigheden van hem kan worden verwacht om het omgangsrecht te effectueren, maar dit brengt niet mee dat de Raad de taak heeft een door de rechter vastgestelde omgangsregeling te begeleiden. De Hoge Raad vernietigt de beschikking en verwijst het geding ter verdere behandeling en beslissing naar het Hof.

Rol van het IVRK:

Het IVRK speelt naast andere bepalingen een rol. Het Hof oordeelt dat de Raad voor de Kinderbescherming -als door de wet aangewezen behartiger van belangen van minderjarigen- wordt geacht het recht op omgang (door de omgang daadwerkelijk te begeleiden) te verwezenlijken, omdat (onder andere) art. 16 lid 1 IVRK het privé- en gezinsleven beschermt en de overheid een positieve plicht heeft -die in art. 3 lid 2 IVRK (deels) is vastgelegd- om het familie- en gezinsleven te verwezenlijken. Daarentegen bepaalt de Hoge Raad dat uit art. 16 IVRK geen taak voor de Raad voor de Kinderbescherming om een door de rechter vastgestelde omgangsregeling te begeleiden, kan worden afgeleid.

⁹⁹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451) nr. 3, p. 15. Detrick 1999, p. 86, 89-92. Ling 1993, p. 32.

Zie S.F.M. Wortmann, 'Kroniek van het personen- en familierecht', *NJB* 2000, p. 1591; M.L.C.C. de Bruijn- Lückers, 'Een nieuwe taak voor de Raad voor de Kinderbescherming?', *EchtscheidingsBulletin* 2001-2 en 'Stelling: Moet het takenpakket van de Raad voor de Kinderbescherming worden uitgebreid opdat hij actief omgangsregelingen kan begeleiden en moet daartoe de wet gewijzigd worden?' Bijdragen van diverse auteurs, *NJB* 2001-45/46, p. 2182-2185.

Gerechtshof 's-Gravenhage

3.2 Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, TvGR 1996-1, 4

Vervolg op President Rechtbank 's-Gravenhage 21 april 1995, *TvGR* 1995-19, 5

Veroordeling Staat tot plaatsing van een minderjarige in een instelling voor verstandelijk gehandicapten niet mogelijk

Art. 3 lid 2, 20 lid 1 IVRK

De vraag staat centraal of de Staat kan worden bevolen om een minderjarige spoedig in een instelling voor verstandelijk gehandicapten te plaatsen.

De kinderrechter heeft de minderjarige onder toezicht gesteld en heeft bevolen dat hij in een instelling voor verstandelijk gehandicapten (in gesloten setting) moet worden opgenomen. Hij is daarvoor door een dergelijke instelling geselecteerd. De wachttijd bedraagt echter ongeveer een jaar. Mits voldoende financiële middelen ter beschikking worden gesteld, zou de capaciteit in vier weken zodanig kunnen worden uitgebreid dat deze minderjarige kan worden geplaatst.

In kort geding vorderen de vader-voogd en gezinsvoogdij-instelling de Staat te bevelen, dat de minderjarige binnen vier weken in de instelling voor verstandelijk gehandicapten wordt geplaatst, dan wel zorg te dragen voor opvang in een voor hem geschikt gesloten behandelingsstehuis. Zij beroepen zich daarbij onder andere op het IVRK, omdat daaruit volgens hen een plicht van de overheid voortvloeit om voor financiële middelen te zorgen waarmee voldoende plaatsingsmogelijkheden kunnen worden gerealiseerd.

De President van de Rechtbank oordeelt dat de Wet op de Jeugdhulpverlening –blijkens de wetsgeschiedenis- een garantie tot realisering van een justitiële plaatsing geeft en dat de Staat verplicht is ervoor te zorgen dat er een voorziening beschikbaar is. De Staat heeft deze garantie in dit geval tot dusverre niet waar gemaakt. Binnen vier weken kan de minderjarige echter worden geplaatst, indien de instelling de benodigde financiële middelen ter beschikking worden gesteld. Dit brengt mee dat de Staat jegens de minderjarige op korte termijn aan bovengenoemde garantie inhoud kan geven, zodat de vordering wordt toegewezen.

Het Hof daarentegen oordeelt, dat niet uit de parlementaire stukken behorende bij de Wet op de Jeugdhulpverlening kan worden afgeleid dat op elk moment voor iedere jeugdige ten aanzien van wie een jeugdbeschermingsmaatregel is toegepast de gevraagde voorziening van jeugdhulpverlening beschikbaar dient te zijn. Het door de overheid laten voortbestaan van een structureel gebrek aan voorzieningen zou echter op gespannen voet geraken met de verplichting die art. 3 lid 2 IVRK aan de overheid ten aanzien van iedere jeugdige afzonderlijk oplegt; namelijk de verplichting om de jeugdige te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn en hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen te nemen. Alsmede zou het op gespannen voet geraken met het in art. 20 lid 1 IVRK neergelegde recht van het kind dat in zijn of haar eigen belang niet in het gezin kan verblijven, op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege. Het niet, althans niet binnen redelijke termijn, in acht nemen van bovengenoemde

verdragsbepalingen, aangenomen al dat deze rechtstreeks werken, zou in ieder geval geen grond hebben kunnen opleveren voor een onmiddellijke plaatsing. Omdat aan de gestelde niet-inachtneming van die verdragsbepalingen door de geïntimeerden geen ander gevolg is verbonden, onthoudt het Hof zich dienaangaande van een oordeel. Het vonnis van de President van de Rechtbank wordt vernietigd en omdat de minderjarige inmiddels is opgenomen en de behandeling ook in geval van vernietiging van het bestreden vonnis voort kan blijven duren, hoeft over de oorspronkelijke vordering niet meer te worden beslist.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt hier duidelijk een rol. Er wordt een beroep op gedaan. Door de President van de Rechtbank wordt daar niet expliciet op ingegaan, maar het Hof doet dat wel. Het Hof oordeelt dat het door de overheid laten voortbestaan van een structureel gebrek aan voorzieningen op gespannen voet zou geraken met art. 3 lid 2 IVRK (de verplichting om de jeugdige te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn en hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen te nemen) en met art. 20 lid 1 IVRK (het recht van het kind, dat in zijn of haar eigen belang niet in het gezin kan verblijven, op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege). Het niet, althans niet binnen redelijke termijn, in acht nemen van art. 3 lid 2 en art. 20 lid 1 IVRK kan echter, aangenomen al dat deze bepalingen rechtstreeks werken -het Hof laat zich daarover niet uit - geen grond opleveren voor een onmiddellijke plaatsing van een minderjarige in een instelling voor verstandelijk gehandicapten. Het vonnis van de President van de Rechtbank wordt mede op grond hiervan vernietigd.

Zie A.A.W. van Unen, 'Uithuisplaatsing van minderjarigen', *FJR* 1996-1, p. 2-9 en A.A.W. van Unen, 'Part V: Family environment and alternative care', *FJR special IVRK* 1998, p. 15-18.

3.3 Gerechtshof 's-Gravenhage 15 oktober 1999, *FJR* 2000-1, p. 24

Ontkenning vaderschap

Art. 3 IVRK

Het is onduidelijk welke rechtsvraag hier precies een rol speelt en wat de Rechtbank eerder heeft beslist, bij gebrek aan volledige gegevens.

De man en de vrouw zijn gehuwd geweest en uit dit huwelijk is een kind geboren. Negen jaar na het huwelijk dient de man een verzoek in tot ontkenning van het vaderschap. Hij is niet de biologische vader. Het kind heeft een goede band met hem, beschouwd hem als zijn vader en wil zijn naam behouden.

Het Hof oordeelt dat een van de rechtsgevolgen van de ontkenning van het vaderschap, namelijk de naamswijziging op grond van art. 1:5 BW, op dit moment strijdig met de belangen van het kind moet worden geacht. De mogelijkheid van art. 1:7 BW tot wijziging van de geslachtsnaam door middel van een Koninklijk Besluit, biedt niet voldoende waarborgen dat het kind weer de naam van de man zal krijgen indien het Hof daaromtrent thans geen beslissing neemt. Het Hof onthoudt het rechtsgevolg dat art. 1:5 BW aan toewijzing van het verzoek verbindt, zodat het kind de naam van de man zal blijven behouden. Bij die overweging betreft het Hof ook art. 3 IVRK, dat bepaalt dat de rechter gehouden is om de belangen van het kind een eerste overweging te laten vormen.

Rol van het IVRK:

Het IVRK speelt een bescheiden rol. Het Hof betreft onder andere art. 3 IVRK bij zijn overweging om het rechtsgevolg aan art. 1:5 BW te onthouden zodat, na toewijzing van het verzoek tot ontkenning van het vaderschap, het kind toch diens naam behoudt.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

3.4 Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 november 2000, NJ 2001, 659

Ontheffing van het ouderlijk gezag

Art. 3 lid 1, 20 IVRK, art. 8 EVRM

Centraal staat de vraag of de moeder door de Rechtbank al dan niet terecht van het gezag over de minderjarige is ontheven.

De minderjarige is onder toezicht gesteld, uit huis geplaatst en verblijft in een perspectiefbiedend pleeggezin. Met de moeder is er een bezoekregeling van een begeleid tweemaandelijks contact. De hechting in het pleeggezin verloopt goed. De moeder is onmachtig om de minderjarige te kunnen opvoeden en zal ook in de toekomst geen opvoedingsverantwoordelijkheid kunnen dragen. Door de Raad voor de Kinderbescherming is verzocht de moeder te ontheffen van het ouderlijk gezag over de minderjarige, welk verzoek door de Rechtbank is toegewezen. De moeder stelt hoger beroep in. Zij geeft aan dat zij bereid is de minderjarige in het pleeggezin te laten, maar dat zij zich verzet tegen ontheffing van het gezag.

Het Hof overweegt dat ingevolge art. 1:268 BW bij verzet van de ouder de ontheffing niet kan worden uitgesproken, tenzij na uithuisplaatsing van meer dan een jaar en zes maanden gegronde vrees bestaat dat de uithuisplaatsing onvoldoende is om de dreiging van de lichamelijke en geestelijke belangen af te wenden. Bij jaarlijkse verlenging van de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing blijft de onzekerheid over het opvoedingsperspectief voortduren. In casu betreft het een zeer jong kind en er bestaan sterke banden met de pleegouders. Aan het belang van het kind bij continuïteit van de opvoedingssituatie en een ongestoord hechtingsproces dient een zwaarwegende betekenis te worden toegekend. Het recht van het kind op duidelijkheid omtrent het opvoedingsperspectief en een ongestoorde hechting in het pleeggezin, vloeit ook voort uit art. 3 lid 1, 20 IVRK. Dit recht van het kind weegt zwaarder dan het recht (verankerd in art. 8 EVRM) van de ouder op hereniging met het kind. Er bestaat geen redelijk perspectief voor terugplaatsing naar de ouder van het op zeer jeugdige leeftijd in het pleeggezin geplaatste en inmiddels gehechte kind. De bereidheid van de ouder, daargelaten de bestendigheid en stabiliteit daarvan, is op zich niet voldoende om, gelet op de in het geding zijnde rechten van het kind, de ontheffing niet uit te spreken. Het Hof oordeelt dat de Rechtbank de moeder terecht van het gezag over de minderjarige heeft ontheven.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag wordt niet ingeroepen. Het Hof leidt uit art. 3 lid 1 en 20 IVRK een recht van het kind op duidelijkheid omtrent het opvoedingsperspectief en een ongestoorde hechting in het pleeggezin, af. Dit recht weegt in casu zwaarder dan het recht van de ouder -dat voortvloeit uit art. 8 EVRM- op hereniging met het kind.

Zie S. Wortmann, 'Hof ONTHEFT moeder tegen haar zin van gezag over uitgeplaatst kind. Straatsburg kan anders oordelen', *Perspectief* 2000-8, p. 26.

Gerechtshof Leeuwarden

3.5 Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370
Taak Raad voor de Kinderbescherming bij begeleiding omgangsregeling
Art. 3 lid 2, 16 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 3.1, HR 29 juni 2001, *NJ* 2001, 598.

Rechtbank Assen

3.6 President Rechtbank Assen 20 oktober 1997, *JV* 1998-1, S7
Overeenstemming zorgplicht overheid met art. 6 Regeling verstrekkingen asielzoekers
Art. 3 lid 2, 4, 6 lid 2 IVRK

De vraag staat centraal of art. 6 van de Regeling verstrekkingen asielzoekers(RVA) in overeenstemming is met de zorgplicht van de overheid als bedoeld in het IVRK.

De vreemdeling is in Nederland geboren, toen haar ouders reeds 'uitgeprocedeerd' waren. De ouders hebben medewerking aan het verkrijgen van identiteitsdocumenten geweigerd. Daarop is door de Staatssecretaris van Justitie conform art. 6 RVA besloten dat de opvang van de vreemdeling en haar ouders en verdere verstrekking van voorzieningen wordt beëindigd. Doordat de ouders -die als zodanig voor haar verantwoordelijk zijn- geen medewerking verleenden, mocht de vreemdeling volgens de President worden aangemerkt als een vreemdeling die niet meer voldoet aan de voorwaarden voor opvang in het asielzoekerscentrum. Wat betreft het nauwelijks gemotiveerd beroep op het IVRK merkt de President op dat een zorgplicht van de Nederlandse overheid, zoals in casu aan de orde, zijn grondslag veeleer vindt in art. 3 lid 2 en art. 6 lid 2 in verbinding met art. 4 IVRK. Op grond van deze bepalingen, bezien in onderlinge samenhang, is de overheid bij daartoe aanleiding gevende omstandigheden gehouden zorg te dragen voor het (levens)onderhoud en welzijn van het kind. Het toegepaste art. 6 RVA is in overeenstemming met deze zorgplicht, omdat dit artikel bepaalt dat aan betrokkene bijstand en verzorging wordt geboden tot het moment waarop men Nederland dient te verlaten. Na beëindiging van de opvang is de Raad voor de Kinderbescherming verantwoordelijk voor de voortzetting van de realisering van de zorgplicht.

Rol van het IVRK:

Op het Verdrag wordt een nauwelijks gemotiveerd beroep gedaan en de President gaat daar op in. De President leidt, uit de artikelen 3 lid 2, 6 lid 2 en 4 IVRK tezamen, een plicht voor de overheid af om bij daartoe aanleiding gevende omstandigheden zorg te dragen voor het (levens)onderhoud en welzijn van het kind. Indien aan het kind bijstand en verzorging wordt geboden tot het moment waarop het Nederland dient te verlaten -door toepassing van art. 6 RVA- is aan deze (zorg)verplichting voldaan.

3.7 Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd)
Beëindiging van aan de Regeling verstrekkingen asielzoekers ontleende verstrekkingen
Art. 3 lid 2, 6 lid 2, 4 IVRK

De gegevens in deze zaak zijn niet compleet. Hoogstwaarschijnlijk staat de vraag centraal of de ongegrondverklaring van het bezwaar tegen het besluit tot beëindiging van de verstrekkingen en ontzegging van toegang tot het vertrekcentrum, in rechte stand kan houden.

De Staatssecretaris van Justitie heeft besloten de aan de Regeling verstrekkingen asielzoekers(Rva) ontleende verstrekkingen voor eisers te beëindigen en hen toegang tot het vertrekcentrum te ontzeggen. Het hiertegen gemaakte bezwaar wordt ongegrond verklaard. De eisers gaan in beroep; zij voeren onder meer aan dat zij beëindiging van de verstrekkingen in strijd met het IVRK achten. Voorafgaand aan de beëindiging van de verstrekkingen had de Raad voor de Kinderbescherming daarvan in kennis moeten worden gesteld en de Staatssecretaris van Justitie kan aangaande de zorgtaak voor kinderen in het geheel niet wijzen op de Raad. Nu er geen andere overheidsinstantie valt aan te wijzen die de betreffende zorgtaak vervult, hadden de verstrekkingen ten behoeve van de kinderen niet mogen worden beëindigd. Volgens de Staatssecretaris van Justitie is daarentegen het toegepaste art. 6 lid 1 onder a Rva in overeenstemming met de zorgplicht die voortvloeit uit het IVRK, omdat aan eisers opvang en verzorging wordt geboden tot het moment waarop zij Nederland moeten verlaten. Het informeren van de Raad geschiedt uitsluitend in geval van verwachte noodsituaties.

De Rechtbank overweegt dat art. 3 lid 2, 6 lid 2 jo 4 IVRK de verdragsstaat de verplichting opleggen in daartoe aanleiding gevende omstandigheden zorg te dragen voor het levensonderhoud van een kind. Dit verdragsrecht is onder omstandigheden ieder verbindend. De uit het IVRK voortvloeiende zorgplicht strekt echter niet zover dat daaruit voor de Staatssecretaris van Justitie een rechtsplicht voortvloeit om in opvang, voeding en huisvesting van eisers te voorzien, nu op hen de plicht rust Nederland te verlaten en zij onvoldoende hebben meegewerkt aan terugkeer naar hun land van herkomst. In dit geval bestond er geen aanleiding voor de Staatssecretaris van Justitie om aan te nemen dat zich zodanige omstandigheden voordeden, dat de uit het Verdrag voortvloeiende zorgplicht meebracht, dat hij gehouden was opvang voor uitsluitend de kinderen voort te zetten. Nu op eisers de plicht rust Nederland te verlaten, moeten de kinderen gelet op hun jeugdige leeftijd hun ouders volgen. Wat betreft de vraag welke eisen voor de Staatssecretaris van Justitie uit het Verdrag voortvloeien bij beëindiging van opvang, is de Rechtbank van oordeel dat het beleid van de Staatssecretaris van Justitie ten aanzien van de dag van beëindiging dient in te houden dat het ontzeggen van de opvang pas mag geschieden op het moment waarop vaststaat dat de zorgplicht ingevolge het Verdrag daardoor niet wordt geschonden. De Staatssecretaris van Justitie dient de Raad in te lichten uitsluitend in de situatie dat er een reële kans bestaat dat de waarborgfunctie van de Raad moet worden waargemaakt. In casu is gesteld noch gebleken dat zich deze situatie ten aanzien van eisers en hun kinderen zou voordoen, daarom ziet de Rechtbank geen aanleiding voor het oordeel dat de Staatssecretaris van Justitie in strijd met zijn zorgplicht zou hebben gehandeld.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een aanzienlijke rol. Er wordt beroep op gedaan en de Rechtbank besteedt in haar overwegingen zeer uitgebreid aandacht aan het Verdrag. Art. 3 lid 2, 6 lid 2 jo 4 IVRK verplichten de verdragsstaat om in daartoe aanleiding gevende omstandigheden zorg te dragen voor het levensonderhoud van een kind. Dit verdragsrecht is onder omstandigheden ieder verbindend, maar de zorgplicht strekt niet zover dat daaruit voor de Staatssecretaris van Justitie een rechtsplicht voortvloeit om in opvang, voeding en huisvesting van vreemdelingen te voorzien, indien zij verplicht zijn Nederland te verlaten en aan terugkeer naar hun land van herkomst onvoldoende hebben meegewerkt.

Uit het IVRK vloeit voort dat het beleid van de Staatssecretaris van Justitie ten aanzien van de dag van beëindiging, dient in te houden dat het ontzeggen van opvang pas mag geschieden op het moment waarop vaststaat dat de zorgplicht ingevolge het Verdrag daardoor niet wordt geschonden. De Staatssecretaris van Justitie dient de Raad uitsluitend in te lichten in de

situatie dat er een reële kans bestaat dat de waarborgfunctie van de Raad moet worden waargemaakt.

Rechtbank 's-Gravenhage

3.8 President Rechtbank 's-Gravenhage 21 april 1995, TvGR 1995-19, 5

Veroordeling Staat tot plaatsing van een minderjarige in een instelling voor verstandelijk gehandicapten

Art. 3 lid 2, 20 lid 1 IVRK

Zie 3.2, Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, TvGR 1996-1, 4.

3.9 President Rechtbank 's-Gravenhage 21 juli 1995, RV 1995, 34

Verblijf bij Nederlands kind na overlijden Nederlandse echtgenoot

Art. 3, 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM, art. 3 Prot. IV EVRM

Centraal staat de vraag of uitzetting achterwege moet blijven tot in bezwaar is beslist op de aanvraag om een vergunning tot verblijf.

Verzoekster heeft een vergunning tot verblijf bij haar Nederlandse echtgenoot gevraagd, maar voor op de aanvraag is beslist is de echtgenoot overleden. Daarna is het Nederlandse kind van verzoekster geboren. Verzoekster heeft daarop een nieuw verzoek voor een vergunning tot verblijf gevraagd. Na afwijzing daarvan verzoekt zij de President om een voorlopige voorziening die ertoe strekt dat uitzetting achterwege wordt gelaten tot in bezwaar is beslist. Verzoekster vindt dat zij in aanmerking komt voor een vergunning tot verblijf op humanitaire gronden. Zij is van mening dat haar kind als Nederlandse het recht heeft om in Nederland op te groeien. De President oordeelt dat het kind geen keuze heeft. Bij gebrek aan alternatieve opvangmogelijkheden zal het de moeder moeten volgen. Indien de moeder het kind in Nederland achter laat wordt art. 8 lid 1 EVRM geschonden. Door de moeder te stellen voor de keus tussen meeneming of achterlating van haar Nederlandse kind wordt afbreuk gedaan aan de gedachte die ten grondslag ligt aan art. 3 Prot. IV EVRM. Het bezwaarschrift heeft naar oordeel van de President een redelijke kans van slagen. Ten overvloede overweegt hij, dat het hem ambtshalve bekend is dat het IVRK voor Nederland in werking is getreden en dat bij de behandeling van het bezwaarschrift men zich ook moet afvragen of het Verdrag rechtstreekse werking heeft, hoe het zich verhoudt tot art. 8 EVRM en of het gehanteerde beleid inzake art. 8 EVRM onverkort gehandhaafd kan blijven of bijstelling behoeft. Het verzoek wordt toegewezen. De uitzetting moet achterwege blijven tot op het bezwaarschrift is beslist.

Rol van het IVRK:

Het IVRK speelt hier een zeer marginale rol. Er wordt geen beroep op gedaan en bij de beslissing op het verzoek speelt het IVRK geen rol. De President wijdt er, ten overvloede, een overweging aan waarin hij slechts zegt dat bij de behandeling van het bezwaarschrift met het inwerking getreden IVRK rekening moet worden gehouden.

3.10 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 10 september 1997, AB 1998, 55; JV 1997, 11

Vergunning tot verblijf

Art. 3, 12 IVRK

De vraag staat centraal of er aanleiding bestaat de uitzettingsbeslissing te schorsen tot op het bezwaar, respectievelijk in beroep is beslist op de aanvragen om een vergunning tot verblijf.

De man van Turkse nationaliteit heeft om verlening van een vergunning tot verblijf verzocht met als doel arbeid als zelfstandige. Dit verzoek is afgewezen. Het vervolgens gemaakte bezwaar is ongegrond verklaard en nu heeft de man hoger beroep ingesteld. Samen met zijn vrouw van Turkse nationaliteit heeft de man verlening van een vergunning tot verblijf om klemmende redenen van humanitaire aard aangevraagd. Ook dit verzoek is afgewezen en zij hebben bezwaar gemaakt. De man en de vrouw verzoeken de President om de beslissing van de Staatssecretaris van Justitie om uitzetting niet achterwege te laten, te schorsen tot op het bezwaar, respectievelijk in beroep is beslist op de aanvragen om een vergunning tot verblijf. Daarbij beroepen zij zich onder andere op art. 3, 12 IVRK. Zij stellen dat hun twee kinderen in Nederland al geruime tijd naar school gaan, hier zijn ingeburgerd en geworteld, hun moedertaal niet kunnen lezen of schrijven, dat zij bij terugkeer naar Turkije in een achterstandspositie zullen komen te verkeren en dat terugkeer tot schade in de psychische en intellectuele ontwikkeling zal leiden.

De President oordeelt onder andere dat het besluit om geen verblijf toe te staan op grond van klemmende redenen van humanitaire aard tegenover het beroep op art. 3 IVRK -dat bepaalt dat de belangen van kinderen bij alle hen treffende maatregelen voorop moeten staan- en art. 12 IVRK -dat het al dan niet door tussenkomst van een vertegenwoordiger horen van het kind omtrent aangelegenheden die hem aangaan, betreft- stand houdt. Daargelaten of deze bepalingen rechtstreekse werking hebben, is de Nederlandse (vreemdelingen)wetgeving niet met deze bepalingen in strijd. Wat betreft de weging van de belangen van het kind is niet aannemelijk gemaakt dat terugkeer voor de kinderen zo schadelijk is dat terugkeer in redelijkheid niet kan worden gevegd. De verzoeken worden afgewezen.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep gedaan op het Verdrag en daar wordt door de President op ingegaan, maar het Verdrag speelt slechts een bescheiden rol in deze kwestie. De President laat zich niet uit over het al dan niet rechtstreeks werken van art. 3 en 12 IVRK. Hij oordeelt slechts zonder dit expliciet te motiveren, dat de Nederlandse (vreemdelingen)wetgeving niet met deze bepalingen in strijd is.

M.nt. SEW, AB 1998, 55.

3.11 President Rechtbank 's-Gravenhage 11 november 1998, JV 1999, S22

Verzoek om toelating als vluchteling

Art. 3 lid 2, 6 lid 2 IVRK, art. 11 lid 1 IVESCR

Het is bij gebrek aan volledige gegevens onduidelijk wat de centrale vraag is, maar hoogstwaarschijnlijk gaat het om de vraag of uitzetting achterwege moet blijven tot in bezwaar is beslist op het verzoek om toelating als vluchteling.

De vreemdelinge van Chinese nationaliteit heeft, mede namens haar twee minderjarige kinderen, verzocht om toelating als vluchteling. Zij beroept zich onder andere op art. 3 lid 2 en 6 lid 2 IVRK en art. 11 lid 1 IVESCR, op grond waarvan Nederland volgens haar een zorgplicht heeft ten opzichte van haar kinderen.

De President oordeelt dat deze verdragen rechtstreekse werking hebben. De bepalingen in deze verdragen strekken echter niet zover dat daaruit een rechtsplicht voor de Staatssecretaris van Justitie voortvloeit om te voorzien in opvang, voeding en huisvesting van met name de

kinderen, nu op de vreemdelinge de plicht rust Nederland te verlaten en de kinderen, gelet op hun jeugdige leeftijd, hun moeder dienen te volgen. Het bezwaar is ongegrond en het verzoek om voorlopige voorziening wordt afgewezen.

Rol van het IVRK:

Het beroep op art. 3 lid 2 en 6 lid 2 IVRK wordt niet gehonoreerd. Deze bepalingen hebben volgens de President rechtstreekse werking, maar verplichten de Staatssecretaris van Justitie niet om te voorzien in opvang, voeding en huisvesting van de kinderen, nu de moeder van de kinderen Nederland, samen met de kinderen, moet verlaten.

3.12 Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 27 november 1998, JV 1999-3, 63

Verblijf van kind voor specialistische opvang toegestaan

Art. 3, 23 IVRK

Centraal staat de vraag of het besluit waarbij verlening van een vergunning tot verblijf is geweigerd, in stand kan blijven.

De Surinaamse minderjarige dient een aanvraag om verlening van een vergunning tot verblijf in, op grond van klemmende redenen van humanitaire aard. Deze aanvraag wordt niet ingewilligd en het tegen dit besluit gemaakte bezwaar wordt ongegrond verklaard. De minderjarige stelt beroep in. Hij voert aan dat hij reeds lange tijd in Nederland heeft gewoond en dat hij specialistische opvang -die gericht is op het zelfstandig functioneren- nodig heeft, omdat hij licht verstandelijk gehandicapt is en gedragsproblemen vertoont. Hierbij wordt onder andere een uitdrukkelijk beroep gedaan op het IVRK.

De Rechtbank overweegt dat art. 3 IVRK, waarin is bepaald dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind de eerste overweging dienen te vormen en dat de Nederlandse overheid kinderen van de bescherming en zorg die ze nodig hebben moet verzekeren, in dit verband van toepassing is. Verder is art. 23 IVRK van belang dat aan de Nederlandse overheid een bijzondere zorgplicht oplegt ten aanzien van gehandicapte kinderen. In casu is niet komen vast te staan dat voor de minderjarige een soortgelijke (specialistische) opvang in Suriname is gegarandeerd. Het belang van de minderjarige is gelegen in voortzetting van zijn verblijf in Nederland. In casu dient het belang van de minderjarige bij voortzetting en legalisering van zijn verblijf in Nederland zwaarder te wegen dan het belang van de Staatssecretaris van Justitie bij de beëindiging van diens verblijf. Uit de bepalingen van het Kinderverdrag vloeit voort, dat aan de minderjarige -gedurende de tijd dat hij minderjarig is en onder de bescherming van het Kinderverdrag valt- verblijf hier te lande moet worden toegestaan voor zover dit verblijf erop gericht is hem zelfstandig te laten functioneren. Het beroep is gegrond, het bestreden besluit wordt vernietigd.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt in deze zaak een grote rol. Er wordt uitdrukkelijk beroep op gedaan. Op grond van de bepalingen van het IVRK wordt het beroep gegrond verklaard en wordt het bestreden besluit vernietigd. Volgens de Rechtbank vloeit uit art. 3 en 23 IVRK voort dat aan de minderjarige in casu, zolang hij minderjarig is en dus onder de bescherming van het Verdrag valt, verblijf in Nederland moet worden toegestaan voor zover dit verblijf erop gericht is hem specialistische hulp te bieden (die in eigen land niet beschikbaar is) met het doel hem zelfstandig te laten functioneren. Van beslissend belang lijkt hier te zijn dat het kind gehandicapt is.

M.nt. J.W.A. Fleuren, *JV* 1999-3, 63.

3.13 President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 4 januari 1999, vreemdelingenbulletin 2001, nr. 10, p. 3

Toelating als vluchteling

Art. 3 IVRK, art. 3 EVRM

Centraal staat onder andere de vraag of er aanleiding bestaat om de beslissing om uitzetting niet achterwege te laten te schorsen en een daartoe strekkende voorlopige voorziening te treffen.

De minderjarige Somalische verzoeker heeft verzocht om toelating als vluchteling dan wel om verlening van een vergunning tot verblijf. Dit verzoek wordt niet ingewilligd. Het tegen die afwijzing gemaakte bezwaar wordt ongegrond verklaard, waarbij is aangegeven dat de verzoeker de behandeling van het beroepschrift niet in Nederland mag afwachten. De verzoeker stelt beroep in en vraagt om een voorlopige voorziening.

De President van de Rechtbank overweegt dat in de bestreden beslissing er vanuit wordt gegaan dat de minderjarige verzoeker niet naar zijn vader terug kan, maar een vestigingsalternatief heeft. Daar woont echter geen familielid dat voor eventuele opvang kan zorgen, terwijl er evenmin opvangmogelijkheden zijn bij NGO's. Door te beslissen zoals de Staatssecretaris van Justitie heeft gedaan, heeft hij zijn uit art. 3 IVRK voortvloeiende zorgplicht ten aanzien van de verzoeker geschonden. Het beroep is gegrond. Het bestreden besluit wordt vernietigd.

Rol van het IVRK:

Het IVRK speelt hier een belangrijke rol. Op grond van schending van art. 3 IVRK wordt het bestreden besluit vernietigd. Volgens de President vloeit uit art. 3 IVRK een zorgplicht voor de overheid voort ten aanzien van minderjarige asielzoekers. Door te besluiten dat de minderjarige toe kan naar een gebied waar noch opvang door familie noch door NGO's mogelijk is, wordt deze zorgplicht geschonden.

3.14 Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 13 april 2000, AWB 99/2048, 99/2049

Toelating als vluchteling

Art. 3, 5, 7 IVRK, art. 3 EVRM

De vraag staat centraal of de besluiten tot afwijzing van de aanvragen om toelating als vluchteling in rechte stand kunnen houden.

De man en de vrouw van Bosnische nationaliteit dienen, mede ten behoeve van hun kinderen, aanvragen om toelating als vluchteling in. Op de aanvragen is afwijzend beslist en de ingediende bezwaren zijn ongegrond verklaard. De man en de vrouw stellen beroep in. Zij voeren onder andere aan dat voor hun gehandicapte (doofstomme) zoon in Bosnië onvoldoende voorzieningen zijn op het gebied van school en opleiding, waarbij het gebrek aan financiële middelen een belangrijke rol speelt. Daarbij beroepen zij zich op art. 3, 5, 7 IVRK en meer in het bijzonder op de rechten van gehandicapte kinderen met betrekking tot de speciale behandeling, onderwijs en zorg, die hun bijzondere conditie vereist. Verder stellen zij dat nu in de bestreden besluiten niet is ingegaan op het beroep van eisers op het IVRK, deze besluiten reeds om die reden niet op een deugdelijke motivering berusten.

De Rechtbank overweegt dat in beroep niet langer wordt betwist dat de man en de vrouw geen vluchteling zijn. De Staatssecretaris van Justitie heeft de aanvraag volgens de Rechtbank niet

op de juiste wijze beoordeeld, omdat de vraag of sprake is van klemmende redenen van humanitaire aard niet op zijn eigen merites beoordeeld is. Het beroep is gegrond en het besluit wordt vernietigd.

Rol van het IVRK:

Er wordt beroep op het Verdrag gedaan, maar de Rechtbank komt aan de beoordeling daarvan niet toe. Het IVRK speelt dus nauwelijks een rol.

3.15 President Rechtbank 's-Gravenhage 14 augustus 2000, AWB 00/2949

Vergunning tot verblijf bij vader

Art. 3 lid 2, 10 lid 1 IVRK, art. 8 EVRM

Centraal staat de vraag of er aanleiding bestaat om de beslissing om uitzetting niet achterwege te laten te schorsen en een daartoe strekkende voorlopige voorziening te treffen.

De minderjarige heeft de Marokkaanse nationaliteit. Hij is in Nederland geboren, maar later met zijn moeder naar Marokko verhuisd. Momenteel verblijft hij wederom in Nederland. Hij dient een aanvraag om een vergunning tot verblijf bij zijn vader in. De aanvraag wordt buiten behandeling gesteld. Daartegen wordt bezwaar gemaakt door de minderjarige. De Staatssecretaris van Justitie deelt mee dat uitzetting gedurende de periode dat het bezwaar aanhangig is, niet achterwege zal worden gelaten. De minderjarige verzoekt deze beslissing te schorsen tot op het bezwaar is beslist. Hij stelt onder andere dat buitenbehandelingstelling van de aanvraag in strijd is met art. 3 lid 2 IVRK.

De President meent dat art. 3 lid 2 IVRK in samenhang met art. 10 lid 1 IVRK moet worden gelezen, omdat laatst genoemde bepaling specifiek betrekking heeft op gezinshereniging. De Rechtseenheidskamer vreemdelingenzaken van Rechtbank 's-Gravenhage heeft in haar uitspraak van 25 september 1997 overwogen, dat noch uit de tekst noch uit de wordingsgeschiedenis valt af te leiden dat uit art. 10 IVRK voor Nederland verplichtingen voortvloeien die verder gaan dan hetgeen in het Nederlandse recht en beleid met betrekking tot gezinsvorming en -hereniging is neergelegd. Niet blijkt dat art. 10 IVRK de verplichtingen die uit art. 8 EVRM voortvloeien, beoogt uit te breiden. De President sluit zich bij deze zienswijze aan. Art. 8 EVRM is in casu niet geschonden. Het bepaalde in art. 3 lid 2 IVRK doet hieraan niet af, zodat het beroep op dit artikel niet kan baten. Het verzoek om een voorlopige voorziening wordt afgewezen.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt niet zo'n grote rol. Er wordt onder andere een beroep op het IVRK gedaan en de President gaat daar onder andere op in. De President sluit zich aan bij een eerdere zienswijze van de Rechtseenheidskamer. Het Nederlandse recht en beleid ter zake van gezinsvorming en -hereniging is met art. 10 IVRK in overeenstemming en er is niet gebleken dat art. 10 IVRK beoogt verplichtingen die uit art. 8 EVRM voortvloeien uit te breiden, waaraan het bepaalde in art. 3 lid 2 IVRK niet afdoet.

3.16 Rechtbank 's-Gravenhage 20 februari 2001, AWB 99/7059, 99/7062

Vergunning tot verblijf bij pleegouder

Art. 3 lid 1, 20 lid 3 IVRK, art. 8 EVRM

De vraag staat centraal of de besluiten om geen vergunning tot verblijf bij de pleegouder te verlenen, in rechte stand kunnen houden.

Twee Turkse minderjarigen verblijven in Nederland bij een pleegouder. Hun moeder is overleden in Turkije en de woon- of verblijfplaats van hun vader is onbekend. Zij gaan in Nederland bijna negen jaar naar school en zijn respectievelijk zestien en vijftien jaar oud. De wettelijk vertegenwoordiger van de twee minderjarigen vraagt om een vergunning tot verblijf met als doel verblijf bij de pleegouder. Deze aanvragen worden niet ingewilligd, het daartegen gemaakte bezwaar wordt ongegrond verklaard. Er wordt beroep ingesteld. De Rechtbank acht het onder andere ambtshalve geraden dat de Staatssecretaris van Justitie in bezwaar ingaat op de betekenis die art. 3 lid 1 en 20 lid 3 IVRK -mogelijk- voor de onderhavige zaak hebben. Daaruit volgt immers dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind 'de eerste overweging' vormen en dat de verdragsluitende partijen verplicht zijn om 'bij het overwegen van oplossingen op passende wijze rekening te houden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind'. In het bijzonder moet daarbij aandacht worden besteed aan de vraag of aan deze verdragsbepalingen al dan niet rechtstreekse werking toekomt, alsmede –ongeacht het terzake aan te nemen standpunt- aan de vraag op grond waarvan de belangen van de Staat, rekening houdend met de reeds verstreken tijd, en ondanks het in art. 3 lid 1 IVRK neergelegde uitgangspunt, (nog steeds) zwaarder moeten (blijven) wegen dan de belangen van de minderjarigen. Het beroep is gegrond, de bestreden besluiten worden vernietigd en de Staatssecretaris van Justitie dient nieuwe besluiten te nemen met inachtneming van deze uitspraak.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag wordt niet ingeroepen. De Rechtbank gaat ambtshalve op art. 3 lid 1 en 20 lid 3 IVRK in. De Rechtbank laat zich niet uit over rechtstreekse werking, maar bepaalt dat de Staatssecretaris van Justitie daarop in dient te gaan. Aangegeven moet worden waarom de belangen van de Staat zwaarder wegen dan de belangen van de minderjarigen ondanks hetgeen bepaald is in art. 3 lid 1 IVRK, namelijk dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind 'de eerste overweging' vormen. Ook moet daarbij aandacht worden besteed aan art. 20 lid 3 IVRK, dat bepaalt dat bij het overwegen van oplossingen op passende wijze rekening wordt gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind.

3.17 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 29 juni 2001, JV 2001, 241

Vrijheidsontneming vreemdeling

Art. 3 lid 1, 37 aanhef en onder b IVRK

Centraal staat onder andere de vraag of de toepassing en tenuitvoerlegging van de vrijheidsontnemende maatregel ex art. 6 Vw rechtmatig is.

De vreemdeling uit Iran wordt op Schiphol verdere toegang tot Nederland geweigerd en ten aanzien van de vreemdeling wordt de vrijheidsontnemende maatregel van art. 6 Vw toegepast. Een aanvraag tot verlening van een vergunning tot verblijf wordt afgewezen, waarbij de toegepaste vrijheidsontnemende maatregel blijft gehandhaafd. De vreemdeling stelt zich onder andere op het standpunt, dat gelet op het IVRK er bij plaatsing van kinderen in het Grenshospitium een belangenafweging dient plaats te vinden en dat nu dit niet gebeurt is, de maatregel onrechtmatig is en dient te worden opgeheven.

De Rechtbank oordeelt dat nu uitdrukkelijk was gevraagd te volstaan met een minder ingrijpende maatregel van toezicht dan vrijheidsbeneming, de Staatssecretaris van Justitie bij oplegging van de maatregel had dienen aan te geven op welke wijze in dit concrete geval de belangen van het kind zijn gewogen en invulling is gegeven aan de verplichtingen op grond van art. 3 lid 1, 37 aanhef en onder b IVRK. Door niet in te gaan op het voorstel dat de

vreemdeling met oplegging van een minder ingrijpende maatregel met haar kind bij vrienden in Nederland zou kunnen verblijven, heeft de Staatssecretaris van Justitie de oplegging van de maatregel niet deugdelijk gemotiveerd. Daarom is oplegging van de maatregel bij afweging van alle daarbij betrokken belangen niet gerechtvaardigd te achten en is zij onrechtmatig. Het beroep wordt gegrond verklaard en de maatregel moet worden opgeheven.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een voornamelijk rol. Op grond van art. 3 lid 1, 37 aanhef en onder b IVRK moet bij oplegging van een vrijheidsbenemende maatregel, indien uitdrukkelijk verzocht is te volstaan met een minder ingrijpende maatregel van toezicht, aangegeven worden hoe de belangen van het kind zijn gewogen en hoe invulling is gegeven aan de verplichtingen op grond van art. 3 lid 1 (belang van het kind vormt de eerste overweging) en art. 37 aanhef en onder b IVRK (vrijheidsbeneming van een kind als uiterste maatregel, voor zo kort mogelijk passende duur). Indien dit niet is gebeurd, is de motivering ondeugdelijk en oplegging van de maatregel onrechtmatig. In deze zaak speelt het IVRK dus een doorslaggevende rol. Omdat niet is aangegeven hoe invulling is gegeven aan de verplichtingen van art. 3 lid 1 en art. 37 aanhef en onder b IVRK, is de motivering ondeugdelijk en de oplegging van de maatregel onrechtmatig.

3.18 Rechtbank 's-Gravenhage zp Arnhem 9 juli 2001, AWB 00/9339 (ongepubliceerd)

Vergunning tot verblijf bij moeder

Art. 3 IVRK, art. 8 EVRM

De vraag staat centraal of de ongegrondverklaring van het bezwaar tegen het niet verlenen van een vergunning tot verblijf bij de moeder, in rechte stand kan houden.

De moeder is Nederland ingereisd na haar zoon in het gezin van haar moeder te hebben achtergelaten. In Nederland sticht zij een nieuw gezin. Ruim vier jaar later vraagt de (minderjarige) zoon van Surinaamse nationaliteit om verlening van een vergunning tot verblijf bij zijn moeder. Deze aanvraag wordt niet ingewilligd en het daartegen ingestelde bezwaar wordt ongegrond verklaard. De zoon stelt beroep in; hij vindt dat blijkens het IVRK in dit soort gevallen het belang van het kind vooropgesteld dient te worden. Er kan niet zonder meer vanuit worden gegaan dat hij terug kan keren naar Frans-Guyana, hij is geïntegreerd in de Nederlandse samenleving en er is sprake van schending van art. 8 EVRM. Gezocht moet worden naar een 'fair balance' tussen de belangen van het kind en de belangen van de Staat, waarbij in deze zaak het eerste dient te prevaleren.

De Rechtbank constateert dat uit de bestreden beschikking niet blijkt op welke wijze de belangen van de zoon zijn meegewogen bij de afwegingen die hebben geleid tot afwijzing van de aanvraag. Ten tijde van het bestreden besluit was de zoon acht jaar, aangewezen op het volgen van speciaal onderwijs dat hij niet in de woonplaats van zijn grootmoeder kan volgen en verbleef hij bijna even lang in Nederland als hij in Suriname of Frans-Guyana heeft verbleven. De zoon heeft aangegeven dat zijn belangen ten onrechte niet zijn meegewogen bij de beslissing. Voor zover daarmee is betoogd dat dit indruist tegen art. 3 IVRK, ziet de Rechtbank geen aanleiding deze zaak aan de bepalingen van het IVRK te toetsen. De vraag of hetgeen voortvloeit uit een Verdrag rechtstreeks werkt, dient immers pas te worden beantwoord indien het recht van nationale origine geen mogelijkheden voor zowel het bestuur als de rechter biedt om aan een of meerdere bepalingen van het verdrag tegemoet te komen. In dit geval biedt de belangenafweging, inclusief de centrale rol die toekomt aan de belangen van het kind, die in deze zaak in het kader van het beroep op humanitaire aspecten moet plaatsvinden, voldoende aanknopingspunten om aan het bepaalde in art. 3 IVRK recht te

doen. Gelet op het voorgaande is de vraag aan de orde of, gezien de belangen van de zoon gelegen in zijn verblijf van meerdere jaren hier te lande, handhaving van de door de Staatssecretaris van Justitie gehanteerde beleidsregel niet een onevenredig nadelig gevolg zou bewerkstelligen in verhouding tot het met de beleidsregel te dienen doel. De Staatssecretaris van Justitie heeft zich dit blijkens de bestreden beschikking niet gerealiseerd en heeft nagelaten de belangen van de zoon expliciet in zijn beslissing mee te laten wegen, waardoor het ingestelde beroep wegens strijd met art. 3.4 Awb (evenredigheidsbeginsel) gegrond is. De beschikking wordt vernietigd.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep op het Verdrag gedaan. De Rechtbank oordeelt dat in casu niet aan de bepalingen van het IVRK getoetst hoeft te worden, omdat het nationale recht mogelijkheden biedt, namelijk de belangenafweging -inclusief de centrale rol die toekomt aan de belangen van het kind- die in deze zaak in het kader van het beroep op humanitaire aspecten moet plaatsvinden, om aan art. 3 IVRK tegemoet te komen.¹⁰⁰ De belangen van het kind hadden expliciet in de beslissing mee gewogen moeten worden en op grond daarvan is het ingestelde beroep gegrond.

3.19 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 4 oktober 2001, Jub 2002, nr. 1-14, JV 2002, 83

Vrijheidsontneming vreemdeling

Art. 3 lid 1, 37 aanhef en onder b IVRK

Centraal staat de vraag of de toepassing en tenuitvoerlegging van de vrijheidsontnemende maatregel ex art. 6 Vw in strijd is met de Vreemdelingenwet 2000 of ongerechtvaardigd is te achten.

Aan de vreemdelingen uit Israël is op Schiphol verdere toegang tot Nederland geweigerd en ten aanzien van hen is de vrijheidsontnemende maatregel van art. 6 Vw toegepast. Aanvragen van de vreemdelingen om een verblijfsvergunning asiël zijn afgewezen, waarbij toepassing van de vrijheidsontnemende maatregel is gehandhaafd. De vreemdelingen voeren onder andere aan dat een Grenshospitium voor tenuitvoerlegging van de vrijheidsontnemende maatregel, voor kinderen geen geschikte plaats is. De Staatssecretaris van Justitie heeft geen belangenafweging gemaakt waarom in dit geval niet met een minder zwaar middel van toezicht dan vrijheidsontneming zou kunnen worden volstaan.

De Rechtbank oordeelt dat niet in zijn algemeenheid kan worden onderschreven dat het Grenshospitium geen geschikte plaats voor kinderen is. Mede gelet op art. 3 lid 1 jo 37 aanhef en onder b IVRK, dient de duur van de vrijheidsontneming van kinderen zo kort mogelijk te zijn. Dat betekent dat in zaken waarin vrijheidsontneming van kinderen aan de orde is, van de Staatssecretaris van Justitie verwacht mag worden dat extra inspanningen worden geleverd om de verwijdering uit Nederland zo spoedig mogelijk te effectueren. Het beroep is ongegrond.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een bescheiden rol. De Rechtbank geeft aan dat ingevolge art. 3 lid 1, 37 aanhef en onder b IVRK, de vrijheidsontneming van kinderen zo kort mogelijk dient te duren. Wanneer vrijheidsontneming van kinderen aan de orde is, mag daarom verwacht worden dat

¹⁰⁰ Terzijde kan worden opgemerkt dat het evenredigheidsbeginsel ingevolge deze uitspraak kennelijk ook een toetsing aan het belang van het kind ('as a primary consideration' in art. 3 IVRK) omvat.

er extra inspanningen worden geleverd om die kinderen zo spoedig mogelijk uit Nederland te verwijderen.

Rechtbank Utrecht

3.20 Rechtbank Utrecht (26 maart 1997) 10 december 1997, NJ 1999, 462

Verlenging ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing

Art. 3 IVRK, art. 6, 8 EVRM

De vraag staat centraal of de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing verlengd dienen te worden.

De vader en de moeder zijn gescheiden. De minderjarige is onder toezicht gesteld en in een pleeggezin geplaatst. Telkens zijn de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing verlengd. Op 26 maart 1997 behandelt de Rechtbank een nieuw verzoek tot ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing. Op dat moment verblijft de minderjarige nog steeds in het pleeggezin, terwijl de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing niet tijdig verlengd zijn. De Raad voor de Kinderbescherming wil het verblijf in het pleeggezin veilig stellen en de omgangsregeling met de vader, en in de toekomst wellicht ook met de moeder, reguleren. Het is de bedoeling dat de minderjarige in het pleeggezin blijft en niet terugkeert naar de vader. De Rechtbank oordeelt dat een ondertoezichtstelling in dit geval niet de geëigende maatregel is, nu vaststaat dat aan de inhoud en het doel van de ondertoezichtstelling –zoals omschreven in art. 1:257 BW- in de relatie tussen de vader en de minderjarige op geen enkele wijze vorm zal worden gegeven. Desondanks wordt een ondertoezichtstelling uitgesproken voor zes maanden (omdat de ondertoezichtstelling niet tijdig is verlengd), zodat de Raad voor de Kinderbescherming - met veiligstelling van de huidige verblijfplaats- in de gelegenheid wordt gesteld om te onderzoeken of een (gedwongen) ontheffing in het belang van de minderjarige noodzakelijk moet worden geacht. Vervolgens adviseren de Raad en de gezinvoogdij-instelling de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing te verlengen.

Voor zover de Raad zich op het standpunt stelt dat de verlenging van de ondertoezichtstelling de enige maatregel is die in aanmerking komt, omdat de vader met de uithuisplaatsing instemt, is volgens de Rechtbank het volgende van belang. De Rechtbank oordeelt dat de huidige wetgeving die het gedrag van ouders als uitgangspunt neemt voor de keuze van de te treffen maatregel, 'mits het belang van de kinderen zich daar niet tegen verzet', terwijl art. 3 IVRK inhoudende: 'Bij alle maatregelen betreffende kinderen (...) vormen de belangen van de kinderen de eerste overweging', niet alleen noopt tot aanpassing van de wetgeving op dit punt maar ook thans rechtstreeks werking heeft (r.o. 3.11). Art. 6 en 8 EVRM brengen mee dat het gezinsleven van de pleegouders met de minderjarige gerespecteerd moet worden in die zin dat het niet mogelijk moet zijn dat de gezinvoogd de minderjarige bij de vader terugplaatst zonder rechterlijke tussenkomst. In het kader van de ondertoezichtstelling is dit echter te allen tijde mogelijk. Ook een jaarlijkse rechterlijke beoordeling of de minderjarige bij zijn pleegouders moet blijven doet onvoldoende recht aan de behoefte aan zekerheid van de minderjarige en het recht van de pleegouders op respect voor hun gezinsleven met de minderjarige. Een verlenging van de ondertoezichtstelling is in dit geval derhalve in strijd met art. 6, 8 EVRM en art. 3 IVRK (r.o. 3.14). Het verzoek tot ondertoezichtstelling wordt afgewezen.

Rol van het IVRK:

Het IVRK speelt in deze zaak een belangrijke rol. De Rechtbank oordeelt dat art. 3 IVRK, waarin bepaald is dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van de kinderen de eerste overweging vormen, noopt tot aanpassing van de huidige wetgeving die het gedrag van ouders als uitgangspunt neemt voor de keuze van de te treffen maatregel. Daarnaast geeft de Rechtbank expliciet aan dat art. 3 IVRK rechtstreekse werking heeft. Het verzoek tot (verlenging van) ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing wordt afgewezen, omdat (verlenging van) de ondertoezichtstelling in dit geval in strijd is met onder andere art. 3 IVRK.¹⁰¹

3.21 Rechtbank Utrecht 8 september 1999, NJ 2000, 286

Ontkenning vaderschap

Art. 3 lid 1 IVRK

De vraag staat centraal of art. 1:200 lid 1 BW, waar als enige grond voor de ontkenning van het vaderschap wordt gesteld dat de man niet de biologische vader van het kind is, nog ruimte laat voor een belangenafweging of toetsing aan nadere criteria waarin de wetsbepaling niet voorziet.

De man dient een verzoek in tot ontkenning van het vaderschap, de moeder verweert zich niet tegen dat verzoek. Door de man is gesteld en door de moeder is erkend dat een andere man dan hij de verwekker van het kind is. De man en moeder hebben verklaard dat zij het gezinsleven met het kind dat zij sinds zijn geboorte hebben, ook indien het verzoek gegrond wordt verklaard, ongewijzigd in stand willen laten. De bijzondere curator van het kind vindt dat het verzoek moet worden afgewezen, omdat het niet in het belang van het kind is dat het, door de ontkenning, een uitzonderingspositie zou krijgen in het gezin. Het enige doel van het verzoek is om op deze wijze de verwekker op zijn onderhoudsplicht van art. 1:394 BW aan te kunnen spreken.

De Rechtbank oordeelt dat de vraag aan de orde is of art. 1:200 lid 1 BW ook als vaststaat dat de man/verzoeker niet de verwekker van het kind is, –gelet op de bijzondere omstandigheden van het geval- nog ruimte laat voor een belangenafweging of toetsing aan nadere criteria waarin de wetsbepaling niet voorziet. Volgens de Rechtbank biedt art. 3 lid 1 IVRK, vanwege haar rechtstreekse werking, de mogelijkheid om bij conflicterende belangen tot een afweging tussen die belangen over te gaan. Nu het belang van de man en moeder beperkt is tot een financieel belang, dient dit belang tegen het belang van het kind bij bekendheid met zijn afstamming en zijn belang bij respectering van zijn gezinsleven met de man en moeder, te worden afgewogen. Deze procedure is niet noodzakelijk om het kind bekend te maken met zijn afstamming, terwijl het gevolg van toewijzing van het verzoek zal zijn dat het kind een uitzonderingspositie binnen het gezin krijgt, alleen al vanwege de geslachtsnaamwijziging. De activiteiten die de moeder tegen de verwekker zal gaan ondernemen om een bijdrage te verkrijgen in de kosten van levensonderhoud, zullen deze uitzonderingspositie kunnen versterken. Voorts is niet gebleken dat de man en moeder zonder bijdrage van de verwekker niet in staat zijn tot adequate verzorging en opvoeding van het kind binnen hun gezin. Daarom dient het belang van het kind bij respectering van zijn gezinsleven met de man en de moeder voorrang te hebben boven de financiële belangen van de man en moeder bij inwilliging van het verzoek. Het verzoek wordt afgewezen.

Rol van het IVRK:

¹⁰¹ De Rechtbank brengt hier niet de continuïteit van de opvoeding in het geding, wat wel gedaan werd door Rechtbank 's-Gravenhage 20 februari 2001, AWB 99/7059, 99/7062 (zaak 3.16).

De Rechtbank geeft aan dat art. 3 lid 1 IVRK rechtstreekse werking heeft en daardoor de mogelijkheid biedt om bij conflicterende belangen tot een afweging tussen die belangen over te gaan. Vervolgens maakt de Rechtbank hoewel aan de enige grond voor ontkenning van vaderschap in art. 1:200 lid 1 BW is voldaan en het verzoek op grond daarvan zou moeten worden toegewezen, toch een afweging tussen enerzijds het belang van het kind bij bekendheid met zijn afstamming en respectering van zijn gezinsleven met de man en de moeder en anderzijds het financiële belang van de man en de moeder. Geoordeeld wordt dat het belang van het kind voorrang heeft en daarom wordt het verzoek tot ontkenning afgewezen.

Art. 4 IVRK

States Parties shall undertake all appropriate legislative, administrative, and other measures for the implementation of the rights recognized in the present Convention. With regard to economic, social and cultural rights, States Parties shall undertake such measures to the maximum extent of their available resources and, where needed, within the framework of international co-operation.

De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die Partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

Soortgelijke bepalingen: art. 2 IVBPR, art. 2 IVESCR

Toelichting:

Art. 4 IVRK houdt een algemene verplichting voor de Staat in om maatregelen te nemen om de in het Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Wat betreft de economische, sociale en culturele rechten geldt, dat de Staat maatregelen neemt voor zover dit (economisch) mogelijk is, zonodig door internationale samenwerking.

De tekst van art. 4 IVRK is deels sterker en deels zwakker dan de tekst van soortgelijke bepalingen in andere mensenrechtenverdragen. De eerste zin van art. 4 IVRK is verderstrekkend dan art. 2 IVBPR (namelijk *shall undertake all measures* in plaats van *undertakes measures*), maar de tweede zin van art. 4 IVRK gaat minder ver dan art. 2 IVESCR. Laatstgenoemde bepaling bevat een zekere garantie dat economische rechten niet zullen devalueren (namelijk *with a view to progressively achieving the full realization*) en art. 4 IVRK voorziet niet in een dergelijke garantie.¹⁰²

Rechtspraak:

Rechtbank Assen

4.1 President Rechtbank Assen 20 oktober 1997, JV 1998-1, S7

Overeenstemming zorgplicht overheid met art. 6 Regeling verstrekkingen asielzoekers
Art. 3 lid 2, 4, 6 lid 2 IVRK

Zie 3.6.

¹⁰² Detrick 1999, p. 100, 101. Bischoff van Heemskerck 1999, p. 25, 26.

4.2 Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd)
Beëindiging van aan de Regeling verstrekkingen asielzoekers ontleende verstrekkingen
Art. 3 lid 2, 6 lid 2, 4 IVRK

Zie 3.7.

Art. 5 IVRK

States Parties shall respect the responsibilities, rights and duties of parents or, where applicable, the members of the extended family or community as provided for by local custom, legal guardians or other persons legally responsible for the child, to provide, in a manner consistent with the evolving capacities of the child, appropriate direction and guidance in the exercise by the child of the rights recognized in the present Convention.

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat eerbiedigt de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van degenen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de rechten van het IVRK, op een manier die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Dit artikel maakt duidelijk dat de ouders ten opzichte van het kind rechten en plichten hebben, maar dat zij bij de uitoefening daarvan tevens rekening dienen te houden met de zich ontwikkelende vermogens van het kind. Hoe ouder het kind, des te meer rekening moet er met diens mening worden gehouden. De ouders faciliteren de uitoefening van rechten uit het IVRK. Waarbij zij dus rekening moeten houden met de zich ontwikkelende vermogens van het kind. In algemene mensenrechtenverdragen zijn geen soortgelijke bepalingen opgenomen. Wel geeft bijvoorbeeld art. 18 IVBPR ouders het recht om kinderen in overeenstemming met hun eigen religieuze overtuiging op te voeden.¹⁰³

Rechtspraak:

Rechtbank 's-Gravenhage

5.1 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 14 juli 1995, MR 1996, 14

Machtiging tot voorlopig verblijf voor pleegkind

Art. 5, 20 IVRK

Centraal staat de vraag of de ongegrondverklaring van het bezwaar tegen de afwijzing van de aanvraag om een machtiging tot voorlopig verblijf, in rechte stand kan houden.

¹⁰³ Bischoff van Heemskerck 1999, p. 144, 145.

De minderjarige vreemdeling heeft de Marokkaanse nationaliteit. Hij woonde in Marokko in het gezin van zijn ouders en na het overlijden van zijn vader bij zijn grootouders. Nu woont hij bij zijn moeder met twee zussen en drie broers. De voogdij wordt van zijn moeder aan zijn zwager overgedragen. Deze zwager wordt pleegvader van de vreemdeling en is naar Islamitisch recht verantwoordelijk voor de opvoeding (en scholing) van hem. De pleegvader, die in Nederland woont, dient ten behoeve van de vreemdeling een verzoek om verlening van een machtiging tot voorlopig verblijf in. Dit verzoek wordt niet ingewilligd en het vervolgens ingestelde bezwaar wordt ongegrond verklaard. De pleegvader stelt beroep in bij de Rechtbank. Hij stelt dat door de weigering een machtiging tot voorlopig verblijf te verlenen, art. 5 IVRK wordt geschonden. Aan art. 20 IVRK ontleent de vreemdeling bovendien rechtstreeks een recht op bijzondere bescherming en bijstand van rechtswege, welke onder meer ingevolge lid 3 door plaatsing in een pleeggezin kan worden geëffectueerd. Ook beroept hij zich op art. 13 IVRK.¹⁰⁴ Volgens de pleegvader is de bestreden beslissing aangezien daarin geen rekening met het bovenstaande is gehouden, onzorgvuldig voorbereid dan wel gemotiveerd en dient deze daarom te worden vernietigd.

De Rechtbank ziet geen aanleiding om de vreemdeling op grond van het IVRK toelating te verlenen tot Nederland. Uit art. 5 IVRK volgt, dat Staten de verantwoordelijkheden en plichten van wettige voogden voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in het Verdrag erkende rechten eerbiedigen, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind. Ingevolge art. 20 IVRK heeft een kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort moet missen, of dat men in zijn eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege. Uit art. 20 lid 3 IVRK blijkt dat deze zorg, onder andere, plaatsing in een pleeggezin kan omvatten. In casu is niet gebleken dat de vreemdeling tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe hij behoort moet missen. Evenmin is er sprake van dat de vreemdeling in zijn eigen belang niet kan worden toegestaan in het gezin te verblijven. Het beroep is ongegrond.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt hier een prominente rol. Beroep wordt gedaan op art. 5, 13, 20 IVRK en de Rechtbank gaat expliciet op art. 5 en 20 IVRK in. Art. 5, 20 IVRK leiden niet tot toelating van de vreemdeling, omdat niet is gebleken dat de vreemdeling tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe hij behoort moet missen en er evenmin sprake van is dat hij in zijn eigen belang niet langer in het gezin kan verblijven.

5.2 Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 13 april 2000, AWB 99/2048, 99/2049

Toelating als vluchteling

Art. 3, 5, 7 IVRK, art. 3 EVRM

Zie 3.14.

Art. 6 IVRK

1. *States Parties recognize that every child has the inherent right to life.*
2. *States Parties shall ensure to the maximum extent possible the survival and development of the child.*

¹⁰⁴ Hij beroept zich hierop zonder nadere motivering en ook de Rechtbank gaat er niet op in. Daarom is deze uitspraak niet bij art. 13 IVRK in het overzicht opgenomen.

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Soortgelijke bepalingen: art. 6 IVBPR, art. 2 EVRM

Toelichting:

Ieder kind heeft recht op leven en de Staat dient zoveel mogelijk het overleven en de ontwikkeling van het kind te waarborgen.

Er bestaan diverse verschillen tussen art. 6 IVRK en de soortgelijke bepalingen van art. 6 IVBPR en art. 2 EVRM. Bij laatstgenoemde bepalingen heeft de overheid in beginsel een onthoudingsplicht, terwijl art. 6 IVRK actief ingrijpen van de overheid verwacht om het recht op leven te verwezenlijken. Wel regelen het IVBPR en EVRM in tegenstelling tot art. 6 IVRK, dat het recht op leven door de wet beschermd moet worden. Hoe de termen 'overleven' en 'ontwikkeling' uit art. 6 IVRK moeten worden geïnterpreteerd is overgelaten aan de Staat. Art. 6 IVRK geeft niet duidelijk aan waar het beginpunt van het inherente recht op leven ligt. Dit is –na veel discussie– achterwege gelaten, zodat zoveel mogelijk landen het Verdrag konden ratificeren ongeacht hun ideeën over het recht op leven van de foetus en het ongeboren kind. Het gebruik van het woord 'erkennen' in lid 1, geeft dat deel van de bepaling een weinig verplichtend karakter. De term 'waarborgen' uit lid 2 heeft weliswaar een sterk verplichtend karakter, maar dit wordt afgezwakt doordat er tevens wordt gesproken van 'in de ruimst mogelijke mate'. Het VN-Comité voor de mensenrechten heeft met betrekking tot art. 6 IVBPR bepaald dat staten in verband met het recht op leven ook maatregelen moeten nemen om verdwijning van personen te voorkomen. Het inherente recht op leven, moet ruim worden geïnterpreteerd. Art. 6 IVRK reflecteert deze opvatting van het Comité. Concluderend kan worden vastgesteld dat art. 6 IVRK vernieuwend is ten opzichte van andere bepalingen in mensenrechtenverdragen die het recht op leven beschermen, doordat de bepaling in de ruimst mogelijke mate het overleven en de ontwikkeling van het kind beschermt.¹⁰⁵

Rechtspraak:

Rechtbank Assen

6.1 President Rechtbank Assen 20 oktober 1997, JV 1998-1, S7

Overeenstemming zorgplicht overheid met art. 6 Regeling verstrekkingen asielzoekers

Art. 3 lid 2, 4, 6 lid 2 IVRK

Zie 3.6.

6.2 Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd)

Beëindiging van aan de Regeling verstrekkingen asielzoekers ontleende verstrekkingen

Art. 3 lid 2, 6 lid 2, 4 IVRK

Zie art. 3.7.

¹⁰⁵ Ling 1993, p. 36, 37. Detrick 1999, p. 130, 133. Bischoff van Heemskerck 1999, p. 28, 32.

Rechtbank 's-Gravenhage

6.3 President Rechtbank 's-Gravenhage 11 november 1998, JV 1999, S22

Verzoek om toelating als vluchteling

Art. 3 lid 2, 6 lid 2 IVRK, art. 11 lid 1 IVESCR

Zie 3.11.

Art. 7 IVRK

- 1. The child shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality and, as far as possible, the right to know and be cared for by his or her parents.*
- 2. States Parties shall ensure the implementation of these rights in accordance with their national law and their obligations under the relevant international instruments in this field, in particular where the child would otherwise be stateless.*

- 1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.*
- 2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.*

Soortgelijke bepaling: art. 24 IVBPR

Toelichting:

Het kind heeft recht op een naam, nationaliteit en het recht om voor zover mogelijk zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd. De Staat moet deze rechten waarborgen. In art. 24 IVBPR zijn het recht op een naam, onmiddellijke inschrijving en het recht op nationaliteit eveneens geregeld. Wat betreft staatloosheid en het recht van het kind om zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd, is in het IVBPR niets bepaald. Het recht van het kind om zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd, vormt een additionele verplichting voor Staten omdat dit in andere verdragen niet geregeld is.¹⁰⁶

Rechtspraak:

Hoge Raad der Nederlanden

7.1 HR 15 april 1994, NJ 1994, 608

Vervolg op Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, NJ 1993, 211 en Rechtbank Breda 5 maart 1991, NJ 1991, 370

Recht meerderjarig natuurlijk kind op afstammingsgegevens. Afweging van wederzijdse belangen.

Art. 7 IVRK, art. 8 EVRM

¹⁰⁶ Ling 1993, p. 81, 82. Bischoff van Heemskerck 1999, p. 35.

In deze zaak staat de vraag centraal of een instelling voor hulpverlening aan ongehuwde moeders verstrekking van door het kind gevraagde afstammingsgegevens (personalia van de vermoedelijke verwekker) afhankelijk mag maken van de toestemming van de moeder.

De kinderen vorderen voor de Rechtbank onder andere inzage in hun afstammingsgegevens, die een instelling voor hulpverlening aan ongehuwde moeders onder zich heeft. Zij beroepen zich daarbij onder meer op art. 7 'draft convention on the rights of the child'. Dit artikel voegt echter naar het oordeel van de Rechtbank niets toe aan de rechten die reeds uit art. 8 EVRM voortvloeien. De Rechtbank beslist dat de vorderingen slechts worden toegewezen voor zover het betreft de kennisneming van gegevens, die de namen van de biologische moeders betreft. Door de kinderen wordt hoger beroep ingesteld, waarbij de eis in die zin wordt gewijzigd dat zij ook afschriften vragen. Het Hof bekrachtigt, zonder daarbij op het IVRK in te gaan, het bestreden vonnis.

De Hoge Raad oordeelt vervolgens dat uitgangspunt bij de beoordeling van de vraag of een instelling voor hulpverlening aan ongehuwde moeders verstrekking van door het kind gevraagde afstammingsgegevens (personalia van de vermoedelijke verwekker) afhankelijk mag maken van de toestemming van de moeder is; dat het aan grondrechten als het recht op respect voor het privé leven, het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en het recht op vrijheid van meningsuiting ten grondslagliggende algemene persoonlijkheidsrecht mede omvat het recht om te weten van welke ouders men afstamt. Dit recht heeft internationaal erkenning gevonden in art. 7 van het (door Nederland nog niet geratificeerde) IVRK en geeft een persoon in de omstandigheden zoals ze zich in casu voordoen –dat wil zeggen meerderjarig buitenechtelijk kind, gegevens omtrent vermoedelijke vader onbekend, moeder weigert toestemming voor verstrekking van dergelijke gegevens door de instelling - een aanspraak om op haar verzoek bekend te worden gemaakt met de aan de instelling bekende gegevens omtrent haar ouders (r.o. 3.2). Het recht om te weten van welke ouders men afstamt is niet absoluut, het moet wijken voor de rechten en vrijheden van anderen wanneer deze in het gegeven geval zwaarder wegen (r.o. 3.3).

In de gegeven omstandigheden prevaleert het recht van een meerderjarig natuurlijk kind om te weten door wie het is verwekt, boven het geheimhoudingsrecht van de instelling of (andere) zwaarwegende maatschappelijke belangen en boven het recht op privacy van de moeder om dit tegenover haar kind verborgen te houden. Ten aanzien van het belang van de (vermoedelijke) vader geldt hetzelfde als voor het belang van de moeder.

De instelling dient het kind inzage te verlenen in en afschrift te verschaffen van de bij haar berustende gegevens met betrekking tot de afstamming van het kind, daaronder begrepen alle gegevens die betrekking hebben op de door de moeder als verwekker aangewezen.

Rol van het IVRK:

Er wordt op art. 7 van het (ontwerp)IVRK een beroep gedaan. De Rechtbank oordeelt dat dit artikel niets toevoegt aan de rechten die uit art. 8 EVRM voortvloeien. Het Hof gaat niet op het Verdrag in. Bij de Hoge Raad speelt het IVRK een belangrijke rol. Hoewel het Verdrag nog niet geratificeerd is en de Hoge Raad zich niet uitlaat over rechtstreekse werking, neemt hij het aan grondrechten ten grondslagliggende algemene persoonlijkheidsrecht -dat mede het recht om te weten van welke ouders men afstamt omvat- dat is opgenomen in art. 7 IVRK, als uitgangspunt. Op grond hiervan oordeelt hij dat er voor een meerderjarig natuurlijk kind een aanspraak bestaat om op verzoek afstammingsgegevens te krijgen, maar dit recht moet wijken voor rechten en vrijheden van anderen wanneer deze zwaarder wegen.¹⁰⁷

Zie D. Wolfhagen, 'Wat niet weet, wat niet deert', *Nemesis* 1997-3, p. 98-103.

¹⁰⁷ Deze benadering van de Hoge Raad lijkt steun te vinden in de tekst 'voor zover mogelijk' van art. 7 IVRK.

7.2 HR 22 december 1995, NJ 1996, 419

Vervolg op Hof Amsterdam 19 januari 1995, FJR 1995, p. 117-120/ NJCM-Bulletin 20-5 en Rechtbank Amsterdam 27 april 1994

Geen omgangsrecht voor kind met verwekker tegen diens wil. Reikwijdte recht van het kind om ouders te kennen.

Art. 7 IVRK, art. 8 EVRM

In deze zaak staat onder andere de vraag centraal of het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7 IVRK) zo ver gaat, dat het kind recht heeft op persoonlijk contact met zijn biologische vader tegen diens wil.

De moeder en de man hebben een seksuele relatie gehad, die de man verbroken heeft toen hij op de hoogte was geraakt van de zwangerschap van de moeder. Zij hebben nooit samengewoond. Het kind is niet erkend. De moeder heeft verzocht een omgangsregeling tussen het kind en de man vast te stellen, omdat het kind behoefte heeft zijn vader te ontmoeten. De man betwist dat hij de verwekker van het kind is, maar erkent dat hij in het conceptietijdvak met de moeder gemeenschap heeft gehad. Hij is gehuwd en heeft nooit contact met het kind gehad, noch willen hebben en daarover heeft tussen de moeder en de man ook nooit een afspraak bestaan. De man is niet bereid vrijwillig aan enige vorm van omgang mee te werken.

De Rechtbank verklaart het verzoek niet-ontvankelijk, omdat niet is komen vast te staan dat de man de verwekker is en omdat geen sprake is geweest van 'family life' tussen de man enerzijds en de moeder en/of het kind anderzijds voor of na diens geboorte. Het Hof oordeelt daarentegen dat de man moet worden aangemerkt als de biologische vader en dat in de context van een verzoek van de zijde van het kind om vaststelling van een omgangsregeling met zijn biologische vader, een als 'family life' aan te merken betrekking bestaat. Indien het in verband met de ontwikkeling van het kind wenselijk is dat hij enig contact met zijn biologische vader heeft, staat het de man naar maatstaven van maatschappelijke betamelijkheid niet vrij om zich aan elke verantwoordelijkheid in dit verband te onttrekken. Dit oordeel vindt steun in art. 7 IVRK. Het recht van het kind om voor zover mogelijk zijn ouders te leren kennen, omvat meer dan slechts het recht om hun namen te vernemen (r.o. 3.6). Het is niet aannemelijk dat het realiseren van enig contact tussen het kind en de biologische vader buiten de rechtsvormende taak van de rechter valt. Het beroep op art. 8 EVRM is gegrond. Het kind heeft in beginsel recht op enige vorm van omgang c.q. contact met de man, maar dit recht moet wijken voor rechten en vrijheden van de man indien deze zwaarder zouden wegen. Voor het Hof tot een belangenafweging komt, is onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming noodzakelijk.

De Hoge Raad oordeelt dat ook in de context van een verzoek van de zijde van een kind om vaststelling van een omgangsregeling met zijn biologische vader, niet kan worden gesproken van een als 'family life' in de zin van art. 8 EVRM aan te merken betrekking op de enkele grond dat het kind door de biologische vader is verwekt (r.o. 3.3).

Art. 7 IVRK omvat meer dan het enkele recht om de namen van zijn ouders te vernemen; de bewoordingen en de mede op het psychisch welzijn van het kind gerichte strekking van de bepaling verzetten zich tegen een zo beperkte uitleg ervan. Het Hof heeft ten onrechte uit art. 7 IVRK afgeleid, dat in een situatie waarin het gaat om een door de biologische vader niet erkend kind waarmee hij geen persoonlijk contact wil hebben, het kind het recht heeft dit geweigerde persoonlijke contact tegen de wil van de vader af te dwingen. Niet aannemelijk is dat de verdragsluitende staten een zo vergaand recht op het oog hebben gehad. Het Hof heeft daarom ten onrechte gemeend voor zijn oordelen in r.o. 3.4 en 3.5 steun te vinden in art. 7 IVRK (r.o. 3.4).

Hetgeen door de moeder aan haar verzoek tot het vaststellen van een omgangsregeling tussen het kind en de man ten grondslag is gelegd, is onvoldoende om haar in dit verzoek te kunnen ontvangen.

Rol van het IVRK:

Het IVRK speelt een vrij grote rol. Het Hof heeft zijn oordelen mede op het bepaalde in art. 7 IVRK doen steunen en uit art. 7 IVRK afgeleid dat het kind (in beginsel) het recht heeft geweigerd persoonlijk contact tegen de wil van de biologische vader af te dwingen. De Hoge Raad meent daarentegen dat het Hof dit ten onrechte heeft afgeleid uit dit verdragsartikel en vernietigt onder andere op grond daarvan de beschikking. Bovendien geeft de Hoge Raad in dit arrest een interpretatie van art. 7 IVRK, door te bepalen dat art. 7 IVRK -het recht van het kind om voor zover mogelijk zijn ouders te kennen- meer omvat dan slechts het recht om de namen van zijn ouders te vernemen.

M.nt. T. Loenen, *NJCM* 1996 21-3, p. 426-427.

Zie ook M. Wiglevén, *Advocatenblad* 1996-8, p. 326-328;

E.P. von Brucken Fock, 'De Hoge Raad laat Jeroen in de kou staan', *FJR* 1996-3, p. 62-65;

C.M.A. Leenen, 'Het recht van het kind op informatie over ouders, broers en zussen', *FJR* 1999-3, p. 58-61.

Gerechtshof Amsterdam

7.3 Hof Amsterdam 19 januari 1995, *FJR* 1995, p. 117-120/ *NJCM-Bulletin* 20-5

Geen omgangsrecht voor kind met verwekker tegen diens wil. Reikwijdte recht van het kind om ouders te kennen.

Art. 7 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 7.2, HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

7.4 Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ* 1991, 796

(Vergelijk: HR 15 april 1994, *NJ* 1994, 608)

Inzage afstammingsgegevens.

Art. 7, 8 IVRK, art. 8 EVRM, art. 17 IVBPR

In deze uitspraak staat de vraag centraal of een instelling voor hulpverlening aan ongehuwde moeders verplicht kan worden om aan het kind inzage in haar archief te geven en de identiteit van haar vermoedelijke verwekker bekend te maken.

Het kind is op het moment van de uitspraak meerderjarig en vordert inzage in het archief van een instelling voor hulpverlening aan ongehuwde moeders, zodat de identiteit van haar vermoedelijke verwekker bekend wordt. Hoewel het IVRK voor Nederland nog niet inwerking is getreden, overweegt het Hof in r.o. 4.2 dat: "het belang van personen om informatie te krijgen 'necessary to know and to understand their childhood and early development' in de rechtspraak over art. 8 EVRM erkenning heeft gevonden. Verder is dit belang onder meer onderstreept in art. 17 IVBPR, alsmede in de artikelen 7 en 8 van het (overigens nog niet in Nederland geldende) IVRK." In r.o. 4.3 overweegt zij vervolgens dat "een absolute opvatting over het recht van kinderen op afstammingsgegevens dusdanig verstrekkende en ingrijpende gevolgen heeft dat daarvan bij gebreke van een wettelijke

regeling niet mag worden uitgegaan." Uiteindelijk oordeelt het Hof dat in het onderhavige geval het belang van het kind om de identiteit van de ouders van wie zij afstamt te kennen, prevaleert boven de vertrouwensfunctie van de hulpverleningsinstelling (het maatschappelijk belang) en het belang van de geregistreerde ouders tot behoud van hun privacy. De instelling dient het kind inzage te verlenen in de bij haar berustende gegevens met betrekking tot de afstamming van het kind en het verblijf van het kind zelf in de instelling.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt in deze uitspraak slechts een marginale rol. Het Hof haalt het Verdrag aan, maar de Verdragsartikelen lijken bij de uiteindelijke beslissing niet doorslaggevend te zijn.

Zie D. Wolfhagen, 'Wat niet weet, wat niet deert', *Nemesis* 1997-3, p. 98-103.

Rechtbank Breda

7.5 Rechtbank Breda 5 maart 1991, NJ 1991, 370

Recht meerderjarig natuurlijk kind op afstammingsgegevens. Afweging van wederzijdse belangen.

Art. 7 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 7.1, HR 15 april 1994, NJ 1994, 608.

Rechtbank 's-Gravenhage

7.6 Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 13 april 2000, AWB 99/2048, 99/2049

Toelating als vluchteling

Art. 3, 5, 7 IVRK, art. 3 EVRM

Zie 3.14.

Rechtbank 's-Hertogenbosch

7.7 President Rechtbank 's-Hertogenbosch 27 maart 1997, KG 1997, 147

Afstamming; twijfel of de wettige ouders ook de biologische ouders zijn

Art. 7 IVRK

Centraal staat de vraag of de wettige ouders kunnen worden onderworpen aan een DNA- en bloedgroeponderzoek, zodat kan worden vastgesteld of zij ook de biologische ouders zijn van hun wettige dochter.

De wettige (meerderjarige) dochter heeft ernstige twijfels over haar afstamming. Zij veronderstelt dat haar wettige ouders niet haar biologische ouders zijn. In kort geding vordert zij dat haar wettige ouders zich onderwerpen aan een DNA- en bloedgroeponderzoek. De wettige ouders bestrijden de vordering en stellen dat zij ook de biologische ouders zijn. Volgens de President van de Rechtbank moet uitgangspunt zijn, dat de dochter het recht heeft om te weten van wie zij afstamt. In art. 7 IVRK is vastgelegd dat een kind, voor zover mogelijk, het recht heeft zijn of haar ouders te kennen. Het recht om te weten van wie men (wél) afstamt, staat op één lijn met het recht om te weten of men van zijn wettige ouders *niet* afstamt. De wettige ouders hebben echter recht op behoud van hun lichamelijke integriteit. Er zijn zwaarwegende belangen van beide partijen in het geding. Niet kan worden aangenomen

dat de belangen van de dochter altijd en zonder meer voorgaan boven die van de ouders. Er is thans geen algemene rechtsregel die inhoudt dat elk (meerderjarig) kind er jegens zijn wettige ouders aanspraak op kan maken dat zij meewerken aan een onderzoek dat uitsluitel geeft over de biologische verwantschap tussen hen als ouders en dat kind. Een nadere weging van de over en weer in het geding zijnde belangen dient plaats te vinden.

Aangezien in casu niet is voldaan aan de voorwaarden voor toewijzing van de vordering in dit kort geding -omdat niet met een hoge mate van waarschijnlijkheid kan worden aangenomen dat een dergelijke aanspraak in een bodemprocedure zal worden gehonoreerd en omdat de eiseres bij de vordering geen spoedeisend belang heeft- wordt de vordering afgewezen.

Rol van het IVRK:

Op het Verdrag wordt geen beroep gedaan. De President leidt uit art. 7 IVRK, waarin is vastgelegd dat een kind, voor zover mogelijk, het recht heeft zijn of haar ouders te kennen, ook een recht af om te weten of men van zijn wettige ouders *niet* afstamt. Dit recht is echter niet absoluut, de belangen van het kind wegen niet altijd en zonder meer zwaarder dan die van de ouders.

Rechtbank Rotterdam

7.8 Rechtbank Rotterdam 10 juli 2000, FJR 2001-1, p. 24, 25

Zelfstandig verzoek minderjarige tot vernietiging van erkenning
Art. 7 IVRK

Vanwege onvolledige gegevens is het niet precies duidelijk, maar waarschijnlijk staat de vraag centraal of een minderjarige het recht heeft zelfstandig te doen vaststellen of zijn juridische ouder ook zijn biologische ouder is.

De minderjarige verzoekt vernietiging van de erkenning, omdat de erkenner niet zijn biologische vader is. Dit wordt door de moeder onderschreven. Ook vraagt de minderjarige om DNA-onderzoek, waaraan de erkenner bereid is mee te werken.

De Rechtbank oordeelt dat art. 7 lid 1 IVRK -waarin bepaald is dat een kind zelf het recht heeft zijn ouders te kennen- impliceert dat een minderjarige het recht heeft te doen vaststellen of een als juridische ouder geregistreerd staande persoon al dan niet zijn biologische ouder is. Verder vloeit uit art. 7 IVRK voort, dat de minderjarige zelf financieel in staat moet worden gesteld te doen vaststellen of de erkenner zijn biologische vader is. Een deskundigenonderzoek is daartoe noodzakelijk en zal worden gelast. De minderjarige is zelf procespartij en daarom brengt art. 182 lid 3 Rv mee, dat de kosten ten laste van het Rijk komen.

Rol van het IVRK:

Het IVRK speelt hier een grote rol. Uit art. 7 lid 1 IVRK wordt afgeleid dat de minderjarige het recht heeft te doen vaststellen of zijn juridische ouder tevens zijn biologische ouder is en dat de minderjarige daartoe zelf financieel in staat moet worden gesteld.

Art. 8 IVRK

1. *States Parties undertake to respect the right of the child to preserve his or her identity, including nationality, name and family relations as recognised by law without unlawful interference.*

2. *Where a child is illegally deprived of some or all of the elements of his or her identity, States Parties shall provide appropriate assistance and protection, with a view to re-establishing speedily his or her identity.*

1. *De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met in begrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.*
2. *Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit snel te herstellen.*

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat is verplicht het recht van het kind op behoud van identiteit te eerbiedigen en bijstand en bescherming te bieden indien een kind onrechtmatig van (een deel van) zijn identiteit wordt beroofd.

In art. 8 IVRK dient het begrip 'identiteit' ruim op te worden gevat. Een plicht voor de Staat zoals opgenomen in art. 8 IVRK is uniek, het is niet als zodanig in andere algemene mensenrechtenverdragen opgenomen. Hetgeen in art. 8 IVRK bepaald is, zou (deels) echter wel onder art. 8 EVRM 'het recht op gezinsleven' kunnen worden geschaard, omdat familiebetrekkingen een onderdeel van de identiteit van het kind vormen. Ook bestaat er een verband met art. 24 IVBPR dat het kind in het algemeen beschermt. Bescherming van de identiteit van het kind, zou als een afgeleide hiervan kunnen worden gezien.

Het woord 'including' in art. 8 IVRK impliceert dat elementen van de identiteit van het kind, anders dan nationaliteit, naam en familiebetrekkingen, niet uitgesloten zijn. Sommigen menen dat bijvoorbeeld ook de culturele en raciale identiteit van het kind binnen het bereik van art. 8 IVRK vallen. De algemene richtlijnen van het Comité voor initiële en periodieke rapportage, bieden echter geen duidelijkheid omtrent de visie van het Comité over de componenten van de identiteit van het kind in art. 8 IVRK.

Tenslotte is nog van belang dat 'without unlawful interference' betekent dat inmenging in hetgeen in art. 8 IVRK bepaald is alleen op basis van het recht mag geschieden, welk recht zelf uiteraard moet overeenstemmen met de bepalingen en doelen van het IVRK.¹⁰⁸

Rechtspraak:

Hoge Raad der Nederlanden

8.1 HR 29 oktober 1999, *RV* 1999, 46; *RvdW* 1999, 160c

Toescheidingsovereenkomst nationaliteiten Nederland/Suriname

Art. 8 lid 2 IVRK

Centraal staat de afwijzing van het verzoek om vaststelling van de Nederlandse nationaliteit van de vrouw.

De vrouw is in Suriname geboren en zij en haar ouders, die de Surinaamse nationaliteit hebben, zijn deels woonachtig geweest in Nederland. Ingevolge de

¹⁰⁸ Ling 1993, p. 39, 40. Detrick 1999, p. 162-164.

Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname, heeft de vrouw de Nederlandse nationaliteit gekregen maar die ook weer verloren. De vrouw wendt zich nu tot de Rechtbank met het verzoek om vast te stellen dat zij de Nederlandse nationaliteit bezit. Dit verzoek wordt door de Rechtbank afgewezen. Daarop stelt de vrouw beroep in cassatie in, waarbij zij onder andere een beroep doet op art. 8 IVRK. De Hoge Raad oordeelt ten aanzien daarvan dat, ook indien ervan uit zou moeten worden gegaan dat de Toescheidingsovereenkomst kan worden getoetst aan een ander verdrag, niet kan worden gezegd dat art. 6 lid 4 of enige andere bepaling van de Toescheidingsovereenkomst in strijd is met art. 8 lid 2 IVRK, op de grond dat in de bepalingen van de Toescheidingsovereenkomst sprake is van onrechtmatig ontnemen van de nationaliteit van een minderjarige. De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Rol van het IVRK:

Er wordt (onder andere) een beroep gedaan op het Verdrag, maar dit biedt geen soelaas. Het IVRK speelt slechts een kleine rol als een onderdeel van het cassatiemiddel. De Hoge Raad oordeelt dat –indien ervan uit zou moeten worden gegaan dat de Toescheidingsovereenkomst kan worden getoetst aan een ander Verdrag- art. 6 lid 4 of enige andere bepaling van de Toescheidingsovereenkomst niet in strijd is met art. 8 lid 2 IVRK.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

8.2 Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, NJ 1991, 796

Inzage afstammingsgegevens

Art. 7, 8 IVRK, art. 8 EVRM, art. 17 IVBPR

Zie 7.4.

Art. 9 IVRK

1. *States Parties shall ensure that a child shall not be separated from his or her parents against their will, except when competent authorities subject to judicial review determine, in accordance with applicable law and procedures, that such separation is necessary for the best interests of the child. Such determination may be necessary in a particular case such as one involving abuse or neglect of the child by the parents, or one where the parents are living separately and a decision must be made as to the child's place of residence.*
2. *In any proceedings pursuant to paragraph 1 of the present article, all interested parties shall be given an opportunity to participate in the proceedings and make their views known.*
3. *States Parties shall respect the right of the child who is separated from one or both parents to maintain personal relations and direct contact with both parents on a regular basis, except if it is contrary to the child's best interests.*
4. *Where such separation results from any action initiated by a State Party, such as the detention, imprisonment, exile, deportation or death (including death arising from any cause while the person is in the custody of the State) of one or both parents or of the child, that State Party shall, upon request, provide the parents, the child or, if appropriate, another member of the family with the essential information concerning the whereabouts of the absent member(s) of the family unless the provision of the information would be detrimental to the well-being of the child. States Parties shall further ensure that the submission of such a request shall of itself entail no adverse consequences for the person(s) concerned.*

1. *De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.*
2. *In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.*
3. *De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.*
4. *Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).*

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat moet waarborgen dat ouder(s) en kind niet tegen hun wil van elkaar gescheiden worden, tenzij scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. In procedures die (kunnen) leiden tot scheiding tussen ouder(s) en kind dienen de betrokkenen te worden gehoord. De Staat eerbiedigt het recht van het kind dat van zijn ouder(s) is gescheiden om contact met hen te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind. Indien scheiding tussen ouder(s) en kind voortvloeit uit een maatregel die door de Staat is genomen, verstrekt de Staat, op verzoek, de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige gezinslid zich bevindt, tenzij dit het welzijn van het kind zou schaden.

Art. 9 IVRK bevestigt enerzijds dat het kind bij zijn ouders dient op te groeien. Anderzijds geeft het aan dat de Staat, in het belang van het kind, maatregelen moet nemen indien de zorg voor het kind door de ouder(s) niet mogelijk of onvoldoende is.

Hoewel art. 17 IVBPR en art. 8 EVRM het gezinsleven beschermen en in art. 8 EVRM daarnaast ook een aantal gronden wordt genoemd op grond waarvan op dat gezinsleven inbreuk mag worden gemaakt, treft men een expliciet recht van het kind om niet van zijn ouders gescheiden te worden alleen in art. 9 IVRK aan. Daarnaast wordt het recht van het kind op contact met de ouder(s) van wie het gescheiden is, in art. 9 IVRK verdergaand beschermd dan in art. 17 IVBPR en art. 8 EVRM, omdat het in tegenstelling tot laatstgenoemde bepalingen niet alleen de bestaande situatie handhaaft en beschermt.

Een nieuw element vormt tevens de expliciete vermelding in art. 9 IVRK dat de Staat maatregelen kan nemen in geval van misbruik of verwaarlozing van het kind. In andere

algemene mensenrechtenverdragen staat dat niet expliciet vermeld. De bepaling dat alle betrokken partijen, dus inclusief kinderen, de gelegenheid moeten krijgen om hun standpunten naar voren te brengen, vormt bovendien een nieuw 'mensenrechten instrument'.

Wat betreft het recht van art. 9 lid 4 IVRK op inlichtingen over de verblijfplaats van het vanwege staatsingrijpen afwezige gezinslid geldt, dat het hier gaat om een specifiek recht op informatie dat in algemene bewoordingen is opgenomen in art. 19 IVBPR en art. 10 EVRM.¹⁰⁹

Tenslotte verdient hier de jurisprudentie met betrekking tot art. 8 EVRM aandacht. Het EHRM¹¹⁰ heeft met betrekking tot art. 8 EVRM geoordeeld dat op procedureel niveau bij iedere beslissing, die als doel het plaatsen buiten het gezin of buiten het gezin houden van kinderen heeft, in het besluitproces gegarandeerd moet zijn dat de inzichten en belangen van de ouder(s) onder de aandacht van de bevoegde autoriteit worden gebracht, dat die autoriteit dit in zijn overwegingen betreft (daarmee rekening houdt) en dat de personen die het betreft de mogelijkheid hebben om tijdig beroep in te stellen. Deze jurisprudentie kan in verband met art. 9 IVRK relevant zijn, omdat art. 9 IVRK iets soortgelijks bepaalt.¹¹¹

Rechtspraak:

Hoge Raad

9.1 HR 5 juni 1992, NJ 1992, 541

Ondertoezichtstelling ter voorkoming van uitzetting
Art. 9 IVRK, art. 8 EVRM

De vraag staat centraal of het verzoek tot ondertoezichtstelling van twee kinderen, teneinde hun uitzetting te voorkomen, moet worden toegewezen.

De Marokkaanse kinderen zijn in Marokko door hun moeder en later grootmoeder verzorgd. Hun vader woont in Nederland en is hertrouwd. De kinderen zijn naar Nederland gekomen zonder machtiging tot voorlopig verblijf. Het verzoek tot een verblijfsvergunning is afgewezen. De vader heeft herzieningsverzoeken ingediend. Zijn vordering om uitzetting te verbieden totdat op de herzieningsverzoeken is beslist, is door de President van de Rechtbank afgewezen. Nu verzoekt de vader ondertoezichtstelling van de kinderen, omdat gevaar bestaat dat zij uit Nederland zullen worden verwijderd en ingeval van daadwerkelijke verwijdering, voor hun zedelijke of lichamelijke ondergang moet worden gevreesd. Het Hof wijst evenals de kinderrechtster het verzoek af, omdat niet aannemelijk is geworden dat uitzetting voor de kinderen ernstige schade van psychische of lichamelijke aard ten gevolge zal hebben en niet aannemelijk is geworden dat voor de kinderen, zolang zij niet zijn uitgezet, een bedreiging bestaat als voor ondertoezichtstelling vereist is. De vader gaat in cassatie; hij voert onder andere aan dat er uit art. 8 EVRM een positieve verplichting kan worden afgeleid om de kinderen onder toezicht te stellen en dat dit mede gedragen of gevoed wordt door art. 9 IVRK, dat op de verdragsstaten de verplichting legt er zorg voor te dragen dat een kind niet tegen zijn wil van zijn ouders wordt gescheiden.

¹⁰⁹ Ling 1993, p. 87-89. Bischoff van Heemskerck 1999, p. 154.

¹¹⁰ O. and H. v. The United Kingdom, EHRM 8 juli 1987, Series A no. 120. W., B. and R. v. The United Kingdom, EHRM 8 juli 1987, Series A no. 121.

¹¹¹ Detrick 1999, p. 172.

De Hoge Raad vindt het oordeel van het Hof niet onbegrijpelijk en het behoeft geen nadere motivering. Uit art. 8 EVRM valt geen positieve verdragsverplichting voor de Nederlandse rechter af te leiden om een ondertoezichtstelling uit te spreken.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt haast geen rol. Er wordt een beroep op art. 9 IVRK gedaan ter ondersteuning van de gestelde positieve verdragsverplichting van art. 8 EVRM om de kinderen onder toezicht te stellen. De Hoge Raad oordeelt dat er uit art. 8 EVRM niet een dergelijke positieve verdragsverplichting afgeleid kan worden, maar gaat daarbij in het geheel niet in op art. 9 IVRK.¹¹²

Centrale Raad van Beroep

9.2 CRvB 22 juni 1999, JABW 1999, 129; RSV 1999, 235

Bijzondere bijstand in verband met omgangsregeling; rechtstreekse werking art. 9 lid 3 IVRK
Art. 9 lid 3 IVRK, art. 8 EVRM

Centraal staat de vraag of bijzondere bijstand dient te worden verleend ter voorziening in de reis- en verblijfskosten van het kind als het in het kader van een omgangsregeling bij de vader verblijft.

Na echtscheiding zijn de twee kinderen aan de moeder toegewezen. Een omgangsregeling voorziet erin dat de kinderen de vader periodiek bezoeken. De vader vraagt bij de gemeente bijstand en bijzondere bijstand aan ter voorziening in de kosten van levensonderhoud van het oudste kind voor momenten waarop het in het kader van de omgangsregeling bij hem verblijft en in de reiskosten die het kind maakt -omdat het kind in een andere gemeente woont- om hem te bezoeken. Het verzoek om bijzondere bijstand wordt afgewezen en dit wordt gehandhaafd na gemaakt bezwaar. De vader stelt beroep in. Dit beroep wordt door de Rechtbank ongegrond verklaard. Vervolgens stelt de vader hoger beroep in, waarbij hij zich onder andere beroept op het IVRK en art. 8 EVRM.

De Centrale Raad van Beroep is, net als de Rechtbank, van oordeel dat de reis- en verblijfskosten die het kind in het kader van de omgangsregeling maakt, ten laste dienen te komen van de ouder tot wiens gezin het kind behoort, i.c. de moeder. Dat zij niet bereid is de kosten te dragen, kan niet tot bijstandverlening leiden.

Wat betreft het beroep op het IVRK acht de CRvB in beginsel art. 9 lid 3 IVRK, betreffende het recht van het kind op contact met de ouders, van belang. Gezien de wezenlijke overeenkomst van dit artikelonderdeel met art. 8 EVRM, kan de CRvB aanvaarden dat art. 9 lid 3 IVRK een voorschrift is dat behoort tot de in art. 93, 94 Gw bedoelde bepalingen die naar inhoud een ieder kunnen verbinden. Hierbij wordt hetgeen daaromtrent tijdens de parlementaire behandeling van de goedkeuringswet is opgemerkt, mede in aanmerking genomen. Geen van de andere bepalingen van het Verdrag kan -zo zij al naar inhoud een ieder verbinden- tot het door de vader bepleite resultaat leiden. De bescherming die art. 9 lid 3 IVRK en art. 8 EVRM bieden, gaat niet zo ver dat het bijstandverlenend orgaan op grond daarvan verplicht is de vader financieel in staat te stellen om de uitoefening van het recht van het kind op contact met de ouders en het recht op gezinsleven mogelijk te maken ten aanzien van een in een andere gemeente wonend kind. De Centrale Raad van Beroep bevestigt de aangevallen uitspraak.

¹¹² Waarschijnlijk wordt geen aandacht aan art. 9 IVRK besteed, omdat dit Verdrag toen nog niet voor Nederland in werking was getreden.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep op het Verdrag gedaan. De CRvB gaat daar uitgebreid op in. Art. 9 lid 3 IVRK heeft rechtstreekse werking aldus de CRvB. De bescherming daarvan en van art. 8 EVRM gaat echter niet zo ver, dat een bijstandverlenend orgaan de uitoefening van het recht van het kind op contact met de ouders en het recht op gezinsleven financieel mogelijk moet maken.

Gerechtshof Amsterdam

9.3 Gerechtshof Amsterdam 26 april 1993, rekestnr. 14/93 (ongepubliceerd)

Ontheffing van de ouderlijke macht

Art. 9, 12 IVRK, art. 6, 8 EVRM

De vraag staat centraal of de vader terecht en op goede gronden van de ouderlijke macht is ontheven.

De minderjarige is onder toezicht gesteld en uit huis geplaatst en de ondertoezichtstelling en machtiging tot uithuisplaatsing zijn telkens verlengd. Door de Rechtbank is de vader van de ouderlijke macht over de minderjarige ontheven. De vader komt in hoger beroep. Hij verzet zich tegen de ontheffing en betoogd dat er geen sprake is geweest van een eerlijke en openbare berechting, omdat de minderjarige in strijd met art. 9, 12 IVRK, art. 6, 8 EVRM en art. 10 Gw niet op de hoogte is gesteld van het rekest van de Raad voor de Kinderbescherming strekkende tot ontheffing en omdat de minderjarige in strijd met deze artikelen niet gehoord is en hem geen advocaat is toegevoegd.

Het Hof oordeelt dat er geen wettelijke verplichting bestaat om de minderjarige die nog geen twaalf jaar is te horen en dat hiertoe ook geen noodzaak blijkt, omdat zijn belangen worden behartigd door de voogdij-instelling en de Raad voor de Kinderbescherming. Dat de minderjarige van de inhoud van het rekest op de hoogte had moeten worden gesteld en dat een advocaat had moeten worden toegevoegd, vindt geen steun in het recht. Hierbij wordt opgemerkt dat het IVRK voor Nederland nog niet in werking is getreden. De Rechtbank heeft terecht en op goede gronden de vader van de ouderlijke macht ontheven, de beschikking van de Rechtbank wordt bekrachtigd.

Rol van het IVRK:

Op het Verdrag wordt een beroep gedaan, maar het Hof gaat daar, omdat het Verdrag nog niet voor Nederland in werking is getreden, niet op in.

9.4 Gerechtshof Amsterdam 16 maart 1995, rekestnr. 3/95 (ongepubliceerd)

Teruggeleiding

Art. 9 IVRK, art. 8 EVRM

Centraal staat de vraag of het verzoek van de Centrale Autoriteit tot teruggeleiding van de minderjarige terecht is toegewezen.

De ouders wonen met de minderjarige in de Verenigde Staten. Zij zijn in gelijke mate met de ouderlijke macht over de minderjarige belast. Zonder medeweten van de vader neemt de moeder de minderjarige mee naar Nederland, alwaar een zusje van de minderjarige wordt geboren. De Centrale autoriteit verzoekt de Rechtbank voor zichzelf en namens de vader te bevelen dat de minderjarige wordt afgegeven aan en teruggeleid naar de vader. Door de Rechtbank wordt dit verzoek toegewezen. De moeder stelt hoger beroep in; waarbij zij zich

onder andere op art. 9 IVRK beroept, waarin is bepaald dat de staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet gescheiden wordt van zijn ouders tegen hun wil, tenzij deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind.

Het Hof onderschrijft dat een scheiding van de (eenjarige) minderjarige en de moeder niet in het belang van de ontwikkeling van de minderjarige is, maar dit geldt ook voor een scheiding van de minderjarige van de vader. De minderjarige heeft recht op 'family life' met het zusje en de vader op 'family life' met beide kinderen. Een terugkeer van de moeder met beide kinderen zou het recht op 'family life' van een ieder eerbiedigen. Het beroep op art. 9 IVRK faalt, omdat dit artikel de mogelijkheid open laat om in het belang van het kind een beslissing te nemen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind, wanneer de ouders gescheiden leven (zoals i.c.). De moeder heeft niet aangetoond, dat zij zich op goede gronden tegen de terugkeer van de minderjarige verzet. De bestreden beschikking wordt bekrachtigd.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een rol naast andere argumenten/overwegingen. Er wordt een beroep op het Verdrag gedaan, waar het Hof op ingaat. Het Hof oordeelt dat art. 9 IVRK de mogelijkheid voor de rechter open laat om in het belang van het kind een beslissing te nemen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind, wanneer de ouders gescheiden leven.

Rechtbank 's-Gravenhage

9.5 President Rechtbank 's-Gravenhage 21 juli 1995, RV 1995, 34

Verblijf bij Nederlands kind na overlijden Nederlandse echtgenoot

Art. 3, 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM, art. 3 Prot. IV EVRM

Zie 3.9.

9.6 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, RV 1995, 30

Verblijf bij arbeidsongeschikte partner

Art. 2, 9, 10, 16 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 2.2.

9.7 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, RV 1995, 31

Gezinshereniging van kinderen met hun moeder

Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM

Hier staat onder andere de vraag centraal of het beroep op art. 9 en 10 IVRK, dat ertoe moet leiden dat kinderen een verblijfstitel wordt verleend voor verblijf bij hun in Nederland wonende moeder, een redelijke kans van slagen heeft.

Twee Turkse kinderen verzoeken in 1993 om toelating bij hun sinds 1986 in Nederland wonende moeder. Bij een eerder verzoek om voorlopige voorziening concludeerde de President dat de feitelijke gezinsband tussen de moeder en de kinderen was verbroken. Nu wordt een tweede verzoek ingediend, waarbij beroep wordt gedaan op art. 9 en 10 IVRK. Het verzoek is volgens de President ontvankelijk, omdat door de inwerkingtreding van het Verdrag zich aldus een wijziging heeft voorgedaan in de voor de beoordeling van de opeenvolgende verzoeken relevante feiten en omstandigheden. Het beroep op het IVRK faalt echter. Verzoekers achten de weigering een verblijfstitel te verlenen in strijd met art. 9 IVRK, omdat zij hierdoor tegen hun wil van hun moeder gescheiden worden. Met 'scheiding' in art.

9 lid 1 IVRK wordt –ingevolge de wetsgeschiedenis- bedoeld, die gevallen waarin een kind door optreden van overheidswege uit zijn gezinssituatie wordt gehaald, omdat het niet in het belang van het kind zou zijn om daar nog langer te verblijven. Lid 4 van art. 9 IVRK betreft gevallen waardoor anderszins een scheiding tussen ouder(s) en kind teweeg wordt gebracht, zoals bijvoorbeeld gevangenneming, inhechtenisneming. Daar is in dit geval geen sprake van. De moeder heeft in 1986 verkozen de kinderen bij hun vader en grootmoeder in Turkije achter te laten. Art. 10 lid 1 IVRK verplicht de verdragspartijen aanvragen om het land binnen te komen of te verlaten met het oog op gezinshereniging met welwillendheid, menselijkheid en spoed te behandelen en daaraan wordt reeds uitvoering gegeven in de Vreemdelingenwet, Vreemdelingenbesluit etc. Bovendien laat art. 10 IVRK –blijkens de wetsgeschiedenis- onverlet dat eisen met betrekking tot inkomen, onderzoek en termijn van indiening van het verzoek kunnen worden gesteld. Hierdoor blijft een welwillend en humaan gezinsherenigingsbeleid desondanks gewaarborgd. Uit de tekst noch uit de wordingsgeschiedenis van het IVRK valt af te leiden, dat aan art. 10 IVRK een verdergaande strekking moet worden toegekend dan aan de Nederlandse regelgeving omtrent gezinshereniging zoals die thans is neergelegd in hoofdstuk B1 van de Vreemdelingencirculaire 1994. Ook reiken de grenzen van art. 10 IVRK niet verder dan die welke gelden voor de werking van art. 8 EVRM. Het bezwaar heeft geen redelijke kans van slagen. De Staatssecretaris van Justitie heeft in redelijkheid kunnen besluiten uitzetting niet achterwege te laten, zodat het verzoek om een voorlopige voorziening dient te worden afgewezen.

Rol van het IVRK:

Aangezien de inwerkingtreding van het Verdrag een nieuw gegeven is, leidt een beroep op art. 9 en 10 IVRK ertoe dat een tweede verzoek om voorlopige voorziening ontvankelijk is. Het IVRK speelt een grote rol, omdat de uitkomst van de zaak afhankelijk is van de uitleg van art. 9 en 10 IVRK. Het beroep op het Verdrag faalt, omdat art. 9 IVRK aldus de President geen betrekking heeft op een ‘scheiding’ tussen ouder en kind die het gevolg is van het niet verlenen van een verblijfstitel. Bovendien is het Nederlandse gezinsherenigingsbeleid in overeenstemming met art. 10 IVRK; het is welwillend en humaan. De strekking die aan art. 10 IVRK moet worden toegekend gaat niet verder dan de Nederlandse regelgeving omtrent gezinshereniging en de grenzen ervan reiken niet verder dan die van art. 8 EVRM, aldus de President.

M.nt. PB, *RV* 1995, 31, p. 119-121.

9.8 Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 november 1995, AWB 95/6969

Gezinshereniging; machtiging tot voorlopig verblijf bij moeder

Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM

Centraal staat de vraag of het besluit waarbij het bezwaar tegen afwijzing van de machtiging tot voorlopig verblijf ongegrond verklaard is, in stand kan blijven.

De moeder was bij geboorte van de minderjarige in de Filippijnen ongehuwd en na haar vertrek naar Nederland heeft de grootmoeder voor de minderjarige gezorgd. Als de moeder zes jaar in Nederland woont, verzoekt zij ten behoeve van de minderjarige om een machtiging tot voorlopig verblijf. Deze aanvraag wordt afgewezen. Het hiertegen gemaakte bezwaar wordt ongegrond verklaard. Er wordt beroep bij de Rechtbank ingesteld; waarbij in hoofdzaak een beroep wordt gedaan op het IVRK en met name op art. 9, 10 IVRK. De moeder acht de

weigering een machtiging tot voorlopig verblijf te verlenen in strijd met art. 9 IVRK, omdat de minderjarige hierdoor tegen haar wil van haar moeder gescheiden blijft. De Rechtbank oordeelt, dat het beroep op het IVRK faalt. Zij ziet niet in dat de in de Memorie van Toelichting gegeven uitleg niet met de inhoud en strekking van het Verdrag zou stroken. In casu is geen sprake van een 'scheiding' als bedoeld in art. 9 IVRK. De moeder heeft verkozen de minderjarige bij de grootmoeder in de Filippijnen achter te laten. Aan de verplichtingen van art. 10 IVRK is reeds uitvoering gegeven in de Vreemdelingenwet, het Vreemdelingenbesluit, het Voorschrift Vreemdelingen en de Vreemdelingencirculaire. Bovendien laat art. 10 IVRK onverlet dat eisen kunnen worden gesteld met betrekking tot inkomen, onderzoek en termijn van indiening van het verzoek. Noch uit de tekst noch uit de wordingsgeschiedenis van het IVRK kan worden afgeleid dat aan art. 10 IVRK een verdergaande strekking moet worden toegekend dan aan de Nederlandse regelgeving omtrent gezinshereniging. De grenzen van art. 10 IVRK reiken ook niet verder dan die van art. 8 EVRM. Het beroep is ongegrond.

Rol van het IVRK:

Art. 9, 10 IVRK worden ingeroepen. De Rechtbank gaat daar op in. Weigering om een machtiging tot voorlopig verblijf af te geven levert geen 'scheiding' op in de zin van art. 9 IVRK. De Nederlandse vreemdelingenregelgeving voldoet aan de verplichtingen van art. 10 IVRK. Dit artikel laat onverlet dat eisen worden gesteld met betrekking tot inkomen, onderzoek en termijn van indiening van het verzoek. Uit tekst en wordingsgeschiedenis van het IVRK kan niet worden afgeleid dat aan art. 10 IVRK een verdergaande strekking moet worden toegekend dan aan de Nederlandse regelgeving omtrent gezinshereniging. De grenzen van art. 10 IVRK reiken ook niet verder dan die van art. 8 EVRM.

9.9 President Rechtbank 's-Gravenhage 20 november 1996, Jub 1996 nr. 21-7

Vergunning tot verblijf bij Nederlandse partner (en kind)

Art. 9 IVRK, art. 8 EVRM

De vraag staat centraal of uitzetting achterwege moet blijven totdat op bezwaar tegen de afwijzing van de aanvraag om een vergunning tot verblijf, is beslist.

De Surinaamse vrouw verzoekt om verlening van een vergunning tot verblijf bij haar Nederlandse partner. Deze aanvraag wordt afgewezen. De vrouw dient een bezwaarschrift in en verzoekt de President van de Rechtbank om een voorziening te treffen die ertoe strekt dat uitzetting achterwege zal blijven tot op bezwaar is beslist. Zij beroept zich onder andere op art. 8 EVRM in verband met verblijf bij haar Nederlandse minderjarige kind en op art. 9 IVRK, omdat uitzetting van haar (en haar Nederlandse kind) ertoe leidt dat het kind tegen zijn wil van zijn vader wordt gescheiden, wat strijdig is met art. 9 IVRK.

De President oordeelt dat de weigering om de vrouw verblijf toe te staan geen schending van art. 8 EVRM oplevert. Er bestaat geen positieve verplichting om haar verblijf toe te staan, waarbij wordt opgemerkt dat niet uitgesloten is dat de partner op enig moment in de toekomst wel aan de voorwaarden voldoet, zodat zij opnieuw een verzoek om een vergunning tot verblijf kan indienen. Het beroep op art. 9 IVRK faalt. In dit geval is (blijkens de Memorie van Toelichting bij de goedkeuring van het Verdrag) van 'scheiding' in de zin van art. 9 IVRK geen sprake. Een ouder kan aan het bepaalde in art. 9 IVRK geen direct recht op toelating ontnemen. Voor zover art. 9 IVRK al een positieve verplichting zou meebrengen om gezinsleven tussen een kind en beide ouders mogelijk te maken, reikt deze niet verder dan die van art. 8 EVRM. Het verzoek om voorlopige voorziening wordt afgewezen.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een rol naast art. 8 EVRM. Er wordt beroep op art. 9 IVRK gedaan en de President gaat daar tamelijk uitgebreid op in. Art. 9 IVRK ziet niet op een 'scheiding' tussen ouder en kind ten gevolge van de weigering van een verblijfsvergunning aan de ouder. Aan art. 9 IVRK kan een ouder geen direct recht op toelating ontlelen. Indien art. 9 IVRK een positieve verplichting meebrengt om gezinsleven tussen een kind en beide ouders mogelijk te maken, gaat deze verplichting niet verder dan de verplichting van art. 8 EVRM.

9.10 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 3 januari 1997, RV 1997, 34

Gezinshereniging; machtiging tot voorlopig verblijf bij vader

Art. 9, 10 IVRK

Centraal staat onder andere de vraag of de ongegrondverklaring van het bezwaar tegen de afwijzing van de aanvraag om verlening van een machtiging tot voorlopig verblijf, in rechte stand kan houden.

De Pakistaanse dochter woont tien jaar bij haar grootmoeder in Pakistan. Haar vader woont in Nederland en heeft steeds de intentie gehad haar te laten overkomen, maar dit kon niet omdat zijn tweede echtgenote zich daartegen verzette. Nu dient hij een aanvraag om verlening van een machtiging tot voorlopig verblijf in voor de dochter. Deze aanvraag wordt afgewezen. Het daartegen gemaakte bezwaar wordt ongegrond verklaard. Er wordt beroep ingesteld, waarbij de bestreden beslissing wordt vernietigd en wordt bepaald dat opnieuw op het bezwaar moet worden beslist. Het bezwaar wordt wederom ongegrond verklaard en de dochter stelt beroep in; waarbij zij zich onder andere beroept op art. 9 IVRK. Zij stelt dat het IVRK kinderen een recht op gezinshereniging geeft, wat kan worden afgeleid uit het in art. 9 IVRK opgenomen recht van het kind om niet van de ouders te worden geschieden behoudens wanneer dit in diens belang is.

De Rechtbank geeft aan dat in dit geval geen sprake is van een 'scheiding' als bedoeld in art. 9 IVRK, omdat lid 1 ziet op gevallen waarin een kind door overheidsoptreden uit zijn gezinssituatie wordt gehaald. De enige bepaling in het IVRK die betrekking heeft op gezinshereniging is art. 10 IVRK, maar deze bepaling verschaft geen verdergaand recht op gezinshereniging dan uit de nationale regelgeving terzake voortvloeit. Ook overigens kan uit de tekst en de wordingsgeschiedenis van het IVRK niet worden afgeleid dat de verdragsluitende staten daarmee hebben beoogd hun ingezetenen, of anderen, een dergelijk recht toe te kennen. Het beroep is ongegrond.

Rol van het IVRK:

Op het IVRK wordt beroep gedaan. De Rechtbank geeft aan dat lid 1 van art. 9 IVRK ziet op gevallen waarin een kind door overheidsoptreden uit zijn gezinssituatie wordt gehaald. Art. 10 IVRK verschaft volgens de Rechtbank geen verdergaand recht op gezinshereniging dan uit de nationale regelgeving terzake voortvloeit en ook uit de tekst en wordingsgeschiedenis van het IVRK kan (beoging van) een dergelijk recht niet worden afgeleid.

9.11 Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, AB 1998, 158; RV 1997, 24

Verblijf bij Nederlands kind

Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM, art. 3 Prot. IV EVRM

Centraal staat de vraag of de beslissing, waarbij een Surinaamse moeder verlening van haar vergunning tot verblijf is geweigerd, in stand kan blijven.

Een Surinaamse vrouw heeft onjuiste gegevens omtrent het inkomen van haar partner verstrekt, die hebben geleid tot het verlenen van een vergunning tot verblijf bij deze Nederlandse partner. Uit de relatie tussen de vrouw en haar partner wordt een zoon geboren. De zoon wordt erkend, waardoor hij de Nederlandse nationaliteit krijgt. Een verzoek om verlenging van de geldigheidsduur van de vergunning wordt geweigerd, vanwege eerdere onjuiste gegevensverstrekking. De vrouw gaat in beroep en voert onder andere aan dat haar zoon indien zij zou moeten terugkeren naar Suriname, haar zal moeten volgen en dat hem dan het recht ontnomen wordt te wortelen in een land waarvan hij de nationaliteit heeft. Indien zij hem in Nederland achterlaat, levert de weigering om haar hier toe te laten een schending van art. 8 EVRM op. Daarnaast beroept zij zich op het IVRK.

De Rechtbank overweegt dat art. 8 EVRM niet is geschonden. Er bestaat 'family life' tussen de vrouw en haar zoon, maar dit brengt niet met zich mee dat zij zonder meer in Nederland moet worden toegelaten. In dit geval wegen het recht van de zoon om in Nederland te verblijven en hier zijn opvoeding en opleiding te genieten en de daarmee verband houdende belangen van de vrouw, niet op tegen het algemeen belang dat wordt gediend door een restrictief toelatingsbeleid. Hierbij is onder andere in aanmerking genomen, dat de zoon nog niet in de Nederlandse samenleving is geworteld en dat van objectieve belemmeringen om 'family life' in Suriname uit te oefenen niet is gebleken. Het algemeen belang kan ook worden gesteld boven het belang van de vader (de partner van de vrouw) bij uitoefening van 'family life' met de zoon in Nederland. Wat betreft het beroep op art. 9 IVRK overweegt de Rechtbank dat met 'scheiding' blijkens de wetsgeschiedenis die gevallen worden bedoeld waarin een kind door optreden van overheidswege uit zijn gezinssituatie wordt gehaald, omdat het niet in het belang van het kind zou zijn daar nog langer te verblijven of gevallen waardoor anderszins een scheiding tussen ouder(s) en kind teweeg wordt gebracht, zoals bijvoorbeeld gevangenneming, inhechtenisneming. Hiervan is geen sprake in het geval van de zoon van de vrouw. Uit de wetsgeschiedenis bij art. 10 IVRK blijkt, dat Nederland aan de verplichting voldoet om aanvragen om het land binnen te komen of te verlaten met het oog op gezinshereniging, met welwillendheid, menselijkheid en spoed te behandelen en dat deze verdragsverplichtingen onverlet laten dat eisen met betrekking tot inkomen, onderzoek en termijn van indiening van het verzoek kunnen worden gesteld. Noch uit de tekst noch uit de wordingsgeschiedenis van het IVRK kan worden afgeleid dat art. 10 IVRK Nederland verplichtingen oplegt die verder gaan dan hetgeen reeds in Nederlands recht en beleid ter zake van gezinsvorming en gezinshereniging is neergelegd. Evenmin is gebleken dat met art. 9 en 10 IVRK is beoogd een uitbreiding te geven aan de verplichtingen die uit art. 8 EVRM voortvloeien. Op dit onderdeel verwijst de Rechtbank naar hetgeen hiervoor met betrekking tot art. 8 EVRM is overwogen. Het beroep wordt ongegrond verklaard.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep op het IVRK gedaan, maar art. 8 EVRM speelt hier een grotere rol. Het beroep op art. 9 IVRK slaagt niet, omdat dit artikel niet ziet op een 'scheiding' tussen ouder en kind veroorzaakt door het weigeren van verlenging van een verblijfsvergunning. Ook het beroep op art. 10 IVRK faalt, aangezien het Nederlandse recht en beleid terzake van gezinsvorming en -hereniging met dit artikel in overeenstemming is. Tenslotte is niet gebleken dat art. 9 en 10 IVRK beogen de verplichtingen die uit art. 8 EVRM voortvloeien uit te breiden.

M.nt. PB, *RV* 1997, 24, p. 186-188.

M.nt. Sew, *AB* 1998, 158.

9.12 Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, JV 1997, 4
Verblijf bij Nederlands kind

Art. 9, 10 IVRK, art. 8, 3 lid 1 Prot. IV, 14 EVRM

Centraal staat de vraag of het besluit, waarbij de aanvraag van een Poolse moeder om een vergunning tot verblijf bij haar Nederlandse dochter is afgewezen, in stand kan blijven.

De Poolse moeder heeft een aanvraag om verlening van een vergunning tot verblijf bij haar Nederlandse dochter ingediend. Na afwijzing daarvan, maakt zij bezwaar. Het bezwaar wordt ongegrond verklaard en de moeder stelt beroep in. De dochter is geboren uit een relatie van de moeder met een Nederlandse man. De man (de vader) heeft de dochter erkend, zodat zij de Nederlandse (en de Poolse) nationaliteit heeft. Volgens de moeder is de weigering haar een verblijfstitel te verlenen in strijd met art. 9, 10 IVRK, omdat dat betekent dat haar dochter zal worden gescheiden van hetzij de moeder, hetzij van de vader.

De Rechtbank oordeelt dat art. 8 EVRM niet met zich meebrengt dat de moeder zonder meer in Nederland moet worden toegelaten. In de belangenafweging dient de aanspraak van de Nederlandse dochter op verblijf in Nederland en hier haar opvoeding en opleiding te genieten, te worden betrokken. Bij afweging van alle belangen, wegens dit recht van de dochter en de daarmee verband houdende belangen van de moeder, niet op tegen het door de Staatssecretaris van Justitie te behartigen algemeen belang van bescherming van het economisch welzijn, dat onder meer wordt gediend met een restrictief toelatingsbeleid. Hierbij neemt de Rechtbank in aanmerking dat de dochter ten tijde van het besluit slechts een jaar en vier maanden oud was, niet geworteld was in de Nederlandse samenleving en dit besluit niet belet om het familie- en gezinsleven in Polen voort te zetten. Niet is gebleken dat de dochter niet tot Polen zal worden toegelaten en toekomstige uitoefening van het recht van de dochter om het grondgebied van Nederland te betreden, wordt door verblijf in Polen niet onmogelijk. Art. 8 EVRM is niet geschonden. Het algemeen belang kan ook boven het belang van de vader bij (verdere) uitoefening van familie- of gezinsleven met zijn dochter in Nederland worden gesteld; waarbij meeweegt dat de vader de relatie met de moeder is aangegaan op een moment dat haar verblijf in Nederland niet was toegestaan, hij heeft verklaard geen behoefte te hebben om zijn dochter regelmatig te zien, niet is gebleken dat er tussen vader en dochter een omgangsregeling is vastgesteld en dat niet is aangetoond dat de vader bijdraagt in de kosten van opvoeding en verzorging van zijn dochter.

Het beroep op art. 9 IVRK slaagt niet, omdat dit artikel niet ziet op een 'scheiding' tussen ouder en kind veroorzaakt door het weigeren van een verblijfsvergunning. Art. 10 IVRK laat onverlet dat er eisen met betrekking tot inkomen, onderzoek en termijn van indiening van een verzoek tot toelating kunnen worden gesteld. Noch uit de tekst noch uit de wordingsgeschiedenis van het IVRK valt af te leiden dat vanwege art. 10 IVRK voor de Nederlandse staat verplichtingen bestaan die verder gaan dan hetgeen in het Nederlandse recht en beleid terzake van gezinsvorming en -hereniging is neergelegd. Evenmin is gebleken dat met art. 9, 10 IVRK is beoogd een uitbreiding te geven aan de verplichtingen die voortvloeien uit art. 8 EVRM. Het beroep wordt ongegrond verklaard.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep op art. 9, 10 IVRK gedaan, maar het EVRM speelt hier een grotere rol. Art. 9, 10 IVRK beogen niet de verplichtingen die voortvloeien uit art. 8 EVRM uit te breiden. Art. 9 IVRK ziet niet op een 'scheiding' tussen ouder en kind veroorzaakt door het weigeren van een verblijfsvergunning. Het Nederlandse recht en beleid terzake van gezinsvorming en -hereniging is met art. 10 IVRK in overeenstemming, want art. 10 IVRK legt geen verplichtingen op die verder gaan dan hetgeen daarin reeds is neergelegd.

9.13 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 8 oktober 1998, JV 1998, 220

Ongewenstverklaring vreemdeling

Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM

De vraag staat centraal of de vreemdeling van rechtswege de art. 10 lid 2 (Vreemdelingenwet)-status heeft verkregen, zodat hij niet ongewenst had kunnen worden verklaard en zijn verblijfrecht nog steeds bestaat.

De vreemdeling van Turkse nationaliteit is in het bezit gesteld van een vergunning tot vestiging. Daarna is hij veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van tien jaar in verband met een delict dat hij heeft gepleegd, waarvan de pleegdatum voor het verlenen van de vergunning tot vestiging lag. Vervolgens is hij ongewenst verklaard en is zijn vergunning tot vestiging ingetrokken. Een verzoek tot herziening is afgewezen. De vreemdeling stelt hoger beroep in; waarbij hij zich op het standpunt stelt dat hij niet ongewenst kan worden verklaard, omdat hij als vestigingsvergunninghouder over de 10 lid 2-status beschikt. Hij doet onder andere een beroep op art. 9, 10 IVRK.

De Rechtbank oordeelt dat de Staatssecretaris van Justitie zich op het standpunt kan stellen dat de 10 lid 2-status ten aanzien van de vreemdeling nimmer is ontstaan. De vreemdeling heeft voorafgaande aan het verkrijgen van die status een inbreuk op de openbare orde gepleegd en is deswege onherroepelijk veroordeeld –op grond waarvan de Staatssecretaris van Justitie bevoegd is de verleende vergunning tot verblijf in te trekken- zodat de 10 lid 2-status niet ontstaat en dit art. 10 lid 2 Vw dan ook niet aan ongewenstverklaring en verblijfsbeëindiging in de weg staat. Het beroep op art. 9, 10 IVRK faalt. De Nederlandse regelgeving omtrent gezinshereniging voldoet aan de verplichtingen van art. 10 IVRK en uit de tekst noch uit de wordingsgeschiedenis van het IVRK valt af te leiden dat dit artikel een verdergaand recht op gezinshereniging biedt dan in de Nederlandse regelgeving is voorzien. Evenmin reiken de grenzen van dit artikel verder dan die van art. 8 EVRM en ook het beroep op art. 8 EVRM faalt. Het beroep is ongegrond.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een kleine rol. Naast een beroep op andere regelgeving wordt er een beroep op het IVRK gedaan. De Rechtbank geeft aan dat de Nederlandse regelgeving aan de eisen van art. 10 IVRK voldoet en dat dit artikel geen verdergaand recht biedt dan in de Nederlandse regelgeving en in art. 8 EVRM is voorzien. Op art. 9 IVRK gaat de Rechtbank, hoewel dit artikel is ingeroepen, niet expliciet in.

9.14 President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 19 mei 1999, AWB 97/10544, 97/10545 (ongepubliceerd)

Vergunning tot verblijf op grond van klemmende redenen van humanitaire aard

Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM

Centraal staat onder andere de vraag of een voorlopige voorziening moet worden getroffen teneinde uitzetting te voorkomen, tot in de beroepsprocedure omtrent het niet verlenen van een vergunning tot verblijf is beslist.

De vrouw van Franse nationaliteit reist vanuit Israël Nederland in. Zij huwt en krijgt een vergunning tot verblijf. Uit het huwelijk wordt een zoon geboren. De vrouw keert zonder zoon naar Israël terug. Zij komt weer naar Nederland en vraagt om een vergunning tot verblijf. Vervolgens dient zij, als de echtscheidingsprocedure is opgestart, opnieuw een aanvraag om verlening van een vergunning tot verblijf in en nadat de echtscheiding is uitgesproken vraagt zij verlening van een vergunning tot verblijf op grond van klemmende

redenen van humanitaire aard, met name gelegen in het gezinsleven met haar zoon. De aanvragen worden niet ingewilligd en het daartegen ingestelde bezwaar wordt ongegrond verklaard. Door de vrouw wordt beroep ingesteld en een voorlopige voorziening gevraagd om uitzetting te voorkomen. Zij beroept zich onder meer op art. 8 EVRM en art. 9 IVRK. De President van de Rechtbank houdt er rekening mee dat er nauwelijks contact is geweest tussen de vrouw en haar zoon. Zij verbleef zonder hem in Israël, er is geen omgangsregeling, zij heeft geen bemoeienis met de opvoeding en draagt niet bij in de kosten van diens levensonderhoud. Het contact tussen de vrouw en haar zoon kan vanuit Israël op ongeveer hetzelfde niveau worden onderhouden. Hierdoor mag het belang van de Staat bij een restrictief toelatingsbeleid prevaleren boven de belangen van de vrouw. Art. 9 IVRK maakt dit niet anders. De artikelen 9, 10 IVRK beogen, zoals de Rechtseenheidskamer in vreemdelingenzaken op 25 september 1997 heeft overwogen, de verplichtingen die (voor de Staat) uit art. 8 EVRM voortvloeien niet uit te breiden. Het beroep is ongegrond, het verzoek om een voorlopige voorziening wordt afgewezen.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een bescheiden rol. Er wordt beroep op art. 9 IVRK gedaan. De President gaat daar kort op in door –overeenkomstig het oordeel van de Rechtseenheidskamer- te overwegen dat art. 9 en 10 IVRK niet beogen de verplichtingen die uit art. 8 EVRM voortvloeien uit te breiden.

9.15 Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 6 december 1999, RV 1999, 26

Verblijf bij Nederlands kind

Art. 9 IVRK, art. 8, 14 EVRM

Centraal staat de vraag of de beslissing, waarbij een aanvraag van een Filippijnse moeder tot verlening van een vergunning tot verblijf bij haar Nederlandse kind is afgewezen, in stand kan blijven.

De moeder is gehuwd met een Nederlander. Uit dit huwelijk is een dochter geboren, die de Nederlandse nationaliteit heeft. De echtscheiding wordt uitgesproken en moeder en dochter hebben geen contact met de Nederlandse vader. Een aanvraag van de moeder om een vergunning tot verblijf wordt niet ingewilligd. Het door de moeder ingestelde bezwaar wordt ongegrond verklaard. De moeder stelt hoger beroep in, waarbij zij onder andere aanvoert dat de weigering haar tot Nederland toe te laten schending van art. 9 IVRK en art. 8 EVRM met zich meebrengt. Dit artikel legt volgens haar de overheden van de verdragspartijen de verplichting op geen scheiding tussen ouder en kind te bewerkstelligen, tenzij is gebleken dat zo'n scheiding in de 'best interest of the child' zou zijn.

De Rechtbank overweegt dat er tussen de moeder en dochter 'family life' in de zin van art. 8 EVRM bestaat, maar dat art. 8 EVRM geen algemene verplichting met zich brengt gezinshereniging of –vorming mogelijk te maken door immigratie toe te staan. Om de omvang van de verplichting van art. 8 EVRM te bepalen, dienen de feiten en omstandigheden van het individuele geval in ogenschouw te worden genomen en dient er een redelijke afweging van de wederzijdse belangen plaats te vinden. De Staatssecretaris van Justitie heeft belang bij handhaving van een restrictief toelatingsbeleid, waarop hij zich redelijkerwijs tegenover de moeder mag beroepen. De moeder heeft belang bij toelating tot Nederland, waarbij mee weegt dat de moeder in Nederland ruim vier jaar heeft gewerkt en de dochter de Nederlandse nationaliteit heeft. Als Nederlandse heeft de dochter er aanspraak op in Nederland te verblijven en haar verzorging, opvoeding en opleiding in Nederland te genieten. Ook de gebleken worteling van de dochter in de Nederlandse samenleving is van belang. Zij

is zeven jaar, in Nederland geboren, heeft haar hele leven in Nederland gewoond, spreekt Nederlands en heeft in Nederland een eigen sociale kring opgebouwd. Met haar vader heeft zij nooit contact gehad, zodat niet aannemelijk is dat zij in Nederland door haar vader kan worden opgevangen. De dochter zou dus genoodzaakt zijn haar moeder naar de Filippijnen te volgen, indien de moeder niet zou worden toegelaten. Een eventuele mogelijkheid van opvang door vrienden in Nederland, miskent het recht van de dochter om door haar moeder te worden verzorgd en opgevoed. In redelijkheid kan niet van de dochter worden gevergd haar moeder te volgen naar het land van herkomst en zodoende haar verzorging en opvoeding buiten Nederland te doen voortzetten. Hieruit volgt, gelet op art. 8 EVRM, dat het belang van de dochter bij voortgezet verblijf in Nederland, waartoe zij op de moeder is aangewezen, van zodanige betekenis is dat het belang van de Nederlandse Staat moet wijken voor het belang van de moeder bij toelating teneinde de dochter hier te lande te kunnen verzorgen en opvoeden. Het beroep op art. 8 EVRM slaagt, het beroep wordt gegrond verklaard en de bestreden uitspraak wordt vernietigd.

Rol van het IVRK:

De rol die het Verdrag hier speelt lijkt klein. Op art. 9 IVRK wordt weliswaar een beroep gedaan, maar de Rechtbank gaat er niet expliciet op in. Impliciet volgt de Rechtbank het Verdrag wel. De Rechtbank wijst namelijk op het recht van het kind om door haar moeder te worden verzorgd en opgevoed en stelt in de belangenafweging het belang van het kind centraal (art. 7 en art. 3 IVRK).¹¹³

M.nt. JDMS, *RV* 1999, 26, p. 126-129.

9.16 Rechtbank 's-Gravenhage 12 oktober 2001, AWB 00/3563

Machtiging tot voorlopig verblijf bij moeder

Art. 2, 9, 10 IVRK, art. 8, 14 EVRM

Zie 2.3.

Art. 10 IVRK

- 1. In accordance with the obligation of States Parties under article 9, paragraph 1, applications by a child or his or her parents to enter or leave a State Party for the purpose of family reunification shall be dealt with by States Parties in a positive, humane and expeditious manner. States Parties shall further ensure that the submission of such a request shall entail no adverse consequences for the applicants and for the members of their family.*
- 2. A child whose parents reside in different States shall have the right to maintain on a regular basis, save in exceptional circumstances personal relations and direct contacts with both parents. Towards that end and in accordance with the obligation of States Parties under article 9, paragraph 1, States Parties shall respect the right of the child and his or her parents to leave any country, including their own, and to enter their own country. The right to leave any country shall be subject only to such restrictions as are prescribed by law and which are necessary to protect the national security, public order (ordre public), public health or morals or the rights and freedoms of others and are consistent with the other rights recognized in the present Convention.*

¹¹³ Zie noot (JDMS) bij de uitspraak.

1. *In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers en hun familieleden.*
2. *Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.*

Soortgelijke bepalingen: art. 12 IVBPR, art. 2 Protocol IV EVRM

Toelichting:

Aanvragen van een kind of ouders om de Staat binnen te komen of te verlaten in verband met gezinshereniging, worden door de Staat met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. Het indienen van een aanvraag mag geen nadelige gevolgen hebben voor de aanvrager(s) en hun familie. Een kind waarvan de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht om contact met beide ouders te onderhouden. Om dit mogelijk te maken dient de Staat het recht van het kind en zijn ouders om welk land dan ook te kunnen verlaten en binnen te gaan te eerbiedigen.

De strekking van art. 10 IVRK is dat familiebanden, ook buiten staatsgrenzen, zoveel mogelijk in stand moeten blijven. Art. 10 IVRK vormt een *lex specialis* ten opzichte van art. 12 IVBPR en art. 2 Protocol IV EVRM, die in het algemeen het recht om het land te mogen verlaten en weer terug te keren regelen. Laatstgenoemde bepalingen worden door art. 10 IVRK aangevuld doordat het bepaalt dat aanvragen om het land in- en uit te gaan in verband met gezinshereniging met welwillendheid, menselijkheid en spoed moeten worden behandeld.¹¹⁴

Rechtspraak:

Rechtbank 's-Gravenhage

10.1 President Rechtbank 's-Gravenhage 21 juli 1995, RV 1995, 34

Verblijf bij Nederlands kind na overlijden Nederlandse echtgenoot

Art. 3, 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM, art. 3 Prot. IV EVRM

Zie 3.9.

10.2 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, RV 1995, 30

Verblijf bij arbeidsongeschikte partner

¹¹⁴ Ling 1993, p. 91, 92.

Art. 2, 9, 10, 16 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 2.2.

10.3 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, *RV* 1995, 31
Gezinshereniging van kinderen met hun moeder
Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 9.7.

10.4 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 3 januari 1997, *RV* 1997, 34
Gezinshereniging; machtiging tot voorlopig verblijf bij vader
Art. 9, 10 IVRK

Zie 9.10.

10.5 Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *AB* 1998, 158; *RV* 1997, 24
Verblijf bij Nederlands kind
Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM, art. 3 Prot. IV EVRM

Zie 9.11.

10.6 Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *JV* 1997, 4
Verblijf bij Nederlands kind
Art. 9, 10 IVRK, art. 8, 3 lid 1 Prot. IV, 14 EVRM

Zie 9.12.

10.7 Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 6 juli 1998, *NAV* 1998, 182, p. 765
Gezinshereniging; verlening machtiging tot voorlopig verblijf bij minderjarige zoon
Art. 10 IVRK, art. 8 EVRM

De vraag staat centraal of het besluit tot ongegrond verklaring van het bezwaar tegen het niet verstrekken van een machtiging tot voorlopig verblijf aan de moeder en haar kinderen, in rechte in stand kan blijven.

De minderjarige van Afghaanse nationaliteit is in een heropvoedingskamp in Afghanistan geplaatst, gevlucht naar Pakistan en met zijn grootmoeder naar Nederland gekomen, alwaar hij in het bezit is gesteld van de A-status. Hij gaat naar de middelbare school en heeft geen inkomen. Zijn moeder en haar overige kinderen zijn gevlucht naar Iran, waar zij ondergedoken leven. Haar echtgenoot is naar verluid vermoord.

Een aanvraag om verlening van een machtiging tot voorlopig verblijf ten behoeve van de moeder en haar minderjarige in Iran verblijvende kinderen wordt ingediend. Tegen het niet tijdig beslissen wordt bezwaar gemaakt en tegen het niet tijdig beslissen op het bezwaar wordt beroep ingesteld. Het bezwaar wordt ongegrond verklaard.

De moeder wijst in beroep onder andere op art. 10 IVRK, om aan te geven dat in internationaal verband groot belang wordt gehecht aan hereniging van minderjarige vluchtelingen met hun ouders. Volgens de Minister van Buitenlandse Zaken (verweerder) dient het beroep op het IVRK te falen. Hij stelt dat afgezien van de vraag of het Verdrag rechtstreekse werking heeft, hij uitvoering aan het Verdrag heeft gegeven in de Nederlandse

wetgeving en uit het Verdrag niet valt af te leiden dat op grond van art. 10 IVRK verplichtingen bestaan die verder gaan dan hetgeen in het Nederlandse recht en beleid is neergelegd.

De Rechtbank overweegt dat de Minister van Buitenlandse Zaken niet in redelijkheid heeft kunnen besluiten om geen gebruik te maken van de inherente afwijkingsbevoegdheid die het mogelijk maakt om in gevallen waarin strikt genomen niet aan het beleid is voldaan, op grond van klemmende redenen van humanitaire aard, toch tot verblijfsaanvaarding over te gaan.¹¹⁵

Er is sprake van 'family life' in de zin van art. 8 EVRM en er bestaan objectieve belemmeringen om het gezinsleven in het land van herkomst uit te oefenen. Het beroep is gegrond en het bestreden besluit wordt vernietigd.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een kleine rol. Er wordt een beroep gedaan op art. 10 IVRK en de verweerder gaat daar op in door te stellen dat art. 10 IVRK geen verplichtingen schept die verder gaan dan hetgeen in het Nederlandse recht en beleid is neergelegd. De Rechtbank gaat niet op het beroep op het IVRK in.

10.8 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 8 oktober 1998, JV 1998, 220

Ongewenstverklaring vreemdeling

Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 9.13.

10.9 Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 30 oktober 1998, AWB 97/1511

Vergunning tot verblijf

Art. 10 IVRK, art. 3 Prot. IV, 8 EVRM

Centraal staat de vraag of het besluit waarbij het administratief beroep tegen de afwijzing van de vergunning tot verblijf bij de Nederlandse partner is afgewezen, in stand kan blijven.

De Vietnamese vrouw was in het bezit van een vergunning tot verblijf bij haar Vietnamese echtgenoot. Daarna verzoekt zij een vergunning tot verblijf bij haar Nederlandse partner. Dit verzoek wordt niet ingewilligd en het administratief beroep wordt ongegrond verklaard. De vrouw stelt beroep in. Zij heeft drie dochters, waarvan er twee de Nederlandse partner als vader hebben en de Nederlandse nationaliteit bezitten. De relatie met de Nederlandse partner was ten tijde van het bestreden besluit reeds verbroken.

De Rechtbank oordeelt onder andere dat noch uit de tekst van art. 10 IVRK noch uit de wordingsgeschiedenis af te leiden valt, dat er voor de Nederlandse staat verplichtingen bestaan die verder gaan dan hetgeen in het Nederlandse recht en beleid terzake van gezinsvorming- en hereniging reeds is neergelegd. Het belang van kinderen om in Nederland te wortelen is in beginsel niet doorslaggevend bij de beoordeling van een verblijfsrecht van hun ouder. Uit art. 8 EVRM vloeit geen positieve verplichting voort om de vrouw hier verblijf toe te staan. In ogeschouw wordt genomen dat, het gezinsleven in Nederland aanving op een moment dat er geen zekerheid omtrent de verblijfstitel van de vrouw bestond, de vrouw voor haar onderhoud en dat van de kinderen geheel van de openbare kas afhankelijk is, de vrouw geacht moet worden zich in haar land van herkomst zelfstandig staande te kunnen houden en dat de kinderen nog zeer jong zijn, waardoor het niet erg waarschijnlijk is dat zij zodanig in

¹¹⁵ De Rechtbank had op dit punt gebruik kunnen maken van art. 10 lid 1 IVRK, dat bepaalt dat verzoeken om gezinshereniging moeten worden behandeld op een positieve, humane wijze.

Nederland zijn geworteld dat ze niet meer mee zouden kunnen worden genomen naar Vietnam (mocht de vrouw daartoe besluiten). Het beroep wordt ongegrond verklaard.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een zeer beperkte rol. De Rechtbank verwijst naar de uitspraak van de Rechtseenheidskamer d.d. 25 september 1997 en overweegt overeenkomstig die uitspraak dat art. 10 IVRK de Nederlandse staat geen verplichtingen oplegt die verder gaan dan hetgeen in het Nederlandse recht en beleid terzake van gezinsvorming- en hereniging reeds is neergelegd.

10.10 President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 19 mei 1999, AWB 97/10544, 97/10545 (ongepubliceerd)

Vergunning tot verblijf op grond van klemmende redenen van humanitaire aard
Art. 9, 10 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 9.14.

10.11 President Rechtbank 's-Gravenhage 14 augustus 2000, AWB 00/2949

Vergunning tot verblijf bij vader
Art. 3 lid 2, 10 lid 1 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 3.15.

10.12 Rechtbank 's-Gravenhage 12 oktober 2001, AWB 00/3563

Machtiging tot voorlopig verblijf bij moeder
Art. 2, 9, 10 IVRK, art. 8, 14 EVRM

Zie 2.3.

Art. 11 IVRK

1. *States Parties shall take measures to combat the illicit transfer and non-return of children abroad.*
2. *To this end, States Parties shall promote the conclusion of bilateral or multilateral agreements or accession to existing agreements.*

1. *De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.*
2. *Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.*

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat dient maatregelen te nemen om ongeoorloofde overbrenging naar of het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland te voorkomen en hiertoe overeenkomsten te sluiten of toe te treden tot bestaande overeenkomsten.

Hetgeen in art. 11 IVRK is opgenomen, is niet elders in algemene mensenrechtenverdragen geregeld. Het nemen van maatregelen ter bestrijding van ongeoorloofde overbrenging past echter binnen het kader van bescherming van kinderen in geval van ontbinding van het

huwelijk van hun ouders van art. 23 IVBPR en binnen de algemene beschermingsbepaling voor het kind van art. 24 IVBPR. Tenslotte heeft art. 11 IVRK uiteraard ook connecties met art. 8 EVRM, dat het gezinsleven beschermt. De op grond van art. 11 IVRK te nemen maatregelen pogen immers ook het gezinsleven te beschermen.¹¹⁶

Rechtspraak:

Gerechtshof 's-Gravenhage

11.1 Gerechtshof 's-Gravenhage 21 juni 1996, 362-H-96 (ongepubliceerd)

Vervolg op Rechtbank 's-Gravenhage 10 mei 1996, 96.1335 (ongepubliceerd)

Ongeoorloofde overbrenging en terugleiding

Art. 11 IVRK, art. 3, 5, 8 EVRM

De vraag staat centraal of moet worden bevolen dat de minderjarige wordt afgegeven en teruggeleid naar Israël.

Uit het huwelijk tussen de vader en de moeder wordt, in Nederland, de minderjarige geboren. Het gezin woont in Israël tot de moeder met de minderjarige naar Nederland vertrekt. De Centrale Autoriteit verzoekt de kinderrechter, zowel namens zichzelf als namens de vader, te bevelen dat, met toepassing van art. 13 Verdrag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van de internationale ontvoering van kinderen, de minderjarige wordt afgegeven en teruggeleid naar Israël. De moeder verweert zich en beroept zich onder andere op het IVRK, omdat dit Verdrag het kind volgens haar het recht geeft om bij de moeder te blijven die haar vanaf haar geboorte feitelijk heeft verzorgd. Dit verweer wordt verworpen. De kinderrechter oordeelt dat daargelaten dat art. 11 IVRK Staten verplicht maatregelen te nemen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland, de moeder het zelf in de hand heeft een zodanige scheiding te voorkomen door met de minderjarige naar Israël te gaan. Door de Kinderrechter wordt terugleiding naar Israël bevolen.

De moeder stelt hoger beroep in; zij beroept zich onder andere op art. 3, 5, 8 EVRM en art. 11 IVRK. Wat betreft art. 11 IVRK overweegt het Hof dat blijkens dit artikel er vanuit dient te worden gegaan dat een kind primair het recht heeft te worden teruggebracht naar zijn gewone verblijfplaats wanneer het op ongeoorloofde wijze daar vandaan is overgebracht naar elders. Het Hof beslist dat de minderjarige moet worden teruggeleid naar Israël.

Rol van het IVRK:

Er wordt beroep gedaan op het Verdrag, maar het speelt een bescheiden rol. Het Hof leidt uit art. 11 IVRK af, dat een kind primair het recht heeft te worden teruggebracht naar zijn gewone verblijfplaats wanneer het op ongeoorloofde wijze daar vandaan is overgebracht naar elders.

Rechtbank 's-Gravenhage

11.2 Rechtbank 's-Gravenhage 10 mei 1996, 96.1335 (ongepubliceerd)

Ongeoorloofde overbrenging en terugleiding

Art. 11 IVRK, art. 3, 5, 8 EVRM

Zie de hiervoor vermelde uitspraak (11.1).

¹¹⁶ Ling 1993, p. 42.

Art. 12 IVRK

1. States Parties shall assure to the child who is capable of forming his or her own views the right to express those views freely in all matters affecting the child, the views of the child being given due weight in accordance with the age and maturity of the child.

2. For this purpose, the child shall in particular be provided the opportunity to be heard in any judicial and administrative proceedings affecting the child, either directly, or through a representative or an appropriate body, in a manner consistent with the procedural rules of national law.

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat dient te verzekeren dat kinderen hun mening vrijelijk kunnen uiten in alle aangelegenheden die hen betreffen en dat aan hun mening een passend belang wordt gehecht. Het kind moet in de gelegenheid worden gesteld te worden gehoord in gerechtelijke en bestuurlijke procedures die het kind betreffen.

Art. 12 IVRK is het resultaat van de toenemende neiging om kinderen een grotere zeggenschap te geven in beslissingen die voor hen van direct belang zijn.

Alleen in het IVRK is expliciet vermeld dat het kind het recht heeft om zijn mening te uiten in zaken die op hem betrekking hebben. In algemene mensenrechtenverdragen, zoals in art. 19 IVBPR en art. 10 EVRM, is slechts een algemeen recht op vrijheid van meningsuiting opgenomen.

Het recht om gehoord te worden is geregeld in art. 14 IVBPR en art. 6 EVRM. Deze artikelen zijn op dit punt uitgebreider dan art. 12 IVRK. Zij regelen bijvoorbeeld ook dat er sprake moet zijn van een eerlijk proces, openbare behandeling van een zaak en het recht op een rechtsingang ligt erin besloten.

Het fundamenteel belang van art. 12 IVRK is door het Comité aangegeven in haar richtlijnen met betrekking tot het opstellen van landenrapporten.¹¹⁷

Rechtspraak:

Gerechtshof Amsterdam

12.1 Gerechtshof Amsterdam 26 april 1993, rekestnr. 14/93 (ongepubliceerd)

Ontheffing van de ouderlijke macht

Art. 9, 12 IVRK, art. 6, 8 EVRM

Zie 9.3.

¹¹⁷ Ling 1993, p. 137, 138. Detrick 1999, p. 214. Bischoff van Heemskerck 1999, p. 160.

Rechtbank 's-Gravenhage

12.2 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 10 september 1997, *AB* 1998, 55; *JV* 1997, 11

Vergunning tot verblijf

Art. 3, 12 IVRK

Zie 3.10.

Art. 16 IVRK

1. No child shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his or her privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his or her honour and reputation.

2. The child has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.

2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Soortgelijke bepalingen: art. 17 IVBPR, art. 8 EVRM

Toelichting:

Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen willekeurige of onrechtmatige inmenging of aantasting van zijn privéleven, gezinsleven, woning, correspondentie en onrechtmatige aantasting van zijn eer en goede naam.

De formulering van art. 16 IVRK is nagenoeg hetzelfde als die van art. 17 IVBPR, alleen legt het IVRK het recht op privacy specifiek voor het kind vast. Door art. 16 IVRK is de bescherming van kinderrechten dus niet verbeterd, maar slechts gehandhaafd. Art. 8 EVRM is een soortgelijke bepaling, maar daarin is bijvoorbeeld het recht op bescherming tegen onrechtmatige aantasting van eer en goede naam niet expliciet vastgelegd. De beperkingsgronden voor het recht op privacy zijn daarentegen wel opgesomd in art. 8 EVRM, maar niet expliciet opgenomen in het IVRK en IVBPR.¹¹⁸

Rechtspraak:

Hoge Raad

16.1 HR 29 juni 2001, NJ 2001, 598

Vervolg op Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370

Taak Raad voor de Kinderbescherming bij begeleiding omgangsregeling

Art. 3 lid 2, 16 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 3.1.

Gerechtshof Leeuwarden

¹¹⁸ Ling 1993, p. 45. Bischoff van Heemskerck 1999, p. 53.

16.2 Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370
Taak Raad voor de Kinderbescherming bij begeleiding omgangsregeling
Art. 3 lid 2, 16 IVRK, art. 8 lid 1 EVRM

Zie 3.1, HR 29 juni 2001, *NJ* 2001, 598.

Rechtbank 's-Gravenhage

16.3 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, *RV* 1995, 30
Verblijf bij arbeidsongeschikte partner
Art. 2, 9, 10, 16 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 2.2.

Art. 19 IVRK

1. States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social and educational measures to protect the child from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child.

2. Such protective measures should, as appropriate, include effective procedures for the establishment of social programmes to provide necessary support for the child and for those who have the care of the child, as well as for other forms of prevention and for identification, reporting, referral, investigation, treatment and follow-up of instances of child maltreatment described heretofore, and, as appropriate, for judicial involvement.

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat moet (doeltreffende) maatregelen nemen om het kind tegen alle vormen van geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie en seksueel misbruik te beschermen, terwijl het kind wordt verzorgd door ouder(s), wettige voogd(en) of een ander.

Hetgeen in art. 19 IVRK vermeld staat, is nergens anders zo uitdrukkelijk geregeld. Er bestaan slechts bepalingen in algemene mensenrechtenverdragen die het kind in het algemeen beschermen, zoals art. 24 IVBPR en bijvoorbeeld art. 3 EVRM en art. 17 IVBPR die beschermen tegen foltering en onmenselijke of vernederende behandeling. Laatstgenoemde

bepalingen zijn minder specifiek, maar hebben in tegenstelling tot art. 19 IVRK uitdrukkelijk een absoluut karakter, wat wil zeggen dat er geen beperkingen op de in die artikelen genoemde rechten mogelijk zijn.

Het Comité heeft herhaaldelijk duidelijk gemaakt dat art. 19 IVRK ziet op iedere persoon die verantwoordelijk is voor de verzorging van het kind, zodat het ook personeel van bijvoorbeeld publieke en privé scholen omvat. Dit laatste impliceert dat art. 19 IVRK effect heeft op horizontaal niveau, omdat het niet alleen de ouders en de wettelijke vertegenwoordigers, maar ook het personeel van privé instellingen verantwoordelijk voor de verzorging of bescherming van het kind acht.¹¹⁹

Rechtspraak:

Rechtbank 's-Gravenhage

19.1 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 31 mei 2001, AWB 00/71445

Vergunning tot verblijf bij pleegmoeder

Art. 19 IVRK

De vraag staat centraal of de beslissing om uitzetting niet achterwege te laten tot op bezwaar is beslist, moet worden geschorst.

De wettelijk vertegenwoordigster vraagt voor het pleegkind uit Kaapverdië een vergunning tot verblijf bij de pleegmoeder van Nederlandse nationaliteit aan. Deze aanvraag wordt buitenbehandeling gesteld en er wordt bepaald dat uitzetting tot op bezwaar is beslist, niet achterwege zal blijven. De wettelijk vertegenwoordigster verzoekt de President van de Rechtbank bij wijze van voorlopige voorziening die beslissing te schorsen. Zij voert onder andere aan dat er voor het pleegkind, een zuigeling, geen adequate opvang in Kaapverdië is en beroept zich op art. 19 IVRK.

De President overweegt dat, daargelaten of art. 19 IVRK rechtstreekse werking heeft, de strekking ervan betrokken moet worden bij beantwoording van de vraag of er sprake is van een onbillijkheid van overwegende aard in de zin van art. 3.71 lid 4 Vreemdelingenbesluit op grond waarvan de Minister het in lid 1 bepaalde -dat een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd wordt afgewezen indien de vreemdeling niet over een geldige machtiging tot voorlopig verblijf beschikt- buiten toepassing kan laten. Dit betekent voor de beoordeling van deze zaak dat de Staatssecretaris van Justitie zijn standpunt betreffende beschikbare opvang voor het pleegkind in Kaapverdië in het licht van art. 19 IVRK in heroverweging moet nemen. Het bezwaar tegen buitenbehandelingstelling van de aanvraag heeft een redelijke kans van slagen. De gevraagde voorlopige voorziening wordt toegewezen.

Rol van het IVRK:

Er wordt op het Verdrag een beroep gedaan en daar wordt op ingegaan. Het Verdrag speelt een rol in een deel van de motivering op grond waarvan de President de voorlopige voorziening toewijst. De President laat zich niet uit over rechtstreekse werking van art. 19 IVRK, maar overweegt dat de strekking ervan moet worden betrokken bij het oordeel of het vereiste dat een vreemdeling over een geldige machtiging tot voorlopig verblijf dient te beschikken buiten toepassing kan blijven, zodat ondanks het ontbreken van een dergelijke machtiging toch een vergunning tot verblijf kan worden verleend.

¹¹⁹ Detrick 1999, p. 326. Ling 1993, p. 47, 48.

Art. 20 IVRK

1. A child temporarily or permanently deprived of his or her family environment, or in whose own best interests cannot be allowed to remain in that environment, shall be entitled to special protection and assistance provided by the State.

2. States Parties shall in accordance with their national laws ensure alternative care for such a child.

3. Such care could include, inter alia, foster placement, kafalah of Islamic law, adoption or if necessary placement in suitable institutions for the care of children. When considering solutions, due regard shall be paid to the desirability of continuity in a child's upbringing and to the child's ethnic, religious, cultural and linguistic background.

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.

3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderopvang. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat dient een kind dat buiten het gezin verblijft of in zijn eigen belang niet langer in het gezin kan blijven, bijzondere bescherming en bijstand te geven en een andere vorm van zorg voor dat kind te waarborgen, waarbij rekening wordt gehouden met continuïteit in de opvoeding en de etnische, godsdienstige, culturele en taalkundige achtergrond van het kind. Soortgelijke bepalingen in algemene mensenrechtenverdragen bestaan er niet. Wel kan hetgeen in art. 20 IVRK geregeld is, worden ondergebracht onder de bescherming van bepalingen die het kind in het algemeen beschermen, zoals art. 23, 24 IVBPR en art. 10 IVESCR, maar dit dekt de lading van art. 20 IVRK niet geheel.¹²⁰

Rechtspraak:

Gerechtshof 's-Gravenhage

20.1 Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, TvGR 1996-1, 4

Vervolg op President Rechtbank 's-Gravenhage 21 april 1995, TvGR 1995-19, 5

Veroordeling Staat tot plaatsing van een minderjarige in een instelling voor verstandelijk gehandicapten niet mogelijk

Art. 3 lid 2, 20 lid 1 IVRK

Zie 3.2.

¹²⁰ Detrick 1999, p. 331. Ling 1993, p. 49.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

20.2 Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 november 2000, NJ 2001, 659

Ontheffing van het ouderlijk gezag
Art. 3 lid 1, 20 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 3.4.

Rechtbank 's-Gravenhage

20.3 President Rechtbank 's-Gravenhage 21 april 1995, TvGR 1995-19, 5

Veroordeling Staat tot plaatsing van een minderjarige in een instelling voor verstandelijk gehandicapten
Art. 3 lid 2, 20 lid 1 IVRK

Zie 3.2, Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, TvGR 1996-1, 4.

20.4 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 14 juli 1995, MR 1996, 14

Machtiging tot voorlopig verblijf voor pleegkind
Art. 5, 20 IVRK

Zie 5.1.

20.5 Rechtbank 's-Gravenhage 20 februari 2001, AWB 99/7059, 99/7062

Vergunning tot verblijf bij pleegouder
Art. 3 lid 1, 20 lid 3 IVRK, art. 8 EVRM

Zie 3.16.

Art. 21 IVRK

States Parties that recognize and/or permit the system of adoption shall ensure that the best interests of the child shall be the paramount consideration and they shall:

- (a) Ensure that the adoption of a child is authorized only by competent authorities who determine, in accordance with applicable law and procedures and on the basis of all pertinent and reliable information, that the adoption is permissible in view of the child's status concerning parents, relatives and legal guardians and that, if required, the persons concerned have given their informed consent to the adoption on the basis of such counselling as may be necessary;*
- (b) Recognize that inter-country adoption may be considered as an alternative means of child's care, if the child cannot be placed in a foster or an adoptive family or cannot in any suitable manner be cared for in the child's country of origin;*
- (c) Ensure that the child concerned by inter-country adoption enjoys safeguards and standards equivalent to those existing in the case of national adoption;*
- (d) Take all appropriate measures to ensure that, in inter-country adoption, the placement does not result in improper financial gain for those involved in it;*
- (e) Promote, where appropriate, the objectives of the present article by concluding bilateral or multilateral arrangements or agreements, and endeavour, within this framework, to ensure that the placement of the child in another country is carried out by competent authorities or organs.*

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- (a) Waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;*
- (b) Erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;*
- (c) Verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;*
- (d) Nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;*
- (e) Bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan, te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.*

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

Bij adoptie dient de Staat te waarborgen dat het belang van het kind voorop staat. De bevoegde autoriteiten dienen met adoptie te hebben ingestemd. Interlandelijke adoptie vindt slechts plaats indien er geen andere oplossing voor de zorg voor het kind is, volgens gelijkwaardige normen als bij adoptie in eigen land en zonder geldelijk voordeel voor betrokkenen.

De waarborgen voor adoptie van art. 21 IVRK dienen ertoe lichtvaardig genomen besluiten tot wettige interlandelijke adoptie waarbij het belang van het kind niet voorop staat te voorkomen en het kind te beschermen tegen verkoop en/of handel onder het mom van legale interlandelijke adoptie. Geen ander mensenrechtenverdrag bevat bepalingen die uitdrukkelijk over adoptie gaan.¹²¹

Rechtspraak:

Gerechtshof Amsterdam

21.1 Gerechtshof Amsterdam 21 november 1996, *Nemesis* 1997, 686; *FJR* 1997, p. 71
Vervolg op Rechtbank Amsterdam 1 mei 1996, *NJCM* 1997-1, p. 27; *Nemesis* 1996-6, 626; *FJR* 1996, p. 182, 183.

Geen adoptie door partner van gelijk geslacht

Art. 21 IVRK, art. 8, 12, 14 EVRM

¹²¹ Ling 1993, p. 102. Detrick 1999, p. 343, 344.

In deze zaak staat de vraag centraal of kinderen door middel van adoptie de status van wettige kinderen van de vrouwelijke partner van de moeder kan worden verschaft.

Twee vrouwen hebben een relatie en wonen samen. Een van hen heeft -in verband met een gezamenlijke kinderwens- donorinseminaties ondergaan, waardoor er drie kinderen zijn geboren. De vrouwen dragen in gelijke mate bij in hun opvoeding en verzorging en leven met de kinderen in gezinsverband. Zij verzoeken de Rechtbank de kinderen door middel van adoptie de status van wettige kinderen van de partner van de moeder te geven. Beroep wordt daarbij onder andere gedaan op art. 21 IVRK, omdat volgens hen uit dit artikel voortvloeit dat adoptie aan verzorgende ouders in het belang van hun kinderen moet worden toegestaan. De Rechtbank overweegt dat er 'family life' tussen de partner van de moeder en de kinderen bestaat, maar dat aan art. 8 EVRM geen recht op adoptie kan worden ontleend, zodat het in Nederland geldende echtpaar-vereiste niet strijdig is met art. 8 EVRM (r.o. 3.1, 3.3). Aan art. 21 IVRK kan volgens de Rechtbank gelet op de aard, de inhoud en de bewoordingen van deze bepaling, geen rechtstreekse werking worden toegekend. Het is dan ook niet mogelijk om het echtpaar-vereiste aan deze bepaling te toetsen (r.o. 3.6). Het wettelijk vereiste dat adoptie slechts kan geschieden door een echtpaar, dient als geldend recht te worden gevolgd, zolang geen duidelijke aanwijzingen bestaan dat handhaving van dit vereiste heroverweging verdient (r.o. 3.8). Geenszins staat vast dat de hier beoogde adoptie binnen afzienbare tijd door de wetgever mogelijk zal worden gemaakt of dat hij anderszins zal mogelijk maken dat familierechtelijke betrekkingen kunnen bestaan tussen een kind en twee personen van dezelfde kunne. Het gaat hier de rechtsvormende taak van de rechter te buiten om aan het echtpaar-vereiste voorbij te gaan. Dat staat onder de huidige omstandigheden de verzochte adoptie in de weg; het verzoek wordt afgewezen. Het Hof vindt dat de Rechtbank terecht en op goede gronden de adoptie heeft afgewezen. Ook het recente wetsvoorstel inzake eenpersoonsadoptie doet hieraan niet af, omdat het anders dan in dit geval het adoptiekind slechts de status van wettig kind van die (ene) vrouw geeft.

Rol van het IVRK:

Op het verdragsartikel wordt een beroep gedaan, maar dat wordt verworpen. De rol van het Verdrag in deze zaak is, omdat aan art. 21 IVRK zowel door de Rechtbank als door het Hof geen rechtstreekse werking wordt toegekend, niet zo groot.

Rechtbank Amsterdam

21.2 Rechtbank Amsterdam 1 mei 1996, NJCM 1997-1, p. 27; Nemesis 1996-6, 626; FJR 1996, p. 182, 183

Geen adoptie door partner van gelijk geslacht

Art. 21 IVRK, art. 8, 12, 14 EVRM

Zie de uitspraak hiervoor (21.1).

M.nt. A. Henstra, *Nemesis* 1996-6, p. 12-14.

Art. 22 IVRK

1. States Parties shall take appropriate measures to ensure that a child who is seeking refugee status or who is considered a refugee in accordance with applicable international or domestic law and procedures shall, whether unaccompanied or accompanied by his or her parents or by any other person, receive appropriate protection and humanitarian assistance in the

enjoyment of applicable rights set forth in the present Convention and in other international human rights or humanitarian instruments to which the said States are Parties.

2. For this purpose, States Parties shall provide, as they consider appropriate, co-operation in any efforts by the United Nations and other competent intergovernmental organizations or non-governmental organizations co-operating with the United Nations to protect and assist such a child and to trace the parents or other members of the family of any refugee child in order to obtain information necessary for reunification with his or her family. In cases where no parents or other members of the family can be found, the child shall be accorded the same protection as any other child permanently or temporarily deprived of his or her family environment for any reason, as set forth in the present Convention.

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale of nationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.

2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in dit Verdrag.

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat moet waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus heeft of deze wil verkrijgen passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt.

Art. 13 IVBPR en art. 4 Prot. 4 EVRM beschermen de vreemdeling (die wettig verblijf heeft), deze vreemdeling hoeft geen vluchtelingenstatus te hebben. Art. 5 EVRM waarborgt het recht op vrijheid en veiligheid en geeft garanties bij vrijheidsberoving; lid 1 sub f van dat artikel ziet er op toe dat vrijheidsberoving, zoals bijvoorbeeld arrestatie of detentie van een persoon teneinde hem te beletten op onrechtmatige wijze het land binnen te komen (vluchteling) of van een persoon waartegen een uitwijzings- of uitleveringsprocedure hangende is, volgens een wettelijk voorgeschreven procedure geschiedt. Art. 22 IVRK beschermt echter specifiek de minderjarige vluchteling en bovengenoemde bepalingen zijn daarom niet soortgelijk te noemen.¹²²

Rechtspraak:

Rechtbank 's-Gravenhage

¹²² Ling 1993, p. 52.

22.1 Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, JV 2000, 224

Uitsluiting opvang asielzoekers

Art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK, art. 11 lid 1 IVESCR

De vraag staat onder andere centraal of de Staat art. 2a, 4 lid 2 Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen en art. 1a Regeling opvang asielzoekers buiten toepassing zal dienen te laten jegens minderjarigen.

De Staatssecretaris van Justitie heeft art. 2a en 4 lid 2 Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 1997(Rva) en art. 1a Regeling opvang asielzoekers(Roa) gewijzigd. Op grond hiervan worden asielzoekers van wie een eerste asielaanvraag definitief is afgewezen en die een nieuwe aanvraag hebben ingediend, alsmede asielzoekers wier aanvraag door een andere lidstaat van de Europese Gemeenschap dient te worden behandeld, in beginsel uitgesloten van opvang onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers. Vluchtelingenwerk vordert onder andere dat de Rechtbank bij vonnis zal bepalen dat de Staat vanaf het moment van de uitspraak art. 2a, 4 lid 2 Rva en art. 1a Roa buiten toepassing zal dienen te laten jegens minderjarigen. Vluchtelingenwerk voert onder meer aan dat de Staat door op deze wijze aan minderjarige asielzoekers passende bescherming, het recht op sociale zekerheid, een adequate levensstandaard voor hun ontwikkeling, toegang tot gezondheidszorg en het recht op basis onderwijs te ontzeggen, haar verdragsverplichtingen van art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK niet nakomt.

De Rechtbank oordeelt onder andere dat aan art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK geen directe werking toekomt. Deze bepalingen zijn namelijk dermate algemeen geformuleerd, dat zij op zo omvangrijke terreinen als de onderhavige bezwaarlijk in de rechtsorde kunnen functioneren zonder nadere uitwerking, zodat rechtstreekse werking niet voor de hand ligt. Zo hebben de bepalingen uit het IVRK betrekking op door de Staat te nemen 'passende maatregelen', 'passende bescherming en humanitaire bijstand' etc. Het is niet de taak van de rechter om de noodzakelijke nadere uitwerking te geven. Ook als (een gedeelte van) deze bepalingen directe werking zou hebben, schiet daarmee de door de Staatssecretaris getroffen regeling nog niet vanzelfsprekend tekort. De vordering wordt afgewezen.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een bescheiden rol, naast andere aangevoerde (internationale) artikelen. De Rechtbank oordeelt dat art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK geen rechtstreekse werking hebben, omdat de formulering dermate algemeen is dat ze zonder nadere uitwerking bezwaarlijk in de rechtsorde kunnen functioneren.

M.nt. K. Zwaan, J. Fleuren, JV 2000, 224, p. 869-872.

Art. 23 IVRK

1. States Parties recognize that a mentally or physically disabled child should enjoy a full and decent life, in conditions which ensure dignity, promote self-reliance and facilitate the child's active participation in the community.

2. States Parties recognize the right of the disabled child to special care and shall encourage and ensure the extension, subject to available resources, to the eligible child and those responsible for his or her care, of assistance for which application is made and which is appropriate to the child's condition and to the circumstances of the parents or others caring for the child.

3. Recognizing the special needs of a disabled child, assistance extended in accordance with paragraph 2 of the present article shall be provided free of charge, whenever possible, taking

into account the financial resources of the parents or others caring for the child, and shall be designed to ensure that the disabled child has effective access to and receives education, training, health care services, rehabilitation services, preparation for employment and recreation opportunities in a manner conducive to the child's achieving the fullest possible social integration and individual development, including his or her cultural and spiritual development

4. States Parties shall promote, in the spirit of international cooperation, the exchange of appropriate information in the field of preventive health care and of medical, psychological and functional treatment of disabled children, including dissemination of and access to information concerning methods of rehabilitation, education and vocational services, with the aim of enabling States Parties to improve their capabilities and skills and to widen their experience in these areas. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.

2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.

3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.

4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij, gehandicapte kinderen, met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

Een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind dient een volwaardig en behoorlijk leven te hebben. Het heeft recht op bijzondere zorg en bijstand op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt. De Staat dient te bevorderen dat Staten in staat worden gesteld hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op het gebied van gehandicapte kinderen te

verruimen, waarbij in het bijzonder rekening wordt gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Dit verdragsartikel is innovatief, in algemene mensenrechtenverdragen is een soortgelijke bepaling niet te vinden. Het IVBPR en IVESCR bevatten geen specifieke bepaling voor gehandicapten. In art. 15 ESH is slechts het recht van geestelijk of lichamelijk gehandicapten op actieve deelname aan en toegang tot een vakopleiding geregeld.¹²³

Rechtspraak:

Centrale Raad van Beroep

23.1 CRvB 31 maart 2000, JSV 2000, 156

Vergoeding aangepaste (rolstoel)auto

Art. 23 IVRK

De vraag staat onder andere centraal of het College van burgemeester en wethouders de door de Wet voorzieningen gehandicapten aan gemeenten opgelegde zorgplicht of enige internationale rechtsnorm heeft geschonden.

Het College van burgemeester en wethouders beschikt afwijzend op de aanvraag van de appelland om hem in aanmerking te laten komen voor een aangepaste (bruikleen)auto met kilometervergoeding. Het vervolgens ingestelde bezwaar wordt ongegrond verklaard. De appelland gaat in beroep en beroept zich daarbij onder andere op art. 23 IVRK.

De Rechtbank¹²⁴ wijst het beroep op art. 23 IVRK af, omdat aan deze bepaling geen directe werking toekomt nu het naar zijn aard een bepaling betreft die bestemd is nader te worden ingevuld. De appelland gaat in hoger beroep en wijst er daarbij op dat niet valt in te zien waarom de wijze van invulling van de op basis van art. 23 IVRK gegeven extra zorgplicht ten aanzien van gehandicapte kinderen niet door de rechter zou kunnen worden getoetst.

De Centrale Raad van Beroep oordeelt onder andere dat niet blijkt dat het College van burgemeester en wethouders enige internationale rechtsnorm geschonden heeft. Het hoger beroep slaagt niet, de aangevallen uitspraak wordt bevestigd.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt in deze uitspraak nauwelijks een rol. Er wordt een beroep op art. 23 IVRK gedaan, maar de CRvB gaat daar niet expliciet op in. In de uitspraak in beroep besteedde de Rechtbank wel uitdrukkelijk aandacht aan het IVRK, door te oordelen dat art. 23 IVRK geen directe werking toekomt, omdat het naar zijn aard een bepaling betreft die bestemd is nader te worden ingevuld.

Rechtbank 's-Gravenhage

23.2 Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 27 november 1998, JV 1999-3, 63

Verblijf van kind voor specialistische opvang toegestaan

Art. 3, 23 IVRK

Zie 3.12.

¹²³ Ling 1993, p. 106. Detrick 1999, p. 381.

¹²⁴ Van deze uitspraak van de Rechtbank zijn geen nadere gegevens, zoals bijvoorbeeld de datum van de uitspraak, bekend.

Art. 26 IVRK

1. States Parties shall recognize for every child the right to benefit from social security, including social insurance, and shall take the necessary measures to achieve the full realization of this right in accordance with their national law.

2. The benefits should, where appropriate, be granted, taking into account the resources and the circumstances of the child and persons having responsibility for the maintenance of the child, as well as any other consideration relevant to an application for benefits made by or on behalf of the child.

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationale recht.

2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Soortgelijke bepalingen: art. 9 IVESCR, art. 12, 13, 14 ESH

Toelichting:

Kinderen hebben het recht de voordelen van voorzieningen van sociale zekerheid te genieten. Staten dienen maatregelen te nemen om algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen. Bij de verlening van de voordelen moet rekening worden gehouden met de middelen en omstandigheden van het kind en de personen die voor zijn onderhoud verantwoordelijk zijn en met andere overwegingen die van belang zijn.

Het recht op sociale zekerheid en sociale verzekeringen is ook vastgelegd in art. 9 IVESCR, maar dit artikel verplicht de Staat –in tegenstelling tot art. 26 IVRK- niet tot het nemen van maatregelen om dit recht te verwezenlijken. Art. 12 ESH geeft alle werknemers en personen die van hen afhankelijk zijn recht op sociale zekerheid. Deze bepaling geeft duidelijker aan dan art. 26 IVRK welke maatregelen de Staat moet nemen. Verder is in art. 13 ESH bepaald dat eenieder die niet in zijn eigen onderhoud voorzien kan, recht heeft op sociale en geneeskundige bijstand en geeft art. 14 ESH eenieder recht op bijstand door diensten voor sociaal welzijn.¹²⁵

Rechtspraak:

Rechtbank 's-Gravenhage

26.1 Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, JV 2000, 224

Uitsluiting opvang asielzoekers

Art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK, art. 11 lid 1 IVESCR

Zie 22.1.

¹²⁵ Ling 1993, p. 112, 113.

Art. 27 IVRK

- 1. States Parties recognize the right of every child to a standard of living adequate for the child's physical, mental, spiritual, moral and social development.*
- 2. The parent(s) or others responsible for the child have the primary responsibility to secure, within their abilities and financial capacities, the conditions of living necessary for the child's development.*
- 3. States Parties, in accordance with national conditions and within their means, shall take appropriate measures to assist parents and others responsible for the child to implement this right and shall in case of need provide material assistance and support programmes, particularly with regard to nutrition, clothing and housing.*
- 4. States Parties shall take all appropriate measures to secure the recovery of maintenance for the child from the parents or other persons having financial responsibility for the child, both within the State Party and from abroad. In particular, where the person having financial responsibility for the child lives in a State different from that of the child, States Parties shall promote the accession to international agreements or the conclusion of such agreements, as well as the making of other appropriate arrangements.*

- 1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.*
- 2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.*
- 3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.*
- 4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.*

Soortgelijke bepalingen: art. 11 IVESCR

Toelichting:

Het kind heeft recht op een levensstandaard die toereikend is voor zijn ontwikkeling. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor het waarborgen van levensomstandigheden die voor de ontwikkeling nodig zijn en Staten nemen maatregelen om te helpen dit te verwezenlijken. Staten nemen tevens alle passende maatregelen om het verhaal van uitkeringen tot onderhoud van het kind te waarborgen.

Een soortgelijke bepaling als art. 27 IVRK is art. 11 IVESCR. Ook daarin is het recht op een behoorlijke levensstandaard vastgelegd en is bepaald dat de staat dit recht zoveel mogelijk dient te verwezenlijken.¹²⁶

Rechtspraak:

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

27.1 Gerechtshof 's-Hertogenbosch 12 november 2001, rolnr. KG C0100277/BR (ongepubliceerd)

Ontruiming ruimte door asielzoekers

Art. 27 IVRK

Het is niet duidelijk welke vraag hier precies centraal staat, vele gegevens ontbreken. Waarschijnlijk gaat het om de vraag of de vordering van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers tot ontruiming, al dan niet moet worden ontzegd.

De eisers hebben aanvankelijk geen gehoor gegeven aan de sommatie om het asielzoekerscentrum te verlaten, inmiddels hebben zij dit alsnog vrijwillig gedaan. Het Hof oordeelt ten aanzien van het beroep op het IVRK, dat vooropgesteld moet worden dat dit Verdrag geen rechtstreekse aanspraken van ouders of kinderen op de Staat constitueert. Wel kan onder omstandigheden aan het IVRK een richtsnoer worden ontleend hoe de Staat in een concreet geval, met inachtneming van de geest van het Verdrag, zou behoren te handelen. Uit art. 27 IVRK, dat geldt ook voor lid 3 daarvan, vloeit geen rechtstreekse verplichting van de Staat voort om de primaire verantwoordelijkheid van ouders om voor hun kind te zorgen over te nemen. Het is niet de taak van de Nederlandse staat om (kinderen van) personen die elders geen middelen van bestaan hebben, hier financieel te onderhouden. Aan de minderjarige zoon van de eisers geeft het Verdrag geen rechtstreekse aanspraken jegens de Staat. Het vonnis waarvan beroep wordt bekrachtigd.

Rol van het IVRK:

Er wordt onder andere een beroep op art. 27 IVRK gedaan. Het Hof gaat daar (uitgebreid) op in en oordeelt dat het IVRK geen rechtstreekse aanspraken van ouders of kinderen op de Staat constitueert, maar dat er wel een richtsnoer aan kan worden ontleend hoe de Staat in een concreet geval -in de geest van het Verdrag- zou behoren te handelen.

Uit art. 27 (lid 3) IVRK vloeit geen rechtstreekse verplichting van de Staat voort om de primaire verantwoordelijkheid van ouders om voor hun kind te zorgen over te nemen.

Rechtbank Breda

27.2 President Rechtbank Breda 14 februari 2001, KG 2001, 79

Ontruiming ruimte asielzoekerscentrum

Art. 27 lid 3 IVRK

De vraag staat centraal of de uitgeprocedeerde asielzoekers de door hen in het asielzoekerscentrum gebruikte ruimten moeten ontruimen.

De ouders zijn uitgeprocedeerde asielzoekers. Het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers heeft hen aangezegd dat zij met hun minderjarige kind uit het asielzoekerscentrum moeten

¹²⁶ Ling 1993, p. 115.

vetrekken en de door hen in het asielzoekerscentrum gebruikte ruimten moeten ontruimen. Volgens de President kan een ontruimingstitel worden geweigerd indien ontruiming, alle wederzijdse belangen in aanmerking nemend, onredelijk zou zijn. De ouders hebben aangevoerd dat beëindiging van de opvang in strijd is met art. 27 lid 3 IVRK, omdat zij niet in staat zijn zonder hulp van de Nederlandse overheid hun minderjarige kind te onderhouden. De President oordeelt onder andere dat, afgezien van de vraag of het IVRK rechtstreekse werking heeft, uit het IVRK niet de plicht voor de overheid kan worden afgeleid om kinderen van uitgeprocedeerde asielzoekers te allen tijde opvang te bieden en in hun levensonderhoud te voorzien. Art. 27 lid 2 IVRK bepaalt dat ouder(s) primair verantwoordelijk zijn voor het waarborgen van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind. Indien na ontruiming blijkt dat de ouders die verantwoordelijkheid niet ter harte nemen of niet aankunnen, zal de overheid alsnog de door het Verdrag aan haar opgelegde verplichtingen moeten waarborgen. Thans bestaat er geen aanleiding om reeds bij voorbaat te treden in de taak van de ouders. Gezien het algemeen tekort aan opvangplaatsen voor asielzoekers, weegt het belang van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers bij het vrijkomen van de opvangplaats zwaarder dan het belang van de ouders. De ouders zullen zelf in hun woonbehoefte moeten voorzien indien zij, zoals zij zouden moeten, Nederland niet verlaten.

Rol van het IVRK:

Er wordt onder andere een beroep op art. 27 IVRK gedaan. De President laat zich niet uit over rechtstreekse werking van het Verdrag. Hij oordeelt dat uit het IVRK geen plicht voor de overheid kan worden afgeleid om kinderen van uitgeprocedeerde asielzoekers te allen tijde opvang te bieden en in hun levensonderhoud te voorzien. Ouders zijn daarvoor primair verantwoordelijk. Als zij die verantwoordelijkheid niet ter harte nemen of niet aankunnen, dient de overheid de door het Verdrag aan haar opgelegde verplichtingen te waarborgen, maar de overheid hoeft niet bij voorbaat in de taak van de ouders te treden.

Rechtbank 's-Gravenhage

27.3 Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, JV 2000, 224

Uitsluiting opvang asielzoekers

Art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK, art. 11 lid 1 IVESCR

Zie 22.1.

Art. 28 IVRK

1. States Parties recognize the right of the child to education, and with a view to achieving this right progressively and on the basis of equal opportunity, they shall, in particular:

- (a) Make primary education compulsory and available free to all;*
- (b) Encourage the development of different forms of secondary education, including general and vocational education, make them available and accessible to every child, and take appropriate measures such as the introduction of free education and offering financial assistance in case of need;*
- (c) Make higher education accessible to all on the basis of capacity by every appropriate means;*
- (d) Make educational and vocational information and guidance available and accessible to all children;*
- (e) Take measures to encourage regular attendance at schools and the reduction of drop-out rates.*

2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that school discipline is administered in a manner consistent with the child's human dignity and in conformity with the present Convention.

3. States Parties shall promote and encourage international cooperation in matters relating to education, in particular with a view to contributing to the elimination of ignorance and illiteracy throughout the world and facilitating access to scientific and technical knowledge and modern teaching methods. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe

(a) Primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;

(b) De ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;

(c) Met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor eenieder naar gelang zijn capaciteiten;

(d) Informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;

(e) Maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Soortgelijke bepalingen: art. 13 IVESCR, art. 2 Prot. I EVRM

Toelichting:

Het kind heeft recht op onderwijs. Staten dienen primair onderwijs verplicht te stellen en gratis beschikbaar te stellen; voortgezet onderwijs voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken; hoger onderwijs voor eenieder naar gelang zijn capaciteiten toegankelijk te maken; en regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het vroegtijdig verlaten van school te verminderen. Handhaving van discipline op scholen moet verenigbaar zijn met de menselijke waardigheid van het kind en het IVRK. Internationale samenwerking in verband met onderwijs, moet worden bevorderd en gestimuleerd.

In art. 13 IVESCR en art. 2 Prot. I EVRM is eveneens het recht op onderwijs geregeld, met als verschil dat deze artikelen niet specifiek op kinderen toegesneden zijn. Een van de verschillen vormt verder het feit dat deze artikelen de Staat verplichten om het recht van ouders om het onderwijs volgens hun eigen godsdienstige en geloofsovertuiging te bepalen te eerbiedigen, terwijl art. 28 IVRK daar niets over vermeld. Bij het opstellen van art. 28 IVRK werd vaak gerefereerd aan art. 13 IVESCR, waar het dan ook het meest op lijkt.¹²⁷

¹²⁷ Ling 1993, p. 117. Bischoff van Heemskerk 1999, p. 206.

Rechtspraak:

Rechtbank 's-Gravenhage

28.1 Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, JV 2000, 224

Uitsluiting opvang asielzoekers

Art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK, art. 11 lid 1 IVESCR

Zie 22.1.

Art. 37 IVRK

States Parties shall ensure that:

(a) No child shall be subjected to torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. Neither capital punishment nor life imprisonment without possibility of release shall be imposed for offences committed by persons below eighteen years of age;

(b) No child shall be deprived of his or her liberty unlawfully or arbitrarily. The arrest, detention or imprisonment of a child shall be in conformity with the law and shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time;

(c) Every child deprived of liberty shall be treated with humanity and respect for the inherent dignity of the human person, and in a manner which takes into account the needs of persons of his or her age. In particular, every child deprived of liberty shall be separated from adults unless it is considered in the child's best interest not to do so and shall have the right to maintain contact with his or her family through correspondence and visits, save in exceptional circumstances;

(d) Every child deprived of his or her liberty shall have the right to prompt access to legal and other appropriate assistance, as well as the right to challenge the legality of the deprivation of his or her liberty before a court or other competent, independent and impartial authority, and to a prompt decision on any such action.

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

a. Geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;

b. Geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;

c. Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;

d. Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat moet waarborgen dat een kind:

- niet aan foltering of een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing wordt onderworpen en dat geen doodstraf of levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd;
- niet op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd;
- bij vrijheidsberoving een gepaste behandeling krijgt, gescheiden van volwassenen wordt gedetineerd en contact met zijn familie kan onderhouden;
- bij vrijheidsberoving onverwijld beschikt over juridische en andere passende bijstand en de wettigheid van zijn vrijheidsberoving kan betwisten ten overstaan van een rechter of andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, waarbij onverwijld wordt beslist ten aanzien van dat beroep.

Er bestaan geen soortgelijke bepalingen in andere mensenrechtenverdragen. Slechts delen van deze bepaling zijn tevens in (vele) andere artikelen vervat. Zo verbieden onder andere art. 7 IVBPR en art. 3 EVRM foltering en wrede, onmenselijke behandeling of bestraffing; art. 6 IVBPR verbiedt het opleggen van de doodstraf voor personen die een misdrijf hebben begaan terwijl ze nog geen achttien jaar oud zijn; art. 9 IVBPR en art. 5 EVRM verbieden willekeurige vrijheidsberoving; en art. 10 IVBPR bepaalt expliciet dat het kind gescheiden van volwassenen moet worden gedetineerd.

Het verbod van art. 37 IVRK om een onvoorwaardelijke, levenslange gevangenisstraf op te leggen aan personen onder de achttien jaar die een misdrijf hebben gepleegd, is niet in andere verdragen opgenomen. De bescherming van het kind in art. 37 IVRK onder punt b, waarin is weergegeven dat aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind moet geschieden overeenkomstig de wet en slechts als uiterste maatregel mag worden gehanteerd voor de kortst mogelijke passende duur, is eveneens niet als zodanig elders geregeld.¹²⁸

Rechtspraak:

Gerechtshof 's-Gravenhage

37.1 Gerechtshof 's-Gravenhage 14 juni 2000, rekestnr. 313 H 00 (ongepubliceerd)

Geen niet-ontvankelijkheid hoewel de minderjarige zelfstandig in hoger beroep is gegaan

Art. 37 IVRK, art. 5 lid 4 EVRM

Centraal staat de vraag of het hoger beroep van de minderjarige die zelfstandig -zonder gebruik te maken van de mogelijkheid tot benoeming van een bijzondere curator- in hoger beroep is gekomen, ontvankelijk is en of de kinderrechter terecht een machtiging tot plaatsing in een gesloten inrichting heeft verleend.

De minderjarige is onder toezicht gesteld en de kinderrechter heeft een machtiging tot uithuisplaatsing in een gesloten inrichting verleend. De minderjarige stelt zelfstandig hoger beroep in tegen plaatsing in een gesloten inrichting. Zij meent onder andere dat dit niet in haar belang is en wil zich samen met haar vriend in hun huis voorbereiden op de komst van hun baby.

¹²⁸ Ling 1993, p. 68-70.

Het Hof geeft aan dat volgens de Nederlandse wetgeving aan een minderjarige in beginsel niet het recht toekomt om zelfstandig het rechtsmiddel van hoger beroep aan te wenden. Dit recht komt in beginsel toe aan de ouder die het gezag uitoefent. De moeder, die in dit geval het gezag uitoefent, is het eens met de machtiging tot plaatsing in een gesloten inrichting en heeft noch zelf, noch als wettelijk vertegenwoordiger van de minderjarige hoger beroep ingesteld. Dit betekent dat de belangen van de minderjarige strijdig zijn met de belangen van de met het gezag belaste ouder, zodat er een bijzondere curator (op grond van art. 1:250 BW) benoemd dient te worden. De minderjarige is in een gesloten inrichting geplaatst, dus er is sprake van vrijheidsbeneming. Art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 IVRK geven de minderjarige het recht de rechtmatigheid van haar vrijheidsbeneming aan de rechter voor te leggen en op een onverwijld besissing ten aanzien van het door haar ingestelde beroep. Gelet op de inbreuk die de maatregel op de persoonlijke vrijheid van de minderjarige maakt en het spoedeisende karakter van de procedure, kan benoeming van een bijzondere curator niet worden afgewacht en is de minderjarige ontvankelijk in het door haar ingestelde beroep. Het Hof is van oordeel dat het noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van de minderjarige, mede gelet op haar ernstige gedragsproblemen, om haar in een gesloten inrichting uit huis te plaatsen, dus de bestreden beschikking wordt bekrachtigd.

Rol van het IVRK:

Op het Verdrag wordt geen beroep gedaan. Het IVRK speelt echter wel een belangrijke rol. Het Hof verklaart het door de minderjarige zelfstandig ingestelde beroep ontvankelijk op basis van onder andere art. 37 IVRK, hoewel volgens de Nederlandse wetgeving aan een minderjarige in beginsel niet het recht toekomt om zelfstandig het rechtsmiddel van hoger beroep aan te wenden. Volgens het Hof is er sprake van vrijheidsbeneming en heeft de minderjarige dus op grond van art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 IVRK het recht de rechtmatigheid hiervan aan de rechter voor te leggen en op een onverwijld besissing. Benoeming van een bijzondere curator kan niet worden afgewacht, gelet op de inbreuk op de persoonlijke vrijheid en het spoedeisende karakter van de procedure. Daarom is de minderjarige ontvankelijk in het door haar ingestelde beroep.

37.2 Gerechtshof 's-Gravenhage 3 oktober 2001, rekestnr. 659-H-01 (ongepubliceerd)

Geen niet-ontvankelijkheid hoewel de minderjarige zelfstandig in hoger beroep is gegaan

Art. 37 IVRK, art. 5 lid 4 EVRM

37.3 Gerechtshof 's-Gravenhage 12 december 2001, rekestnr. 765-H-01 (ongepubliceerd)

Geen niet-ontvankelijkheid hoewel de minderjarige zelfstandig in hoger beroep is gegaan

Art. 37 IVRK, art. 5 lid 4 EVRM

In deze zaken –met een soortgelijke casus- kwam net als in zaak 37.1 Gerechtshof 's-Gravenhage 14 juni 2000, rekestnr. 313 H 00 (ongepubliceerd), de vraag aan de orde of de minderjarige in zijn zelfstandig ingesteld hoger beroep (dat wil zeggen zonder tussenkomst van een bijzondere curator) ontvankelijk is. Ook in deze zaken werd die vraag op grond van art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 IVRK, bevestigend beantwoord. Zie voor de rol die het IVRK in deze zaken speelde nr. 37.1.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

37.4 Gerechtshof 's-Hertogenbosch 11 februari 1998, NJ 1998, 866

Geen niet-ontvankelijkheid hoewel de minderjarige zelfstandig in hoger beroep is gegaan

Art. 37 aanhef en sub d IVRK, art. 5 lid 4 EVRM

Centraal staat de vraag of de minderjarige die zelfstandig -zonder gebruik te maken van de mogelijkheid tot benoeming van een bijzondere curator- in hoger beroep is gekomen, ontvankelijk is.

De kinderrechter heeft een machtiging verleend tot plaatsing van de minderjarige in een gesloten inrichting. De minderjarige verzoekt die beschikking te vernietigen en het verzoek tot verlening van een machtiging alsnog af te wijzen.

Het Hof geeft aan dat de minderjarige gelet op de Nederlandse wetgeving (art. 1:245 lid 4 en art. 1:253i BW) in beginsel niet zelfstandig hoger beroep kan instellen. Nu de minderjarige in een gesloten inrichting is geplaatst, is er sprake is van vrijheidsbeneming waarop art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 aanhef en sub d IVRK van toepassing zijn. Deze artikelen eisen dat de minderjarige zelf recht heeft op een onverwijld toegang tot de rechter teneinde de rechtmatigheid van de vrijheidsbeneming direct te laten toetsen. De wettelijke mogelijkheid tot benoeming van een bijzondere curator (art. 1:250 BW) komt aan deze verdragsrechtelijke eis, in dit geval van vrijheidsbeneming, onvoldoende tegemoet. Het kost extra tijd en de beslissing op een dergelijk verzoek staat niet bij voorbaat vast. Bovendien heeft de minderjarige in dit geval recht op bijstand van een raadsman en het zou te omslachtig zijn om daarnaast ook nog een bijzondere curator te benoemen. Niet-ontvankelijkverklaring zou, nu de appeltermijn inmiddels is verstreken, betekenen dat de minderjarige slechts via de omslachtige en tijdrovende weg van art. 1:263 lid 2, 4 BW toegang tot de rechter zou kunnen krijgen, waarbij die toegang bovendien beperkt wordt doordat er sprake moet zijn van gewijzigde omstandigheden. In casu zou niet-ontvankelijkverklaring ertoe leiden dat niet door een rechter onverwijld beslist zou kunnen worden op een verzoek van de minderjarige om de rechtmatigheid van vrijheidsberoving te toetsen. Daarom dient niet-ontvankelijkverklaring als zijnde strijdig met art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 aanhef en sub d IVRK, achterwege te blijven. De minderjarige is ontvankelijk in het ingestelde hoger beroep.

Rol van het IVRK:

Er wordt geen beroep op het IVRK gedaan. Toch speelt het Verdrag hier een belangrijke rol. Het Hof laat namelijk toepassing van Nederlandse wetgeving achterwege, omdat dit in casu in strijd zou zijn met (onder andere) art. 37 aanhef en sub d IVRK. Vanwege de omstandigheden van het geval, zou bij niet-ontvankelijkheid de rechter niet onverwijld op een verzoek om toetsing van de rechtmatigheid van de vrijheidsberoving van de minderjarige kunnen beslissen. Daarom blijven art. 1:245 lid 4 en art. 1:253i BW buiten toepassing, wegens strijd met art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 aanhef en sub d IVRK. In dit geval van vrijheidsbeneming komt de mogelijkheid tot benoeming van een bijzondere curator (art. 1:250 BW) onvoldoende aan de eis van art. 37 aanhef en sub d IVRK, dat de minderjarige zelf recht heeft op een onverwijld toegang tot de rechter, tegemoet.

37.5 Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 september 1999, NJ 2000, 401

Geen niet-ontvankelijkheid hoewel de minderjarige zelfstandig in hoger beroep is gegaan
Art. 37 aanhef en sub d, art. 5 lid 4 EVRM

Centraal staat de vraag of de minderjarige die zelfstandig -zonder gebruik te maken van de mogelijkheid tot benoeming van een bijzondere curator- in hoger beroep is gekomen, ontvankelijk is.

De minderjarige stelt tegen de beschikking van de kinderrechter waarbij een machtiging tot uithuisplaatsing in een gesloten inrichting is verleend, zonder dat een bijzondere curator is benoemd, zelfstandig hoger beroep in.

Het Hof geeft aan dat volgens de Nederlandse wetgeving in beginsel aan een minderjarige niet het recht toekomt om zelfstandig hoger beroep in te stellen. Dit recht komt in beginsel toe aan de met het gezag belaste ouder(s), in casu de moeder. De moeder heeft niet tijdig hoger beroep ingesteld en op het moment dat de minderjarige zelfstandig in hoger beroep ging, wist hij niet hoe zijn moeder hierover dacht. Er had op grond van art. 1:250 BW een bijzondere curator moeten worden benoemd, maar dit is niet gebeurd. Aangezien de moeder zich met het ingestelde hoger beroep kan verenigen; dit tijdig en op juiste wijze is ingesteld; de minderjarige is voorzien van rechtskundige bijstand; en de minderjarige in een gesloten inrichting is geplaatst en er derhalve sprake is van een vrijheidsbeneming op grond waarvan hij recht heeft onverwijld over juridische en andere passende bijstand te beschikken; alsmede gezien het recht van de minderjarige om de rechtmatigheid van zijn vrijheidsbeneming door een rechter of andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit te laten toetsen; en op een onverwijilde beslissing ten aanzien van het door hem ingestelde beroep, conform art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 aanhef en onder d IVRK; zal de minderjarige worden ontvangen in het door hem ingestelde beroep.

Rol van het IVRK:

Art. 37 aanhef en onder d IVRK speelt hier samen met art. 5 lid 4 EVRM een belangrijke rol. Uit die artikelen vloeit voort dat de minderjarige die van zijn vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld over juridische en andere passende bijstand te beschikken, de rechtmatigheid van zijn vrijheidsbeneming onverwijld door een rechter of andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit te laten toetsen en recht heeft op een onverwijilde beslissing ten aanzien van het door hem ingestelde beroep. Op grond hiervan, wordt de minderjarige in casu ontvangen in het door hem ingestelde hoger beroep.

37.6 Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 oktober 1999, FJR 2000-3, p. 65, 66

Geen niet-ontvankelijkheid hoewel de minderjarige zelfstandig in hoger beroep is gegaan

Art. 37 aanhef en onder d IVRK, art. 5 lid 1, 4 EVRM

De vraag staat onder andere centraal of de minderjarige die zelfstandig -zonder gebruik te maken van de mogelijkheid tot benoeming van een bijzondere curator- in hoger beroep is gekomen, ontvankelijk is.

De minderjarige is onder toezicht gesteld en uit huis geplaatst, waarbij de kinderrechter heeft overwogen dat daaronder, indien nodig, plaatsing in een politiecel in afwachting van opname in een inrichting begrepen was. De minderjarige stelt zelfstandig hoger beroep in. De moeder is het, in tegenstelling tot de minderjarige, met de verleende machtiging eens. Het Hof acht de minderjarige ontvankelijk in zijn hoger beroep, omdat benoeming van een bijzondere curator, los van de onzekere uitkomst daarvan, naast een raadsman erg omslachtig is. Art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 aanhef en onder d IVRK die de minderjarige een rechtstreeks recht op onverwijilde beschikking over juridische bijstand en toetsing van zijn vrijheidsberoving verschaffen, zijn in casu van toepassing. Het gaat in casu tevens om een strafrechtelijke vrijheidsbeneming, zodat de minderjarige recht heeft de rechtmatigheid daarvan te laten toetsen en zelfstandig het rechtsmiddel van hoger beroep aan te wenden op grond van art. 503 Sv. Niet-ontvankelijkverklaring zou ertoe leiden dat de minderjarige alleen via art. 1:263 lid 2, 4 BW, in geval van gewijzigde omstandigheden, toegang tot de rechter zou kunnen krijgen. De sociale bewaring (plaatsing in een politiecel) van een minderjarige in afwachting van een voorgenomen gesloten plaatsing is onrechtmatig wegens strijd met de aanhef van art. 5 lid 1 EVRM, omdat daarvoor geen wettelijke procedure bestaat. Er is geen wettelijke bepaling die regelt hoelang en op welke gronden een dergelijke plaatsing mag plaatsvinden. In dit geval is

de sociale bewaring bovendien in strijd met art. 5 lid 4 EVRM en art. 37 aanhef en onder d IVRK.

Rol van het IVRK:

Onder andere het recht op onverwijld juridische bijstand en toetsing van zijn vrijheidsbeneming dat art. 37 aanhef en onder d IVRK de minderjarige verschaft, leidt ertoe dat de minderjarige wordt ontvangen in het door hem ingestelde hoger beroep. Daarnaast speelt het IVRK ten aanzien van de sociale bewaring van de minderjarige een rol. De plaatsing in een politiecel in afwachting van opname in een gesloten inrichting is onder andere in strijd met art. 37 aanhef en onder d IVRK en daardoor onrechtmatig.

Rechtbank 's-Gravenhage

37.7 Rechtbank 's-Gravenhage zp Nieuwersluis 18 november 1999, JV 2000-1, 3

Vreemdelingenbewaring

Art. 37 sub c IVRK

De vraag staat centraal of het beroep tegen de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring gegrond is.

De zestien jaar oude vreemdeling is in vreemdelingenbewaring gesteld. Hij stelt beroep in tegen de maatregel van bewaring. De minderjarige voert aan dat hij in bewaring is gesteld in een Huis van Bewaring en dat hij daar niet gescheiden is van volwassenen, wat volgens hem in strijd is met het IVRK, in het bijzonder met art. 37 sub c IVRK.

De Rechtbank oordeelt dat niet is gesteld of gebleken dat de inbewaringstelling onrechtmatig is. Wat betreft art. 37 sub c IVRK oordeelt zij dat nu ervan uit moet worden gegaan dat de vreemdeling in het Huis van Bewaring niet is gescheiden van volwassenen en niet is gesteld of gebleken dat dit in zijn belang is geweest, de tenuitvoerlegging van de bewaring in strijd is met dit artikel. De Rechtbank beveelt de tenuitvoerlegging van de bewaring in die zin te wijzigen dat zodanige maatregelen moeten worden getroffen dat de vreemdeling gescheiden van volwassenen in vreemdelingenbewaring wordt gehouden, want het belang van de Staatssecretaris van Justitie om de vreemdeling uit te zetten verzet zich tegen opheffing van de maatregel.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt hier een belangrijke rol. De tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring moet worden gewijzigd, omdat de minderjarige vreemdeling niet gescheiden van volwassenen in bewaring is gesteld, wat in strijd is met art. 37 sub c IVRK.

M.nt. PJAMB, JV 2000-1, 3.

37.8 Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 26 september 2000, AWB 00/62179

(ongepubliceerd)

Vreemdelingenbewaring

Art. 37 sub c IVRK

Het verzoek van de vreemdeling om de vreemdelingenbewaring met onmiddellijke ingang op te heffen, staat (onder andere) centraal.

De minderjarige vreemdeling is in vreemdelingenbewaring gesteld en tevens is zijn uitzetting gelast. Namens hem wordt verzocht de bewaring met onmiddellijke ingang op te heffen; hij voert onder andere aan dat hij in bewaring is gesteld in een Huis van Bewaring waar hij niet is gescheiden van volwassenen, hetgeen in strijd is met het IVRK.

De Rechtbank constateert dat de vreemdeling in het Huis van Bewaring niet is gescheiden van volwassenen en dat niet is gesteld of gebleken dat dit niet-scheiden in het belang van de vreemdeling is geweest. Bijgevolg dient de tenuitvoerlegging van de bewaring in strijd met art. 37 sub c IVRK te worden beschouwd. De Rechtbank ziet aanleiding om te bevelen dat zodanige actie zal worden ondernomen, dat de bewaring van de vreemdeling in overeenstemming met het Verdrag wordt gebracht. Het belang van de Staatssecretaris van Justitie bij uitzetting verzet zich tegen opheffing van de maatregel. De Rechtbank beveelt tenuitvoerlegging van de bewaring in die zin te wijzigen, dat de Staatssecretaris van Justitie zodanige maatregelen treft dat de vreemdeling gescheiden van volwassenen in vreemdelingenbewaring wordt gehouden.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt hier een belangrijke rol. Er wordt beroep op gedaan en de Rechtbank oordeelt -omdat de minderjarige vreemdeling niet gescheiden van volwassenen in bewaring is gesteld en dit niet in diens belang gedaan is- dat de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring met art. 37 sub c IVRK in strijd is. Zij beveelt op grond daarvan dat de minderjarige gescheiden van volwassenen in bewaring moet worden gehouden.

37.9 Rechtbank 's-Gravenhage 27 februari 2001, AWB 00/71945

Vreemdelingenbewaring

Art. 37 onder c IVRK

De vraag staat onder andere centraal of de bewaring van de vreemdeling eerder had moeten worden opgeheven.

De vreemdeling van Turkse nationaliteit is in bewaring gesteld. Het beroep inzake opheffing van de bewaring wordt door de Rechtbank ongegrond verklaard. De vreemdeling stelt opnieuw beroep in. Ambtshalve wordt de bewaring door de Staatssecretaris van Justitie opgeheven, omdat de toezegging om de vreemdeling op korte termijn over te plaatsen naar een jeugdafdeling van een Huis van Bewaring niet kon worden nagekomen. De vreemdeling voert aan dat Nederland geen voorbehoud heeft gemaakt bij het IVRK en dat er, voor zover er wel een voorbehoud zou zijn gemaakt, geen sprake was van een noodsituatie. Nergens blijkt uit, dat het IVRK uitsluitend betrekking heeft op strafrechtelijke detentie en niet op vreemdelingenbewaring. De vreemdeling zat niet in een Huis van Bewaring voor vreemdelingen maar in een penitentiaire inrichting te midden van strafrechtelijk gedetineerden en was, ondanks zijn minderjarigheid, niet in een speciale jeugdafdeling ondergebracht.

De Rechtbank verwijst naar de wetsgeschiedenis, op grond waarvan duidelijk is dat het voorbehoud bij art. 37 onder c IVRK ten aanzien van het niet gescheiden houden van een kind dat van zijn vrijheid is beroofd van volwassenen bij onverwachte pieken, alleen voor de Nederlandse Antillen en Aruba is gemaakt. De bewaring van de vreemdeling is, met ingang van een dag na de uitspraak van de Rechtbank waarbij het beroep inzake opheffing van de bewaring ongegrond werd verklaard, onrechtmatig geworden. Het beroep is gegrond. Er waren voldoende gronden om de vreemdeling in bewaring te stellen, dus de onrechtmatigheid heeft slechts betrekking op de wijze van tenuitvoerlegging.

Rol van het IVRK:

Er wordt beroep gedaan op art. 37 onder c IVRK, dat bepaalt dat kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd gescheiden van volwassenen moeten worden ondergebracht. Dit beroep wordt door de Rechtbank gehonoreerd. Nederland moet zich aan die verplichting houden en daarom is de (tenuitvoerlegging van) bewaring onrechtmatig. Het IVRK speelt een doorslaggevende rol bij de beslissing.

37.10 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 29 juni 2001, JV 2001, 241

Vrijheidsontneming vreemdeling

Art. 3 lid 1, 37 aanhef en onder b IVRK

Zie 3.17.

37.11 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 4 oktober 2001, Jub 2002, nr. 1-14, JV 2002, 83

Vrijheidsontneming vreemdeling

Art. 3 lid 1, 37 aanhef en onder b IVRK

Zie 3.19.

Art. 40 IVRK

1. *States Parties recognize the right of every child alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law to be treated in a manner consistent with the promotion of the child's sense of dignity and worth, which reinforces the child's respect for the human rights and fundamental freedoms of others and which takes into account the child's age and the desirability of promoting the child's reintegration and the child's assuming a constructive role in society.*
2. *To this end, and having regard to the relevant provisions of international instruments, States Parties shall, in particular, ensure that:*
 - (a) *No child shall be alleged as, be accused of, or recognized as having infringed the penal law by reason of acts or omissions that were not prohibited by national or international law at the time they were committed;*
 - (b) *Every child alleged as or accused of having infringed the penal law has at least the following guarantees:*
 - (i) *To be presumed innocent until proven guilty according to law;*
 - (ii) *To be informed promptly and directly of the charges against him or her, and, if appropriate, through his or her parents or legal guardians, and to have legal or other appropriate assistance in the preparation and presentation of his or her defence;*
 - (iii) *To have the matter determined without delay by a competent, independent and impartial authority or judicial body in a fair hearing according to law, in the presence of legal or other appropriate assistance and, unless it is considered not to be in the best interest of the child, in particular, taking into account his or her age or situation, his or her parents or legal guardians;*
 - (iv) *Not to be compelled to give testimony or to confess guilt; to examine or have examined adverse witnesses and to obtain the participation and examination of witnesses on his or her behalf under conditions of equality;*
 - (v) *If considered to have infringed the penal law, to have this decision and any measures imposed in consequence thereof reviewed by a higher competent, independent and impartial authority or judicial body according to law;*

- (vi) *To have the free assistance of an interpreter if the child cannot understand or speak the language used;*
- (vii) *To have his or her privacy fully respected at all stages of the proceedings.*
- 3. *States Parties shall seek to promote the establishment of laws, procedures, authorities and institutions specifically applicable to children alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law, and, in particular:*
 - (a) *The establishment of a minimum age below which children shall be presumed not to have the capacity to infringe the penal law;*
 - (b) *Whenever appropriate and desirable, measures for dealing with such children without resorting to judicial proceedings, providing that human rights and legal safeguards are fully respected.*
- 4. *A variety of dispositions, such as care, guidance and supervision orders; counselling; probation; foster care; education and vocational training programmes and other alternatives to institutional care shall be available to ensure that children are dealt with in a manner appropriate to their well-being and proportionate both to their circumstances and the offence.*

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

- (a) *geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;*
- (b) *ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:*
 - (i) *dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;*
 - (ii) *dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar gebrachte beschuldigingen, indien van toepassing of door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;*
 - (iii) *dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;*
 - (iv) *dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;*
 - (v) *indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;*

(vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

(vii) dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

(a) de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

(b) de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht; adviezen; jeugdreclassering; pleegzorg; programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Soortgelijke bepalingen: -

Toelichting:

De Staat erkent het recht van het kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op een gepaste behandeling, waarbij met leeftijd en de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind, rekening wordt gehouden.

De Staat waarborgt met name dat een kind:

- niet wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van een strafbaar feit dat op het tijdstip van handelen of nalaten niet verboden was;

- dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit voor onschuldig wordt gehouden tot zijn schuld is bewezen; onverwijld in kennis wordt gesteld van de tegen hem gebrachte beschuldigingen en juridische of andere passende bijstand krijgt; een onverwijld beslissing door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie krijgt in een eerlijke behandeling, in aanwezigheid van een raadsman; niet gedwongen wordt schuld te bekennen, getuigen kan (doen) ondervragen; recht heeft op hoger beroep en een indien nodig een tolk; en dat het privéleven van het kind wordt geëerbiedigd.

De Staat streeft naar totstandkoming van speciaal strafrecht voor kinderen, waarbij een minimum leeftijd wordt vastgesteld waaronder een kind geen strafbaar feit kan plegen en waarbij maatregelen worden genomen zonder dat gerechtelijke stappen verder noodzakelijk zijn. Regelingen die verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit, dienen beschikbaar te zijn.

De inhoud van dit artikel is niet in deze uitgewerkte vorm te vinden in andere mensenrechtenverdragen. Wel zijn delen van deze bepaling in andere artikelen te vinden. Bijvoorbeeld art. 15 IVBPR en art. 7 EVRM bepalen eveneens dat een kind niet mag worden verdacht, vervolgd of veroordeeld op grond van handelen of nalaten dat ten tijde van het begaan ervan, niet als strafbaar was aangemerkt. Het recht op een eerlijk proces is bijvoorbeeld ook nader uitgewerkt in art. 14 IVBPR en art. 6 EVRM. Tussen bovengenoemde

bepalingen en art. 40 IVRK bestaan er wel verschillen. Zo is in art. 40 IVRK bijvoorbeeld niet bepaald dat het kind recht heeft op een raadsman naar eigen keuze en eventueel kosteloze bijstand en in art. 14 IVBPR en art. 6 EVRM is dit wel geregeld.¹²⁹

Rechtspraak:

Hoge Raad der Nederlanden

40.1 HR 5 december 1995, DD 1996, 131

Termijn van berechting

Art. 40 lid 2 iii IVRK, art. 6 EVRM, art. 14 IVBPR

De vraag staat centraal of de termijn van berechting van een minderjarige conform art. 40 lid 2 iii IVRK eerder onredelijk lang is dan de termijn van berechting van een meerderjarige.

(de casuïstische gegevens ontbreken)

De Hoge Raad oordeelt dat het middel, waarin wordt gesteld dat de termijn van berechting van een minderjarige eerder onredelijk lang is dan de termijn van berechting van een meerderjarige conform art. 40 lid 2 iii IVRK, ongegrond is. Het Verdrag is nadat cassatieberoep was ingesteld in werking getreden, dus in het midden kan blijven of aan art. 40 lid 2 iii IVRK afzonderlijke betekenis toekomt en de verwerping van het Hof van het undue delay-verweer geeft geen blijk van schending van art. 6 EVRM en art. 14 IVBPR. Dat het om een minderjarige gaat leidt niet tot een andere uitkomst.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep gedaan op art. 40 lid 2 iii IVRK, maar de Hoge Raad laat zich niet uit over de betekenis van dit artikel omdat dit in het midden kan blijven aangezien het cassatieberoep is ingesteld voor het Verdrag inwerking trad. Bij de uiteindelijke beslissing speelt het IVRK hier (dus) geen rol.

Gerechtshof 's-Gravenhage

40.2 Gerechtshof 's-Gravenhage (Strafkamer) 24 april 1997, NJ 1997, 477

Niet-ontvankelijkheid hoger beroep

Art. 40 lid 1 IVRK

De vraag staat centraal of het namens de minderjarige verdachte ingestelde hoger beroep ontvankelijk is.

In eerste aanleg is aan de minderjarige verdachte de maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ) opgelegd. Het ingestelde hoger beroep is na afwijzing van het verzoek van de raadvrouw van de minderjarige om een contra-expertise te doen uitbrengen, voor onbepaalde tijd aangehouden. De minderjarige, die zich in voorlopige hechtenis bevindt, en zijn raadvrouw zijn –hoewel zij zijn opgeroepen– niet op de nadere terechtzitting ter verdere behandeling van het hoger beroep verschenen.

Het Hof oordeelt dat een verder uitstel van behandeling van de zaak tot gevolg zou hebben dat de maatregel van PIJ thans niet ten uitvoer kan worden gelegd en de minderjarige verdachte tot de nadere terechtzitting in voorlopige hechtenis blijft. Dit gevolg is strijdig met het recht van ieder kind dat wordt vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een

¹²⁹ Ling 1993, p. 129-132.

strafbaar feit op een wijze van behandeling waarbij rekening met de wenselijkheid van het bevorderen van herintegratie van het kind wordt gehouden, zoals is neergelegd in art. 40 lid 1 IVRK. Dit recht vereist in de omstandigheden in casu dat de in het kader van de maatregel van PIJ beoogde behandeling zo spoedig mogelijk een aanvang neemt. Dit doel kan slechts worden gerealiseerd door de minderjarige verdachte niet-ontvankelijk te verklaren in het namens hem ingestelde hoger beroep. Het hoger beroep wordt niet-ontvankelijk verklaard.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt hier een belangrijke en voor de beslissing doorslaggevende rol. Op grond van het recht op herintegratie van het kind vervat in art. 40 lid 1 IVRK, wordt het ingestelde hoger beroep niet-ontvankelijk verklaard. Het recht op herintegratie vereist dat de opgelegde maatregel van PIJ zo spoedig mogelijk aanvangt en dat kan alleen worden gerealiseerd door het hoger beroep niet-ontvankelijk te verklaren.

Geen specifieke bepaling

In de onderstaande uitspraken komt het IVRK aan de orde, maar wordt er geen specifiek verdragsartikel genoemd.

Hoge Raad

1 HR 25 september 1998, NJ 1999, 379

Ouderlijk gezag ten aanzien van verblijfplaats

Geen specifieke IVRK bepaling (Lees art. 12 IVRK)

Centraal staat de vraag of de RIAGG onrechtmatig heeft gehandeld door een 14-jarig meisje dat zich in een acute crisissituatie bevond, zonder toestemming van de ouders en zonder kindbeschermingsmaatregel in een opvangtehuis onder te brengen.

Een 14-jarig meisje vertelt herhaaldelijk over incest en een door haar ondernomen zelfmoordpoging. Zij wil niet dat haar ouders hiervan op de hoogte worden gesteld. Op een dag vertelt ze dat ze weer is verkracht en zegt dat ze niet naar huis wil. De RIAGG brengt het meisje naar een opvangtehuis voor incestslachtoffers en informeert daarna de ouders. Uiteindelijk blijkt dat het meisje nooit slachtoffer is geweest van incest, maar dit heeft gefantaseerd. De ouders vorderen bij de Rechtbank voor recht te verklaren dat de Raad voor de Kinderbescherming en de RIAGG onrechtmatig jegens hen hebben gehandeld en hen tot betaling van schadevergoeding te veroordelen. Tegen een tussenvonnissen van de Rechtbank stelt de RIAGG hoger beroep in. Het Hof vernietigt het bestreden vonnis en wijst de vorderingen af. De ouders stellen beroep in cassatie in.

De Hoge Raad oordeelt dat ouderlijk gezag een recht is dat aan de ouders toekomt, dat is gegeven in het belang van het kind. Het kan daarom niet worden losgezien van de verplichting dat belang te dienen. Bij de beoordeling van hetgeen het belang van het kind meebrengt, gaat de vraag wat het kind zelf vindt en wenst, naarmate het ouder en rijper wordt steeds meer gewicht in de schaal leggen. Deze gedachte vindt bevestiging in het IVRK. Ouderlijk gezag omvat de bevoegdheid te beslissen over de verblijfplaats van het kind, maar wanneer een kind van zodanige leeftijd dat met zijn opvattingen rekening valt te houden, gegronde redenen meent te hebben om niet op de door zijn ouders bepaalde plaats te verblijven, handelt een derde niet noodzakelijkerwijs jegens de ouders en het kind onrechtmatig door zonder overleg met en toestemming van de ouders eraan mee te werken dat het kind daartoe in staat wordt gesteld. De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een kleine rol. De Hoge Raad vermeldt slechts dat in het IVRK de gedachte bevestiging vindt, dat bij de beoordeling van wat in het belang van het kind is, hetgeen het kind zelf vindt en wenst, naarmate het kind ouder en rijper wordt meer gewicht in de schaal gaat leggen.

M.nt. S.F.M. Wortmann, *NJ* 1999, 379, p. 2042, 2043.

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

2 Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 15 september 2000, nr. 200000654/1 (ongepubliceerd)

Beëindiging verstrekkingen in kader van Regeling verstrekkingen asielzoekers

Geen specifieke IVRK bepaling

Centraal staat onder andere de vraag of de Rechtbank met juistheid heeft overwogen dat het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers(COA) aan zijn besluit ten grondslag heeft kunnen leggen, dat de appellanten niet voldoende hebben meegewerkt aan het verkrijgen van de benodigde reis- en identiteitsdocumenten om aanspraak op verstrekkingen te kunnen blijven maken.

Ten aanzien van de Chinese appellanten is een last tot uitzetting gegeven, maar zij zijn nog niet uit Nederland verwijderd wegens het ontbreken van de daarvoor benodigde documenten. Het COA beëindigt de verstrekkingen aan hen in het kader van de Regeling verstrekkingen asielzoekers, wat impliceert dat hen de toegang tot het asielzoekerscentrum wordt ontzegd. Het daartegen gemaakte bezwaar wordt ongegrond verklaard. Door de Rechtbank wordt het besluit vernietigd voor zover het de ontruimingsprocedure betreft; in zoverre wordt het bezwaar alsnog niet-ontvankelijk verklaard. De appellanten stellen hoger beroep in; zij betogen onder andere dat de Rechtbank heeft miskend dat de beëindiging van de verstrekkingen een schending van het IVRK oplevert.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State overweegt met betrekking tot het bovenstaande dat, voor zover het IVRK al rechtstreeks toepasselijk is, dat Verdrag geen aanspraken in het leven roept voor kinderen wier ouders rechtmatig van de verstrekkingen zijn uitgesloten. Het hoger beroep is ongegrond.

Rol van het IVRK:

De rol van het Verdrag is beperkt. Er wordt een beroep op gedaan en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State gaat daar (onder andere) op in. De ABRvS overweegt dat beëindiging van de verstrekkingen geen schending van het IVRK oplevert, omdat -voor zover het IVRK al rechtstreeks toepasselijk is- dat Verdrag geen aanspraken in het leven roept voor kinderen wier ouders rechtmatig van de verstrekkingen zijn uitgesloten.

3 Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 10 oktober 2001, *JV* 2001, 323

Vervolg op Rechtbank 's-Gravenhage 13 maart 2001, *JV* 2001, 107

Opvang van personen die een aanvraag om toelating als vluchteling hebben ingediend

Geen specifieke IVRK bepaling

De vraag staat onder andere centraal of het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers terecht heeft geweigerd de vrouw en haar kind opvang te verlenen.

De vrouw van Somalische nationaliteit dient een aanvraag om toelating als vluchteling in. De aanvraag wordt niet ingewilligd. In een tweede aanvraag om toelating als vluchteling is de vrouw niet-ontvankelijk verklaard. De President van de Rechtbank heeft een voorlopige voorziening getroffen, zodat zij de beslissing op het tegen bovengenoemd besluit gemaakte bezwaar in Nederland mag afwachten. De vrouw vraagt het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers(COA) haar opvang te verlenen. Een aantal weken later maakt zij bezwaar tegen de weigering van het COA om op dit verzoek tijdig te beslissen. Vervolgens verklaart het COA het bezwaar ongegrond en onthoudt de vrouw na afweging van alle in aanmerking komende belangen opvang. De vrouw stelt beroep in; zij beroept zich onder andere op het IVRK daar zij een kind heeft van dertien maanden.

De Rechtbank oordeelt dat, nog afgezien van de vraag of het IVRK rechtstreekse werking heeft, uit het Verdrag niet de plicht voor de Nederlandse overheid kan worden afgeleid om een ieder die Nederland binnenkomt opvang te bieden en in zijn levensonderhoud te voorzien. Het beroep wordt, omdat het besluit is genomen op basis van een regeling -namelijk art. 4 lid 2 Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen(Rva)- die onverbindend is, gegrond verklaard. De vrouw en het COA stellen hoger beroep in.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State oordeelt onder andere dat de Rechtbank het beroep op het IVRK terecht en op juiste gronden heeft gepasseerd. Dit Verdrag roept, voor zover al rechtstreeks toepasselijk, geen aanspraken in het leven voor kinderen wier ouders in overeenstemming met de nationale wet van de verstrekkingen zijn uitgesloten. De Afdeling vernietigt de uitspraak van de Rechtbank, omdat de Rechtbank art. 4 lid 2 Rva ten onrechte onverbindend heeft verklaard.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt een kleine rol. Er wordt beroep op gedaan, maar het is niet van belang voor de uitkomst van de zaak. De Rechtbank geeft aan dat, afgezien van de vraag of het IVRK rechtstreekse werking heeft, de Nederlandse overheid niet op grond van het Verdrag verplicht is om een ieder die Nederland binnenkomt opvang te bieden en in zijn levensonderhoud te voorzien en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State oordeelt dat het Verdrag, voor zover het al rechtstreeks werkend is, geen aanspraken in het leven roept voor kinderen, wier ouders in overeenstemming met de nationale wet van de verstrekkingen zijn uitgesloten.

Rechtbank Almelo

4 Rechtbank Almelo 7 december 2001, 01/584 NABW Z1 A (ongepubliceerd)

Bijzondere bijstand in verband met omgangsregeling

Geen specifieke IVRK bepaling

Centraal staat de vraag of het besluit om geen bijzondere bijstand te verlenen in de reiskosten die de vader, in verband met een omgangsregeling, maakt om zijn zoon te halen en te brengen, in stand kan blijven.

De zoon woont, nadat zijn ouders zijn gescheiden, bij zijn moeder. Een omgangsregeling voorziet erin dat de vader de zoon het tweede en vierde weekend van de maand ophaalt en weer terugbrengt. De vader doet een aanvraag om bijzondere bijstand te verlenen in de reiskosten die hij in verband daarmee maakt. Deze aanvraag wordt afgewezen en het tegen die beslissing ingediende bezwaarschrift wordt ongegrond verklaard. De vader stelt beroep in. Het College van burgemeester en wethouders verweert zich. Het College beroept zich op jurisprudentie van de CRvB en voert aan dat volgens deze jurisprudentie het IVRK geen uitzondering rechtvaardigt op het uitgangspunt dat reis- en verblijfskosten in het kader van

een omgangsregeling ten laste dienen te komen van de ouder tot wiens gezin het kind behoort (i.c. de moeder). Het is een kwestie van de gewezen echtgenoten dat zij niet bereid is de kosten te dragen. Voor deze kosten wordt geen bijzondere bijstand verleend. Er bestaat voor het bijstandverlenend orgaan geen verplichting om de vader financieel in staat te stellen om de uitoefening van het recht van het kind op contact met de ouders en het recht op gezinsleven mogelijk te maken ten aanzien van een in een andere gemeente wonend kind.

De Rechtbank oordeelt dat de reiskosten van het kind in het kader van een omgangsregeling, gelet op de jurisprudentie, voor toepassing van de Algemene Bijstandswet ten laste komen van de ouder tot wiens gezin het kind behoort. Het beroep is ongegrond en het bestreden besluit kan in stand blijven.

Rol van het IVRK:

De rol van het Verdrag is zeer marginaal. Door de verweerder wordt een beroep gedaan op jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep en die jurisprudentie is deels gebaseerd op het IVRK.¹³⁰ De Rechtbank volgt deze jurisprudentie, op grond waarvan een bijstandverlenend orgaan niet verplicht is de uitoefening van het recht van het kind op contact met de ouders en het recht op gezinsleven financieel mogelijk te maken, en gaat niet (zelf) expliciet op het Verdrag in.

Rechtbank Amsterdam

5 President Rechtbank Amsterdam 26 september 2000, NAV 2000, 264

Ontruiming woning asielzoeker

Geen specifieke IVRK bepaling

Centraal staat de vraag of een voorlopige voorziening moet worden getroffen voor een vrouw die een tweede aanvraag om toelating als vluchteling heeft ingediend.

De vrouw van Somalische nationaliteit dient een asielaanvraag in. Deze aanvraag wordt afgewezen en het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers(COA) sommeert haar de woning, waarin zij wordt opgevangen, te ontruimen. De vrouw dient een tweede aanvraag om toelating als vluchteling in. Deze aanvraag wordt niet-ontvankelijk verklaard. De door haar gevraagde voorlopige voorziening wordt toegewezen, zodat zij de beslissing op bezwaar in Nederland mag afwachten. De vrouw vraagt het COA om haar in aanmerking te brengen voor opvang. Op het verzoek wordt niet tijdig beslist. Uiteindelijk wordt besloten de vrouw opvang te onthouden en het door haar gemaakte bezwaar af te wijzen. De vrouw stelt beroep in en vraagt een voorlopige voorziening. Intussen is in kort geding door de President van de Rechtbank een vordering van het COA tot ontruiming toegewezen.

De President van de Rechtbank oordeelt dat het beroep op het IVRK de vrouw, die de zorg heeft voor een kind van dertien maanden, niet kan baten. Afgezien van de vraag of het IVRK rechtstreekse werking heeft, kan uit het Verdrag niet de plicht voor de overheid worden afgeleid om een ieder die Nederland binnenkomt opvang te bieden en in zijn of haar levensonderhoud te voorzien. De President heeft begrip voor de moeilijke positie van de vrouw die thans op daklozenopvang en charitatieve steun is aangewezen, maar er bestaat geen aanleiding tot het treffen van een voorlopige voorziening.

Rol van het IVRK:

De rol van het Verdrag is beperkt. Er wordt (onder andere) beroep op gedaan. De President geeft aan dat, afgezien van de vraag of het IVRK rechtstreekse werking heeft, uit het Verdrag

¹³⁰ Zie art. 9 lid 3 IVRK, CRvB 22 juni 1999, JABW 1999, 129; RSV 1999, 235 (zaak 9.2).

geen plicht voor de overheid kan worden afgeleid om een ieder die Nederland binnenkomt opvang te bieden en in zijn levensonderhoud te voorzien.

Rechtbank 's-Gravenhage

6 Rechtbank 's-Gravenhage z.p. Zwolle 16 maart 1995, MR 1995, 105

Gezinshereniging

Geen specifieke IVRK bepaling

Het is niet duidelijk welke vraag hier centraal staat, vele gegevens ontbreken.

Gezinshereniging is geweigerd vanwege verbreking van de feitelijke gezinsband na tien jaar opvoeding door de grootouders. De enkelvoudige kamer van de Rechtbank besluit het onderzoek te heropenen en de zaak voor te leggen aan de meervoudige kamer vanwege noodzakelijke beantwoording van vragen over het IVRK.

Rol van het IVRK:

Het Verdrag speelt hier duidelijk een rol. Op basis van vragen omtrent het IVRK wordt de zaak heropend en voorgelegd aan de meervoudige kamer.

7 President Rechtbank 's-Gravenhage zp Zwolle 10 november 1995, AWB 95/5975

Toelating als vluchteling

Geen specifieke bepaling

De vraag staat centraal of uitzetting achterwege dient te blijven, tot op het herzieningsverzoek is beslist.

De Chinese vreemdelingen hebben verzocht om toelating als vluchteling en om verlening van een vergunning tot verblijf om klemmende redenen van humanitaire aard. Tegen afwijzing daarvan hebben zij een herzieningsverzoek ingediend. De Staatssecretaris van Justitie heeft toen aangegeven uitzetting niet achterwege te laten gedurende de periode dat het herzieningsverzoek aanhangig is. Door de President van de Rechtbank is het verzoek een voorlopige voorziening te treffen om uitzetting tegen te gaan, afgewezen. Vervolgens hebben de vreemdelingen bezwaar gemaakt tegen het voornemen hen op korte termijn uit Nederland te verwijderen en de President van de Rechtbank verzocht, bij wijze van voorlopige voorziening, te bepalen dat zij in Nederland mogen blijven in afwachting van een beslissing op het herzieningsverzoek. De basis van dit verzoek wordt gevormd door het feit dat hun minderjarige kind bij terugkeer in China een behandeling zou staan te wachten die in strijd is met bepalingen van het (inmiddels in werking getreden) IVRK, welk verdrag rechtstreekse werking heeft. Zij vrezen dat hun kind in China niet zal kunnen worden ingeschreven, zodat het van familiebetrekkingen verstoken zal blijven. Dan zou er sprake zijn van ontneming van bestanddelen van de identiteit, waartegen het Verdrag bescherming beoogt te bieden. De President oordeelt dat deze vrees in het eerdere kort geding ook al bekend was en dat de vreemdelingen uitgaan van veronderstellingen waarvan zij niet aannemelijk hebben gemaakt dat ze ook bewaarheid zullen worden. Daarom kan in het midden blijven of hun kind in China aan een behandeling onderworpen zal worden waartegen het IVRK bescherming biedt, daargelaten of ervan uit moet worden gegaan dat het Verdrag rechtstreekse werking heeft. Niet is gebleken dat China is toegetreden tot dit Verdrag en er mag derhalve niet van worden uitgegaan dat China zich voor wat betreft de inrichting van haar bevolkingsregistratie zonder

meer heeft te richten naar de aard en strekking van het Verdrag. Het verzoek om voorlopige voorziening is niet-ontvankelijk en het bezwaar ongegrond.

Rol van het IVRK:

Er wordt een herzieningsverzoek ingediend op basis van het in werking treden van het IVRK. De President gaat niet in op het vraagstuk van rechtstreekse werking van het IVRK. In het midden kan blijven of de minderjarige bij gedwongen terugkeer naar het land van herkomst aan een behandeling zal worden onderworpen waartegen het IVRK bescherming biedt.

8 Rechtbank 's-Gravenhage zp Nieuwersluis 5 oktober 1999, RV 1999, 63

Motiveringseisen bij de vrijheidsontnemende maatregel ex art. 7a Vw

Geen specifieke IVRK bepaling

De vraag staat o.a. centraal of voortzetting van de vrijheidsontnemende maatregel ex art. 7a Vw bij afweging van de betrokken belangen in redelijkheid gerechtvaardigd is te achten.

Ten aanzien van de vreemdelinge en haar drie minderjarige kinderen is de vrijheidsontnemende maatregel van art. 7a Vw toegepast. Op de aanvraag om toelating als vluchteling is besloten een Dublin-claim¹³¹ neer te leggen. De vreemdelinge stelt beroep in tegen de vrijheidsontnemende maatregel. Zij voert onder andere aan dat voortzetting van de maatregel van art. 7a Vw onrechtmatig is, omdat gelet op het IVRK, in het bijzonder de bepalingen over de belangen van het kind en de waarborgen bij vrijheidsbeneming, de Staatssecretaris van Justitie gebruik had moeten maken van zijn inherente afwijkingsbevoegdheid en had dienen af te zien van voortzetting van de maatregel ten aanzien van de kinderen en de andere gezinsleden. In ieder geval geldt dat de aanwezigheid van drie minderjarige kinderen als een bijzondere omstandigheid, in verband waarmee de plaatsingsbeschikking waarbij het Grenshospitium als plaats van tenuitvoerlegging van de 7a-maatregel is aangewezen, een bijzondere motivering behoefde.

De Rechtbank ziet in de omstandigheid dat van het gezin van de vreemdelinge minderjarige kinderen deel uitmaken, geen grond om oplegging en voortzetting van de maatregel van art. 7a Vw op grond van het bepaalde in het IVRK onrechtmatig te achten. Daarbij is van belang dat in het Grenshospitium waar de voortgezette ten uitvoerlegging van de maatregel plaatsvindt, speciale voorzieningen voor minderjarigen aanwezig zijn en het gezin daar als eenheid kan worden opgenomen. Dit neemt niet weg dat de voortgezette toepassing van de maatregel ontoereikend gemotiveerd is. Daarom is de voortzetting van de vrijheidsontnemende maatregel onrechtmatig. Het beroep wordt gegrond verklaard en de Rechtbank beveelt de vrijheidsontnemende maatregel op te heffen.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep op het Verdrag gedaan. De Rechtbank oordeelt dat oplegging en voortzetting van de vrijheidsontnemende maatregel van art. 7a Vw niet onrechtmatig is op grond van het bepaalde in het IVRK. Waarbij van belang is, dat op de plaats waar de maatregel ten uitvoer wordt gelegd speciale voorzieningen voor minderjarigen aanwezig zijn en het gezin daar als eenheid kan worden opgenomen. Een duidelijke rol speelt het IVRK bij de uiteindelijke beslissing niet.

¹³¹ Een Dublin-claim kan worden neergelegd ten aanzien van zogenaamde Dublinclaimanten, dat wil zeggen asielzoekers bij wie (mogelijk) een andere lidstaat bij de Overeenkomst van Dublin verantwoordelijk is voor de behandeling van hun asielaanvraag en voor wie bij de andere lidstaat een claim tot overname van de behandeling van het asielverzoek is of wordt ingediend. E. Elderman, *Oriëntatie in het vluchtelingenrecht*, Utrecht: Nederlands Centrum Buitenlanders 1999 (derde, herziene druk), p. 83.

M.nt. BPV, RV 1999, 63.

9 Rechtbank 's-Gravenhage zp Zwolle 7 december 1999, AWB 98/6007 (ongepubliceerd)

Toelating als vluchteling en vergunning tot verblijf

Geen specifieke bepaling

De vraag staat centraal of niet inwilliging van de aanvragen om toelating als vluchteling en verlening van een vergunning tot verblijf, toetsing aan geschreven en ongeschreven rechtsregels kan doorstaan.

De minderjarige woonde in Afghanistan. Neven van hem zijn daar aangehouden en meegenomen. De minderjarige heeft zich daarom schuil gehouden tot hij naar Nederland vertrok. Van zijn ouders heeft hij sindsdien niets meer vernomen. De minderjarige vraagt om toelating als vluchteling en verlening van een vergunning tot verblijf. Deze aanvragen worden niet ingewilligd. Er wordt wel een voorwaardelijke vergunning tot verblijf verleend. Het tegen deze beslissingen gemaakte bezwaar wordt ongegrond verklaard. De minderjarige stelt beroep in, waarbij hij wijst op het IVRK dat wellicht geen expliciet recht geeft op toelating tot Nederland, maar de in het Verdrag vermelde rechten van het kind dienen wel degelijk te worden meegewogen in de toelatingsprocedure door de Staatssecretaris van Justitie. Volgens de Staatssecretaris van Justitie is in dit geval geen sprake van een internationale verplichting van Nederland op grond van het IVRK om aan alle kinderen die zich in haar rechtsmacht bevinden de rechten in dit Verdrag te waarborgen. Op basis van dit Verdrag zijn de Staten immers enkel verplicht zich aan de tekst van dit verdrag te houden en zijn zij op geen enkele wijze verplicht onderdanen van landen die dit verdrag schenden verblijf hier te lande toe te staan.

De Rechtbank verklaart -gelet op de onduidelijkheid met betrekking tot de veiligheidssituatie in Afghanistan, de hoge mate van twijfel of opvang feitelijk aanwezig, beschikbaar en adequaat is- het beroep gegrond voor zover de minderjarige een vergunning tot verblijf is onthouden.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep op het Verdrag gedaan en daar wordt door de verweerder op gereageerd. De Rechtbank gaat er echter niet op in, zodat de rol die het IVRK in deze zaak speelt gering is.

10 Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 17 april 2000, AWB 00/3288 (ongepubliceerd)

Vreemdelingenbewaring

Geen specifieke bepaling (er wordt niet expliciet een bepaling genoemd, maar art. 37 sub c IVRK is de bepaling van het Verdrag die in dit geval van belang is)

De vraag staat onder andere centraal of de bewaring ex art. 26 Vw moet worden opgeheven.

De vreemdeling is op grond van art. 26 Vw in bewaring gesteld en zijn uitzetting is gelast. Hij stelt beroep in, waarbij hij onder meer aanvoert dat hij in het Huis van Bewaring waar hij verblijft niet gescheiden is van volwassenen. Dit moet gezien zijn (minderjarige) leeftijd, in strijd met het IVRK worden geacht.

De Rechtbank volgt de vreemdeling in zijn standpunt dat de wijze van tenuitvoerlegging van de bewaring -gelet op de leeftijd van de vreemdeling- in strijd met het IVRK is. Deze constatering heeft echter geen consequenties nu de bewaring in dit geval in verband met de

onrechtmatige staandehouding reeds van de aanvang af onrechtmatig moet worden geacht. Het beroep is gegrond en bevolen wordt de maatregel van bewaring op te heffen.

Rol van het IVRK:

Er wordt een beroep op het Verdrag gedaan en de Rechtbank oordeelt dat de bewaring van de minderjarige, omdat hij niet is gescheiden van volwassenen, met het IVRK in strijd is. Toch speelt het IVRK hier geen belangrijke rol daar de bewaring reeds omdat de staandehouding onrechtmatig was, moet worden opgeheven.

11 President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 20 oktober 2000, JV 2000, 294

Vergunning tot verblijf bij aspirant-adoptiefouders

Geen specifieke bepaling (vermoedelijk zijn art. 9 en 10 IVRK ingeroepen), art. 8 EVRM

De vraag is aan de orde of het besluit waarbij het bezwaar tegen de buiten behandelingstelling van de aanvraag om een vergunning tot verblijf bij de aspirant-adoptiefouders ongegrond is verklaard, in rechte stand kan houden.

De Turkse minderjarige is in juli 1999 geboren en in dezelfde maand is de adoptie van de minderjarige in Turkije gerechtigd. Met de aspirant-adoptiefouders is de minderjarige Nederland in gereisd zonder geldige machtiging tot voorlopig verblijf. Voor de minderjarige wordt een vergunning tot verblijf aangevraagd. Deze aanvraag wordt buiten behandeling gesteld. Het bezwaar daartegen wordt ongegrond verklaard. Namens de minderjarige wordt beroep ingesteld; waarbij onder andere artikelen uit het IVRK worden aangehaald.

De President oordeelt onder meer dat terugkeer van de minderjarige naar Turkije niet noodzakelijkerwijs een scheiding van de aspirant-adoptiefouders met zich meebrengt. Voor zover onbetaald of buitengewoon verlof niet tot de mogelijkheden behoort is het, gelet op de grote belangen die zij stellen te hebben bij het regelen van de gezinssituatie, niet apert onredelijk om van tenminste een van hen te verlangen zijn baan op te geven. Gelet op de omstandigheid dat ze ervoor hebben gekozen een relatie met de minderjarige op te bouwen zonder enige zekerheid te hebben omtrent de vraag of zij in Nederland zou mogen blijven, is het niet onredelijk dat dergelijke consequenties voor hun rekening en risico komen. Uit art. 8 EVRM vloeit geen positieve verplichting voort om de minderjarige verblijf in Nederland toe te staan. Daargelaten de vraag of het IVRK rechtstreekse werking heeft, valt noch uit de tekst noch uit de wordingsgeschiedenis van het IVRK af te leiden dat ingevolge de bepalingen daarvan, voor de Nederlandse wet verplichtingen bestaan die verder gaan dan hetgeen in de Nederlandse regelgeving en het ter uitvoering daarvan geformuleerde beleid terzake van gezinsvorming en –hereniging reeds is neergelegd. Evenmin is gebleken dat met genoemde artikelen beoogd is een uitbreiding te geven aan de verplichtingen die voortvloeien uit art. 8 EVRM (welk artikel in casu niet geschonden is). Hierbij wordt verwezen naar uitspraken van de Rechtseenheidskamer van 25 september 1997, AWB 96/9718 en AWB 97/5074. Het beroep is ongegrond.

Rol van het IVRK:

Het IVRK speelt een beperkte rol. Er wordt (onder andere) een beroep op het Verdrag gedaan, maar dit wordt niet gehonoreerd. De President oordeelt dat, daargelaten of het IVRK rechtstreekse werking heeft, niet uit de tekst of wordingsgeschiedenis van het IVRK valt af te leiden dat het voor de Nederlandse wet verplichtingen bevat die verder gaan dan hetgeen in de Nederlandse regelgeving en beleid ter zake van gezinsvorming en –hereniging reeds is

neergelegd. Evenmin is gebleken dat het IVRK beoogt uitbreiding te geven aan de verplichtingen die voortvloeien uit art. 8 EVRM.

12 Rechtbank 's-Gravenhage 13 maart 2001, *JV* 2001, 107

Opvang van personen die een aanvraag om toelating als vluchteling hebben ingediend
Geen specifieke bepaling

Zie 3, Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 10 oktober 2001, *JV* 2001, 323.

Hoofdstuk 5 Samenvatting Rechtspraak & beantwoording van de onderzoeksvragen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de jurisprudentie per artikel samengevat en van commentaar voorzien. Tevens worden de onderzoeksvragen beantwoord. Aangegeven wordt: (a) welke verdragsbepalingen voor de rechter zijn ingeroepen of ambtshalve zijn toegepast en met welke uitkomsten (§ 5.3.1); (b) of de 'rechtstreeks werkende' Verdragsbepalingen die genoemd zijn in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet tot nu toe daadwerkelijk voor de rechter ingeroepen en rechtstreeks toegepast zijn (§ 5.3.2); en (c) welke conclusies daaruit volgen met betrekking tot de vraag hoe Verdragsbepalingen rechtstreeks door de rechter zouden kunnen worden toegepast in de toekomst (§ 5.3.3). In hoofdstuk 6 volgt een nabeschuiving, waarin per thema commentaar bij de jurisprudentie zal worden gegeven.

5.2 Samenvatting van de Rechtspraak

Art. 2 IVRK (3 zaken)

Rechtstreekse werking:

Volgens de regering behoort art. 2 IVRK niet bij de artikelen die mogelijk rechtstreekse werking hebben. Door de rechter is niet uitgesproken of aan art. 2 IVRK rechtstreekse werking toekomt. In de literatuur heeft van der Linde¹³² aangegeven dat volgens hem op grond van de concrete formulering van art. 2 IVRK en de verwijzing door de regering in de Memorie van Toelichting naar art. 2 IVBPR en art. 14 EVRM, rechtstreekse werking van art. 2 IVRK aangenomen kan worden.

Samenvatting Rechtspraak:

Art. 2 IVRK is steeds samen met andere internationaal-rechtelijke bepalingen ingeroepen. Door Rechtbank Amsterdam¹³³ is aangegeven dat art. 2 lid 1 IVRK niet op aanspraken van ouders op kinderbijslag ziet, maar op de in het Verdrag genoemde rechten. Een President van Rechtbank 's-Gravenhage¹³⁴ oordeelde, dat art. 2 IVRK geen verderstrekkende rechten bevat dan art. 8 EVRM, zodat er niet op grond van art. 2 IVRK een positieve verplichting voor de overheid bestaat om een verblijfstitel te verstrekken om uitoefening van gezinsleven in Nederland mogelijk te maken. Op een beroep waarbij werd aangevoerd dat art. 2, 10 IVRK reden geven om te onderzoeken of het in het gezinsbeleid gemaakte onderscheid tussen verschillende kinderen gerechtvaardigd is, werd door Rechtbank 's-Gravenhage niet ingegaan.¹³⁵

Commentaar:

Een beroep op art. 2 IVRK is dus nog niet gehonoreerd.

¹³² Van der Linde 1995, p. 109.

¹³³ Rechtbank Amsterdam 15 december 1995, PS 1996, 345.

¹³⁴ President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, R/ 1995, 30.

¹³⁵ Rechtbank 's-Gravenhage 12 oktober 2001, AWB 00/3563.

Bij het oordeel van Rechtbank Amsterdam dat art. 2 lid 1 IVRK niet op aanspraken van ouders op kinderbijslag ziet, zijn vraagtekens te plaatsen. Art. 2 IVRK bepaalt, dat de Staat de in het IVRK opgenomen rechten voor ieder kind, zonder onderscheid, moet eerbiedigen en waarborgen. Het recht van ieder kind om de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering is opgenomen in art. 26 IVRK. Het lijkt aannemelijk dat Kinderbijslag daar ook onder valt, waardoor art. 2 IVRK (wel) tevens op aanspraken van ouders op kinderbijslag zou zien.¹³⁶

In een uitspraak van Rechtbank Assen¹³⁷ waarin art. 2 IVRK geen rol speelde, (art. 3 lid 2, 4 en 6 lid 2 IVRK wel) werd geoordeeld dat de zorgplicht van de Staatssecretaris van Justitie niet zover strekt dat hij verplicht is te voorzien in opvang, voeding en huisvesting van vreemdelingen -waaronder kinderen- die Nederland moeten verlaten en die aan terugkeer naar hun land van herkomst onvoldoende hebben meegewerkt. Men kan zich afvragen of dit oordeel niet in strijd is met art. 2 IVRK. Het ontzeggen van opvang aan kinderen mag volgens de Rechtbank geschieden als vaststaat dat de zorgplicht ingevolge het Verdrag daardoor niet wordt geschonden. Slechts indien er een reële kans bestaat dat de waarborgfunctie van de Raad voor de Kinderbescherming moet worden waargemaakt, dient de Staatssecretaris van Justitie de Raad in te lichten.

Art. 2 IVRK maakt echter duidelijk, dat de in het Verdrag beschreven rechten (zoals het recht op gezondheidszorg, toereikende levensstandaard, onderwijs etc.) voor ieder kind zonder discriminatie van welke aard ook -waarbij expliciet is aangegeven dat dit geldt voor (alle) omstandigheden van het kind of zijn ouder(s)- door de Staat geëerbiedigd en gewaarborgd moeten worden. Nederland dient alle passende maatregelen te nemen om te waarborgen dat ieder kind beschermd wordt tegen alle vormen van discriminatie op grond van (onder andere) omstandigheden of activiteiten van ouders. Er mag dus geen (discriminerend) onderscheid worden gemaakt tussen kinderen op grond van activiteiten en omstandigheden van hun ouders, de rechten uit het Verdrag moeten onverkort voor de kinderen blijven gelden. Op grond hiervan is het tenminste twijfelachtig of aan kinderen wier ouders in overeenstemming met de nationale wet van verstrekkingen zijn uitgesloten, -vanwege die omstandigheden van de ouders- ook automatisch opvang, voeding en huisvesting mag worden onthouden; waarbij bovendien art. 3 IVRK een rol speelt waarin immers is bepaald dat 'de belangen van het kind' de eerste overweging dienen te vormen.

Art. 3 IVRK (19 zaken)

Rechtstreekse werking:

Door Rechtbank Utrecht is expliciet aangegeven dat art. 3 IVRK rechtstreekse werking heeft.¹³⁸ In andere uitspraken werd een beslissing genomen 'daargelaten of aan de bepaling

¹³⁶ Dat de ouder aanspraak op kinderbijslag maakt en niet het kind zelf, doet daaraan niet af. Ook indien de ouder aanspraak maakt, is het immers de bedoeling dat het kind de voordelen van de kinderbijslag geniet.

¹³⁷ Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd). Er zijn meer van dergelijke uitspraken gedaan, vergelijk ook bijvoorbeeld President Rechtbank 's-Gravenhage 11 november 1998, *JV* 1999, S22; Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 15 september 2000, nr. 200000654/1 (ongepubliceerd); Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 10 oktober 2001, *JV* 2001, 323.

¹³⁸ Rechtbank Utrecht (26 maart 1997), *NJ* 1999, 462 (art. 3 IVRK), Rechtbank Utrecht 8 september 1999, *NJ* 2000, 286 (art. 3 lid 1 IVRK). Daarnaast werd in President Rechtbank 's-Gravenhage 11 november 1998, *JV* 1999, S22 aangegeven dat het IVRK rechtstreekse werking heeft. Daaruit kan worden afgeleid dat dan ook aan het in die zaak ingeroepen art. 3 lid 2 IVRK, rechtstreekse werking toekomt. Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd) gaf (slechts) aan dat het verdragsrecht dat voortvloeit uit art. 3 lid 2, 6 lid 2 jo 4 IVRK onder omstandigheden ieder verbindend is.

rechtstreekse werking toekomt' of werd in het geheel niets (of nauwelijks iets) over rechtstreekse werking opgemerkt. Er zijn geen uitspraken gedaan waarin werd geoordeeld dat art. 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.

Dat rechtstreekse werking aan art. 3 IVRK is toegekend is opmerkelijk, omdat art. 3 IVRK in de Memorie van Toelichting door de regering niet genoemd wordt als bepaling waaraan de rechter mogelijk rechtstreekse werking zal toekennen.¹³⁹

Opvallend is dat in bijna de helft van de zaken (9) art. 3 IVRK ambtshalve bij de beslissing werd betrokken.¹⁴⁰

Samenvatting Rechtspraak:

Wat betreft art. 3 IVRK blijkt uit de jurisprudentie het volgende:

- Het omgangsrecht tussen ouders en kinderen is een fundamenteel onderdeel van het gezinsleven en de Staat heeft een positieve plicht, die in art. 3 lid 2 IVRK (deels) is vastgelegd, om het familie- en gezinsleven te verwezenlijken.

(Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370. De Hoge Raad ging daar in cassatie niet op in. HR 29 juni 2001, *NJ* 2001, 598)

- Uit art. 3 lid 1, 20 IVRK vloeit het recht van het kind op duidelijkheid omtrent het opvoedingsperspectief en een ongestoorde hechting in het pleeggezin voort, dat zwaarder weegt dan het recht van de ouder op hereniging met het kind dat is verankerd in art. 8 EVRM. (Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 november 2000, *NJ* 2001, 659)

- Het door de overheid laten voortbestaan van een structureel gebrek aan voorzieningen van jeugdhulpverlening zou op gespannen voet geraken met art. 3 lid 2 IVRK, dat de overheid verplicht de jeugdige te verzekeren van de bescherming en zorg die nodig zijn voor zijn welzijn en hiertoe alle passende maatregelen te nemen. Het niet, althans niet binnen redelijke termijn, in acht nemen van art. 3 lid 2 IVRK kan, aangenomen al dat deze bepaling rechtstreeks werkt, geen grond opleveren voor een onmiddellijke plaatsing van een minderjarige in een instelling voor verstandelijk gehandicapten.

(Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, *TvGR* 1996-1, 4)

- Aan art. 1:5 BW wordt het rechtsgevolg deels onthouden, zodat na ontkenning van vaderschap het kind toch diens naam houdt, omdat (onder andere) art. 3 IVRK bepaalt dat de belangen van het kind een eerste overweging vormen.

(Gerechtshof 's-Gravenhage 15 oktober 1999, *FJR* 2000-1, p. 24)

- Een plicht voor de Nederlandse overheid om bij daartoe aanleiding gevende omstandigheden zorg te dragen voor het (levens)onderhoud en welzijn van het kind, vindt zijn grondslag veeleer in art. 3 lid 2, 6 lid 2 tezamen met art. 4 IVRK.

(President Rechtbank Assen 20 oktober 1997, *JV* 1998-1, S7)

¹³⁹ Zie § 2.2.3.1. In België is overigens op 4 november 1999 door het Hof van Cassatie bepaald, dat art. 3 IVRK geen directe werking heeft. Zie *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind* 2000-juni, p. 25.

¹⁴⁰ Zie Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370, Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 november 2000, *NJ* 2001, 659, President Rechtbank 's-Gravenhage 21 juli 1995, *RV* 1995, 34, Rechtbank Utrecht (26 maart 1997) 10 december 1997, *NJ* 1999, 462, Rechtbank 's-Gravenhage 20 februari 2001, AWB 99/7059, 99/7062, Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 29 juni 2001, AWB 01/21300, Rechtbank Utrecht 8 september 1999, *NJ* 2000, 286, Gerechtshof 's-Gravenhage 15 oktober 1999, *FJR* 2000-1, p. 24, Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 4 oktober 2001, *Jub* 2002, nr. 1-14, *JV* 2002, 83.

- Bij behandeling van een bezwaarschrift tegen afwijzing van een aanvraag om een vergunning tot verblijf moet met het IVRK rekening worden gehouden. Men moet zich afvragen of het rechtstreekse werking heeft, hoe het zich verhoudt tot art. 8 EVRM en of het beleid inzake art. 8 EVRM onverkort gehandhaafd kan blijven of wijziging behoeft.
(President Rechtbank 's-Gravenhage 21 juli 1995, *RV* 1995, 34)

- De Nederlandse (vreemdelingen)wetgeving is niet met art. 3 IVRK -daargelaten of deze bepaling rechtstreekse werking heeft- in strijd.
(President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 10 september 1997, *AB* 1998, 55)

- Art. 3 lid 2 IVRK strekt niet zo ver dat de Staatssecretaris van Justitie verplicht is om te voorzien in opvang, voeding en huisvesting van kinderen indien de moeder van de kinderen het land samen met hen dient te verlaten.
(President Rechtbank 's-Gravenhage 11 november 1998, *JV* 1999, S22)

- Uit art. 3 en 23 IVRK vloeit voort dat aan een minderjarige, zolang hij minderjarig is, verblijf in Nederland dat erop gericht is hem zelfstandig te laten functioneren, moet worden toegestaan.
(Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 27 november 1998, *JV* 1999-3, 63)

- In bezwaar (tegen het besluit om geen vergunning tot verblijf bij de pleegouder te verlenen) moet de Staatssecretaris van Justitie ingaan op de betekenis van art. 3 lid 1 en art. 20 lid 3 IVRK en in het bijzonder op de vraag of deze bepalingen rechtstreekse werking hebben en waarom de belangen van de Staat, ondanks het uitgangspunt van art. 3 IVRK, zwaarder wegen dan de belangen van de minderjarigen.
(Rechtbank 's-Gravenhage 20 februari 2001, AWB 99/7059, 99/7062)

- Bij het opleggen van een vrijheidsbenemende maatregel ex art. 6 Vw moet, indien uitdrukkelijk is verzocht te volstaan met een minder ingrijpende maatregel van toezicht, aangegeven worden hoe de belangen van het kind daarbij zijn gewogen en hoe invulling is gegeven aan (onder andere) art. 3 lid 1 IVRK. Als dit niet is gebeurd, is de motivering ondeugdelijk en oplegging van de maatregel onrechtmatig.
(Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 29 juni 2001, *JV* 2001, 241)

- Art. 3 IVRK noopt tot aanpassing van de huidige wetgeving die het gedrag van ouders als uitgangspunt neemt voor de keuze van de te treffen kindbeschermingsmaatregel en heeft ook thans rechtstreekse werking.
(Rechtbank Utrecht (26 maart 1997) 10 december 1997, *NJ* 1999, 462)

- Art. 3 IVRK biedt vanwege haar rechtstreekse werking de mogelijkheid om bij conflicterende belangen tot een afweging tussen die belangen over te gaan.
(Rechtbank Utrecht 8 september 1999, *NJ* 2000, 286)

- Uit art. 3 IVRK vloeit voor de overheid een zorgplicht voort ten aanzien van minderjarige asielzoekers. Indien wordt besloten de minderjarige naar een gebied te sturen waar noch opvang door familie noch door NGO's mogelijk is, wordt deze zorgplicht geschonden.
(President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 4 januari 1999, *vreemdelingenbulletin* 2001, nr. 10, p. 3)

- Art. 3 lid 2, 6 lid 2 jo 4 IVRK verplichten de verdragsstaat om in daartoe aanleiding gevende omstandigheden zorg te dragen voor het levensonderhoud van een kind. Dit verdragsrecht is onder omstandigheden ieder verbindend, maar de zorgplicht strekt niet zover dat de Staatssecretaris van Justitie verplicht is te voorzien in opvang, voeding en huisvesting van

vreemdelingen die Nederland moeten verlaten en aan terugkeer naar hun land van herkomst onvoldoende hebben meegewerkt. Het ontzeggen van opvang mag pas geschieden als vaststaat dat de zorgplicht ingevolge het Verdrag daardoor niet wordt geschonden. De Staatssecretaris van Justitie dient de Raad uitsluitend in te lichten in de situatie dat er een reële kans bestaat dat de waarborgfunctie van de Raad moet worden waargemaakt. (Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd))

- Aan art. 3 IVRK hoeft niet getoetst te worden indien het nationale recht mogelijkheden biedt om aan dit artikel tegemoet te komen. (Rechtbank 's-Gravenhage zp Arnhem 9 juli 2001, AWB 00/9339 (ongepubliceerd))

- Ingevolge art. 3 lid 1, 37 aanhef en onder b IVRK dient vrijheidsontneming van kinderen zo kort mogelijk te duren en mag in dat geval van de Staatssecretaris van Justitie verwacht worden, dat er extra inspanningen worden geleverd om die kinderen zo spoedig mogelijk uit Nederland te verwijderen, zodat dat de duur van de vrijheidsontneming zo kort mogelijk is. (Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 4 oktober 2001, *Jub* 2002, nr. 1-14, *JV* 2002, 83)

Commentaar:

Zoals eerder vermeld, is er door sommige rechters aangenomen, dat art. 3 IVRK rechtstreekse werking heeft. Dit is in diverse andere uitspraken met betrekking tot art. 3 IVRK niet bevestigd, hoewel het ook niet werd ontkend. Aan art. 3 IVRK komt dus volgens de huidige jurisprudentie (onder omstandigheden) directe werking toe, maar mede gelet op het feit dat een hoge(re) rechter zich hierover nog niet heeft uitgesproken kan niet met stelligheid worden geconcludeerd dat (geheel) art. 3 IVRK een rechtstreeks werkende bepaling is.

Opmerkelijk is de uitspraak van Rechtbank Utrecht,¹⁴¹ waarin wordt gesteld dat art. 3 IVRK noopt tot aanpassing van de huidige wetgeving die het gedrag van ouders als uitgangspunt neemt voor de keuze van de te treffen kindbeschermingsmaatregel. De regering heeft bij goedkeuring van het Verdrag nimmer aangegeven dat de wetgeving op dit punt zou moeten worden aangepast.¹⁴² Ondanks het feit dat 'het belang van het kind' niet uitdrukkelijk in de wet vermeld staat als uitgangspunt voor het nemen van kindbeschermingsmaatregelen, wil dat uiteraard niet zeggen dat de rechter het belang van het kind niet (toch) als uitgangspunt hanteert bij oplegging van een kindbeschermingsmaatregel (zoals de Rechtbank in de bovenstaande uitspraak heeft gedaan). Toch is wellicht aanpassing van de wetgeving nodig, zodat het uitgangspunt ervan in overeenstemming komt met het bepaalde in art. 3 IVRK. Wijziging van de wet zou bijvoorbeeld kunnen plaatsvinden door het voorstel van Jonkers en Van Nijnatten¹⁴³ -die van mening zijn dat als aan de gronden van ontheffing is voldaan en het belang van het kind dit vereist, ontheffing (art. 1:266 BW) mogelijk moet zijn, ook als ouders zich daartegen verzetten- over te nemen. Zij stellen voor art. 1:266 BW zodanig te wijzigen dat 'mits het belang van de kinderen zich daartegen niet verzet' wordt vervangen door 'indien het belang van het kind dit vereist', waarmee art. 3 IVRK leidend beginsel wordt gemaakt. Art. 1:268 BW zou dan kunnen worden ingetrokken.

Steenbergen e.a.¹⁴⁴ zijn van mening dat met betrekking tot verwijdering van asielzoekers naar derde landen, art. 3 lid 2 IVRK -door de sterke formulering 'verplicht' en 'verzekeren'- er

¹⁴¹ Rechtbank Utrecht (26 maart 1997) 10 december 1997, *NJ* 1999, 462.

¹⁴² Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451).

¹⁴³ Jonkers & Van Nijnatten 1997, p. 78. Zie voor een ander voorstel en opmerkingen over deze kwestie Versteeg & Weterings 2000, p. 161-167.

¹⁴⁴ Steenbergen e.a. 1999, p. 235.

voor zorgt dat Nederland vóór verwijdering naar een derde land zich ervan moet verzekeren dat het kind daar zal worden opgevangen. Verwijdering naar een derde land mag dus alleen plaatsvinden als tevoren is geregeld dat daar voor dit individuele kind opvang is.¹⁴⁵

Volgens Fernhout is het terugzenden van een ongeleid asielzoekend kind (Alleenstaande Minderjarige Asielzoeker, AMA) naar een veilig derde land of naar het land dat op grond van het Verdrag van Dublin verantwoordelijkheid draagt, zonder dat op voorhand adequate zorg en bescherming in dat land is gegarandeerd, niet in 'het belang van het kind' in de zin van art. 3 IVRK en discriminerend in de zin van art. 2 IVRK door een (discriminerend) onderscheid te maken tussen kinderen die rechtstreeks en niet-rechtstreeks naar Nederland reizen. Een AMA de asielprocedure en voorzieningen ontzeggen door hem of haar eenvoudigweg te verwijzen naar een 'veilig' of 'verantwoordelijk' land, schendt bovendien art. 22 IVRK aldus Fernhout.¹⁴⁶

Braat & Meuwese¹⁴⁷ hebben kritiek op een uitspraak van de President van Rechtbank Amsterdam.¹⁴⁸ Deze heeft volgens hen een verkeerde trend in de interpretatie van het Verdrag gezet, door te overwegen dat niet aannemelijk is gemaakt dat terugkeer naar Turkije voor de kinderen zo schadelijk is dat terugkeer in redelijkheid niet kan worden gevergd. Art. 3 IVRK is volgens hen namelijk een positief criterium. Daarom had de Staatssecretaris van Justitie aannemelijk moeten maken dat terugkeer naar Turkije in het belang van de kinderen was. Deze kritiek lijkt te sterk geformuleerd vanwege de bewoordingen van art. 3 IVRK, op grond waarvan de belangen van kinderen immers wel de eerste overweging dienen te vormen, maar waar niet staat dat alle maatregelen in het belang van het kind dienen te zijn. Er dient dus een belangenafweging plaats te vinden, waarbij nadrukkelijk het belang van het kind -waar gezien art. 3 IVRK een zwaar gewicht aan dient te worden toegekend, omdat dit belang de eerste overweging dient te vormen en ten aanzien waarvan de regering destijds heeft aangegeven dat 'het evenwel met de doelstelling van het verdrag in overeenstemming is te achten dat, in geval van conflict van belangen, het belang van het kind als regel de doorslag behoort te geven'-¹⁴⁹ tegen de overige belangen wordt afgewogen. Kritiek op de bovengenoemde zaak kan zijn dat daaruit onvoldoende blijkt dat er een dergelijke belangenafweging heeft plaats gehad.

Van Unen¹⁵⁰ tenslotte, uit kritiek op een uitspraak van Gerechtshof 's-Gravenhage¹⁵¹ waarin het Hof oordeelde dat indien een tekort aan plaatsen in de residentiële jeugdhulpverlening chronisch/structureel wordt, het een schending van art. 3 lid 2, 20 lid 1 IVRK kan opleveren. Dit betekent namelijk, dat indien er voor veel kinderen geen plaats is verdragsverplichtingen geschonden worden, maar als er in een individueel geval geen plek is niet en dat terwijl het IVRK aan het individuele kind rechten toekent. Volgens Van Unen maakt de overheid zich in ieder geval waarin zij in concreto niet voor de nodig geachte plaats zorgt schuldig aan schending van art. 3, 20 IVRK, omdat aan het kind dan het recht op een door een onafhankelijke rechter nodig geachte bescherming wordt onthouden.

¹⁴⁵ Vergelijk President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 4 januari 1999, *vreemdelingenbulletin* 2001, nr. 10, p. 3.

¹⁴⁶ Fernhout 1996, p. 116.

¹⁴⁷ Braat & Meuwese 2001, p. 159.

¹⁴⁸ President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 10 september 1997, *AB* 1998, 55.

¹⁴⁹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 15.

¹⁵⁰ Van Unen 1998, p. 15, 16.

¹⁵¹ Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, *TvGR* 1996-1, 4.

Art. 4 IVRK (2 zaken)

Rechtstreekse werking:

Aan art. 4 IVRK is bij de procedure tot goedkeuring van het Verdrag, blijkens de wetsgeschiedenis, niet veel aandacht besteed. De regering verwachtte niet dat aan dit artikel rechtstreekse werking zou worden toegekend.

Samenvatting Rechtspraak & Commentaar:

De President van Rechtbank Assen¹⁵² was van mening dat een plicht voor de Nederlandse overheid om bij daartoe aanleiding gevende omstandigheden zorg te dragen voor het (levens)onderhoud en welzijn van het kind, zijn grondslag veeleer in art. 3 lid 2, 6 lid 2 tezamen met art. 4 IVRK vindt. Ook Rechtbank Assen¹⁵³ gaf aan dat art. 3 lid 2, 6 lid 2 jo 4 IVRK de verdragsstaat verplichten om, in daartoe aanleiding gevende omstandigheden, zorg te dragen voor het levensonderhoud van een kind. Daarnaast overwoog deze Rechtbank dat dit verdragsrecht onder omstandigheden ieder verbindend is, maar dat de zorgplicht niet zo ver strekt dat de Staatssecretaris van Justitie verplicht is te voorzien in opvang, voeding en huisvesting van vreemdelingen die Nederland moeten verlaten en aan terugkeer naar hun land van herkomst onvoldoende hebben meegewerkt. Dit laatste zou betekenen dat art. 4 IVRK (in combinatie met art. 3 lid 2 en 6 lid 2 IVRK) volgens de Rechtbank onder omstandigheden een rechtstreeks werkende bepaling is.

Art. 5 IVRK (2 zaken)

Rechtstreekse werking:

Hoewel de regering heeft opgemerkt dat art. 5 IVRK voor de uitleg van het gehele Verdrag van belang is en volgens de regering niet uitgesloten mocht worden geacht dat art. 5 IVRK door de rechter rechtstreeks zou kunnen worden toegepast,¹⁵⁴ speelt het artikel in de rechtspraak nauwelijks een rol. In de jurisprudentie is nog niet uitgemaakt of aan art. 5 IVRK rechtstreekse werking toekomt.

Samenvatting Rechtspraak:

De Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam ging in een uitspraak waarin op art. 5 IVRK een beroep werd gedaan, daar niet op in.¹⁵⁵ In een andere uitspraak oordeelde de Rechtbank,¹⁵⁶ dat art. 5 IVRK niet was geschonden en dat dit artikel niet verplichtte tot toelating van de vreemdeling, omdat niet was gebleken dat de vreemdeling tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe hij behoort moest missen en er evenmin sprake van was dat hij in zijn eigen belang niet langer in het gezin kon verblijven.

¹⁵² President Rechtbank Assen 20 oktober 1997, *JV* 1998-1, S7.

¹⁵³ Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd).

¹⁵⁴ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9, 16.

¹⁵⁵ Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 13 april 2000, AWB 99/2048, 99/2049.

¹⁵⁶ Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 14 juli 1995, *MR* 1996, 14.

Art. 6 IVRK (3 zaken)

Rechtstreekse werking:

Door de regering werd aangenomen dat aan art. 6 IVRK geen rechtstreekse werking zou worden toegekend. De rechtspraak maakt totnogtoe niet duidelijk of art. 6 IVRK al dan niet rechtstreeks werkend is.

Samenvatting Rechtspraak & Commentaar:

Wat betreft art. 6 IVRK blijkt, dat een plicht voor de Nederlandse overheid om bij daartoe aanleiding gevende omstandigheden zorg te dragen voor het (levens)onderhoud en welzijn van het kind, zijn grondslag veeleer in art. 3 lid 2, 6 lid 2 tezamen met art. 4 IVRK vindt.¹⁵⁷ Daarnaast gaf Rechtbank Assen aan dat dit verdragsrecht onder omstandigheden ieder verbindend is.¹⁵⁸

De President van Rechtbank 's-Gravenhage¹⁵⁹ heeft overwogen dat het IVRK rechtstreekse werking heeft, maar niet zo ver strekt dat de Staatssecretaris van Justitie verplicht is om te voorzien in opvang, voeding en huisvesting van kinderen indien de moeder van de kinderen het land samen met hen dient te verlaten. Uit het oordeel van de President dat 'het IVRK' rechtstreekse werking heeft, kan wellicht worden afgeleid dat dan ook art. 6 lid 2 IVRK,¹⁶⁰ waarop in die zaak (samen met art. 3 lid 2 IVRK) een beroep werd gedaan, rechtstreekse werking zou hebben. Dit zou dan echter niet stroken met de visie van de regering, die art. 6 IVRK niet onder de artikelen die mogelijk rechtstreekse werking zouden hebben schaarde. Over rechtstreekse werking van art. 6 IVRK is dus nog niet definitief beslist. Wel bieden bovengenoemde twee uitspraken een voorzichtige 'opening' voor mogelijke rechtstreekse werking -onder omstandigheden- van art. 6 lid 2 IVRK in combinatie met art. 3 lid 2 IVRK (en art. 4 IVRK).

Art. 7 IVRK (6 zaken)

Rechtstreekse werking:

Art. 7 lid 1 IVRK behoort tot de artikelen waarvan de regering heeft opgemerkt, dat zij rechten betreffen die in andere verdragen zijn vervat in bepalingen ten aanzien waarvan rechtstreekse werking reeds is vastgesteld of mogelijk moet worden geacht.¹⁶¹ In de jurisprudentie is echter niets over 'rechtstreekse werking' bepaald. Toch lijkt het erop dat rechtstreekse werking van art. 7 lid 1 IVRK -hoewel dit niet expliciet uit de rechtspraak naar voren komt- kan worden aangenomen, aangezien een (rechtstreeks) beroep door een burger hierop een aantal malen, zelfs door de Hoge Raad, is geaccepteerd.¹⁶² In de literatuur is door

¹⁵⁷ President Rechtbank Assen 20 oktober 1997, *JV* 1998-1, S7 en Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd).

¹⁵⁸ Dit zou betekenen dat art. 6 lid 2 IVRK (in combinatie met art. 3 lid 2 en 4 IVRK) volgens de Rechtbank onder omstandigheden een rechtstreeks werkende bepaling is.

¹⁵⁹ President Rechtbank 's-Gravenhage 11 november 1998, *JV* 1999, S22.

¹⁶⁰ Op grond van het feit dat dit een bepaling is van 'het IVRK' dat volgens de President rechtstreekse werking heeft.

¹⁶¹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

¹⁶² Zie bijvoorbeeld HR 15 april 1994, *NJ* 1994, 608, HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419, President Rechtbank 's-Hertogenbosch 27 maart 1997, *KG* 1997, 147, Rechtbank Rotterdam 10 juli 2000, *FJR* 2001-1, p. 24, 25. Ook T. Loenen komt in haar noot (*NJCM* 1996 21-3, p. 426-427) bij HR 22 december 1995 tot de conclusie dat blijkens dit arrest rechtstreeks een beroep op art. 7 lid 1 IVRK kan worden gedaan.

Meuwese, Morelli & Wolthuis aangegeven dat volgens hen (geheel) art. 7 IVRK, gezien de formulering -de formulering is immers een van de criteria op grond waarvan rechtstreekse werking kan worden aangenomen-, voor erkenning van rechtstreekse werking in aanmerking komt.¹⁶³

Samenvatting Rechtspraak:

Wat betreft art. 7 IVRK blijkt het volgende uit de jurisprudentie:

- Art. 7 IVRK geeft een meerderjarig buitenechtelijk kind, dat onbekend is met gegevens omtrent de vermoedelijke vader, (ook) in geval de moeder toestemming voor verstrekking van die gegevens -door de instelling die de gegevens heeft- weigert, een aanspraak ten opzichte van de instelling om op verzoek daarmee bekend te worden gemaakt. Dit recht is echter niet absoluut, het moet wijken voor rechten en vrijheden van anderen indien deze zwaarder wegen. (HR 15 april 1994, *NJ* 1994, 608).

(De Rechtbank oordeelde eerder dat art. 7 IVRK niets toevoegt aan de rechten die reeds uit art. 8 EVRM voortvloeien. Rechtbank Breda 5 maart 1991, *NJ* 1991, 370)

- Art. 7 IVRK omvat meer dan het enkele recht om de namen van ouders te vernemen; de bewoordingen en de mede op het psychisch welzijn van het kind gerichte strekking van de bepaling verzetten zich tegen een zo beperkte uitleg ervan. In een situatie waarin het gaat om een door de biologische vader niet erkend kind waarmee hij geen persoonlijk contact wil hebben, kan niet uit art. 7 IVRK worden afgeleid dat het kind het recht heeft dit geweigerde persoonlijke contact tegen de wil van de vader af te dwingen. Niet aannemelijk is dat de verdragsluitende staten een zo vergaand recht op het oog hebben gehad.

(HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419 Dit in tegenstelling tot de uitspraak van het Hof, dat meende dat uit art. 7 IVRK kon worden afgeleid dat het kind (in beginsel) het recht heeft geweigerd persoonlijk contact tegen de wil van de biologische vader af te dwingen. Hof Amsterdam 19 januari 1995, *FJR* 1995, p. 117-120/ *NJCM-Bulletin* 20-5)

- Uit art. 7 IVRK kan (ook) een recht worden afgeleid om te weten of men niet van zijn wettige ouders afstamt. Dit recht is niet absoluut, de belangen van het kind wegen niet altijd en zonder meer zwaarder dan die van de ouders.

(President Rechtbank 's-Hertogenbosch 27 maart 1997, *KG* 1997, 147)

- Art. 7 lid 1 IVRK impliceert dat een minderjarige het recht heeft te doen vaststellen of zijn juridische ouder al dan niet zijn biologische ouder is en uit dit artikel vloeit tevens voort dat de minderjarige daartoe zelf financieel in staat moet worden gesteld.

(Rechtbank Rotterdam 10 juli 2000, *FJR* 2001-1, p. 24, 25)

Commentaar:

Wat betreft HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419 is opmerkelijk dat er geen belangenafweging tussen de belangen van de biologische vader en het kind plaatsvindt.¹⁶⁴ Op basis van art. 3 IVRK zou het belang van het kind namelijk de eerste overweging dienen te vormen. Volgens Leenen¹⁶⁵ zou het kind, in het geval dat omgang om de rechten van de ouder te beschermen niet mogelijk is (zoals i.c.), op grond van art. 7 IVRK wel recht op informatie

¹⁶³ Meuwese, Morelli & Wolthuis 2000, p. 193.

¹⁶⁴ Zie ook Von Brucken Fock 1996, p. 64.

¹⁶⁵ Leenen 1999, p. 60.

over de ouder hebben. Het informatierecht wordt blijkens de rechtspraak immers als een minder vergaand recht dan het omgangsrecht beschouwd.¹⁶⁶

Art. 8 IVRK (2 zaken)

Rechtstreekse werking:

Van art. 8 lid 1 IVRK kon, aldus de regering, niet uitgesloten worden geacht dat dit artikel rechtstreeks door de rechter kan worden toegepast.¹⁶⁷ In de jurisprudentie is wat betreft (eventuele) rechtstreekse werking van art. 8 lid 1 IVRK nog niets uitgemaakt.

Samenvatting Rechtspraak:

Art. 8 IVRK is ingeroepen voor de Hoge Raad, maar toen werd slechts overwogen dat de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname -in het bijzonder art. 6 lid 4- niet in strijd is met art. 8 lid 2 IVRK en werd er niet gesproken over rechtstreekse werking.¹⁶⁸ Hof 's-Hertogenbosch¹⁶⁹ haalde art. 8 -van het toen nog niet in Nederland inwerking getreden IVRK- slechts aan en liet zich eveneens niet over rechtstreekse werking uit.

Art. 9 IVRK (16 zaken)

Rechtstreekse werking:

Door de regering werd aangenomen dat art. 9 lid 2, 3, 4 IVRK eenieder kan verbinden. De Centrale Raad van Beroep heeft geoordeeld dat art. 9 lid 3 IVRK rechtstreekse werking heeft, maar in de overige uitspraken liet men zich niet expliciet over rechtstreekse werking uit.

Samenvatting Rechtspraak:

Uit de jurisprudentie over art. 9 IVRK komt het volgende naar voren:

- Art. 9 lid 3 IVRK heeft rechtstreekse werking, maar de bescherming daarvan gaat niet zo ver dat een bijstandverlenend orgaan de uitoefening van het recht van het kind op contact met de ouders en het recht op gezinsleven financieel mogelijk moet maken.¹⁷⁰
(CRvB 22 juni 1999, *JABW* 1999, 129; *RSV* 1999, 235)
- Art. 9 IVRK laat de mogelijkheid voor de rechter open om in het belang van het kind een beslissing te nemen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind, wanneer de ouders gescheiden leven.
(Gerechtshof Amsterdam 16 maart 1995, rekestnr. 3/95 (ongepubliceerd))
- Het is niet aannemelijk dat art. 9 IVRK verderstreckende rechten bevat dan art. 8 EVRM.

¹⁶⁶ HR 8 februari 1991, *NJ* 1992, 21; HR 8 februari 1991, *NJ* 1992, 22. Overigens is in de Nederlandse wetgeving (titel 15 van boek 1 BW) wel een recht van de ouder op informatie over het kind opgenomen, maar is niet bepaald dat het kind recht op informatie over de ouder heeft.

¹⁶⁷ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

¹⁶⁸ HR 29 oktober 1999, *RV* 1999, 46; *RvdW* 1999, 160c.

¹⁶⁹ Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ* 1991, 796.

¹⁷⁰ Dit lijkt er (met andere woorden) op neer te komen dat op dit punt uit art. 9 lid 3 IVRK voor de staat geen positieve verplichting voortvloeit.

(President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, *RV* 1995, 30)

Art. 9 IVRK beoogt niet de verplichtingen die uit art. 8 EVRM voortvloeien uit te breiden. (Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *AB* 1998, 158; *RV* 1997, 24, Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *JV* 1997, 4, President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 19 mei 1999, AWB 97/10544, 97/10545 (ongepubliceerd))

Een ouder kan aan het bepaalde in art. 9 IVRK geen direct recht op toelating ontlenen. Voor zover art. 9 IVRK al een positieve verplichting zou meebrengen om gezinsleven tussen een kind en beide ouders mogelijk te maken, gaat deze verplichting niet verder dan de verplichting van art. 8 EVRM.

(President Rechtbank 's-Gravenhage 20 november 1996, *Jub* 1996 nr. 21-7)

- Art. 9 IVRK heeft geen betrekking op het gescheiden houden van ouder en kind door het weigeren van een verblijfsvergunning.

(President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, *RV* 1995, 31)

Weigering om een machtiging tot voorlopig verblijf af te geven levert geen 'scheiding' op in de zin van art. 9 IVRK.

(Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 november 1995, AWB 95/6969)

Art. 9 IVRK ziet niet op een 'scheiding' tussen ouder en kind veroorzaakt door het weigeren van (verlenging van) een verblijfsvergunning. (President Rechtbank 's-Gravenhage 20 november 1996, *Jub* 1996 nr. 21-7, Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *AB* 1998, 158; *RV* 1997, 24, Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *JV* 1997, 4)

Art. 9 lid 1 IVRK ziet op een 'scheiding' veroorzaakt doordat een kind door overheidsoptreden uit zijn gezinssituatie wordt gehaald.

(Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 3 januari 1997, *RV* 1997, 34)

Commentaar:

Uit het bovenstaande blijkt onder andere dat rechters unaniem van mening zijn dat art. 9 IVRK de verplichtingen die uit art. 8 EVRM voortvloeien niet uitbreidt. Daarnaast blijkt uit de jurisprudentie dat art. 9 IVRK niet ziet op een 'scheiding' tussen ouder en kind veroorzaakt door het weigeren van (verlenging van) een verblijfsvergunning, hetgeen veelal gebaseerd wordt op de wetsgeschiedenis van het Verdrag.¹⁷¹

Over dit laatste blijken sommige juristen anders te denken. In de noot bij President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, *RV* 1995, 31¹⁷² wordt bijvoorbeeld aangegeven dat scheiding die samenhangt met immigratie, onder lid 1 van art. 9 IVRK valt. Volgens de annotator rust op Nederland -op grond van art. 9 lid 1 IVRK- een algemene positieve verplichting om te verzekeren dat ouders en kinderen niet tegen hun wil gescheiden zijn, met als enige uitzondering hierop, dat het belang van het kind meebrengt dat het van overheidswege uit de gezinssituatie wordt gehaald. Deze verplichting strekt zich ook uit tot immigratierechtelijke beslissingen waardoor ouders en kind tegen hun wil gescheiden worden of blijven. Uit art. 10 IVRK, waarin uitdrukkelijk naar art. 9 lid 1 IVRK wordt verwezen, blijkt dat art. 9 lid 1 IVRK mede betrekking heeft op gezinshereniging en bovendien blijkt uit

¹⁷¹ In de Memorie van Toelichting staat dat met 'scheiding' in lid 1 van art. 9 IVRK die gevallen worden bedoeld waarin een kind door optreden van overheidswege uit zijn gezinssituatie wordt gehaald, omdat het niet in het belang van het kind zou zijn om daar nog langer te verblijven. Kamerstukken II 1992-93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 21.

¹⁷² M.nt. PB, *RV* 1995, 31, p. 119-121.

de geschiedenis van het IVRK dat in een eerder voorstel scheiding van ouder(s) en kind en gezinshereniging in één artikel waren opgenomen.¹⁷³ Steenbergen e.a.¹⁷⁴ geven aan dat wanneer een kind of een ouder met uitzetting wordt bedreigd, dit scheiding tussen beiden tegen hun wil kan betekenen, wat de vraag naar mogelijke beperkingen op het recht van art. 9 lid 1 IVRK, dat een scheiding tussen ouder(s) en kind tegen hun wil verbiedt, oproept. Zij constateren dat er ten aanzien van art. 9 IVRK geen beperkingen zijn voorzien, behoudens het geval dat scheiding in het belang van het kind is. Daarom lijkt het er volgens hen op dat art. 9 IVRK (in combinatie met art. 7 IVRK) een absolute bescherming biedt tegen scheiding van ouder en kind.¹⁷⁵ Daargelaten wat de precieze verplichting van art. 9 IVRK is, zou bij verblijfsbeëindiging van een ouder¹⁷⁶ art. 9 IVRK in elk geval in de afweging betrokken moeten worden.

Wellicht kan een hogere rechter op dit punt duidelijkheid verschaffen. Uit de Verdragstekst blijkt dat Nederland in alle gevallen¹⁷⁷ moet waarborgen dat kind en ouder(s) niet tegen hun wil worden gescheiden, tenzij een dergelijke scheiding in het belang van het kind noodzakelijk is. Deze tekst geeft geen aanleiding om te veronderstellen dat een scheiding tussen ouder(s) en kind die het gevolg is van een door de overheid op basis van de vreemdelingenwetgeving genomen beslissing, niet onder het Verdrag valt. Een dergelijke beslissing zal in het belang van het kind moeten zijn, want art. 9 IVRK noemt geen andere belangen voor rechtvaardiging van een zodanige scheiding. Op basis van de tekst van art. 9 IVRK mogen ouder(s) en kind dus alleen worden gescheiden indien het belang van het kind dit noodzakelijk maakt. Dit in tegenstelling tot hetgeen bepaald is in art. 8 EVRM, dat ruimte laat voor beperkingen op het familie- en gezinsleven op diverse (andere) gronden zoals bijvoorbeeld in het belang van de nationale veiligheid, economisch welzijn van het land etc. Of de bescherming die art. 9 IVRK op dit punt biedt niet verder gaat dan de bescherming van art. 8 EVRM kan men zich daarom afvragen.

Wat verder opvalt met betrekking tot de jurisprudentie ten aanzien van art. 9 IVRK is, dat in omgangszaken nauwelijks een beroep is gedaan op lid 3, terwijl lid 3 het kind uitdrukkelijk recht geeft op regelmatig en direct contact met de ouder(s) en door de regering werd aangenomen dat lid 3 een ieder kan verbinden (hetgeen door de Centrale Raad van Beroep bovendien is bevestigd).¹⁷⁸

Art. 10 IVRK (12 zaken)

Rechtstreekse werking:

Met betrekking tot art. 10 IVRK werd door de regering opgemerkt dat ten aanzien van art. 10 lid 1 tweede volzin rechtstreekse werking mogelijk moet worden geacht.¹⁷⁹ In geen enkele uitspraak komt echter rechtstreekse werking van art. 10 IVRK expliciet aan de orde.

¹⁷³ Detrick, Doek & Cantwell 1992, p. 183, 184.

¹⁷⁴ Steenbergen e.a. 1999, p. 239, 240, 244.

¹⁷⁵ Indien dat niet het geval zou zijn, dwingen art. 7, 9 IVRK er volgens de auteurs in elk geval toe een buitengewoon zorgvuldige afweging te maken, waarbij het belang van het kind richtlijn is.

¹⁷⁶ Staten zetten doorgaans kinderen niet zonder hun ouder(s) uit.

¹⁷⁷ Er is immers geen mogelijkheid tot beperkingen voorzien.

¹⁷⁸ Gebruik van art. 9 IVRK was bijvoorbeeld mogelijk geweest in Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370; HR 29 juni 2001, *NJ* 2001, 598; HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419; Hof Amsterdam 19 januari 1995, *FJR* 1995, p. 117-120/ *NJCM-Bulletin* 20-5.

¹⁷⁹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

Samenvatting Rechtspraak:

Ten aanzien van art. 10 IVRK is in de jurisprudentie het onderstaande aangenomen:

- Het is niet aannemelijk dat art. 10 IVRK verderstreckende rechten bevat dan art. 8 EVRM.
(President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, *RV* 1995, 30)

Art. 10 IVRK beoogt geen uitbreiding te geven aan de verplichtingen die uit art. 8 EVRM voortvloeien.

(Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *AB* 1998, 158; *RV* 1997, 24, Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *JV* 1997, 4, President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, *RV* 1995, 31, Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 8 oktober 1998, *JV* 1998, 220, President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 19 mei 1999, AWB 97/10544, 97/10545 (ongepubliceerd), President Rechtbank 's-Gravenhage 14 augustus 2000, AWB 00/2949)

- Art. 10 IVRK laat onverlet dat eisen met betrekking tot inkomen, onderzoek en termijn van indiening van een verzoek tot toelating kunnen worden gesteld.

(President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, *RV* 1995, 31, Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *AB* 1998, 158; *RV* 1997, 24, Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *JV* 1997, 4)

- De Nederlandse regelgeving omtrent gezinsvorming en gezinshereniging is met art. 10 IVRK in overeenstemming. Art. 10 IVRK legt geen verplichtingen op die verder gaan dan hetgeen reeds in het Nederlandse recht en beleid ter zake van gezinsvorming en gezinshereniging is neergelegd.

(Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *AB* 1998, 158; *RV* 1997, 24, Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, *JV* 1997, 4, President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, *RV* 1995, 31, Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 30 oktober 1998, AWB 97/1511, President Rechtbank 's-Gravenhage 14 augustus 2000, AWB 00/2949)

Art. 10 IVRK verschaft geen verdergaand recht op gezinshereniging dan uit de nationale regelgeving terzake voortvloeit.

(Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 3 januari 1997, *RV* 1997, 34)

Commentaar:

Het bovenstaande maakt duidelijk dat de rechters het er over eens zijn dat de rechten en plichten die art. 10 IVRK bevat, niet verderstreckend zijn dan die welke voortvloeien uit art. 8 EVRM. Daarnaast voldoet het Nederlandse recht en beleid terzake van gezinsvorming en -hereniging aan de eisen van art. 10 IVRK en vloeien uit art. 10 IVRK geen verplichtingen voort die verder gaan dan daarin reeds is neergelegd.

Art. 11 IVRK (1 zaak)

Rechtstreekse werking:

Blijkens de wetsgeschiedenis werd door de regering aangenomen dat aan art. 11 IVRK door de rechter geen rechtstreekse werking zou worden toegekend.¹⁸⁰

¹⁸⁰ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9, 22.

Samenvatting Rechtspraak:

In de jurisprudentie werd slechts in één zaak op art. 11 IVRK een beroep gedaan en ook in het hoger beroep van die zaak was voor dit artikel een rol weggelegd. De kinderrechter¹⁸¹ overwoog in eerste aanleg dat, daargelaten dat art. 11 IVRK Staten verplicht maatregelen te nemen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland, de moeder in dit geval het zelf in de hand heeft een scheiding tussen ouder en kind te voorkomen door met de minderjarige terug naar Israël te gaan. In hoger beroep oordeelde het Hof¹⁸² dat blijkens art. 11 IVRK ervan uit dient te worden gegaan, dat een kind primair het recht heeft te worden teruggebracht naar zijn gewone verblijfplaats wanneer het op ongeoorloofde wijze daar vandaan is overgebracht naar elders.

Art. 12 IVRK (2 zaken)

Rechtstreekse werking:

Volgens de regering zou, gezien de criteria die gelden voor rechtstreekse werking, art. 12 lid 2 IVRK eenieder verbindend kunnen zijn. Bovendien mocht niet uitgesloten worden geacht dat ook art. 12 lid 1 IVRK rechtstreeks door de rechter zou kunnen worden toegepast.¹⁸³ Twee maal is een beroep op art. 12 IVRK gedaan, waarbij aan het artikel geen rechtstreekse werking werd toegekend.

Samenvatting Rechtspraak:

Voor Gerechtshof Amsterdam¹⁸⁴ werd in een zaak betoogd dat er geen sprake was van een eerlijke en openbare berechting, omdat onder andere de minderjarige in strijd met art. 12 IVRK niet gehoord was en niet op de hoogte was gesteld van een rekest van de Raad voor de Kinderbescherming strekkende tot ontheffing. Het Hof ging daar, omdat het Verdrag voor Nederland nog niet in werking was getreden, niet op in.

De President van Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam¹⁸⁵ merkte in een zaak met betrekking tot art. 12 IVRK slechts op, dat het besluit om geen verblijf toe te staan op grond van klemmende redenen van humanitaire aard tegenover een beroep op (onder andere) art. 12 IVRK stand houdt. Volgens de President is de Nederlandse (vreemdelingen)wetgeving, daargelaten of deze bepaling rechtstreekse werking heeft, niet met art. 12 IVRK in strijd. Zowel het Hof als de President zijn dus niet inhoudelijk op het beroep op art. 12 IVRK ingegaan en hebben zich niet uitgesproken over rechtstreekse werking.¹⁸⁶

¹⁸¹ Rechtbank 's-Gravenhage 10 mei 1996, 96.1335 (ongepubliceerd).

¹⁸² Gerechtshof 's-Gravenhage 21 juni 1996, 362-H-96 (ongepubliceerd).

¹⁸³ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

¹⁸⁴ Gerechtshof Amsterdam 26 april 1993, rekestnr. 14/93 (ongepubliceerd).

¹⁸⁵ President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 10 september 1997, *AB* 1998, 55.

¹⁸⁶ Terzijde kan hierbij worden opgemerkt, dat in Frankrijk en België uitspraken zijn gedaan waarin aan art. 12 IVRK wel rechtstreekse werking is toegekend. Verhellen 1994, p. 81.

Art. 16 IVRK (2 zaken)

Rechtstreekse werking:

Art. 16 IVRK zou volgens de regering rechtstreekse werking kunnen hebben.¹⁸⁷ Het vraagstuk van rechtstreekse werking is nog niet beantwoord, de rechter heeft zich daar niet over uitgesproken. Meuwese, Morelli & Wolthuis¹⁸⁸ zijn van mening dat gezien de formulering van het artikel, art. 16 IVRK voor erkenning van rechtstreekse werking in aanmerking komt.

Samenvatting Rechtspraak:

Het Hof Leeuwarden¹⁸⁹ oordeelde dat de Raad voor de Kinderbescherming wordt geacht het recht op omgang (door de omgang daadwerkelijk te begeleiden) te verwezenlijken, omdat (onder andere) art. 16 IVRK het privé- en gezinsleven beschermt en de overheid een positieve verplichting heeft om het familie- en gezinsleven te verwezenlijken. In cassatie bleek dat de Hoge Raad¹⁹⁰ het daar niet mee eens was. Volgens de Hoge Raad kon uit art. 16 IVRK geen taak voor de Raad voor de Kinderbescherming worden afgeleid om een door de rechter vastgestelde omgangsregeling te begeleiden. De President van Rechtbank 's-Gravenhage¹⁹¹ overwoog, dat op voorhand niet aannemelijk is dat art. 16 IVRK, zo deze bepaling rechtstreekse werking zou hebben, verder strekt dan de rechten die voortvloeien uit art. 8 EVRM.

Art. 19 IVRK (1 zaak)

Rechtstreekse werking:

Er werd door de regering niet aangenomen dat art. 19 IVRK rechtstreekse werking zou hebben.¹⁹²

Volgens het Comité ziet art. 19 IVRK op iedere persoon die verantwoordelijk is voor de verzorging van het kind (dus niet alleen de ouders), wat impliceert dat het artikel horizontale werking heeft.¹⁹³

In de enige zaak waarin er een beroep op art. 19 IVRK gedaan werd, sprak de President zich hierover niet uit.

Samenvatting Rechtspraak:

De President¹⁹⁴ overwoog dat, daargelaten of aan art. 19 IVRK rechtstreekse werking toekomt, de strekking ervan moet worden betrokken bij het oordeel of het vereiste dat een vreemdeling over een geldige machtiging tot voorlopig verblijf dient te beschikken buiten

¹⁸⁷ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

¹⁸⁸ Meuwese, Morelli & Wolthuis 2000, p. 193.

¹⁸⁹ Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370.

¹⁹⁰ HR 29 juni 2001, *NJ* 2001, 598.

¹⁹¹ President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, *RV* 1995, 30.

¹⁹² Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

¹⁹³ Detrick 1999, p. 326.

¹⁹⁴ President Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 31 mei 2001, AWB 00/71445.

toepassing kan blijven (art. 3.71 lid 4 Vreemdelingenbesluit), zodat ondanks het ontbreken van een dergelijke machtiging toch een vergunning tot verblijf kan worden verleend.¹⁹⁵

Art. 20 IVRK (4 zaken)

Rechtstreekse werking:

Art. 20 IVRK zou -aldus de regering- geen rechtstreekse werking hebben.¹⁹⁶ In de jurisprudentie is daarover niets bepaald.

Samenvatting Rechtspraak:

Ten aanzien van art. 20 IVRK werd in de jurisprudentie het volgende overwogen:

- Het door de overheid laten voortbestaan van een structureel gebrek aan voorzieningen (i.c. instellingen voor verstandelijk gehandicapten) zou op gespannen voet geraken met art. 20 lid 1 IVRK. Het niet, althans niet binnen redelijke termijn, in acht nemen van art. 20 lid 1 IVRK kan, aangenomen al dat deze bepaling rechtstreeks werkt, geen grond opleveren voor een onmiddellijke plaatsing van een minderjarige in een instelling voor verstandelijk gehandicapten.

(Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, *TvGR* 1996-1, 4)

- Uit (onder andere) art. 20 IVRK vloeit een recht van het kind voort op duidelijkheid omtrent het opvoedingsperspectief en een ongestoorde hechting in het pleeggezin. Dit recht weegt onder omstandigheden (zoals in casu) zwaarder dan het recht van de ouder, voortvloeiend uit art. 8 EVRM, op hereniging met het kind.

(Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 november 2000, *NJ* 2001, 659)

- Art. 20 IVRK verplicht niet tot toelating van een (minderjarige) vreemdeling indien niet is gebleken dat de vreemdeling tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe hij behoort moet missen en er evenmin sprake van is dat hij in zijn eigen belang niet langer in het gezin kan verblijven.

(Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 14 juli 1995, *MR* 1996, 14)

- Bij het besluit om een aanvraag om een vergunning tot verblijf niet in te willigen moet de Staatssecretaris van Justitie, onder omstandigheden (zoals die van de minderjarigen in casu: moeder overleden, vaders verblijfplaats onbekend, vijftien respectievelijk zestien jaar oud en na bijna negen jaar schoolbezoek in Nederland), in gaan op de betekenis die art. 20 lid 3 IVRK mogelijk voor de zaak heeft.

(Rechtbank 's-Gravenhage 20 februari 2001, *AWB* 99/7059, 99/7062)

Commentaar:

Wat betreft art. 20 IVRK kan worden opgemerkt dat van lid 3 -dat duidelijk maakt dat op passende wijze rekening moet worden gehouden met (onder andere) de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind- nagenoeg geen gebruik wordt gemaakt. In sommige

¹⁹⁵ In deze zaak had dit tot gevolg dat de Staatssecretaris van Justitie diens standpunt met betrekking tot de beschikbare (adequate) opvang voor het kind in het land van herkomst, in het licht van art. 19 IVRK, moest heroverwegen.

¹⁹⁶ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

zaken, zoals bijvoorbeeld Rechtbank Utrecht (26 maart 1997) 10 december 1997, *NJ* 1999, 462, zou gebruik hiervan wel voor de hand hebben gelegen.

Bij een belangenafweging zal de wenselijkheid van continuïteit in de opvoedingssituatie (art. 20 lid 3 IVRK), als onderdeel van het belang van het kind, moeten worden betrokken. Waar mogelijk dient een besluit te worden genomen waarmee discontinuïteit in de opvoedingssituatie wordt vermeden.

Art. 21 IVRK (1 zaak)

Rechtstreekse werking:

Aan art. 21 IVRK zou volgens de regering geen rechtstreekse werking worden toegekend. In de jurisprudentie is inderdaad aangenomen, dat art. 21 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.

Samenvatting Rechtspraak & Commentaar:

Slechts in één zaak is art. 21 IVRK ingeroepen, omdat uit dat artikel zou voortvloeien dat adoptie door verzorgende ouders in het belang van hun kinderen moet worden toegestaan. De Rechtbank¹⁹⁷ oordeelde, dat het niet mogelijk is om het wettelijk vereiste dat adoptie slechts kan geschieden door een echtpaar aan art. 21 IVRK te toetsen, omdat deze bepaling geen rechtstreekse werking heeft. In hoger beroep oordeelde het Hof¹⁹⁸ dienovereenkomstig. Annotator Henstra¹⁹⁹ was daarentegen van mening, dat door het gebruik in art. 21 IVRK van dwingende bewoordingen als 'de staten waarborgen, erkennen, verzekeren' deze bepaling zich wel voor rechtstreekse werking lijkt te lenen.²⁰⁰

Art. 22 IVRK (1 zaak)

Rechtstreekse werking & Samenvatting Rechtspraak:

De regering noteerde art. 22 IVRK niet in de opsomming van artikelen waaraan mogelijk rechtstreekse werking toekomt. Door Rechtbank 's-Gravenhage²⁰¹ werd geoordeeld, dat art. 22 IVRK rechtstreekse werking ontbeert, omdat de formulering dermate algemeen is dat dit artikel zonder nadere uitwerking bezwaarlijk in de rechtsorde kan functioneren. Hoewel volgens de Rechtbank rechtstreekse werking niet voor de hand lag, merkte zij tevens op dat ook indien (een gedeelte van) art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK directe werking zou hebben, de Regeling opvang asielzoekers(Roa) -op grond waarvan asielzoekers van wie een eerste asielaanvraag definitief is afgewezen en die een nieuwe aanvraag hebben ingediend, alsmede asielzoekers wier aanvraag door een andere lidstaat van de Europese Gemeenschap(EG) dient te worden behandeld, in beginsel van opvang onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers worden uitgesloten- daarmee nog niet vanzelfsprekend tekort schiet.

¹⁹⁷ Rechtbank Amsterdam 1 mei 1996, *NJCM* 1997-1, p. 27; *Nemesis* 1996-6, 626; *FJR* 1996, p. 182, 183. M.nt. A. Henstra, *Nemesis* 1996-6, p. 12-14.

¹⁹⁸ Gerechtshof Amsterdam 21 november 1996, *Nemesis* 1997, 686; *FJR* 1997, p. 71.

¹⁹⁹ A. Henstra, *Nemesis* 1996-6, p. 12-14.

²⁰⁰ In België werd in een cassatiearrest van 4 november 1993 (Arr; Cass., 1993, 919) directe werking van art. 21 IVRK erkend. Zie *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind* 2000-juni, p. 25.

²⁰¹ Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, *JV* 2000, 224.

Commentaar:

Rechtstreekse werking van (een gedeelte van) deze bepalingen wordt in de bovenstaande zaak dus geenszins uitgesloten en de Rechtbank sluit eveneens niet uit dat de Roa op grond waarvan sommige (ook minderjarige) asielzoekers van opvang worden uitgesloten, tekort schiet. Jammer is dat in deze zaak geen beroep werd gedaan op art. 2 IVRK, dat bepaalt dat de Staat de in het IVRK opgenomen rechten -dus ook de rechten die zijn opgenomen in art. 22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28 IVRK- voor ieder kind -dus ook voor de minderjarige asielzoeker- zonder onderscheid, dient te eerbiedigen en te waarborgen. De verplichting tot het waarborgen daarvan, houdt in internationale context niet alleen een negatieve maar tevens een positieve verplichting voor de Staat in. Gezien het bovenstaande kan niet worden uitgesloten dat in de toekomst een rechter zal oordelen dat minderjarige asielzoekers -die na definitieve afwijzing van de eerste, een tweede asielaanvraag hebben ingediend, alsmede minderjarige asielzoekers wier aanvraag elders in de EG moet worden behandeld- op grond van art. 2 IVRK niet van de in het IVRK opgenomen rechten (zoals bijvoorbeeld de toegang tot gezondheidszorg en het recht op basis onderwijs) mogen worden uitgesloten.²⁰²

Art. 23 IVRK (2 zaken)

Rechtstreekse werking:

De regering verwachtte niet dat art. 23 IVRK rechtstreekse werking zou hebben. In de Nederlandse jurisprudentie is nog niet uitgemaakt of aan art. 23 IVRK rechtstreekse werking toekomt.

Samenvatting Rechtspraak & Commentaar:

Een Rechtbank oordeelde dat aan art. 23 IVRK geen directe werking toekomt, nu het naar zijn aard een bepaling betreft die bestemd is nader te worden ingevuld. Hoewel in hoger beroep in die zaak werd aangevoerd dat niet valt in te zien waarom de wijze van invulling van de op basis van art. 23 IVRK gegeven extra zorgplicht ten aanzien van gehandicapte kinderen niet door de rechter zou kunnen worden getoetst, ging de Centrale Raad van Beroep daar niet uitgebreid op in, maar oordeelde slechts dat niet bleek dat in casu enige internationale rechtsnorm geschonden was.²⁰³

In een andere zaak oordeelde de Rechtbank²⁰⁴ dat onder andere op grond van art. 23 IVRK een minderjarige vreemdeling verblijf in Nederland moet worden toegestaan, voor zover dit verblijf erop gericht is hem specialistische hulp te bieden (die in eigen land niet beschikbaar is) met het doel hem zelfstandig te laten functioneren.

Hoewel de Rechtbank zich hier niet over rechtstreekse werking uitsprak, paste de Rechtbank in deze zaak art. 23 IVRK (direct) toe, door een beroep op het gehandicapt zijn van het kind in samenhang met art. 23 IVRK te honoreren, zodat het door de overheid genomen besluit om de minderjarige een vergunning tot verblijf te weigeren, vernietigd werd. Het lijkt erop, dat deze Rechtbank hiermee rechtstreekse werking van art. 23 IVRK erkent.

Gezien de bovenstaande -tegengestelde- uitspraken is het dus niet duidelijk of aan (delen van) art. 23 IVRK (onder omstandigheden) rechtstreekse werking toekomt.

²⁰² Zie hierover ook art. 2 IVRK in dit hoofdstuk.

²⁰³ CRvB 31 maart 2000, *JSV* 2000, 156. Van de uitspraak van de Rechtbank die aan de uitspraak van de CRvB vooraf ging, zijn geen nadere gegevens zoals bijvoorbeeld de datum van de uitspraak, bekend.

²⁰⁴ Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 27 november 1998, *JV* 1999-3, 63.

Art. 26 IVRK (1 zaak)

Rechtstreekse werking & Samenvatting Rechtspraak:

Over eventuele rechtstreekse werking van art. 26 IVRK is door de regering destijds niets vermeld. Door de Rechtbank²⁰⁵ werd overwogen, dat rechtstreekse werking van art. 26 lid 1 IVRK niet voor de hand ligt, omdat de formulering daarvan dermate algemeen is dat dit artikel zonder nadere uitwerking bezwaarlijk in de rechtsorde kan functioneren.

Art. 27 IVRK (3 zaken)

Rechtstreekse werking:

Ten aanzien van rechtstreekse werking werd door de regering niets opgemerkt. In de rechtspraak werd totnogtoe geen rechtstreekse werking van art. 27 IVRK aangenomen.

Samenvatting Rechtspraak:

Het Hof²⁰⁶ oordeelde dat uit art. 27(lid 3) IVRK geen rechtstreekse verplichting van de Staat voortvloeit om de primaire verantwoordelijkheid van ouders om voor hun kind te zorgen over te nemen. De Nederlandse staat heeft niet de taak om (kinderen van) personen die elders geen middelen van bestaan hebben, hier financieel te onderhouden. Het IVRK constitueert geen rechtstreekse aanspraken van ouders of kinderen op de Staat.²⁰⁷

Door Rechtbank 's-Gravenhage²⁰⁸ werd overwogen, dat rechtstreekse werking van art. 27 lid 1 IVRK niet voor de hand ligt, omdat de formulering hiervan dermate algemeen is dat dit artikel zonder nadere uitwerking bezwaarlijk in de rechtsorde kan functioneren.

In een zaak waarin een ruimte in een asielzoekerscentrum moest worden ontruimd, gaf de President van de Rechtbank²⁰⁹ aan dat, afgezien van de vraag of het IVRK rechtstreekse werking heeft, daaruit niet de plicht voor de overheid kan worden afgeleid om kinderen van uitgeprocedeerde asielzoekers te allen tijde opvang te bieden en in hun levensonderhoud te voorzien. Ouders zijn daarvoor op basis van art. 27 lid 2 IVRK primair verantwoordelijk. Indien blijkt dat zij die verantwoordelijkheid niet ter harte nemen of niet aankunnen, dient de overheid de door het Verdrag aan haar opgelegde verplichtingen te waarborgen. Gezien het algemeen tekort aan opvangplaatsen voor asielzoekers, weegt het belang van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers(COA) bij het vrijkomen van de opvangplaats zwaarder dan het belang van de ouders. Zij moeten zelf in hun woonbehoefte voorzien indien zij Nederland niet, zoals zij zouden moeten, verlaten.

Commentaar:

Opmerkelijk in laatstgenoemde uitspraak is, dat de President spreekt over de verantwoordelijkheid van de ouders en de verplichtingen van de Staat en vervolgens het

²⁰⁵ Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, *JV* 2000, 224.

²⁰⁶ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 12 november 2001, rolnr. KG C0100277/BR (ongepubliceerd).

²⁰⁷ Wat deze laatste –zo algemeen gestelde– zin betreft, kan men zich afvragen hoe dit zich verhoudt ten aanzien van de rechtstreeks toepasselijke artikelen van het Verdrag. IVRK artikelen die rechtstreeks werkend zijn, constitueren immers een directe aanspraak van (de ouder(s) en) kinderen op de Staat.

²⁰⁸ Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, *JV* 2000, 224.

²⁰⁹ President Rechtbank Breda 14 februari 2001, *KG* 2001, 79.

belang van het COA afweegt tegen het belang van de ouders, terwijl geen (expliciete) aandacht wordt besteed aan het belang van het kind, hoewel dat belang gezien art. 3 IVRK 'de eerste overweging' dient te vormen. Een overweging dienaangaande zou op zijn plaats zijn geweest.

Art. 28 IVRK (1 zaak)

Rechtstreekse werking & Samenvatting Rechtspraak:

Noch volgens de regering, noch volgens de Rechtbank heeft art. 28 IVRK rechtstreekse werking. De Rechtbank²¹⁰ oordeelde, dat rechtstreekse werking van art. 28 IVRK niet voor de hand ligt, omdat de formulering van deze bepaling dermate algemeen is dat dit artikel zonder nadere uitwerking bezwaarlijk in de rechtsorde kan functioneren.

Art. 37 IVRK (11 zaken)

Rechtstreekse werking:

De Nederlandse regering achtte het mogelijk dat aan art. 37 IVRK rechtstreekse werking toekomt.²¹¹ Door de rechter is niet expliciet uitgesproken dat art. 37 IVRK een rechtstreeks werkende bepaling is, maar dit komt wel (impliciet) uit de onderstaande uitspraken naar voren; in een aantal zaken wordt een beroep gedaan op art. 37 IVRK en op grond daarvan blijft toepassing van de Nederlandse wetgeving achterwege.

Samenvatting Rechtspraak:

Wat betreft art. 37 IVRK is het volgende overwogen:

- Art. 37 IVRK geeft de minderjarige het recht de rechtmatigheid van vrijheidsbeneming aan de rechter voor te leggen en op een onverwijld beslissing. Daarom is de minderjarige in een zelfstandig ingesteld beroep ontvankelijk (hoewel volgens de Nederlandse wetgeving aan een minderjarige in beginsel niet het recht toekomt om zelfstandig het rechtsmiddel van hoger beroep aan te wenden), indien benoeming van een bijzondere curator, gelet op de inbreuk op de persoonlijke vrijheid en het spoedeisende karakter van de procedure, niet kan worden afgewacht.

(Gerechtshof 's-Gravenhage 14 juni 2000, rekestnr. 313 H 00 (ongepubliceerd), Gerechtshof 's-Gravenhage 3 oktober 2001, rekestnr. 659-H-01 (ongepubliceerd), Gerechtshof 's-Gravenhage 12 december 2001, rekestnr. 765-H-01 (ongepubliceerd))

Toepassing van de Nederlandse wetgeving (art. 1:245 lid 4 en art. 1:253i BW) op grond waarvan de minderjarige die zelfstandig beroep heeft ingesteld niet-ontvankelijk wordt verklaard, dient achterwege te blijven als zijnde strijdig met art. 37 aanhef en sub d IVRK indien niet-ontvankelijkheid er toe leidt dat niet door de rechter onverwijld zou kunnen worden beslist op een verzoek van de minderjarige om de rechtmatigheid van vrijheidsbeneming te toetsen.

De mogelijkheid tot benoeming van een bijzondere curator (art. 1:250 BW) komt waar het gaat om vrijheidsbeneming van de minderjarige onvoldoende tegemoet aan art. 37 aanhef en

²¹⁰ Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, *JV* 2000, 224.

²¹¹ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

onder d IVRK, dat vereist dat de minderjarige zelf recht heeft op een onverwijld toegang tot de rechter teneinde de rechtmatigheid van de vrijheidsbeneming direct te laten toetsen.
(Gerechtshof 's-Hertogenbosch 11 februari 1998, *NJ* 1998, 866)

Art. 37 IVRK geeft de minderjarige wiens vrijheid benomen is het recht om de rechtmatigheid van zijn vrijheidsbeneming door een rechter of andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit te laten toetsen en op een onverwijld beslissing. Daarom en omdat in casu de ouder zich met het ingestelde hoger beroep kan verenigen, dit tijdig en op juiste wijze is ingesteld en de minderjarige is voorzien van rechtskundige bijstand, wordt de minderjarige ontvangen in het door hem ingestelde hoger beroep (hoewel dit recht de minderjarige volgens de Nederlandse wetgeving in beginsel niet toekomt en een bijzondere curator had moeten worden benoemd).

(Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 september 1999, *NJ* 2000, 401)

- Op grond van (onder andere) art. 37 aanhef en onder d IVRK is een minderjarige die onder toezicht gesteld en uit huis geplaatst is en in een politiecel verblijft in afwachting van (een voorgenomen) opname in een gesloten inrichting, ontvankelijk in zijn zelfstandig ingestelde beroep. Diens sociale bewaring (plaatsing in een politiecel) is wegens strijd met onder meer art. 37 aanhef en onder d IVRK, onrechtmatig.

(Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 oktober 1999, *FJR* 2000-3, p. 65, 66)

- Indien een minderjarige in vreemdelingenbewaring is gesteld en in het Huis van Bewaring niet gescheiden van volwassenen is ondergebracht en niet gesteld is of gebleken dat dit in zijn belang gebeurt, is de tenuitvoerlegging van de bewaring in strijd met art. 37 sub c IVRK en moet de tenuitvoerlegging zodanig worden gewijzigd dat de minderjarige gescheiden van volwassenen in bewaring wordt gehouden.

(Rechtbank 's-Gravenhage zp Nieuwersluis 18 november 1999, *JV* 2000-1, 3, Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 26 september 2000, AWB 00/62179 (ongepubliceerd), Rechtbank 's-Gravenhage 27 februari 2001, AWB 00/71945)

- Bij het opleggen van een vrijheidsbenemende maatregel ex art. 6 Vw moet, indien uitdrukkelijk is verzocht te volstaan met een minder ingrijpende maatregel van toezicht, aangegeven worden hoe de belangen van het kind daarbij zijn gewogen en hoe invulling is gegeven aan (onder andere) art. 37 aanhef en onder b IVRK. Als dit niet is gebeurd, is de motivering ondeugdelijk en oplegging van de maatregel onrechtmatig.

(Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 29 juni 2001, *JV* 2001, 241)

- Wanneer vrijheidsontneming van kinderen aan de orde is, mag verwacht worden dat er extra inspanningen worden geleverd om verwijdering uit Nederland zo spoedig mogelijk te effectueren, zodat de duur van de vrijheidsontneming zo kort mogelijk is (art. 3 lid 1 jo 37 aanhef en onder b IVRK).

(Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 4 oktober 2001, *Jub* 2002, nr. 1-14, *JV* 2002, 83)

Commentaar:

Uit bovenstaande jurisprudentie volgt, dat rechters het er over eens zijn dat een minderjarige zelfstandig beroep in kan stellen in geval er sprake is van vrijheidsbeneming en benoeming van een bijzondere curator niet kan worden afgewacht, omdat de minderjarige ingevolge art. 37 IVRK onverwijld toegang tot de rechter dient te hebben. De Nederlandse wetgeving voldoet op grond hiervan dus niet aan de eisen van het Verdrag, de mogelijkheid tot benoeming van een bijzondere curator (art. 1:250 BW) komt aan art. 37 sub d IVRK onvoldoende tegemoet. Art. 37 IVRK zet de Nederlandse wetgeving opzij.

Indertijd wilde de regering ten aanzien van art. 37 onder c IVRK een voorbehoud maken, zodat bij onverwachte pieken in het aanbod van te detineren kinderen, kinderen gezamenlijk met volwassenen zouden kunnen worden gedetineerd. Dit voorbehoud werd echter geamendeerd.²¹² Toch worden kinderen in Nederland niet altijd gescheiden van volwassenen ondergebracht (terwijl dit niet in hun belang gedaan wordt, maar op grond van andere motieven). De rechter oordeelt dan –blijkens bovenstaande jurisprudentie– dat de tenuitvoerlegging van de (vreemdelingen)bewaring in strijd is met art. 37 aanhef en onder d IVRK en beveelt dat de wijze van tenuitvoerlegging gewijzigd dient te worden.

Art. 40 IVRK (2 zaken)

Rechtstreekse werking:

Aan lid 2 van art. 40 IVRK zou de rechter volgens de regering rechtstreekse werking kunnen toekennen.²¹³ In de rechtspraak is dit nog niet expliciet aangenomen.

Samenvatting Rechtspraak & Commentaar:

Eenmaal is voor de Hoge Raad een beroep op art. 40 lid 2 iii IVRK gedaan, waarin werd gesteld dat de termijn van berechting van een minderjarige conform art. 40 lid 2 iii IVRK eerder onredelijk lang is dan de termijn van berechting van een meerderjarige, maar toen kwam de Hoge Raad aan de inhoudelijke beoordeling daarvan niet toe omdat het Verdrag nadat het cassatieberoep was ingesteld in werking was getreden.²¹⁴

Mijnarends meent dat door gebruik van de termen 'zonder vertraging' art. 40 lid 2 iii IVRK eerder wordt geschonden dan art. 6 EVRM en art. 14 IVBPR, die recht geven op een proces binnen een redelijke termijn. Van 'vertraging' kan immers ook sprake zijn indien de vertraging niet excessief is of als berechting binnen een redelijke termijn plaats vindt. Gevolg hiervan is dat de termijn van berechting van een minderjarige eerder onredelijk lang is dan van een meerderjarige (die zich immers niet op art. 40 lid 2 iii IVRK kan beroepen). Hierbij moet bovendien in ogenschouw worden genomen dat (onredelijk) lang verblijf van een minderjarige in het formele strafproces op gespannen voet staat met het doel van jeugdstrafrechtspeling, namelijk herintegratie (art. 40 lid 1 IVRK).²¹⁵

Het Hof 's-Gravenhage²¹⁶ verklaarde een namens de minderjarige verdachte ingesteld hoger beroep niet-ontvankelijk, omdat het gevolg van ontvankelijk verklaring –namelijk verder uitstel van behandeling van de zaak, zodat de maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ) niet ten uitvoer kan worden gelegd en de minderjarige tot nadere terechtzitting in voorlopige hechtenis blijft– strijdig zou zijn met het recht op herintegratie van het kind van art. 40 lid 1 IVRK. Volgens het Hof vereiste art. 40 lid 1 IVRK gezien de omstandigheden in deze zaak, dat de in het kader van de maatregel van PIJ beoogde behandeling zo spoedig mogelijk van start zou gaan. Dat doel kon slechts worden bereikt door niet-ontvankelijkverklaring. In dit geval werd art. 415 jo 270 Sv –waaruit blijkt dat op eenmaal ingesteld hoger beroep na aanvang van de eerste terechtzitting behandeling van de zaak en uitspraak moet volgen– door art. 40 lid 1 IVRK buitenwerking gesteld, wat betekent dat op

²¹² Zie hierover hoofdstuk 2.

²¹³ Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 9.

²¹⁴ HR 5 december 1995, DD 1996, 131.

²¹⁵ Mijnarends 1999, p. 235, 236.

²¹⁶ Gerechtshof 's-Gravenhage (Strafkamer) 24 april 1997, NJ 1997, 477.

deze wijze aan art. 40 lid 1 IVRK -zonder dat het Hof dit expliciet aangaf- rechtstreekse werking werd toegekend.

Geen specifieke bepaling (11 zaken)

In zo'n twaalf zaken speelde het Verdrag een rol, maar werd er in de uitspraak geen Verdragsartikel genoemd. Het volgende is uit deze jurisprudentie naar voren gekomen:

Samenvatting Rechtspraak:

- Bij de beoordeling van wat in het belang van het kind is, gaat hetgeen het kind zelf vindt en wenst naarmate het kind ouder en rijper wordt meer gewicht in de schaal leggen. Deze gedachte vindt bevestiging in het IVRK (lees: art. 12 IVRK)

(HR 25 september 1998, *NJ* 1999, 379)

- Voor zover het IVRK al rechtstreeks toepasselijk is, levert beëindiging van de verstrekkingen (in het kader van de Regeling verstrekkingen asielzoekers) geen schending van het IVRK op, omdat het Verdrag geen aanspraken in het leven roept voor kinderen wier ouders rechtmatig van de verstrekkingen zijn uitgesloten.

(Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 15 september 2000, nr. 200000654/1 (ongepubliceerd))

Voor zover het IVRK al rechtstreeks werkend is, roept het geen aanspraken in het leven voor kinderen wier ouders in overeenstemming met de nationale wet van de verstrekkingen zijn uitgesloten. (Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 10 oktober 2001, *JV* 2001, 323)

- Afgezien van de vraag of het IVRK rechtstreekse werking heeft, is de Nederlandse overheid niet op grond van het IVRK verplicht om eenieder die Nederland binnenkomt opvang te bieden en in zijn levensonderhoud te voorzien. (Rechtbank 's-Gravenhage 13 maart 2001, *JV* 2001, 107, President Rechtbank Amsterdam 26 september 2000, *NAV* 2000, 264)

- De tenuitvoerlegging van de (vreemdelingen)bewaring van een minderjarige is in strijd met het IVRK (lees: art. 37 aanhef en onder c IVRK) indien de minderjarige in het Huis van Bewaring niet gescheiden is ondergebracht van volwassenen. (Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 17 april 2000, AWB 00/3288 (ongepubliceerd))

- Daargelaten of het IVRK rechtstreekse werking heeft, valt niet uit de tekst of wordingsgeschiedenis van het IVRK af te leiden dat het voor de Nederlandse wet verplichtingen bevat die verder gaan dan hetgeen in de Nederlandse regelgeving en beleid terzake van gezinsvorming en -hereniging reeds is neergelegd. Evenmin beoogt het IVRK uitbreiding te geven aan de verplichtingen die voortvloeien uit art. 8 EVRM.

(President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 20 oktober 2000, *JV* 2000, 294)

5.3 Beantwoording van de onderzoeksvragen

5.3.1 *Welke verdragsbepalingen zijn tot nu toe voor de rechter ingeroepen of ambtshalve door de rechter toegepast en met welke uitkomsten?*

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat de volgende IVRK artikelen tot nu toe voor de rechter zijn ingeroepen of ambtshalve zijn toegepast: art. 2-12, 16, 19-23, 26-28, 37 en 40.²¹⁷ Voor de specifieke uitkomsten daarvan wordt verwezen naar het jurisprudentieoverzicht en hetgeen hierboven vermeld is.

De rechter haalt regelmatig het Verdrag ambtshalve aan, dit is het geval in ruim een kwart van de zaken.²¹⁸

Art. 3 IVRK (19 zaken) wordt het meest toegepast. Eveneens wordt regelmatig beroep gedaan op art. 9 (16 zaken), 10 (12 zaken) en 37 (11 zaken) en ook wel op art. 7 IVRK (6 zaken). Van de overige artikelen wordt slechts incidenteel gebruik gemaakt.

In het algemeen kan worden vastgesteld dat een beroep op het IVRK soms gehonoreerd wordt,²¹⁹ maar dat dit meestal niet het geval is; vaak wordt geoordeeld dat er geen sprake is van strijd met een verdragsverplichting uit het IVRK.²²⁰ Soms wordt op een beroep op het IVRK door de rechter in het geheel niet ingegaan.²²¹

5.3.2 *Zijn alle 'rechtstreeks werkende' verdragsbepalingen die genoemd zijn in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet tot nu toe ook daadwerkelijk ingeroepen voor de rechter en rechtstreeks toegepast?*

In de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet²²² werden de volgende IVRK artikelen genoemd die mogelijk rechtstreekse werking zouden hebben: art. 5, 7 lid 1, 8 lid 1, 9 lid 2, 3, 4, 10 lid 1, 12 lid 1, 2, 13, 14, 15, 16, 30, 37 en 40 lid 2.

Van deze artikelen zijn art. 13, 14, 15 en 30 IVRK in de rechtspraak nog niet aan de orde gekomen.²²³ Art. 13, 14, 15 en 30 IVRK zijn dus door de rechter niet rechtstreeks toegepast.

De artikelen 5, 7, 8, 9, 10, 12, 16, 37 en 40 IVRK zijn daadwerkelijk voor de rechter ingeroepen.²²⁴ Van deze artikelen is aan art. 5, 8 lid 1, 9 lid 2, 4, 10 lid 1, 12 lid 1, 2, 16 en 40 lid 2 IVRK nog geen rechtstreekse werking toegekend.

Wat betreft lid 3 van art. 9 IVRK is eenmaal uitgemaakt dat dit lid rechtstreekse werking heeft.²²⁵ Ten aanzien van art. 7 lid 1 IVRK is in de jurisprudentie niet expliciet overwogen dat het rechtstreeks werkend is, maar kan dit wel impliciet uit de jurisprudentie worden afgeleid

²¹⁷ Hierbij moet worden opgemerkt dat de kans bestaat dat er (ongepubliceerde) uitspraken bestaan, die niet in het jurisprudentieoverzicht zijn opgenomen, waarin nog andere artikelen zijn ingeroepen of ambtshalve zijn toegepast.

²¹⁸ Bijvoorbeeld: 3.4, 3.16, 7.7, 31.1, 37.4, 40.2.

²¹⁹ Bijvoorbeeld: 3.12, 3.17, 3.20, 7.1, 19.1, 37.7-37.9, 10.

²²⁰ Zie bijvoorbeeld: 2.1, 2.2, 3.7, 3.10, 3.11, 3.15, 3.18, 5.1, 6.1, 8.1, 9.2, 9.4, 9.7-9.14, 10.7, 11.1, 21.1, 22.1, 27.1, 27.2, 2, 3, 6-8, 11.

²²¹ Bijvoorbeeld: 2.3, 3.2, 3.14, 9.1, 9.3, 9.15, 23.1, 40.1, 9.

²²² Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R 1451), nr. 3, p. 9.

²²³ Het is wellicht mogelijk dat deze artikelen toch een rol hebben gespeeld in (ongepubliceerde) uitspraken die (omdat ze niet gevonden zijn) niet in het overzicht zijn opgenomen of in uitspraken die, omdat een beroep op het Verdrag zich beperkte tot het enkele vermelden van een artikel, niet in het overzicht zijn opgenomen.

²²⁴ Doorgaans is het volledige artikel ingeroepen, waardoor dus niet verwezen is naar een specifiek lid.

²²⁵ CRvB 22 juni 1999, JABW 1999, 129; RSV 1999, 235.

doordat -mede door de Hoge Raad- wordt geaccepteerd dat een burger zich hierop (rechtstreeks) beroept.

Ook voor art. 37 IVRK geldt, dat niet expliciet is uitgesproken dat aan dit artikel rechtstreekse werking toekomt, maar dat dit wel (impliciet) uit de jurisprudentie blijkt. In een aantal gevallen waarin beroep werd gedaan op art. 37 IVRK, werd dit artikel namelijk vervolgens rechtstreeks door de rechter toegepast, waarbij toepassing van de Nederlandse wetgeving achterwege bleef.

Niet alle 'rechtstreeks werkende' verdragsbepalingen die genoemd zijn in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet zijn dus voor de rechter ingeroepen en wat betreft de artikelen die wel zijn ingeroepen geldt, dat het merendeel daarvan niet rechtstreeks door de rechter is toegepast.

Drie andere IVRK artikelen zijn daarentegen, hoewel zij niet als 'rechtstreeks werkende' verdragsbepalingen in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet genoemd zijn, toch door de rechter rechtstreeks toegepast. Dit gaat om: art. 3, 23 en 40 lid 1 IVRK.

Wat betreft art. 3 IVRK is tweemaal expliciet door Rechtbank Utrecht²²⁶ overwogen dat dit artikel rechtstreekse werking heeft. Dit werd echter in diverse andere uitspraken met betrekking tot art. 3 IVRK niet bevestigd.²²⁷ Daarom is het, daargelaten het feit dat een hogere rechter hierover niet heeft beslist, nog te vroeg om te concluderen dat art. 3 IVRK een rechtstreeks werkende verdragsbepaling is.

Art. 23 IVRK is slechts eenmaal door Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch²²⁸ (rechtstreeks) toegepast. Op grond van dit artikel werd toen een door de overheid genomen besluit vernietigd. De Rechtbank liet zich daarbij niet expliciet over rechtstreekse werking uit. Dit in tegenstelling tot een andere Rechtbank die oordeelde dat aan art. 23 IVRK geen directe werking toekomt, nu het naar zijn aard een bepaling betreft die bestemd is nader te worden ingevuld.²²⁹ Ook ten aanzien van art. 23 IVRK kan dus momenteel (nog) geen rechtstreekse werking worden aangenomen.

Door Hof 's-Gravenhage²³⁰ is art. 40 lid 1 IVRK eenmaal, met het buitentoepassing laten van Nederlandse wetgeving, (rechtstreeks) toegepast. Op grond daarvan is het te voorbarig om aan art. 40 lid 1 IVRK rechtstreekse werking toe te kennen.²³¹

Tenslotte kan hier worden opgemerkt dat in geen enkele uitspraak van een verdragsbepaling die (mogelijk) 'rechtstreeks werkend' werd genoemd in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet, door de rechter is bepaald dat aan een dergelijke bepaling geen rechtstreekse werking toekomt. De inschatting van de regering blijkt op dit punt (totnogtoe) dus juist.

²²⁶ Rechtbank Utrecht (26 maart 1997) 10 december 1997, *NJ* 1999, 462 (art. 3 IVRK), Rechtbank Utrecht 8 september 1999, *NJ* 2000, 286 (art. 3 lid 1 IVRK).

²²⁷ Hoewel het ook niet werd ontkend. Er zijn geen uitspraken gedaan waarin werd geoordeeld dat art. 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.

²²⁸ Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 27 november 1998, *JV* 1999-3, 63.

²²⁹ De Centrale Raad van Beroep ging daar vervolgens niet uitgebreid op in, maar oordeelde slechts dat niet bleek dat in die zaak enige internationale rechtsnorm geschonden was. CRvB 31 maart 2000, *JSV* 2000, 156. Van de uitspraak van de Rechtbank die aan de uitspraak van de CRvB vooraf ging, zijn geen nadere gegevens (zoals bijvoorbeeld de datum en nummer van de uitspraak) bekend.

²³⁰ Gerechtshof 's-Gravenhage (Strafkamer) 24 april 1997, *NJ* 1997, 477.

²³¹ Ten aanzien van art. 6 lid 2 IVRK, wordt in twee uitspraken en wat betreft art. 4 IVRK in één uitspraak een kleine opening geboden voor mogelijke rechtstreekse werking -onder omstandigheden- van art. 6 lid 2 IVRK in combinatie met art. 3 lid 2 IVRK (en art. 4 IVRK). Dit blijkt echter niet heel nadrukkelijk uit de uitspraken en is niet in andere uitspraken bevestigd, waardoor er voor gekozen is dit hier slechts in de voetnoot te vermelden.

5.3.3 *Wat voor conclusies kunnen hieruit worden getrokken met betrekking tot de vraag hoe verdragsbepalingen rechtstreeks door de rechter zouden kunnen worden toegepast in de toekomst?*

Uit §5.3.1 en §5.3.2 blijkt, dat nog niet aan alle bepalingen waarvan de regering het mogelijk achtte dat de rechter ze rechtstreeks zou toepassen, rechtstreekse werking is toegekend. Dit gaat om art. 13, 14, 15 en 30 IVRK (deze bepalingen zijn nog niet ingeroepen) en art. 5, 8 lid 1, 9 lid 2, 4, 10 lid 1, 12 lid 1, 2, 16 en 40 lid 2 IVRK (waaraan nog geen rechtstreekse werking is toegekend).

In de toekomst zouden deze bepalingen dus wellicht alsnog rechtstreeks door de rechter kunnen worden toegepast.

Wat betreft art. 7 lid 1, 9 lid 3 en 37 IVRK blijkt -impliciet of expliciet- uit de jurisprudentie dat rechtstreekse werking daarvan mogelijk is. Op grond daarvan lijkt het logisch dat de rechter ook in de toekomst deze bepalingen rechtstreeks zal toepassen.

Daarnaast mag niet worden uitgesloten dat de rechter in de toekomst ook art. 3, 23 en 40 lid 1 IVRK rechtstreeks zal (kunnen) toepassen, aangezien uit de jurisprudentie naar voren komt dat er uitspraken bestaan waarin de rechter dit in de afgelopen jaren reeds gedaan heeft.

Hoofdstuk 6 Nabeschouwing

6.1 Inleiding

In de vorige hoofdstukken is verslag gedaan van de resultaten van een onderzoek waar het gebruik van het IVRK in vooral gepubliceerde en enige ongepubliceerde rechtspraak betreft. De kanttekeningen bij deze rechtspraak zijn beperkt gehouden en vooral gebaseerd op relevante literatuur.

Maar de oogst over de afgelopen (ongeveer) zeven jaren geeft aanleiding tot enige verdere beschouwingen over toepassing van het IVRK in meer algemene zin en op bepaalde terreinen in het bijzonder. De inhoud van deze nabeschouwingen is (uiteraard) voor rekening van de auteurs met inbegrip van de keuze van de onderwerpen.

6.2 Een magere oogst (?)

De oogst van IVRK zaken sinds 1995 –het Verdrag trad voor Nederland in werking op 8 maart 1995– tot en met 2001 was in totaal vijfenzeventig. In absolute zin geen onaardige oogst maar afgezet tegen het aantal jaren zeer bescheiden: een gemiddelde van minder dan elf zaken per jaar.²³²

Dit cijfer wordt nog magerder als men let op de vele duizenden beslissingen betreffende de rechtspositie van minderjarigen die jaarlijks door de rechter worden gegeven.

Maar is de oogst zo mager als op grond van het vorenstaande het geval lijkt? Voor de beantwoording van die vraag zijn de volgende overwegingen van belang:

- in de meest rechterlijke beslissingen betreffende minderjarigen zal een beroep op de toepassing van een of meer artikelen van het IVRK niet nodig zijn;²³³
- het is overigens zeer wel mogelijk dat in menig niet gepubliceerde rechterlijke uitspraak een verwijzing naar bijvoorbeeld art. 3 IVRK (het belang van het kind als “a primary consideration”) te vinden is;
- elk nieuw mensenrechtenverdrag heeft enige tijd nodig om geïntegreerd te raken in de benadering en de beslechting van juridische geschillen. Het EVRM had ongeveer vijfentwintig jaar nodig om echt wortel te schieten in de Nederlandse rechtspraktijk. Anno 2002 zijn de mensenrechten weliswaar veel meer ingeburgerd dan in 1955 maar zeven jaren is desalniettemin een vrij korte periode voor een stevig wortel schieten in de rechtspraktijk.

Bovendien is de rechtspraak meer vertrouwd met het EVRM zoals uit menige opgenomen uitspraak blijkt. Een beroep op het IVRK wordt dan slechts als een aanvulling gezien terwijl de neiging groot is vast te houden aan de vertrouwde uitleg van bijvoorbeeld art. 8 EVRM en niet in te gaan op de suggestie dat artikelen van het IVRK – in het bijzonder artikel 9 – wellicht een verdergaande bescherming bieden.

Als de eerste zeven jaren als mager zouden mogen worden beschouwd dan is het onze hoop dat zij -mede dankzij deze publicatie – gevolgd zullen worden door meer dan zeven vette jaren.

²³² Dat is inclusief bijtelling van 5 zaken van vóór de periode 1995 t/m 2001. Het gebruik van het IVRK is in de loop der jaren wel iets toegenomen, alhoewel er rekening mee moet worden gehouden dat er meer zaken zijn gevonden in latere jaren vanwege vereenvoudigd zoeken via (zoeksystemen op) internet/cd rom. Vóór 1999 werd in minder dan tien zaken per jaar van het IVRK gebruik gemaakt (met uitzondering van twaalf zaken in 1995). Vanaf 1999 tot en met 2001 speelde het IVRK een rol dertien of veertien zaken per jaar. Uit het overzicht valt niet af te leiden dat het gebruik van bepaalde specifieke artikelen in de loop der jaren is toegenomen, met uitzondering van art. 37 IVRK waar tot 1998 geen gebruik van werd gemaakt.

²³³ Hetzelfde kan worden gezegd over een beroep op het EVRM of een ander mensenrechtenverdrag.

6.3 Enige thematische nabeschouwingen

Het IVRK is blijkens de weergegeven rechtspraak ingeroepen in uiteenlopende zaken zoals afstamming, omgang, ondertoezichtstelling, strafrecht en vreemdelingenrecht. Het aantal uitspraken op elk van deze terreinen is echter te beperkt om te kunnen dienen als basis voor meer algemene conclusies. Wel is er voldoende aanleiding in de rechtspraak voor enige nabeschouwingen in aanvulling op hetgeen reeds in hoofdstuk 5 is opgemerkt.

6.3.1 Rechtstreekse werking

Voor de toepassing van het IVRK is voor ons land van groot belang het antwoord op de vraag of en zo ja welke artikelen van het IVRK rechtstreekse werking hebben. Anders gezegd: welke bepalingen van het verdrag zijn naar hun inhoud voor een ieder verbindend? Als die vraag bevestigend wordt beantwoord moet het desbetreffende artikel door de rechterlijke en bestuurlijke instanties worden toegepast, zonodig met buiten toepassing laten van wettelijke voorschriften die met die verdragsbepaling in strijd zijn (art. 93, 94 Gw).

De beantwoording van bovengenoemde vraag wordt in ons recht aan de rechter overgelaten. Blijkens diverse uitspraken²³⁴ hanteert de Hoge Raad voor de beantwoording van de vraag of een verdragsbepaling rechtstreekse werking heeft, dat wil zeggen als een ieder verbindend moet worden beschouwd, de volgende criteria: de aard, de inhoud, de strekking en de formulering van de bepaling. Daarnaast kunnen de bedoeling van de nationale wetgever bij de totstandkoming van de goedkeuringswet²³⁵ en de bedoeling van de opstellers van het verdrag als richtsnoer dienen.²³⁶

De nationale wetgever heeft aangegeven welke bepalingen van het IVRK in beginsel rechtstreekse werking zouden kunnen hebben (zie hoofdstuk 2 en 5). De rechtspraak lijkt deze opvatting te bevestigen. Dit betreft onder andere de toepassing van art. 7 lid 1 en art. 9 lid 3 en 3 IVRK. Overigens is de rechtspraak op het punt van de rechtstreekse werking veelal weinig expliciet. Regelmatig lijkt men te mogen aannemen dat de rechter impliciet uitgaat van de rechtstreekse werking. Dit gebeurt soms door een ambtshalve beroep op een artikel van het IVRK – bijvoorbeeld op art. 3 IVRK inzake het belang van het kind – en soms door in te gaan op het beroep dat verzoeker c.q. eiser doet op een of meer artikelen van het Verdrag. Als een beroep op rechtstreekse werking van een bepaald artikel niet wordt betwist zal de neiging van de rechter om uitvoerig te motiveren dat en waarom hij de directe werking aanneemt vrij klein zijn. Maar wat meer en explicietere motivering zou de ontwikkeling van de toepassing van het IVRK positief kunnen beïnvloeden. Het is derhalve gewenst dat de rechter zich meer dan tot nu toe het geval is meer expliciet uitlaat over de rechtstreekse werking van een bepaling van het IVRK.

De weergegeven rechtspraak geeft aanleiding tot de volgende opmerkingen:

- het non-discriminatie beginsel (art. 2 IVRK) heeft in de rechtspraak tot nu toe nauwelijks nog een rol gespeeld. Dit is opmerkelijk omdat dit beginsel -met name via een beroep op art. 26 IVBPR- al veelvuldig een belangrijke rol heeft gespeeld in de Nederlandse rechtspraak. Een bekend voorbeeld betreft de uitspraak van de HR 23 september 1988 (*NJ* 1989, 470 met noten van E.A. Alkema en E.A.A. Luyten) met de conclusie dat de toen bestaande regeling

²³⁴ Zie o.a. HR 30 mei 1986, *NJ* 1986, 688 met noot P.A. Stein over de directe werking van art. 6 lid 4 Europees Sociaal Handvest (erkenning van het stakingsrecht). HR mei 1993, *NJ* 1995, 259 met noot E.A. Alkema over gelijke beloning voor werk van gelijke waarde.

²³⁵ Zie daarover de Kamerstukken 22 855 (R 1451).

²³⁶ Zie over die bedoelingen: *The United Nations Convention on the Rights of the Child. A Guide to the Travaux Préparatoires*, Sharon Detrick (ed.) with contributions by Jaap Doek and Nigel Cantwell. Martinus Nijhoff Publishers Dordrecht 1992.

betreffende de verkrijging van een geslachtsnaam (het kind heeft de achternaam van de vader) in strijd is met het non-discriminatie beginsel van art. 26 IVBPR.

Het is in het licht van deze en andere rechterlijke uitspraken zeer opmerkelijk dat art. 2 IVRK niet voorkomt op het lijstje van artikelen waaraan naar het oordeel van de wetgever rechtstreekse werking zou kunnen toekomen.

Wij zijn van mening dat art. 2 IVRK zonder meer rechtstreekse werking toekomt en hopen dat het de komende tijd veelvuldig zal worden ingeroepen om de gerechtvaardigheid van het onderscheid dat wordt gemaakt tussen kinderen die zich binnen de Nederlandse jurisdictie bevinden (denk met name aan de bejegening van niet Nederlandse kinderen; zie hierna vreemdelingenrecht) aan te geven.

- op grond van de weergegeven rechtspraak mag worden aangenomen dat art. 3 IVRK rechtstreekse werking toekomt. Het is opnieuw zeer opmerkelijk dat dit artikel niet voorkomt op het lijstje van rechtstreeks werkende artikelen van de wetgever. Dit geldt gelet op de formulering in elk geval voor het eerste lid: "In all actions concerning children (...) the best interest of the child shall be a primary consideration". "All actions" betekent dat de toepassing van dit beginsel niet beperkt is tot de toepassing van de rechten neergelegd in het IVRK. De formulering van het tweede lid "States Parties undertake to ensure the child such protection and care as is necessary for his or her well being" maakt het naar onze mening verdedigbaar ook hiervoor rechtstreekse werking aan te nemen;

- opmerkelijk is de rechtstreekse werking die het Hof 's Gravenhage (24 april 1997, *NJ* 1997, 471) kennelijk toekent aan art. 40 lid 1 IVRK (niet voorkomend op het eerder bedoelde lijstje van de wetgever). Immers, met een beroep op dit eerste lid werd een recht voorkomend in het tweede lid van art. 40 IVRK (wetgever: in beginsel rechtstreekse werking hebbend), te weten het recht van hoger beroep (lid 2 onder (V)) terzijde gesteld. Als het in art. 40 lid 1 erkende recht van een jeugdige delinquent op de daarin omschreven bejegening inderdaad rechtstreekse werking toekomt, opent dit interessante mogelijkheden. Te denken valt bijvoorbeeld aan de feitelijke tenuitvoerlegging van een strafrechtelijke sanctie c.q. de nazorg die wordt gegeven aan de uit een inrichting ontslagen/afgestrafte jeugdige delinquent.

6.3.2 Vreemdelingenrecht en het kind

In een analyse van de beslissingen van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (sinds 1 april 2001) in geschillen in vreemdelingenzaken, komt Spijkerboer onder andere tot de conclusie dat de Afdeling de rechtsbescherming van vreemdelingen beperkt en het bestuur meer bewegingsvrijheid geeft. De lijn die de Afdeling naar zijn mening volgt is dat zij het bestuur niet voor de voeten wil lopen. Het zorgelijke daarbij is dat dit de vrucht is van een gebrek aan innerlijke consistentie in de rechtspraak van de Afdeling.²³⁷

Uit de rechtspraak weergegeven in hoofdstuk 4 blijkt dat relatief veelvuldig een beroep op het IVRK wordt gedaan in geschillen in vreemdelingenzaken. Het beeld dat daaruit oprijst is wisselend. Enerzijds heeft een beroep op art. 3 lid 2 IVRK een positief effect, anderzijds wordt een voorzichtige, zo men wil volgzaam koers gevolgd. Zo wordt in vrij algemene termen aangenomen dat art. 9 IVRK dat als uitgangspunt stelt dat een kind niet van zijn ouders mag worden gescheiden, niet geldt als de scheiding het gevolg is van vreemdelingenrechtelijke beslissingen. Soms wordt zonder al te veel motivering aangenomen dat de Nederlandse vreemdelingenwetgeving niet in strijd is met het Verdrag (hfdst. 4; onder

²³⁷ T.P. Spijkerboer, 'De Afdeling en de rechtsstaat. Het hoger beroep in vreemdelingenzaken', *NJB* 2002-42, p. 2082-2088.

3.10) c.q. dat art. 9 en 10 IVRK niet beogen de verplichtingen voortvloeiend uit art. 8 EVRM uit te breiden.

Hoewel de rechtspraak nog te beperkt is voor meer definitieve conclusies kunnen de volgende opmerkingen worden gemaakt.

- zorgplicht overheid (art. 3 IVRK)

Als de opvang in een asielzoekerscentrum wordt beëindigd, betekent dit niet het einde van de zorgplicht die de overheid jegens het betrokken kind heeft op grond van art. 3 lid 2 IVRK. Ontzegging van de opvang in het centrum mag slechts geschieden als op dat moment vaststaat dat de uit het Verdrag voortvloeiende zorgplicht niet wordt geschonden.

De uit art. 3 lid 2 voortvloeiende zorgplicht wordt ook geschonden als de minderjarige terug moet naar een plek waar geen passende opvang – door familie of door een non-gouvernementele organisatie – kan worden geboden (hfdst. 4 onder 3.13).

De Raad voor de Kinderbescherming dient zorg te dragen voor het realiseren van die zorgplicht na het einde van de opvang (hoofdstuk 4 onder 3.6 en 3.7). Niet duidelijk is wat dit in concreetheid voor het optreden van de Raad betekent. Maar als het kind met zijn ouder(s) uit het opvangcentrum wordt verwijderd en vervolgens met die ouder(s) op straat moet leven, lijkt actie vanwege de Raad voor de Kinderbescherming geboden op grond van de zorgplicht die de overheid heeft ex art. 3 lid 2. Dit betekent onder andere dat de Raad de nodige maatregelen moet nemen om te zorgen voor tijdelijk onderdak.

In dit verband zij ook gewezen op art. 27 lid 3 IVRK jo het non-discriminatie beginsel van art. 2 IVRK: “In care of need (dat wil zeggen ingeval ouders niet zelf kunnen zorgen voor “conditions of living necessary for the child’s development) States Parties shall provide material assistance (...) particularly with regard to nutrition, clothing and housing”.

Als het gaat om een gehandicapt kind dat specialistische hulp nodig heeft die hij niet in het land van herkomst kan verkrijgen brengt zijn belang (art. 3 IVRK) jo zijn recht op “special care” (art. 23 IVRK) met zich mee dat hij in Nederland moet kunnen blijven (hfdst. 4, onder 3.12; zie ook onder 3.14 waar de ernstige handicap van een van de kinderen om klemmende redenen van humanitaire aard nadrukkelijk bij de besluitvorming moet worden betrokken).

- scheiding kind-ouder (art. 9 IVRK)

Blijkens de in hoofdstuk 4 weergegeven rechtspraak wordt ervan uitgegaan dat het beginsel van art. 9 lid 1 IVRK (geen scheiding tenzij “necessary in the best interests of the child”) niet van toepassing is ingeval van een vreemdelingrechtelijke beslissing. Het gaat in de gepubliceerde beslissingen met name om de situatie dat een ouder in Nederland verblijft en haar/zijn kind(eren) naar Nederland wil laten overkomen (hfdst. 4 onder 9.7, 9.8 en 9.10). De gedachtegang lijkt te zijn dat de scheiding het gevolg was van een “vrijwillige” beslissing van de ouder. Artikel 9 lid 1 brengt niet met zich mee dat de Nederlandse overheid gehouden is die scheiding ongedaan te maken. Dit is in lijn met de interpretatie in dit verband van het recht op respect voor family life (art. 8 EVRM).

Dit brengt niet met zich mee dat Nederland gehouden is “to respect immigrants’ choice of the country of their matrimonial residence and to authorise family reunion in its territory”, aldus het EHRM in de zaak Ahmut versus Nederland.²³⁸ In die zaak ging het om een Marokkaanse vader. Hij woont in Nederland sinds 1986 en heeft de Nederlandse en Marokkaanse nationaliteit. Hij wil zijn zoon, geboren in Marokko in 1980, naar Nederland laten overkomen.

²³⁸ Zie de zaak Ahmut versus Nederland EHRM 28 november 1996 (Reports 1996, p. 2017) besproken door Prof. mr. P. Boeles, ‘Graden van familieleven, actieve en passieve eerbied en de gewichtloosheid van integratie’, in: 50 jaar EVRM, Speciaal nummer *NJCM-Bulletin*(25) 2000-1, p. 255-268.

De moeder van het kind is in 1987 bij een verkeersongeval in Marokko om het leven gekomen. De afwijzing van het verzoek wordt door het EHRM gehonoreerd.

Boeles merkt in zijn noot bij deze zaak op: "Het bezit van de Nederlandse nationaliteit of een hoge mate van integratie van een rechtmatig in Nederland verblijvende vreemdeling lijkt in het kader van artikel 8 EVRM van onvoldoende gewicht te zijn om een aanspraak op gezinshereniging te kunnen genereren. Dat blijft mij storen". Tegen deze achtergrond is interessant de uitspraak in hoofdstuk 4 onder 9.15. Het in Nederland geboren kind, inmiddels zeven jaar oud, heeft er aanspraak op om haar verzorging, opvoeding en opleiding in Nederland te genieten. Zij heeft haar hele leven in Nederland gewoond en is in de Nederlandse samenleving geworteld. Artikel 8 EVRM (en art. 9 IVRK) brengt met zich mee dat zij in Nederland door de Filippijnse moeder mag worden verzorgd (de Nederlandse vader is "verdwenen") die derhalve tot Nederland moet worden toegelaten. Maar als van de hiervoor bedoelde worteling in de Nederlandse samenleving nog geen sprake is kan -zo blijkt uit een Poolse zaak- het kind door haar Poolse moeder in Polen worden verzorgd en opgevoed (hfdst. 4 onder 9.12).

De hiervoor bedoelde zaken dienen te worden onderscheiden van die waarin een vreemdelingenrechtelijke beslissing wel leidt tot een scheiding van ouders en kind. Het bekendste voorbeeld is de zogenaamde Berrehab zaak.²³⁹ In dat geval kon de vader aanspraak maken op voortgezet verblijf in Nederland met het oog op voortzetting van zijn 'family life' met zijn dochter. Artikel 9 lid 1 IVRK kan in dergelijke gevallen naar onze mening ook worden ingeroepen.

Als ouders het land moeten verlaten (omdat een verblijfsvergunning wordt geweigerd) terwijl hun kind in Nederland geboren en getogen is en derhalve hier is geworteld en in beginsel hier kan blijven, betekent dit een scheiding tegen hun wil. Zij kunnen een beroep doen op art. 9 lid 1 IVRK waarvan de rechtstreekse werking in de rechtspraak - in elk geval impliciet - is aanvaard. Deze scheiding zal niet in het belang van het kind noodzakelijk zijn. Bovendien zal de verwijdering van een hier te lande geboren en ingeburgerd kind niet in haar/zijn belang zijn (art. 3 IVRK). Vergelijk in dit verband de beslissing vermeld onder 9.15 (hfdst. 4). Het feit dat het in casu om een Nederlands kind ging kan niet beslissend zijn. Als men de Filippijnse moeder van het kind in Nederland toelaat zou men ouders van een kind in vergelijkbare omstandigheden (en ongeacht haar/zijn nationaliteit) toch niet uit Nederland moeten verwijderen.

- vrijheidsbeneming (art. 37 IVRK)

In de uitspraken betreffende de vreemdelingenbewaring wordt duidelijk dat de rechter vasthoudt aan het voorschrift van art. 37 onder c IVRK dat het kind gescheiden moet worden van volwassenen (zie mede 37.7, 37.8 en 37.9 in hfdst. 4).²⁴⁰

In verband met de recente discussie betreffende de opsluiting van ongeleide minderjarige asielzoekers lijkt van belang het volgende op te merken. De overigens beperkte rechtspraak (zie onder 3.17 en 3.19 in hfdst. 4) leert het volgende:

- dat de vrijheidsbeneming van een vreemdeling die het land moet verlaten, niet zonder meer onrechtmatig is;
- desgevraagd dient de staatssecretaris te onderzoeken of niet met een minder ingrijpende maatregel kan worden volstaan (zie onder 3.17 en 3.19). De vrijheidsontneming dient zo kort mogelijk te duren (conform art. 37 onder b IVRK).

Men kan zich in gemoede afvragen of het opsluiten van minderjarige vreemdelingen voor een periode van een jaar of langer wel in overeenstemming is met art. 37 IVRK.

²³⁹ EHRM 21 juni 1988, NJ 1988 met noot van E.A. Alkema.

²⁴⁰ Dit geldt overigens naar onze mening tevens voor strafzaken, wat met name van belang kan zijn voor minderjarigen die (tijdelijk) in een politiecel worden opgesloten.

Die vraag moet naar ons oordeel in beginsel –dat wil zeggen met uitzondering van de gevallen waarin deze vrijheidsbeneming in het belang van het kind nodig is en ook dan lijkt een jaar een wel erg lange periode- ontkennend worden beantwoord.

De mogelijk goede bedoelingen vormen geen rechtvaardiging voor een maatregel die krachtens het IVRK als een ultimum remedium moet worden beschouwd.

6.3.3 Afstammingsrecht

Artikel 7 lid 1 IVRK heeft tot nu reeds een belangrijke rol gespeeld in afstammingsrechtelijke geschillen. Het valt op dat soms vrij vergaande conclusies aan deze voorziening worden verbonden. Dit betreft met name het recht van het kind om te weten of hij/zij afstamt van zijn juridische ouders. Overigens is dit recht niet absoluut, omdat een afweging van belangen geboden is (zie onder 7.3 en 7.4 in hfdst. 4).

Aangetekend moet worden dat uit de wetsgeschiedenis niet blijkt wat precies wordt bedoeld met “the right to know (...) his or her parents”. De gegeven interpretatie in genoemde uitspraken is, dat er naast de ontkenning van vaderschap (art. 1:200 BW) kennelijk ook een actie mogelijk is om te laten vaststellen of de juridische moeder ook de biologische moeder is. Maar niet duidelijk is welke consequenties een kind kan verbinden aan de wetenschap dat hij niet afstamt van zijn juridische ouders. Bij adoptie zal een dergelijke actie niet nodig zijn. Het geadopteerde kind zal weten dat zijn adoptiefouders niet zijn biologische ouders zijn (c.q. één van hen ingeval van partner/stiefouderadoptie). Maar wat als het kind erachter komt dat hij uit een draagmoeder is geboren. Als een en ander is gebeurd zonder officiële weg te volgen (dat wil zeggen het kind is niet geadopteerd door tenminste de moeder, de vrouw van zijn vader) is er dan de mogelijkheid het juridische moederschap aan te vechten (bijvoorbeeld ontkenning moederschap op verzoek van het kind)?

Het recht om te weten van wie men afstamt wordt ook in Nederland erkend zoals blijkt uit rechtspraak en de wet donorgegevens.²⁴¹ Uit deze wet blijkt in combinatie met het gebruik van het woord “verwekker” in het BW (zie art. 1:204, lid 3 en 207 BW) dat het niet de bedoeling is dat het juridisch vaderschap van de zaaddonor in rechte kan worden afgedwongen. Maar hoe zit het precies met de draagmoeder en in de nabije toekomst met de eiceldonor?

6.3.4 Omgangsrecht

Terecht – en in overeenstemming met de opvatting van de wetgever – heeft de Centrale Raad van Beroep (zie onder 9.2 in hfdst. 4) art. 9 lid 3 rechtstreekse werking toegekend. Het is overigens opmerkelijk dat in een andere zaak (zie onder 3.1 en 3.5 in hfdst. 4) geen beroep op die voorziening werd gedaan. De verwijzing naar art. 16 IVRK was kennelijk het gevolg van de focus op art. 8 EVRM. Maar voor beide uitspraken geldt dat zij vanuit het recht van het kind zoals neergelegd in art. 9 lid 3 IVRK teleurstellend zijn. Immers, op grond van de vaste rechtspraak van het EHRM²⁴² inzake art. 8 EVRM rust op de overheid een positieve verplichting. Dat wil zeggen dat de overheid alle noodzakelijke maatregelen moet hebben genomen om het contact tussen de ouder en het kind mogelijk te maken als dat redelijkerwijs van haar verlangd kan worden. Was het nu echt een onredelijk verlangen om de kosten ten laste van de bijstandsvoorziening te brengen? En waarom zou van de Raad voor de Kinderbescherming niet verlangd mogen worden dat hij (als overheidsorgaan) passende begeleiding bevordert opdat de door de rechter vastgestelde omgangsregeling metterdaad

²⁴¹ Zie de wet van 25 april 2002, *Stb.* 240 houdende regels voor de bewaring, het beheer en de verstrekking van donorgegevens.

²⁴² Zie de zaak *Glaser versus Verenigd Koninkrijk*, 19 september 2000, *NJCM-Bulletin*(26) 2001, p. 93-97 en de daarin aangehaalde eerdere uitspraken van het EHRM.

wordt uitgevoerd? Het is letterlijk en figuurlijk al te goedkoop om met een beroep op een wettelijk voorschrift een dergelijke opdracht van de rechter de pas af te snijden. Dit temeer daar blijkens de Normen 2000 de Raad wel degelijk een, zij het in de tijd beperkte begeleiding van moeilijk op gang komende omgangsregelingen, tot zijn taak rekent. De schijn wordt gewekt dat het competentiegeschil hier belangrijker was dan het belang van het kind. Het zou in elk geval te betreuren zijn als in de toekomst begeleidingsopdrachten geheel achterwege blijven. Maar het lijkt gewenst dat de rechter -in lijn met Normen 2000- de door de Raad te verlenen begeleiding in tijd en omvang beperkt.

Tenslotte: om haar positieve verplichting met betrekking tot de uitvoering van een omgangsregeling beter waar te kunnen maken zou de overheid moeten voorzien in goed uitgewerkte en effectieve begeleidingsmogelijkheden via de Raad en/of andere voorzieningen. Te denken valt aan een meer systematisch landelijke invoering van de zogenaamde BOR (Begeleiding OmgangsRegeling) projecten (vestiging Maastricht en Alkmaar van de Raad) en een passende financiële ondersteuning van omgangshuizen.

6.4 De toekomst

Er bestaan diverse mogelijkheden voor verdere toepassing van het IVRK in de Nederlandse rechtspraak die hierboven en in hoofdstuk 5 niet genoemd zijn. Hieronder volgen nog enkele suggesties voor verder gebruik van het Verdrag in het vreemdelingenrecht.

Steenbergen e.a. menen dat het Verdrag een aantal bepalingen bevat die met zich mee kunnen brengen, dat een kind niet naar een land kan worden gerefouleerd, omdat daar een bedreiging van die rechten bestaat, zoals bijvoorbeeld recht op leven (art. 6 IVKR), bescherming tegen mishandeling (art. 19 IVRK) en bescherming tegen kinderarbeid (art. 32 IVRK).²⁴³

Op dergelijke rechten zou dus een beroep kunnen worden gedaan, om uitzetting van kinderen te voorkomen.

Ook voor het vaststellen van de vluchtelingenstatus van kinderen en de beoordeling of een kind voor een verblijfstitel op humanitaire gronden in aanmerking komt, bevat het Verdrag een aantal rechten die daarbij van belang kunnen zijn. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan art. 38 lid 2 IVRK op grond waarvan kinderen, onder de vijftien jaar, niet naar een land waar zij kindsoldaat zijn geweest of waar een reëel risico bestaat dat zij dat daar worden, mogen worden teruggestuurd en het recht op bescherming tegen kinderarbeid (art. 32 IVRK) en tegen exploitatie van kinderen in de prostitutie (art. 34 IVRK). Steenbergen e.a. zijn van mening dat de relevantie van de in het Verdrag opgenomen rechten op dit punt vooralsnog (dat wil zeggen in 1999) onvoldoende wordt onderkend.²⁴⁴

Uit de jurisprudentie blijkt dat slechts in een aantal zaken op verschillende verdragsartikelen een beroep wordt gedaan om voor een vluchtelingenstatus of verblijfstitel op humanitaire gronden in aanmerking te komen.²⁴⁵ Wellicht dat dit in de toekomst zal toenemen.

Wat betreft situaties waarin verblijfsbeëindiging van de ouder op immigratierechtelijke of openbare gronden geïndiceerd is, menen Steenbergen e.a.²⁴⁶ dat dan gezien moet worden of die indicatie zodanig is, dat een inbreuk op de rechten van art. 7, 9 IVRK mogelijk is. Volgens hen kan niet eenvoudigweg worden gesteld dat de ouder het kind moet meenemen, zodat er geen scheiding tussen ouder en kind optreedt. Op grond van art. 3 IVRK zal moeten worden nagegaan waarmee het belang van het kind het meest gediend is, waarbij er rekening mee moet worden gehouden of geen afbreuk wordt gedaan aan andere rechten uit het Verdrag (wat

²⁴³ Steenbergen e.a. 1999, p. 232.

²⁴⁴ Steenbergen e.a. 1999, p. 233, 237.

²⁴⁵ Bijvoorbeeld Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 27 november 1998. *JV* 1999-3, 27 (art. 3, 23 IVRK); Rechtbank 's-Gravenhage zp Arnhem 9 juli 2001, AWB 00/9339 (ongepubliceerd) (art. 3 IVRK).

²⁴⁶ Steenbergen e.a. 1999, p. 240.

niet wil zeggen dat deze rechten op Nederlands niveau moeten zijn). Uit de jurisprudentie blijkt, dat in dit soort zaken niet altijd (expliciet) aandacht aan art. 3 IVRK wordt besteed en wordt gezien of afbreuk wordt gedaan aan andere IVRK-rechten.²⁴⁷ Mogelijk zal van het Verdrag in de toekomst in dergelijke gevallen frequenter gebruik worden gemaakt.

De eis dat een kind feitelijk tot het gezin moet behoren indien het in aanmerking wil komen voor een verblijfsvergunning bij zijn ouder(s), maakt het de ouder die vooruit is gegaan onmogelijk om na enige tijd het kind naar Nederland te laten komen. Dit is aldus Steenbergen e.a. strijdig met art. 7 IVRK (-omdat het kind zo (verdere) verzorging door de eigen ouder wordt onthouden), met art. 10 IVRK (indien aan de overige vereisten voor toelating is voldaan) en met art. 3 IVRK (de uitzondering van toelating op grond van 'klemmende redenen van humanitaire aard' is geen substituut voor toetsing aan art. 3 IVRK, omdat het IVRK niet alleen op bijzondere maar ook op gewone situaties ziet). Dit gaat ook op voor voorkinderen en kinderen uit een polygaam huwelijk.²⁴⁸ Ook hiervoor geldt dat in de toekomstige jurisprudentie hieraan misschien meer aandacht zal worden besteed.²⁴⁹

6.5 Conclusie

Er is nog meer op te merken over de weergegeven rechtspraak en over de mogelijkheden voor verdere toepassing van het IVRK in de toekomst. Maar duidelijk is dat het IVRK erkend is als een bron voor de verdere ontwikkeling van ons jeugdrecht. Verwezen zij naar de uitspraak van de Rechtbank Utrecht (onder 3.20 in hfdst. 4) suggererend dat artikel 3 IVRK noopt tot aanpassing van ons kindbeschermingsrecht.

Voor een verdere versterking van een doeltreffende toepassing van het IVRK in ons recht is een doorgaande voorlichting aan de advocatuur, de rechterlijke macht en de kindbeschermingsinstellingen van groot belang. Het Ministerie van Justitie is derhalve terecht doende terzake het nodige (cursus) materiaal te ontwikkelen.

Het is onze hoop dat deze en andere maatregelen het IVRK tot een levend en effectief instrument zullen maken ter verwezenlijking van de rechten van alle kinderen in Nederland.

²⁴⁷ Zie bijvoorbeeld Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 30 oktober 1998, AWB 97/1511 (waarin alleen aan art. 10 IVRK getoetst werd).

²⁴⁸ Steenbergen e.a. 1999, p. 243.

²⁴⁹ In bijvoorbeeld President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, *RV* 1995. 31 (over gezinshereniging van kinderen met hun moeder) had naast een beroep op art. 9, 10 IVRK -aldus ook de noot van PB, *RV* 1995, 31, p. 119-12.- tevens een beroep gedaan kunnen worden op art. 3 en 7 IVRK.

Dit zijn immers bepalingen die onmiskenbaar uitgaan van het primaat van het beste belang van het kind en verzorging 'as far as possible' door de eigen ouders.

Samenvatting

Algemeen

Door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties werd op 20 november 1989 het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) unaniem aangenomen. Op 2 september 1990 trad het in werking en inmiddels hebben vrijwel alle Staten (191) het Verdrag geratificeerd. Voor Nederland trad het IVRK op 8 maart 1995 in werking.

In het Verdrag zijn zowel burger- en politieke rechten, als economische, sociale en culturele rechten opgenomen die gelden voor alle personen die jonger zijn dan achttien jaar. Er zijn specifiek op kinderen toegespitste rechten in opgenomen die kinderen recht op voorzieningen, bescherming en participatie geven (provision, protection, participation). Het Comité voor de Rechten van het Kind ziet toe op de naleving van het IVRK. Binnen twee jaar na inwerkingtreding van het Verdrag dienen de Staten een eerste rapport bij het Comité in en overleggen vervolgens iedere vijf jaar een rapport aan het Comité, waarin zij aangeven hoe het Verdrag in hun Staat wordt toegepast. Tevens kunnen onder andere VN-organen en non-gouvernementele organisaties informatie aan het Comité verstrekken. Het rapport van de Staat wordt besproken gedurende een openbare plenaire zitting van het Comité. Vervolgens neemt het Comité algemene aanbevelingen en suggesties aan ('Concluding Observations') die aan de betrokken Staat bekend worden gemaakt.

Nederland

Nederland heeft in april 1997 het initiële rapport bij het Comité ingediend, dat op 4 en 5 oktober 1999 is besproken, waarna het Comité aanbevelingen en suggesties heeft gedaan. In maart 2002 is het tweede rapport ingediend, dat naar verwachting in september 2004 besproken zal worden.

Blijkens de wetsgeschiedenis van het Verdrag verwachtte de Nederlandse regering dat het IVRK voor Nederland weinig of geen gevolgen zou hebben. Er werden voorbehouden gemaakt bij art. 26, 37 en 40 IVRK en interpretatieve verklaringen afgelegd ten aanzien van art. 14, 22, 38 IVRK. In de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet werd aangegeven dat art. 5, 7 lid 1, 8 lid 1, 9 lid 2, 3, 4, 10 lid 1, 12 lid 1, 2, 13, 14, 15, 16, 30, 37 en 40 lid 2 IVRK mogelijk rechtstreekse werking zouden hebben.

Jurisprudentieonderzoek

Dit onderzoek richtte zich op de doorwerking van de bepalingen van het IVRK in de Nederlandse rechtspraak. In het rapport wordt een overzicht gegeven van en commentaar gegeven bij de relevante rechtspraak tot en met 2001 (vijfenzeventig zaken). Uit de jurisprudentie blijkt dat de artikelen 2-12, 16, 19-23, 26-28, 37 en 40 IVRK reeds voor de rechter zijn ingeroepen of ambtshalve zijn toegepast.

Het Verdrag wordt dikwijls ambtshalve door de rechter aangehaald. De artikelen 3, 7, 9, 10, en 37 IVRK worden het meest ingeroepen, de overige artikelen komen slechts incidenteel aan de orde. Een beroep op het IVRK wordt in het algemeen door de rechter veelal niet gehonoreerd.

Van de artikelen die in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet als mogelijk rechtstreeks werkend werden aangemerkt, is aan de artikelen 7 lid 1 (recht op naam, nationaliteit, kennen van en verzorging door ouders), 9 lid 3 (persoonlijke betrekkingen en contact met ouders) en 37 (bescherming tegen foltering, wrede behandeling en bestraffing) IVRK in de jurisprudentie in één of meerdere zaken -impliciet of expliciet- rechtstreekse werking toegekend. De artikelen art. 3 (belangen van het kind), 23 (gehandicapte kinderen) en 40 lid 1 (kinderstrafrecht, bevorderen van herintegratie) IVRK zijn echter, hoewel zij niet als

'rechtstreeks werkende' verdragsbepalingen in de Memorie van Toelichting van de Goedkeuringswet genoemd zijn, eveneens rechtstreeks door een rechter toegepast.

Toekomst

Het lijkt logisch dat aan de artikelen 7 lid 1, 9 lid 3 en 37 IVRK (waarvan rechtstreekse werking volgens de Memorie van Toelichting mogelijk zou zijn) ook in de toekomst rechtstreekse werking zal worden toegekend, omdat uit de jurisprudentie blijkt dat rechtstreekse werking daarvan mogelijk is. Daarnaast mag niet worden uitgesloten dat tevens de artikelen 3, 23 en 40 lid 1 IVRK (hoewel die in de Memorie van Toelichting niet als mogelijk rechtstreeks werkend werden aangemerkt) in de toekomst rechtstreeks door rechters zullen worden toegepast, aangezien dit in de jurisprudentie in de afgelopen jaren reeds is gebeurd. Wellicht zal in de komende jaren eveneens aan de artikelen 5, 8 lid 1, 9 lid 2, 4, 10 lid 1, 12 lid 1, 2, 13, 14, 15, 16, 30 en 40 lid 2 IVRK rechtstreekse werking worden toegekend, omdat rechtstreekse werking van deze bepalingen destijds door de regering mogelijk geacht werd. Volgens de auteurs zal tevens art. 2 IVRK (discriminatieverbod) in de toekomst direct door de rechter kunnen worden toegepast.

Verdere invloed van het Verdrag kan bijvoorbeeld worden verwacht ten aanzien van de feitelijke tenuitvoerlegging van een strafrechtelijke sanctie c.q. de nazorg die wordt gegeven aan de uit een inrichting ontslagen jeugdige delinquent, indien aan art. 40 lid 1 IVRK (inderdaad) rechtstreekse werking toekomt. Ook is het bijvoorbeeld maar de vraag of het opsluiten van minderjarige vreemdelingen voor een periode van een jaar of langer in overeenstemming is met art. 37 IVRK.

Duidelijk is dat het IVRK als bron voor de verdere ontwikkeling van het Nederlandse jeugdrecht erkend is. De auteurs hopen dat het gebruik van het IVRK in de rechtspraak in de komende jaren zal toenemen en dat het IVRK een levend en effectief instrument zal zijn ter verwezenlijking van de rechten van alle kinderen in Nederland.

Summary

In general

The United Nations Convention on the Rights of the Child (CRC) was adopted unanimously by the United Nations General Assembly on 20 November 1989. The Convention entered into force on 2 September 1990 and has been ratified by almost every State (191).

The Convention entered into force in the Netherlands on 8 March 1995.

The CRC contains not only civil- and political rights, but also economic, social and cultural rights for all persons below the age of eighteen. It includes some specific rights for children to guarantee their rights to provision, protection and participation. The Committee on the Rights of the Child is the institution for monitoring the CRC. Every State Party has to submit an initial report to the Committee within two years after the Convention entered into force and after that every five years. In their report they have to explain to the Committee how the Convention has been implemented in their State. Not only the State Party but also specialized UN-agencies and non-governmental organisations can inform the Committee about the implementation. The report of the State Party is discussed during a public meeting of the Committee. Afterwards the Committee informs the involved State Party about its concerns and recommendations in the so-called 'Concluding Observations'.

The Netherlands

The initial report of the Netherlands was presented to the Committee in April 1997. The Committee considered the report at its meetings held on 4 and 5 October 1999 and adopted the 'Concluding Observations' on 8 October 1999.

The second report was submitted in March 2002 and the expectation is that it will be considered by the Committee in September 2004.

According to the legal history, the Dutch government did not expect the CRC to have many consequences for the Netherlands. Reservations were made to articles 26, 37 and 40 CRC and declarations to articles 14, 22, 38 CRC. The legal history shows that the government expected that articles 5, 7(1), 8(1), 9(2), (3), (4), 10(1), 12(1),(2), 13, 14, 15, 16, 30, 37 and 40(2) CRC might have direct effect.

Case law research

This research project aimed at the implementation of the articles of the CRC in the Dutch case law. This report shows an overview of and a commentary on the relevant case law up to and including 2001 (seventy-five cases). As appears from the case law, articles 2-12, 16, 19-23, 26-28, 37 and 40 CRC are already invoked or applied ex officio by the courts. The Convention has been applied ex officio by courts in many cases. Articles 3, 7, 9, 10 and 37 CRC were applied most often, the other articles of the CRC were invoked only rarely. In most cases in which a lawyer based his argument on the CRC, the courts rejected that argument. Of the articles mentioned by the government as being possibly 'directly applicable', the courts have –implicitly or explicitly– directly applied in one or more cases articles 7(1) (right to name, nationality, to know and be cared for by parents), 9(3) (personal relations and direct contact with parents) and 37 CRC (protection against torture, cruel, inhuman or degrading treatment or punishment). However, articles 3 (best interests of the child), 23 (handicapped children) and 40(1) (penal law, promoting reintegration) CRC were also directly applied by a court, although they were not mentioned by the government as articles which might be 'directly effective'.

Future

It seems highly likely that articles 7(1), 9(3) and 37 CRC (mentioned by the government as perhaps 'directly applicable') will also become directly effective in the future, since it follows from case law that direct application of those articles is possible. In addition it cannot be excluded that articles 3, 23 and 40(1) CRC will be applied directly by courts (although the government did not expect them to have direct effect), since this has been done previously. In the coming years the direct application may be extended to articles 5, 8(1), 9(2),(4), 10(1), 12(1), (2), 13, 14, 15, 16, 30 and 40(2) CRC because the legal history shows that the government expected that those articles might have direct effect.

According to the opinion of the authors, it is possible that in the future the courts may also accord direct effect to article 2 CRC (discrimination).

Further influence of the Convention is expected in the field of juvenile delinquency, if article 40 (1) CRC can indeed be applied directly (e.g. actual execution of the punishment).

It is also possible that the imprisonment of a minor foreigner for a period of one year or more will not be compatible with art. 37 CRC.

This report makes it clear that the CRC has been recognized as a source for the further development of juvenile justice in the Netherlands. In the opinion of the authors it is desirable that the use of the Convention in case law will increase and that the CRC will become an active and effective instrument to realize the rights of all children within the Netherlands.

Literatuurlijst

Bischoff van Heemskerck 1999

S.C. Bischoff van Heemskerck, *The UN Convention on the Rights of the Child. A comparative study* (diss. Amsterdam VU), z.p. 1999.

Braat & Meuwese 2001

K. Braat & S. Meuwese, 'Het VN-Kinderverdrag en de Tijdelijke Regeling Witte Illegalen', *MR* 2001-5, p. 158-160.

Von Brucken Fock 1996

E.P. von Brucken Fock, 'De Hoge Raad laat Jeroen in de kou staan', *FJR* 1996-3, p. 62-65.

DCI 1993

Defence for Children International, Afdeling Nederland, 'Commentaar van Defence for Children op de Nederlandse ontwerp-goedkeuringswet voor het Verdrag inzake de Rechten van het Kind', *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind* 1993-maart, p. 8-14.

Detrick 1999

S. L. Detrick, *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child* (diss. Amsterdam VU), Den Haag: Kluwer Law International 1999.

Detrick, Doek & Cantwell 1992

S.L. Detrick, J.E. Doek, N. Cantwell, *The United Nations Convention on the Rights of the Child. A Guide to the "Travaux Préparatoires"*, Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers 1992.

Doek 1995

J. E. Doek, 'De ratificatie van het Verdrag voor de Rechten van het Kind. Enige beschouwingen over de mogelijke gevolgen voor de Nederlandse rechtspraak', *NJCM-Bulletin* (20) 1995-1, p. 10-21.

Doek 2001

J.E. Doek, 'De jeugdige delinquent, de toepassing van het strafrecht voor volwassenen en het IVRK. Enkele beschouwingen n.a.v. HR 21 november 2000, *NJ* 2001, 97', *FJR* 2001-5, p. 144-149.

Fernhout 1996

R. Fernhout, 'Asylum-Seeking Children: How To Implement Their Right To Family Life', in: J.E. Doek, H. van Loon & P. Vlaardingerbroek (red.), *Children on the Move. How to Implement Their Right to Family Life*, Den Haag: Kluwer Law International 1996, p. 113-119.

Jonkers & van Nijnatten 1997

J. Jonkers & C. van Nijnatten, 'OTS of ontheffing?', *FJR* 1997-4, p. 74-78.

Kaandorp e.a. 1999

M. Kaandorp e.a., 'De tweeëntwintigste zitting van het Comité inzake de Rechten van het Kind', *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind 1999-december*, p. 22-28.

Kinderrechtencollectief 1997

Kinderrechtencollectief, *Children's Rights as a Mirror of Dutch Society. The NGO report on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in The Netherlands*, Amsterdam: Stenco 1997.

Kinderrechtencollectief 1999

Kinderrechtencollectief, *Children's Rights as a Mirror of Dutch Society. The NGO report on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in The Netherlands, including the report on the consultation of young people in the Netherlands on their rights*, Amsterdam: Stenco 1999.

Kloosterboer & Punselie 1998

K. Kloosterboer & L. Punselie, 'Kinderen als procespartij en het Kinderrechtenverdrag', *FJR special IVRK 1998*, p. 6-10.

Leenen 1999

C.M.A. Leenen, 'Het recht van het kind op informatie over ouders, broers, zussen', *FJR 1999-3*, p. 58-61.

Van der Linde 1995

M. van der Linde, 'De betekenis van het Verdrag inzake de Rechten van het kind voor migrantenkinderen', *MR 1995-5*, p. 104-111.

Ling 1993

L. Ling, *Internationale regelgeving over de rechten van het kind. Het VN-kinderrechtenverdrag vergeleken met andere mensenrechtendocumenten*, Amsterdam: Defence for Children International, Afdeling Nederland 1993.

Meuwese 2000

S. Meuwese, 'Het belang van het kind in het VN-verdrag inzake de rechten van het kind: verwarring over een fraaie formule', *NJB 2000-15*, p. 806, 807.

Meuwese, Morelli & Wolthuis 2000

S. Meuwese, C. Morelli & A. Wolthuis, 'Gezinshereniging in het Nederlandse Vreemdelingenrecht getoetst aan het VN-verdrag inzake de Rechten van het kind', *MR 2000-7/8 sept./okt.*, p. 188-194.

Mijnarends 1999

E.M. Mijnarends, *Richtlijnen voor een verdragsconforme jeugdstrafrechtspiegging. 'gelijkwaardig maar minderjarig'* (diss. UL), Deventer: Kluwer Rechtswetenschappelijke Publicaties 1999.

NJCM 1993

NJCM, 'NJCM-commentaar op het wetsvoorstel tot goedkeuring van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind', *NJCM 1993-3*, p. 349-354.

NJCM 1999

NJCM, *Commentary on the initial report submitted by the Netherlands in accordance with Art. 44, paragraph 1 (A) of the Convention on the Rights of the Child*, Leiden: Stichting NJCM-Boekerij 1999.

Raad voor het Jeugdbeleid & Defence for Children International 1996

Raad voor het Jeugdbeleid & Defence for Children International, *Van verdrag tot gedrag. Rechten van kinderen getoetst in onderwijs en in jeugdhulpverlening & jeugdbescherming* (Advies nr. 82), Utrecht: SWP 1996.

Rapport The Netherlands april 1997

(Initiële) Rapport van Nederland aan het Comité voor de Rechten van het Kind, *Implementation of the Convention on the Rights of the Child, CRC/C/51/Add.1*.

Smith 1998

J. Smith, 'Rapportageverplichting onder het IVRK', *FJR special IVRK 1998*, p. 2-6.

Spijkerboer 2002

T.P. Spijkerboer, 'De Afdeling en de rechtsstaat. Het hoger beroep in vreemdelingenzaken', *NJB 2002-42*, p. 2082-2088.

Steenbergen e.a. 1999

J.D.M. Steenbergen e.a., *Internationaal immigratierecht (deel 2 van de Serie Immigratierecht). Verdragen, besluiten van internationale organisaties en internationale jurisprudentie van belang voor het Nederlandse immigratierecht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 1999.

Van Unen 1998

A.A.W. van Unen, 'Part V: Family environment and alternative care', *FJR special IVRK 1998*, p. 15-18.

Verhellen 1994

E. Verhellen, *Convention on the Rights of the Child. Background, motivation, strategies, main themes*, Leuven/Apeldoorn: Garant 1994.

Versteeg & Weterings 2000

A.P. Versteeg & A.M. Weterings, 'De onbeschermd positie van het pleegkind, een juridisch en maatschappelijk probleem', *FJR 2000-7/8*, p. 161-167.

Websites:

<http://www.unhchr.ch>

<http://www.rechtspraak.nl>

<http://www.crin.org>

Bijlage I- De Begeleidingscommissie

Mevr. prof. dr. J. de Savornin Lohman (Voorzitter)

Mevr. mr. W.M. de Jongste (WODC)

Mevr. mr. drs. J. Kok (DGWRR/DW)

Mevr. mr. A.S. Thuis (DGPJS/DJC)

Mevr. mr. A.C. Enkelaar (Rechter Rechtbank Amsterdam)

Mevr. mr. H. Grunbauer (Gerechtssecretaris Rechtbank Amsterdam)

Bijlage II- Verdragstekst: Verdrag inzake de Rechten van het Kind²⁵⁰

PREAMBULE

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag,

Overwegende dat, in overeenstemming met de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de waardigheid inherent aan, alsmede van de gelijke en onvervreembare rechten van, alle leden van de mensengemeenschap de grondslag is voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld,

Indachtig dat de volkeren van de Verenigde Naties in het Handvest hun vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens en in de waardigheid en de waarde van de mens opnieuw hebben bevestigd en hebben besloten sociale vooruitgang en een hogere levensstandaard in groter vrijheid te bevorderen,

Erkennende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in de Internationale Verdragen inzake de Rechten van de Mens hebben verkondigd en zijn overeengekomen dat een ieder recht heeft op alle rechten en vrijheden die daarin worden beschreven, zonder onderscheid van welke aard ook, zoals naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status,

Eraan herinnerende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben verkondigd dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand, Ervan overtuigd dat aan het gezin, als de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand dient te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen,

Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn of haar persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip,

Overwegende dat het kind volledig dient te worden voorbereid op het leiden van een zelfstandig leven in de samenleving, en dient te worden opgevoed in de geest van de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde idealen, en in het bijzonder in de geest van de vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit,

Indachtig dat de noodzaak van het verlenen van bijzondere zorg aan het kind is vermeld in de Verklaring van Genève inzake de Rechten van het Kind van 1924 en in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering op 20 november 1959 en is erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (met name in de artikelen 23 en 24), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (met name in artikel 10) en in de statuten en desbetreffende akten van gespecialiseerde organisaties en internationale organisaties die zich bezighouden met het welzijn van kinderen,

Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van het Kind, 'het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel vóór als na zijn geboorte', Herinnerende aan de bepalingen van de Verklaring inzake Sociale en Juridische Beginselen betreffende de Bescherming en het Welzijn van Kinderen, in het bijzonder met betrekking tot Plaatsing in een Pleeggezin en Adoptie, zowel Nationaal als Internationaal; de Standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de Toepassing van het Recht op Jongeren (de Beijjngeregels); en de Verklaring inzake de Bescherming van Vrouwen en Kinderen in

²⁵⁰ Nederlandse vertaling van de verdragstekst *Trb.* 1990, 170. De Engelse en Franse tekst zijn geplaatst in *Trb.* 1990, 46. Rectificatie *Trb.* 1997, 83.

Noodsituaties en Gewapende Conflicten,

Erkennende dat er, in alle landen van de wereld, kinderen zijn die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven, en dat deze kinderen bijzondere aandacht behoeven,

Op passende wijze rekening houdend met het belang van de tradities en culturele waarde die ieder volk hecht aan de bescherming en de harmonische ontwikkeling van het kind,

Het belang erkennende van internationale samenwerking ter verbetering van de

levensomstandigheden van kinderen in ieder land, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden,

Zijn het volgende overeengekomen:

DEEL I

Artikel 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 4

De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die Partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit snel te herstellen.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.
3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of,

indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 10

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers en hun familieleden.

2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

Artikel 11

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.

2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 13

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht landsgrenzen, hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn of haar keuze.

2. De uitoefening van dit recht kan aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn:

a. voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of

b. ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 14

1. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen de rechten en plichten van de ouders en, indien van toepassing, van de wettige voogden, om het kind te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.
3. De vrijheid van een ieder zijn godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.
2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid of de openbare veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft het recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 17

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid. Hiertoe dienen de Staten die partij zijn:

- a. de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die tot sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29;
- b. internationale samenwerking aan te moedigen bij de vervaardiging, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;
- c. de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;
- d. de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;
- e. de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn of haar welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 en 18.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderzorg.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderzorg waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.
2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 20

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

Artikel 21

- De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:
- a. waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben

ingestemd;

b. erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;

c. verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;

d. nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;

e. bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan, te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Artikel 22

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale of nationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.

2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in dit Verdrag.

Artikel 23

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.

2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.

3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke

ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.

4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij, gehandicapte kinderen, met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 24

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.

2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:

- a. om baby- en kindersterfte te verminderen;
- b. om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen, met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
- c. om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerste-lijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
- d. om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
- e. om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid van en de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
- f. om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.

4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 25

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing.

Artikel 26

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de

nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationale recht.

2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Artikel 27

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.

3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.

4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Artikel 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:

- a. primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;
- b. de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;
- c. met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;
- d. informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;
- e. maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid

van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Artikel 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient te zijn gericht op:

- a. de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
- b. het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
- c. het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare;
- d. de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;
- e. het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.

2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen, onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.

Artikel 30

In die Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te zamen met andere leden van zijn of haar groep zijn of haar cultuur te beleven, zijn of haar eigen godsdienst te belijden en ernaar te leven, of zich van zijn of haar eigen taal te bedienen.

Artikel 31

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.

2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en recreatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Artikel 32

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

2. De Staten die partij zijn, nemen wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein om de toepassing van dit artikel te waarborgen. Hiertoe, en de desbetreffende bepalingen van andere internationale akten in acht nemend, verbinden de

Staten die partij zijn zich er in het bijzonder toe:

- a. een minimumleeftijd of minimumleeftijden voor toelating tot betaald werk voor te schrijven;
- b. voorschriften te geven voor een passende regeling van werktijden en arbeidsvoorwaarden;
- c. passende straffen of andere maatregelen voor te schrijven ter waarborging van de daadwerkelijke uitvoering van dit artikel.

Artikel 33

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de illegale produktie van en de sluikehandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.

Artikel 34

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat:

- a. een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten;
- b. kinderen worden geëxploiteerd in de prostitutie of andere onwettige seksuele praktijken;
- c. kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.

Artikel 35

De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of van de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

Artikel 36

De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle andere vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a. geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in

uitzonderlijke omstandigheden;

d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 38

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle uitvoerbare maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.

3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar in hun strijdkrachten op te nemen of in te lijven. Bij het opnemen of inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar voorrang te geven aan diegenen die het oudste zijn.

4. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht om de burgerbevolking te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle uitvoerbare maatregelen ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

Artikel 39

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van: welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik; foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing; of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(i) dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

- (iii) dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;
- (iv) dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;
- (v) indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;
- (vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;
- (vii) dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

- a. de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;
- b. de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht; adviezen; jeugdreclassering; pleegzorg; programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Artikel 41

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

- a. het recht van een Staat die partij is; of
- b. het in die Staat geldende internationale recht.

DEEL II

Artikel 42

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen.

Artikel 43

1. Ter beoordeling van de voortgang die de Staten die partij zijn, boeken bij het nakomen van de in dit Verdrag aangegane verplichtingen, wordt een Comité voor de Rechten van het Kind ingesteld, dat de hieronder te noemen functies uitoefent.

2. Het Comité bestaat uit tien deskundigen²⁵¹ van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt. De leden van het Comité worden door de Staten die partij zijn, gekozen uit hun onderdanen, en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij aandacht wordt geschonken aan een evenredige geografische verdeling, alsmede aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.
3. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen van een lijst van personen die zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn. Iedere Staat die partij is, mag één persoon voordragen, die onderdaan van die Staat is.
4. De eerste verkiezing van het Comité wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag, en daarna iedere twee jaar. Ten minste vier maanden vóór de datum waarop een verkiezing plaatsvindt, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan de Staten die partij zijn een schriftelijk verzoek hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
5. De verkiezingen worden gehouden tijdens vergaderingen van de Staten die partij zijn, belegd door de Secretaris-Generaal, ten hoofdkantore van de Verenigde Naties. Tijdens die vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité worden gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigen alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen.
6. De leden van het Comité worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van vijf van de leden die bij de eerste verkiezing zijn gekozen, loopt na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze vijf leden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de vergadering.
7. Indien een lid van het Comité overlijdt of aftreedt of verklaart om welke andere reden ook niet langer de taken van het Comité te kunnen vervullen, benoemt de Staat die partij is die het lid heeft voorgedragen een andere deskundige die onderdaan van die Staat is om de taken te vervullen gedurende het resterende gedeelte van de ambtstermijn, onder voorbehoud van de goedkeuring van het Comité.
8. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast.
9. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar.
10. De vergaderingen van het Comité worden in de regel gehouden ten hoofdkantore van de Verenigde Naties of op iedere andere geschikte plaats, te bepalen door het Comité. Het Comité komt in de regel eens per jaar bijeen. De duur van de vergaderingen van het Comité wordt vastgesteld en, indien noodzakelijk, herzien door een vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Algemene Vergadering.
11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de nodige medewerkers en faciliteiten beschikbaar voor de doeltreffende uitoefening van de functies van het Comité krachtens dit Verdrag.
12. Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het krachtens

²⁵¹ Op 12 december 1995 is op de Conferentie van Staten die partij zijn bij het Verdrag besloten art. 43 lid 2 IVRK te wijzigen door het woord 'tien' te vervangen door 'achttien' (zodat het Comité in plaats van uit tien uit achttien deskundigen zal gaan bestaan). Deze wijziging is op 21 december 1995 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op haar Vijftiende Zitting bij Resolutie 50/155 goedgekeurd. De wijziging zal ingevolge art. 50 lid 2 IVRK in werking treden indien deze aanvaard is door een tweederde meerderheid van Staten die Partij zijn bij het Verdrag. Nederland heeft de wijziging op 4 december 1996 aanvaard. Nu, half oktober 2002 hebben 126 landen (191 zijn partij) de wijziging aanvaard; nog net niet voldoende voor het in werking treden van de wijziging. Zie <http://www.unhchr.ch> en *Trb.* 1996, 188.

dit Verdrag ingesteld Comité emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden.

Artikel 44

1. De Staten die partij zijn, nemen de verplichting op zich aan het Comité door tussenkomst van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten:
 - a. binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is;
 - b. vervolgens iedere vijf jaar.
2. In de krachtens dit artikel opgestelde rapporten dienen de factoren en eventuele moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de nakoming van de verplichtingen krachtens dit Verdrag. De rapporten bevatten ook voldoende gegevens om het Comité een goed inzicht te verschaffen in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land.
3. Een Staat die partij is die een uitvoerig rapport aan het Comité heeft overgelegd, behoeft in de volgende rapporten die deze Staat in overeenstemming met het eerste lid, letter b, overlegt, basisgegevens die eerder zijn verstrekt, niet te herhalen.
4. Het Comité kan Staten die partij zijn verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van het Verdrag.
5. Het Comité legt aan de Algemene Vergadering, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad, iedere twee jaar rapporten over aangaande zijn werkzaamheden.
6. De Staten die partij zijn, dragen er zorg voor dat hun rapporten algemeen beschikbaar zijn in hun land.

Artikel 45

Teneinde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen en internationale samenwerking op het gebied dat het Verdrag bestrijkt, aan te moedigen:

- a. hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die zij passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over de toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaten vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten over te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;
- b. doet het Comité, naar hij passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan, technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;
- c. kan het Comité aan de Algemene Vergadering aanbevelen de Secretaris-Generaal te verzoeken namens het Comité onderzoeken te doen naar specifieke thema's die verband houden met de rechten van het kind;
- d. kan het Comité suggesties en algemene aanbevelingen doen gebaseerd op de ingevolge de artikelen 44 en 45 van dit Verdrag ontvangen gegevens. Deze suggesties en algemene aanbevelingen worden aan iedere betrokken Staat die partij is, toegezonden, en medegedeeld

aan de Algemene Vergadering, vergezeld van eventuele commentaren van de Staten die partij zijn.

DEEL III

Artikel 46

Dit Verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

Artikel 47

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 48

Dit Verdrag blijft open voor toetreding door iedere Staat. De akten van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 49

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag die volgt op de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.

2. Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigt of ertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

Artikel 50

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal deelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn, verlangen teneinde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste een derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de Vergadering onder auspiciën van Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.

2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen, treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is aanvaard door een meerderheid van twee derde van de Staten die partij zijn.

3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

Artikel 51

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ontvangt de teksten van de voorbehouden die de Staten op het tijdstip van bekrachtiging of toetreding maken, en stuurt deze rond aan alle Staten.

2. Een voorbehoud dat niet verenigbaar is met doel en strekking van dit Verdrag is niet toegestaan.

3. Een voorbehoud kan te allen tijde worden ingetrokken door een daartoe strekkende mededeling gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Deze mededeling wordt van kracht op de datum van ontvangst door de Secretaris-Generaal.

Artikel 52

Een Staat die partij is, kan dit Verdrag opzeggen door een schriftelijke mededeling aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht één jaar na de datum van ontvangst van de mededeling door de Secretaris-Generaal.

Artikel 53

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt aangewezen als de depositaris van dit Verdrag.

Artikel 54

Het oorspronkelijke exemplaar van dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondertekenende gevolmachtigden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend.

Bijlage III- Geannoteerd Literatuuroverzicht

In het onderstaande wordt een overzicht gegeven van literatuur die in Nederland -in de periode tot en met 2001- over het IVRK verschenen is. Per publicatie wordt kort de inhoud -voor zover deze betrekking heeft op het Verdrag- weergegeven en her en der voorzien van (summier) commentaar. De literatuur is geordend volgens de categorieën: Algemeen, Civielrecht, Strafrecht, Vreemdelingenrecht, Overige.

Algemeen:

Bischoff van Heemskerck 1999

S.C. Bischoff van Heemskerck, *The UN Convention on the Rights of the Child. A comparative study* (diss. Amsterdam VU), z.p. 1999.

In deze dissertatie worden de artikelen van het IVRK één voor één met eerdere mensenrechtenverdragen, verklaringen, overeenkomsten en andere instrumenten vergeleken. Tevens vindt er een vergelijking plaats tussen de bepalingen en het recht en de praktijk in de Verenigde Staten.

Detrick, Doek & Cantwell 1992

S.L. Detrick, J.E. Doek, N. Cantwell, *The United Nations Convention on the Rights of the Child. A Guide to the "Travaux Préparatoires"*, Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers 1992.

Dit boek bevat een compleet overzicht van de ontstaansgeschiedenis van het IVRK. Het is een gezaghebbend werk dat inzicht geeft in de achtergrond/betekenis van bepalingen uit het Verdrag.

Detrick 1999

S. L. Detrick, *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child* (diss. Amsterdam VU), Den Haag: Kluwer Law International 1999.

Een dissertatie waarin onder andere onderwerpen zoals de totstandkoming van het IVRK, horizontale werking, rechtstreekse werking en het Comité voor de Rechten van het Kind worden besproken. Daarnaast bevat het een zeer uitgebreid artikelsgewijs commentaar, waarbij ook aandacht wordt geschonken aan soortgelijke bepalingen in andere internationale mensenrechtenverdragen.

Doek 1995

J. E. Doek, 'De ratificatie van het Verdrag voor de Rechten van het Kind. Enige beschouwingen over de mogelijke gevolgen voor de Nederlandse rechtspraak', *NJCM-Bulletin* (20) 1995-1, p. 10-21.

Een artikel over de gevolgen die ratificatie van het IVRK voor de Nederlandse rechtspraak zou kunnen/moeten hebben. Ingegaan wordt onder andere op horizontale en rechtstreekse werking. Verder wordt (op basis van het IVRK) gepleit voor aanstelling van een ombudsman en versterking en ontwikkeling van het Nederlandse beleid op het terrein van ontwikkelingssamenwerking.

Karunatilleke 1997

K. Karunatilleke, 'The International Protection of Children in the Framework of Human Rights', *Hague Yearbook of International Law* 1997, p. 113-122.

Door de auteur wordt onder andere (kort) hetgeen vooraf ging aan de totstandkoming van het IVRK, de inhoud van het IVRK en de rol van het Comité inzake de Rechten van het Kind besproken.

Kinderrechtencollectief 1997

Kinderrechtencollectief, *Children's Rights as a Mirror of Dutch Society. The NGO report on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in The Netherlands*, Amsterdam: Stenco 1997.

Rapport van het Nederlandse Kinderrechtencollectief over de implementatie van het IVRK in Nederland. Er worden ontwikkelingen en problemen met betrekking tot implementatie weergegeven en aanbevelingen gedaan.

Kinderrechtencollectief 1999

Kinderrechtencollectief, *Children's Rights as a Mirror of Dutch Society. The NGO report on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in The Netherlands, including the report on the consultation of young people in the Netherlands on their rights*, Amsterdam: Stenco 1999.

Zie Kinderrechtencollectief 1997. Het Rapport van 1999 vormt een 'update', waarin onder andere enkele ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan na het voorgaande rapport worden weergegeven. Het rapport (deel 2) bevat ook de resultaten van een enquête die onder jongeren over hun rechten is gehouden.

Ling 1993

L. Ling, *Internationale regelgeving over de rechten van het kind. Het VN-kinderrechtenverdrag vergeleken met andere mensenrechtendocumenten*, Amsterdam: Defence for Children International, Afdeling Nederland 1993.

In dit boek komen kort onderwerpen als mensenrechten, de ontstaansgeschiedenis van het IVRK en internationaal toezicht aan de orde. Daarna volgt een inhoudelijke beschouwing van de substantiële artikelen uit het Verdrag, waarbij de inhoud van de artikelen (ver)kort wordt weergegeven en wordt vergeleken met soortgelijke bepalingen uit andere mensenrechtenverdragen en -verklaringen.

Mijnarends 1997

I. Mijnarends, 'De Nederlandse rapportageverplichting in het licht van het internationale verdrag inzake de rechten van het kind', *FJR* 1997-1, p. 10-18.

In dit artikel wordt een aantal opvallende aspecten uit het IVRK besproken waarmee de Nederlandse regering rekening dient te houden bij de implementatie van het Verdrag en wordt kort ingegaan op de rapportageprocedure van het IVRK.

Mijnarends 2000

I. Mijnarends, 'Nederland en de implementatie van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind', *FJR* 2000-2, p. 30-32.

In dit artikel wordt een impressie gegeven van de door het Comité inzake de Rechten van het Kind aan Nederland gestelde vragen en de door het Comité geformuleerde aanbevelingen.

NJCM 1993

NJCM, 'NJCM-commentaar op het wetsvoorstel tot goedkeuring van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind', *NJCM* 1993-3, p. 349-354.

NJCM brengt in dit commentaar een aantal algemene mensenrechtelijke bezwaren tegen het wetsvoorstel tot goedkeuring van het IVRK (Kamerstukken II 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 1-3) naar voren.

NJCM 1999

NJCM, *Commentary on the initial report submitted by the Netherlands in accordance with Art. 44, paragraph 1 (A) of the Convention on the Rights of the Child*, Leiden: Stichting NJCM-Boekerij 1999.

NJCM voorziet het initiële rapport van de Nederlandse regering van commentaar en doet aanbevelingen.

Rapport The Netherlands april 1997

(Initiële) Rapport van Nederland aan het Comité voor de Rechten van het Kind, *Implementation of the Convention on the Rights of the Child*, CRC/C/51/Add.1.

Het eerste rapport dat Nederland aan het Comité voor de Rechten van het Kind heeft aangeboden, waarin wordt aangegeven hoe het Verdrag inzake de Rechten van het Kind in Nederland is geïmplementeerd.

Rietjens 1992

P. Rietjens, *Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van het Kind*, Brussel: Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking 1992.

Een brochure waarin onder andere kort wordt ingegaan op het ontstaan, de inhoud en draagwijdte van het IVRK en de rol die België in het wordingsproces gespeeld heeft.

Smith 1998

J. Smith, 'Rapportageverplichting onder het IVRK', *FJR special IVRK* 1998, p. 2-6.

In dit artikel wordt een algemeen overzicht gegeven van de rapportageverplichting die in het IVRK is neergelegd en wordt de werkwijze van het Comité inzake de Rechten van het Kind besproken.

Civilrecht:

Von Brucken Fock 1996

E.P. von Brucken Fock, 'De Hoge Raad laat Jeroen in de kou staan', *FJR* 1996-3, p. 62-65.

In dit artikel wordt HR 22 december 1995, *RvdW* 1996, 10 (art. 7 IVRK) van commentaar voorzien.

Jonkers & van Nijnatten 1997

J. Jonkers & C. van Nijnatten, 'OTS of ontheffing?', *FJR* 1997-4, p. 74-78.

Dit artikel gaat over ondertoezichtstelling en ontheffing. Wat betreft het IVRK is het voorstel van de auteurs om ontheffing in het belang van het kind mogelijk te maken ook indien ouders zich daartegen verzetten, zodat art. 3 IVRK uitgangspunt is, relevant.

Leenen 1999

C.M.A. Leenen, 'Het recht van het kind op informatie over ouders, broers en zussen', *FJR* 1999-3, p. 58-61.

Dit artikel handelt over het recht van het kind op informatie over ouders, broers en zussen en gaat in op HR 22 december 1995, *RvdW* 1996, 10 (art. 7 IVRK).

Punselie 2000

L. Punselie, 'Pleegzorg met visie - juridische haken en ogen', *FJR* 2000-11, p. 245-251.

In dit artikel over pleegzorg worden knelpunten besproken -die het gevolg zijn van de regels van titel 14 van boek 1 BW en de Wet op de Jeugdhulpverlening- die zich voordoen bij 'pleegzorg als opvoedingsarrangement'. Hierbij wordt aandacht besteed aan het IVRK, waarbij onder andere inzichtelijk wordt gemaakt welke artikelen van het Verdrag bij pleegzorg (onder meer) een rol (kunnen/ zouden moeten) spelen.

Van Unen 1996

A.A.W. van Unen, 'Uithuisplaatsing van minderjarigen', *FJR* 1996-1, p. 2-9.

Een artikel waarin wordt getracht de vraag te beantwoorden of de overheid verplicht is te zorgen voor een plaats voor een minderjarige wiens uithuisplaatsing nodig wordt geoordeeld; waarbij wordt ingegaan op de betekenis van relevante artikelen uit het IVRK.

Van Unen 1998

A.A.W. van Unen, 'Part V: Family environment and alternative care', *FJR special IVRK* 1998, p. 15-18.

Ingegaan wordt op het rapport van de Nederlandse regering en het schaduwrapport van het Kinderrechtencollectief, waarbij art. 20 en 25 IVRK centraal staan. Ook wordt Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, *TvGR* 1996-1, 4 (art. 3 lid 2, 20 lid 1 IVRK) besproken.

Veldkamp 1997

T. Veldkamp, 'Nog te vroeg voor een feestje! De doorwerking van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in de Jeugdbescherming', *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind* 1997-december, p. 4-6.

Dit artikel gaat over de invloed van het IVRK op de jeugdbescherming. Er wordt onder andere geconcludeerd dat de kindbeschermingsmaatregelen niet in overeenstemming zijn met de strekking van het Verdrag.

Versteeg & Weterings 2000

A.P. Versteeg & A.M. Weterings, 'De onbeschermd positie van het pleegkind, een juridisch en maatschappelijk probleem', *FJR* 2000-7/8, p. 161-167.

Dit artikel beschrijft de positie van het pleegkind en er worden suggesties gedaan voor bijstelling of interpretatie van wet- en regelgeving; waarbij aandacht wordt besteed aan het IVRK (met name art. 3, 16, 20 IVRK).

Strafrecht:

Doek 2001

J.E. Doek, 'De jeugdige delinquent, de toepassing van het strafrecht voor volwassenen en het IVRK. Enkele beschouwingen n.a.v. HR 21 november 2000, *NJ* 2001, 97', *FJR* 2001-5, p. 144-149.

In dit artikel wordt toepassing van het volwassenenstrafrecht op minderjarigen in het licht van het IVRK besproken en wordt in het bijzonder ingegaan op HR 21 november 2000, *NJ* 2001, 97.

De Jonge 1998

G. de Jonge, 'Het Nederlandse jeugdstraf(proces)recht en het IVRK: 't kan nog beter', *FJR special IVRK 1998*, p. 11-14.

In dit artikel wordt de invloed die het IVRK op het jeugdstraf(proces)recht zou moeten hebben geschetst. Op een aantal punten is het jeugdstraf(proces)recht volgens de auteur niet met het Verdrag in overeenstemming.

Meuwese, Themeli, De Vries 2001

S. Meuwese, O. Themeli, S. de Vries, 'Kinderen in de gevangenis', *AA* 2001-1, p. 23-29.

Dit artikel gaat over de positie van jeugdigen in gevangenissen en de bescherming van hen door onder andere het IVRK.

Mijnarends 1999

E.M. Mijnarends, *Richtlijnen voor een verdragsconforme jeugdstrafrechtspleging, 'gelijkwaardig maar minderjarig'* (diss. UL), Deventer: Kluwer Rechtswetenschappelijke Publicaties 1999.

Deze dissertatie gaat onder andere over de betekenis van het IVRK voor de jeugdstrafrechtspleging. Aan de orde komen (de geschiedenis van) het begrip jeugdstrafrechtspleging, de betekenis van internationale instrumenten voor (nationale) jeugdstrafrechtspleging, toezicht door het Comité, bescherming en bevordering van rechten binnen de jeugdstrafrechtspleging en aanbevelingen voor het Comité.

Aan de hand van dit boek zouden ideeën kunnen worden opgedaan voor (verder) gebruik van het IVRK in de jurisprudentie van de jeugdstrafrechtspleging.

Mijnarends 2000

E.M. Mijnarends, 'De betekenis van het Internationale Kinderrechtenverdrag voor Nederland', *AA* 2000-2, p. 82-91.

In dit artikel wordt onder andere ingegaan op de betekenis en toegevoegde waarde van het IVRK -ten opzichte van andere mensenrechtenverdragen- voor de jeugdstrafrechtspleging en

komt heel kort de behandeling van het rapport van de Nederlandse regering door het Comité inzake de Rechten van het Kind op het gebied van jeugdstrafrecht aan de orde.

Mijnarends 2001

I. Mijnarends, 'De betekenis van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind voor het Nederlandse jeugdstrafrecht', *FJR* 2001-11, p. 302-307.

Door de auteur wordt aangegeven welke opvallende implicaties het IVRK voor het jeugdstrafrecht heeft en tot welke verantwoordelijkheid dit voor de specifieke beroepsgroepen leidt.

De auteur stelt onder andere dat toepassing van volwassenenstrafrecht op zestien- tot achttienjarigen in strijd is met art. 1 IVRK, dat expliciet een bovengrens van achttien jaar stelt tot wanneer iedere jeugdige een beroep kan doen op bescherming van zijn verdragsrechten.

Quispel 2000

T.J.W. Quispel, 'STOP, een HALTe te ver?', *DD* 2000-1, p. 50-69.

Een artikel over de 'aanwijzing STOP-reactie' (dit is een 'HALT-achtige' maatregel voor kinderen die een delict hebben gepleegd en jonger zijn dan twaalf jaar). De auteur gaat in op de IVRK-artikelen die een rol (kunnen) spelen bij de STOP-reactie en concludeert onder andere dat er sprake is van strijd met art. 3, 5, 12, 18 IVRK. Daarnaast wordt door de STOP-reactie volgens de auteur de strafrechtelijke ondergrens via een achterdeurtje verlaagd (vergelijk art. 40 lid 3 IVRK).

Schalken 1997

T.M. Schalken, 'Doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind in het Nederlandse strafrecht', *FJR* 1997-2, p. 31-36.

In dit artikel wordt het Nederlandse jeugdstrafrecht aan het IVRK, met name aan art. 37, 40 IVRK, getoetst.

Vreemdelingenrecht:

Braat & Meuwese 2001

K. Braat & S. Meuwese, 'Het VN-Kinderverdrag en de Tijdelijke Regeling Witte Illegalen', *MR* 2001-5, p. 158-160.

Een artikel waarin gepleit wordt om het IVRK (meer) toe te passen in vreemdelingenrechtelijke procedures in het algemeen en in het kader van de Tijdelijke Regeling Witte Illegalen in het bijzonder.

Fernhout 1996

R. Fernhout, 'Asylum-Seeking Children: How To Implement Their Right To Family Life', in: J.E. Doek, H. van Loon & P. Vlaardingerbroek (red.), *Children on the Move. How to Implement Their Right to Family Life*, Den Haag: Kluwer Law International 1996, p. 113-119.

Deze bijdrage gaat over kinderen die asiel zoeken en in het bijzonder over alleenstaande minderjarige asielzoekers, in welk verband onder andere art. 2, 3, 12, 22 IVRK aan de orde komen.

Van der Linde 1995

M. van der Linde, 'De betekenis van het Verdrag inzake de Rechten van het kind voor migrantenkinderen', *MR* 1995-5, p. 104-111.

Getracht wordt in dit artikel de vraag wat het IVRK toevoegt aan de rechtspositie van kinderen van buitenlandse afkomst te beantwoorden.

Meuwese & Droogleever Fortuyn 1999

S. Meuwese & M. Droogleever Fortuyn, 'In het belang van het kind het land uit', *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind* 1999-maart, p. 1.

'Redactioneel' artikel waarin kort wordt ingegaan op art. 3 IVRK in relatie tot het op straat zetten van Dublinclaimers, waaronder kinderen en op President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 10 september 1997, *AB* 1998, 55 (art. 3, 12 IVRK).

Meuwese, Morelli & Wolthuis 2000

S. Meuwese, C. Morelli & A. Wolthuis, 'Gezinshereniging in het Nederlandse Vreemdelingenrecht getoetst aan het VN-verdrag inzake de Rechten van het kind', *MR* 2000-7/8, p. 188-194.

In dit artikel wordt het vreemdelingenrecht aan het IVRK getoetst met een toespitsing op gezinshereniging. Het Nederlandse vreemdelingengezinsbeleid is volgens de auteurs niet volledig in overeenstemming met het IVRK. Uit de samenhang van de artikelen 3, 5, 7, 8, 9, 10, 16, 18 en 27 IVRK blijkt volgens hen een ondubbelzinnig recht op gezinshereniging van een kind met zijn ouders dat verder gaat dan art. 8 EVRM. Het Verdrag stelt voorop dat kinderen bij hun ouders horen. Zij worden niet gescheiden, tenzij dit in het belang van het kind is daar de positie van kinderen kwetsbaarder is (gezien de sociale en psychologische afhankelijkheid van kinderen van hun ouders) dan die van echtgenoten en partners.

Pfeifle 1998

B.C. Pfeifle, 'Uitholling bescherming van het vluchtende kind', *FJR special IVRK* 1998, p. 23-26.

Door de auteur wordt ingegaan op het verslag van de Nederlandse overheid aan het Comité inzake de Rechten van het Kind met betrekking tot het beleid dat gevoerd wordt ten aanzien van alleenstaande minderjarige asielzoekers en met name op de maatregelen die de laatste jaren ten aanzien van hen genomen zijn.

Steenbergen e.a. 1999

J.D.M. Steenbergen e.a., *Internationaal immigratierecht (deel 2 van de Serie Immigratierecht). Verdragen, besluiten van internationale organisaties en internationale jurisprudentie van belang voor het Nederlandse immigratierecht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 1999.

Eén hoofdstuk in dit boek gaat over het IVRK (p. 229-249). Het verschaft heldere informatie over het gebruik van het Verdrag in het Nederlandse immigratierecht. Naast algemene informatie over een aantal verdragsartikelen wordt in het bijzonder ingegaan op onder andere het 'belang van het kind', non refoulement, uitzetting en gezinsleven. Daarnaast worden er casus en jurisprudentie besproken. De auteurs doen diverse suggesties om de praktijk meer met het Verdrag in overeenstemming te brengen.

Overige:

Arambulo 1998

K. Arambulo, 'Het recht van kinderen op sociale zekerheid en het Nederlandse voorbehoud', *FJR special IVRK 1998*, p. 18-22.

De auteur pleit voor intrekking van het voorbehoud op art. 26 IVRK en bespreekt het gedeelte van het rapport van de Nederlandse regering dat over art. 26 IVRK gaat.

De Boer e.a. 1996

W. de Boer e.a. (red.), *Children's Rights and Residential Care in International Perspective*, Amsterdam: Defence for Children International, Section the Netherlands 1996.

Een publicatie met bijdragen van auteurs uit verschillende landen over residentiële jeugdhulpverlening.

Von Brucken Fock 1998

E.P. von Brucken Fock, 'Blijft het IVRK statisch kinderrecht?', *FJR 1998-1*, p. 1.

Een kort 'editorial' waarin kritiek wordt geuit op het initiële rapport van de Nederlandse overheid en het NGO rapport.

DCI 1993

Defence for Children International, Afdeling Nederland, 'Commentaar van Defence for Children op de Nederlandse ontwerp-goedkeuringswet voor het Verdrag inzake de Rechten van het Kind', *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind 1993-maart*, p. 8-14.

In dit artikel bekritiseert DCI de ontwerp-goedkeuringswet voor het IVRK. Voor de verdere inhoud ervan zie hoofdstuk 2, § 2.4.

Detrick, Doek & Mijnaerends 1998

S. Detrick, J. Doek & I. Mijnaerends, 'Slotbeschouwing', *FJR special IVRK 1998*, p. 26, 27.

Dit is een slotbeschouwing die volgt op de diverse bijdragen over het IVRK in hetzelfde nummer van *FJR*. Geconcludeerd wordt onder andere dat het jeugdrecht niet op alle terreinen aan het IVRK voldoet en dat Nederland haar verdragsverplichtingen serieuzer ter hand moet nemen.

Kaandorp e.a. 1999

M. Kaandorp e.a., 'De tweeëntwintigste zitting van het Comité inzake de Rechten van het Kind', *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind 1999-december*, p. 22-28.

Artikel waarin door het kinderrechtencollectief op hoofdpunten wordt weergegeven wat het Comité inzake de rechten van het kind tijdens de 22e zitting van het Comité met een regeringsdelegatie heeft besproken.

Kloosterboer & Punselie 1998

K. Kloosterboer & L. Punselie, 'Kinderen als procespartij en het Kinderrechtenverdrag', *FJR special IVRK 1998*, p. 6-10.

In dit artikel wordt, met als uitgangspunt het IVRK, besproken in hoeverre minderjarigen in Nederland als procespartij worden erkend. Hierbij wordt onder andere aandacht besteed aan de rapporten van de Nederlandse regering en het Kinderrechtencollectief. De auteurs menen onder meer dat het hoorrecht en de (informele) rechtsingang voor minderjarigen onvoldoende aan de eisen van het IVRK voldoen en dat er een kinderombudspersoon in het leven moet worden geroepen.

Koren 1996

A.M.T.L. Koren, *Tell me! the right of the child to information* (diss. Amsterdam UvA), Den Haag: NBLC 1996.

Dissertatie waarin (onder andere) de samenhang tussen het recht van het kind op informatie en het IVRK aan de orde komt.

Koren 1998

M. Koren, 'Kinderen en het recht op informatie: leren leven met mensenrechten', *VN Forum 1998-3*, p. 21-28.

De vraag wordt gesteld hoe serieus Nederland met het IVRK omgaat, waarbij dit wordt gezien aangaande het recht van kinderen op informatie.

Meuwese 1999

S. Meuwese, 'Een pakket uit Genève. De aanbevelingen van het VN-kinderrechtencomité als inspiratiebron voor jeugdbeleid', *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind 1999-december*, p. 29-30.

Een artikel waarin de, naar mening van de auteur, belangrijkste aanbevelingen van het Comité inzake de Rechten van het Kind worden besproken.

Meuwese 2000

S. Meuwese, 'Het belang van het kind in het VN-verdrag inzake de rechten van het kind: verwarring over een fraaie formule', *NJB 2000-15*, p. 806, 807.

De auteur merkt het één en ander op ten aanzien van art. 3 IVRK.

Meuwese 2001

S. Meuwese, 'Mensenrechten. Godsdienstvrijheid van kinderen', *AA 2001-7/8*, p. 552-557.

Art. 14 IVRK vormt de leidraad voor deze beschouwing over hetgeen vrijheid van godsdienst en levensovertuiging voor kinderen betekent.

Perspectief 2000

Perspectief. Informatie- en opinieblad voor de jeugdbescherming, 'Verdrag inzake de RECHTEN van het Kind: Wat heeft het veranderd en wat moet nog beter? Deskundigen geven hun mening', *Perspectief 2000-7+*, extra editie.

Een extra uitgave van Perspectief geheel gewijd aan het IVRK. Aandacht wordt besteed aan de praktische uitwerking van het Verdrag. Onder andere wordt door organisaties en deskundigen een reactie gegeven op een aan hen voorgelegd verdragsartikel.

Raad voor het Jeugdbeleid & Defence for Children International 1996

Raad voor het Jeugdbeleid & Defence for Children International, *Van verdrag tot gedrag. Rechten van kinderen getoetst in onderwijs en in jeugdhulpverlening & jeugdbescherming* (Advies nr. 82), Utrecht: SWP 1996.

In dit advies wordt nagegaan of de mening van jeugdigen in de dagelijkse praktijk serieus genomen wordt. Bezien wordt of art. 12 IVRK op het terrein van onderwijs en jeugdhulpverlening wordt nageleefd en daar waar dat (nog) niet gebeurt worden aanbevelingen voor verbetering gedaan.

Helaas bevat het boekje geen duidelijke conclusie of samenvatting, zodat onduidelijk is wat nu daadwerkelijk geadviseerd wordt.

Senaeve 1992

P. Senaeve, 'Het VN-verdrag over de rechten van het kind', *FJR* 1992-11, p. 241.

Een 'editorial' over de geschiedenis van het Verdrag. Gepleit wordt om het IVRK van een individueel en tussenstaats klachtrecht bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens te voorzien, met facultatieve rechtsmacht voor het Europese Hof voor de Rechten van de Mens.

Verhellen 1991

E. Verhellen, *Conventie van de rechten van het kind. Achtergronden, motieven, strategieën, hoofdlijnen*, Leuven/Apeldoorn: Garant 1991.

In dit boek staat de relatie tussen het pedagogisch denken en handelen en kinderrechten centraal. De auteur geeft zijn visie omtrent het wat, waarom en hoe van kinderrechten. Ingegaan wordt onder andere op de evolutie van het kindbeeld, stromingen in en strategieën van de kinderrechtenbeweging, geschiedenis van het IVRK, inhoud van het Verdrag, inwerkingtreding en toezicht, normatieve waarde van het IVRK en de combinatie van het IVRK met het onderwijs.

Verhellen 1994

E. Verhellen, *Convention on the Rights of the Child. Background, motivation, strategies, main themes*, Leuven/Apeldoorn: Garant 1994.

Zie Verhellen 1991. De inhoud komt daarmee grotendeels overeen, maar is Engelstalig.

Willems 1990

J.C.M. Willems, 'Het VN-Kinderverdrag en het recht op abortus', *NJB* 1990-21, p. 776-778.

Een artikel over het recht op abortus in het licht van het IVRK, onder andere over de vraag of Nederland op dit punt een voorbehoud zou moeten maken of een interpretatieve verklaring zou dienen af te leggen.

Willems 1999

J.C.M. Willems, *Wie zal de Opvoeders Opvoeden? Kindermishandeling en het Recht van het Kind op Persoonswording*, Den Haag: T.M.C. Asser Press 1999.

Ook verschenen als proefschrift Universiteit Maastricht (1998).

Een studie over het IVRK en de verdragsrechtelijke secundaire opvoedingsverantwoordelijkheid van de Staat. Bezien wordt hoe de kinderrechten in het IVRK zich verhouden tot het fenomeen kindermishandeling, toegespitst op de Nederlandse situatie.

Wolfhagen 1997

D. Wolfhagen, 'Wat niet weet, wat niet deert', *Nemesis* 1997-3, p. 98-103.

Een artikel over het recht op afstammingsgegevens. Art. 7 IVRK is daarbij van belang en de auteur gaat in op Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, *NJ* 1991, 796 (art. 7, 8 IVRK) en HR 15 april 1994, *NJ* 1994, 608 (art. 7 IVRK).

Bijlage IV: Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child : Netherlands 26/10/99²⁵²

**CRC/C/15/Add.114.
(Concluding Observations/Comments)**

**Convention Abbreviation: CRC
COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD
Twenty-second session
CONSIDERATION OF REPORTS SUBMITTED BY STATES PARTIES
UNDER ARTICLE 44 OF THE CONVENTION**

**Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child
NETHERLANDS**

1. The Committee considered the initial report of the Netherlands (CRC/C/51/Add.1) at its 578th to 580th meetings (see CRC/C/SR.578-580), held on 4 and 5 October 1999 and adopted, at the 586th meeting, held on 8 October 1999, the following concluding observations.

A. Introduction

2. The Committee expresses its appreciation for the clear and comprehensive nature of the report, which follows the Committee's guidelines. The report, however, focuses heavily on legislation, programmes and policy at the expense of information on the actual enjoyment of the rights of the child. While regretting their late submission, the Committee takes note of the detailed and informative written answers to the list of issues (CRC/C/Q/NETH.1) and some additional information provided to it during the course of the meetings, which enabled the Committee to assess the situation of the rights of the child in the State party. The Committee regrets the limitations placed on the State party's delegation by the unavailability of appropriate information to answer some of the questions during the discussion, which imposed constraints on a productive dialogue.

B. Positive aspects

3. The Committee welcomes the commitment and efforts of the State party in achieving a commendable degree of enjoyment by children in the State party of their rights through the establishment of infrastructure, comprehensive policies, legislation and administrative and other measures.

4. Moreover, the Committee commends the State party for its continued commitment to the rights of the child in its development assistance programmes and notes with satisfaction that the State party has exceeded the United Nations target of 0.7 per cent of GDP for development assistance.

5. The Committee commends the State party's efforts to combat the phenomenon of child-sex tourism.

²⁵² Zie <http://www.unhchr.ch>.

6. The Committee notes with satisfaction the State party's ratification of the Hague Convention of 1980, on the Civil Aspects of International Child Abduction, and the Hague Convention of 1993 on the Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption.

C. Principal subjects of concern and the Committee's recommendations

C.1 General measures of implementation

7. The Committee is encouraged that the State party has indicated its willingness to reconsider its reservation to article 10 of the International Covenant on Civil and Political Rights. However, it notes with concern the reservations to articles 26, 37 and 40 of the Convention made by the State party. In the light of the Vienna Declaration and Programme of Action (1993), the Committee encourages the State party to consider withdrawing all of its reservations.

8. The Committee notes that cooperation with and the involvement of non-governmental organizations in the implementation of the Convention, including the preparation of the report, remain limited. The Committee encourages the State party to consider a more systematic approach to involve NGOs, and civil society in general, throughout all stages of the implementation of the Convention.

9. While acknowledging the initial efforts made to disseminate the Convention, the Committee regrets that the State party's report was not made widely available, or disseminated. Furthermore, the Committee is concerned that the State party is not undertaking information and awareness-raising activities on an ongoing basis. In this regard, the Committee recommends that the State party develop an ongoing programme for the dissemination of information regarding the implementation of the Convention, in order to maintain a high level of awareness of the importance of the Convention among children and parents, civil society and all sectors and levels of government. Moreover, the Committee recommends that the State party develop systematic and ongoing training programmes on the provisions of the Convention for all professional groups working for and with children, such as judges, lawyers, law enforcement officials, civil servants, personnel working in institutions and places of detention for children, teachers, health personnel, including psychologists, and social workers.

10. The Committee expresses its concern that measures and policies developed by the State party for implementation at the provincial and municipal levels are not sufficiently child rights-based. The Committee is concerned that compartmentalization of policy sectors often leads to fragmentation and overlap in respect of the implementation of the Convention. In this regard, the Committee recommends that the State party adopt a comprehensive national plan of action to implement the Convention, and give increased attention to intersectoral coordination and cooperation at and between the central, provincial and municipal levels of government.

11. While noting the positive aspects of decentralization in the implementation of child policies, the Committee is nevertheless concerned that it may contribute to bottlenecks in the implementation of provisions of the Convention. The State party is encouraged to provide support to local authorities for implementation of the principles and provisions of the Convention.

12. While acknowledging the role played by the Council for Child Protection and the "children's law polyclinics" in offering legal advice and information to children and in promoting their interests, the Committee remains concerned about the lack of an independent mechanism to monitor the implementation of the Convention. The Committee recommends that consideration be given to the establishment of a fully independent ombudsman for children to monitor and assess the full implementation of the Convention.

13. The Committee is concerned about the lack of information regarding the implementation of article 4 of the Convention and the use to the "maximum extent" of available resources to implement the economic, social and cultural rights of children. The Committee urges the State party to develop ways to establish a systematic assessment of the impact of budgetary allocations and macroeconomic policies on the implementation of children's rights and to collect and disseminate information in this regard.

C.2 General principles

14. The Committee welcomes the generally good levels of participation of children, particularly in secondary schools and at the local level. The Committee encourages the State party to continue promoting such participation, in particular in decision-making processes in all matters affecting children themselves. In this regard, the Committee recommends that the State party develop training programmes for local officials and other decision-makers to enable them to take adequately into consideration the opinions of children presented to them, with particular emphasis on involving and reaching vulnerable groups, such as children of ethnic minorities. The Committee also recommends that more attention be given to the promotion of child participation in primary schools.

C.3 Family environment and alternative care

15. In relation to article 11 of the Convention, the Committee notes that the Netherlands is a party to the Hague Convention of 1993, on the Protection of Children and Cooperation in Respect of Intercountry Adoption and to the Hague Convention of 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. The Committee encourages the State party to consider concluding bilateral agreements with States that are not parties to the two above-mentioned conventions.

16. The Committee is concerned about the long waiting periods for placement in residential care. The Committee encourages the State party to increase the number of places available in residential facilities, while giving increased attention to alternatives to placement in residential facilities, in particular foster family care services, bearing in mind the principles and provisions of the Convention, especially the best interests of the child.

17. The Committee welcomes the recent efforts to establish a network of child abuse reporting and counselling centres and the plans to strengthen child abuse monitoring and reporting systems. However, the Committee remains concerned about the growth in reported cases of child abuse and about the level of protection available to children. The Committee urges the State party to give increased priority to the prompt implementation and support of monitoring and reporting systems based on the position paper of the Ministries of Justice, and Health, Welfare and Sport concerning the prevention of child abuse and the protection and rehabilitation offered to victims of child abuse. Furthermore, the Committee recommends that the State party, in line with developments in other European countries, take legislative

measures to prohibit the use of all forms of mental and physical violence against children, including corporal punishment, within the family.

C.4 Basic health and welfare

18. The Committee welcomes the efforts made and understands the difficulties faced by the State party in protecting girls within its jurisdiction from female genital mutilation carried out outside its territory. Nevertheless, the Committee urges the State party to undertake strong and effectively targeted information campaigns to combat this phenomenon, and to consider adopting legislation with extraterritorial reach which could improve the protection of children within its jurisdiction from such harmful traditional practices.

19. The Committee remains concerned that the right of access to medical advice and treatment without parental consent, such as testing for HIV/AIDS, may be compromised in instances where the bill for such services is sent to the parents, violating the confidentiality of the doctor-child relationship. The Committee recommends that the State party take adequate measures to ensure that medical advice and treatment remain confidential for children of appropriate age and maturity, in accordance with articles 12 and 16 of the Convention.

20. The Committee is concerned at the low rates of breastfeeding. The Committee encourages the State party to undertake breastfeeding promotion campaigns, stressing its advantages and the negative impact of substitutes, while providing counselling to HIV/AIDS-infected mothers about the risk of transmission of HIV/AIDS through breastfeeding.

C.5 Education, leisure and cultural activities

21. The Committee is concerned that not enough attention has been given to the inclusion of human rights education in the school curricula, particularly at the primary level. The Committee urges the State party to consider introducing human rights issues into the school curricula at earlier ages and to ensure that the Convention on the Rights of the Child and its provisions are adequately covered in the existing curricula for older children and in new curricula for primary school pupils.

22. The Committee welcomes the efforts being made to address the problem of bullying in schools, including the "Safe schools" campaign. The Committee encourages the State party to continue its efforts to prevent bullying in schools, to collect information on the extent of this phenomenon and, in particular, to strengthen structures to enable children to participate in adequately addressing and resolving this problem.

C.6 Special protection measures

23. While noting the efforts to deal with unaccompanied asylum-seeking minors, the Committee is concerned that they may need to receive increased attention. The Committee recommends that the State party strengthen measures so as to provide immediate counselling and prompt and full access to education and other services for refugee and asylum-seeking children. Furthermore, the Committee recommends that the State party take effective measures for the integration of these children into its society.

24. The Committee takes note of the efforts made to raise steadily the age of recruitment into the armed forces and involvement in hostilities. It also notes the declaration stating the

intention of the State party to apply a higher standard than that required by the Convention, and its commitment to international efforts in this regard. Nevertheless, the Committee urges the State party to reconsider its present recruitment policies, with a view to setting the age of recruitment into the armed forces at 18 years.

25. The Committee welcomes the information provided on the improvements that the Youth Custodial Institutions Act will introduce to deal, as quickly as possible, with complaints regarding ill-treatment. Nonetheless, the Committee recommends that due attention be given to ensuring that efforts to settle such complaints promptly through a mediation procedure will not result in less than thorough investigations.

26. The Committee is concerned about the delays faced by juvenile offenders in need of psychological and psychiatric treatment. The Committee recommends that the State party increase the availability of places in institutions in order to provide these juvenile offenders with timely and appropriate treatment.

27. On the protection of children from sexual abuse, the Committee welcomes the attention given by the State party to the impact of the "complaint requirement" for prosecuting offences committed against children between 12 and 16 years. However, the Committee remains concerned that the balance sought between protecting children against sexual abuse and protecting their sexual freedom may still unduly limit protection from abuse. The Committee also remains concerned that efforts to increase the protection of children against exploitation in the production of pornography have not made further progress. The Committee encourages the State party to continue reviewing its legislation and policies so as to modify the "complaint requirement" for prosecution of sexual offences committed against children over 12. Furthermore, the Committee encourages the State party to change its legislation with a view to improving the protection of all children from inducement to participate in the production of pornographic shows or materials, and from other forms of commercial sexual exploitation. While welcoming the introduction of such legislation, the Committee also encourages the State party to consider reviewing the "dual criminality" requirement in legislation establishing extraterritorial jurisdiction for cases of sexual abuse of children.

28. The Committee notes the concern of the State party with respect to the problem of the sexual exploitation of children, often victims of trafficking, including the disappearance of unaccompanied minor asylum-seekers from reception centres. The Committee, however, remains concerned that no specific policies and measures appear to be contemplated at this point to address the problem as a matter of urgency. The Committee urges the State party to give prompt and serious attention to the need to ensure that children are not used as prostitutes and that asylum-seeking procedures, while fully respecting the rights of unaccompanied minor asylum-seekers, effectively protect children from involvement in trafficking for sexual exploitation. Further, the Committee recommends that the State party adopt a comprehensive national plan of action to prevent and combat commercial sexual exploitation of children, taking into account the recommendations formulated in the Agenda for Action adopted at the 1996 Stockholm World Congress Against Commercial Sexual Exploitation of Children.

29. The Committee notes the monitoring of the educational performance of children from ethnic minorities, but it remains concerned that the results continue to show noticeable disparities. The Committee urges the State party to review its efforts closely and to consider the possibility of providing further assistance to children at risk and the need to provide

assistance to families from ethnic minorities with socioeconomic problems, thus addressing the root causes of poor educational performance.

30. The Committee is seriously concerned about the implications of the reservation entered by the State party on the applicability of adult criminal law to children over 16 years of age. The Committee is also seriously concerned at information provided which indicates that children aged 12 to 15 are also sometimes tried under adult criminal law. The Committee urges the State party to ensure that under the existing law no child under the age of 16 at the time of the commission of a crime is tried under adult criminal law, and to review the reservation mentioned above with a view to withdrawing it. The Committee further recommends that the State party takes legislative steps to ensure that a life sentence cannot be imposed on children who are tried under adult criminal law.

31. Finally, in the light of article 44, paragraph 6, of the Convention, the Committee recommends that the initial report and written replies submitted by the State party be made widely available to the public, along with the summary records of the relevant meetings and concluding observations adopted by the Committee. Such wide distribution should generate debate and awareness of the Convention and the state of its implementation, particularly within the Government, the relevant ministries, the Parliament and non-governmental organizations.

Bijlage V: Chronologisch Rechtspraak Register

<i>Vindplaats</i>	<i>IVRK-artikel(en)</i>	<i>Zaaknummer</i> ²⁵³
1991 (2 zaken)		
Rechtbank Breda 5 maart 1991, <i>NJ</i> 1991, 370	7	7.1
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, <i>NJ</i> 1991, 796	7, 8	7.4
1992 (1 zaak)		
HR 5 juni 1992, <i>NJ</i> 1992, 541	9	9.1
1993 (1 zaak)		
Gerechtshof Amsterdam 26 april 1993, rekestnr. 14/93 (ongepubliceerd)	9, 12	9.3
1994 (1 zaak)		
HR 15 april 1994, <i>NJ</i> 1994, 608	7	7.1
1995 (12 zaken)		
Gerechtshof Amsterdam 19 januari 1995, <i>FJR</i> 1995, p. 117-120.	7	7.2
Rechtbank 's-Gravenhage zp Zwolle 16 maart 1995, <i>MR</i> 1995, 105	geen specifieke bepaling	6
Gerechtshof Amsterdam 16 maart 1995, rekestnr. 3/95 (ongepubliceerd)	9	9.4
President Rechtbank 's-Gravenhage 21 april 1995, <i>TvGR</i> 1995-19, 5	3 lid 2, 20 lid 1	3.2
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 14 juli 1995, <i>MR</i> 1996, 14	5, 20	5.1
President Rechtbank 's-Gravenhage 21 juli 1995, <i>RV</i> 1995, 34	3, 9, 10	3.9
President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, <i>RV</i> 1995, 30	2, 9, 10, 16	2.2
Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, <i>TvGR</i> 1996-1, 4	3 lid 2, 20 lid 1	3.2
President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, <i>RV</i> 1995, 31	9, 10	9.7
Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 november 1995, AWB 95/6969	9, 10	9.8
President Rechtbank 's-Gravenhage zp Zwolle 10 november 1995, AWB 95/5975	geen specifieke bepaling	7
HR 5 december 1995, <i>DD</i> 1996, 131	40 lid 2 iii	40.1

²⁵³ De uitspraken hebben per artikel een zaaknummer. Daardoor heeft een uitspraak waarin meer dan één IVRK artikel een rol speelt, ook meerdere zaaknummers. Hier is alleen verwezen naar het zaaknummer waar de tekst van de uitspraak vermeld staat.

Rechtbank Amsterdam 15 december 1995, <i>PS</i> 1996, 345	2 lid 1	2.1
HR 22 december 1995, <i>NJ</i> 1996, 419; <i>RvdW</i> 1996, 10	7	7.2
<u>1996</u> (3 zaken)		
Rechtbank Amsterdam 1 mei 1996, <i>NJCM</i> 1997-1, p. 27; <i>Nemesis</i> 1996-6, 626; <i>FJR</i> 1996, p. 182, 183	21	21.1
Rechtbank 's-Gravenhage 10 mei 1996, 96.1335 (ongepubliceerd)	11	11.1
Gerechtshof 's-Gravenhage 21 juni 1996, 362-H-96 (ongepubliceerd)	11	11.1
President Rechtbank 's-Gravenhage 20 november 1996, <i>Jub</i> 1996 nr. 21-7	9	9.9
Gerechtshof Amsterdam 21 november 1996, <i>Nemesis</i> 1997, 686; <i>FJR</i> 1997, p. 71	21	21.1
<u>1997</u> (8 zaken)		
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 3 januari 1997, <i>RV</i> 1997, 34	9, 10	9.10
President Rechtbank 's-Hertogenbosch 27 maart 1997, <i>KG</i> 1997, 147	7	7.7
Gerechtshof 's-Gravenhage (Strafkamer) 24 april 1997, <i>NJ</i> 1997, 477	40 lid 1	40.2
President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 10 september 1997, <i>AB</i> 1998, 55; <i>JV</i> 1997, 11	3, 12	3.10
Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, <i>AB</i> 1998, 158; <i>RV</i> 1997, 24	9, 10	9.11
Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, <i>JV</i> 1997, 4	9, 10	9.12
President Rechtbank Assen 20 oktober 1997, <i>JV</i> 1998-1, S7	3 lid 2, 4, 6 lid 2	3.6
Rechtbank Utrecht (26 maart 1997) 10 december 1997, <i>NJ</i> 1999, 462	3	3.20
<u>1998</u> (7 zaken)		
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 11 februari 1998, <i>NJ</i> 1998, 866	37 aanhef en sub d	37.4
Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 6 juli 1998, <i>NAV</i> 1998, 182, p. 765	10	10.7
HR 25 september 1998, <i>NJ</i> 1999, 379	geen specifieke bepaling	1
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 8 oktober 1998, <i>JV</i> 1998, 220	9, 10	9.13
Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 30 oktober 1998, AWB 97/1511 (ongepubliceerd)	10	10.9
President Rechtbank 's-Gravenhage 11 november 1998, <i>JV</i> 1999, S22	3 lid 2, 6 lid 2	3.11

Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 27 november 1998, <i>JV</i> 1999-3, 63.	3, 23	3.12
<u>1999</u> (13 zaken)		
President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 4 januari 1999, <i>Vreemdelingenbulletin</i> 2001, nr. 10, p. 3	3	3.13
President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 19 mei 1999, AWB 97/10544, 97/10545 (ongepubliceerd)	9, 10	9.14
CRvB 22 juni 1999, <i>JABW</i> 1999, 129; <i>RSV</i> 1999, 235	9 lid 3	9.2
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 september 1999, <i>NJ</i> 2000, 401	37 aanhef en sub d	37.5
Rechtbank Utrecht 8 september 1999, <i>NJ</i> 2000, 286	3 lid 1	3.21
Rechtbank 's-Gravenhage zp Nieuwersluis 5 oktober 1999, <i>RV</i> 1999, 63	geen specifieke bepaling	8
Gerechtshof 's-Gravenhage 15 oktober 1999, <i>FJR</i> 2000-1, p. 24	3	3.3
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 oktober 1999, <i>FJR</i> 2000-3, p. 65, 66	37 aanhef en onder d	37.6
HR 29 oktober 1999, <i>RV</i> 1999, 46; <i>RvdW</i> 1999, 160c	8 lid 2	8.1
Rechtbank 's-Gravenhage zp Nieuwersluis 18 november 1999, <i>JV</i> 2000-1, 3	37 sub c	37.7
Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 6 december 1999, <i>RV</i> 1999, 26 ²⁵⁴	9	9.15
Rechtbank 's-Gravenhage zp Zwolle 7 december 1999, AWB 98/6007 (ongepubliceerd)	geen specifieke bepaling	9
Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd)	3 lid 2, 6 lid 2, 4	3.7
<u>2000</u> (13 zaken)		
CRvB 31 maart 2000, <i>JSV</i> 2000, 156	23	23.1
Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 13 april 2000, AWB 99/2048, 99/2049*	3, 5, 7	3.14
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 17 april 2000, AWB 00/3288 (ongepubliceerd)	geen specifieke bepaling	10
Gerechtshof 's-Gravenhage 14 juni 2000, rekestnr. 313 H 00 (ongepubliceerd)	37	37.1
Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, <i>Nemesis</i> 2001-5, 1370	3 lid 2, 16	3.1
Rechtbank Rotterdam 10 juli 2000, <i>FJR</i> 2001-1, p. 24, 25	7	7.8
President Rechtbank 's-Gravenhage 14 augustus 2000, AWB 00/2949*	3 lid 2, 10 lid 1	3.15
Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, <i>JV</i> 2000, 224	22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28	22.1
Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 15 september 2000, nr. 200000654/1 (ongepubliceerd)	geen specifieke bepaling	2
President Rechtbank Amsterdam 26 september 2000, <i>NAV</i> 2000, 264	geen specifieke bepaling	5

²⁵⁴ De datum die *RV* hanteert is (vermoedelijk) onjuist, de uitspraak is gedaan op 30 november 1999.

Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 26 september 2000, AWB 00/62179 (ongepubliceerd)	37 sub c	37.8
President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 20 oktober 2000, <i>JV</i> 2000, 294	geen specifieke bepaling	11
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 november 2000, <i>NJ</i> 2001, 659	3 lid 1, 20	3.4
2001 (14 zaken)		
President Rechtbank Breda 14 februari 2001, <i>KG</i> 2001, 79	27 lid 3	27.2
Rechtbank 's-Gravenhage 20 februari 2001, AWB 99/7059, 99/7062*	3 lid 1, 20 lid 3	3.16
Rechtbank 's-Gravenhage 27 februari 2001, AWB 00/71945*	37 onder c	37.9
Rechtbank 's-Gravenhage 13 maart 2001, <i>JV</i> 2001, 107	geen specifieke bepaling	12
President Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 31 mei 2001, AWB 00/71445* HR 29 juni 2001, <i>NJ</i> 2001, 598	19 3 lid 2, 16	19.1 3.1
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 29 juni 2001, <i>JV</i> 2001, 241	3 lid 1, 37 aanhef en onder b	3.17
Rechtbank 's-Gravenhage zp Arnhem 9 juli 2001, AWB 00/9339 (ongepubliceerd)	3	3.18
Gerechtshof 's-Gravenhage 3 oktober 2001, rekestnr. 659-H-01 (ongepubliceerd)	37	37.1
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 4 oktober 2001, <i>Jub</i> 2002, nr. 1-14, <i>JV</i> 2002, 83	3 lid 1, 37 aanhef en onder b	3.19
Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 10 oktober 2001, <i>JV</i> 2001, 323	geen specifieke bepaling	3
Rechtbank 's-Gravenhage 12 oktober 2001, AWB 00/3563*	2, 9, 10	2.3
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 12 november 2001, rolnr. KG C0100277/BR (ongepubliceerd)	27	27.1
Rechtbank Almelo 7 december 2001, 01/584 NABW Z1 A (ongepubliceerd)	geen specifieke bepaling	4
Gerechtshof 's-Gravenhage 12 december 2001, rekestnr. 765-H-01 (ongepubliceerd)	37	37.1

* via www.rechtspraak.nl

Bijlage VI: Rechtspraak Register op onderwerp

Hieronder is de rechtspraak als volgt gerubriceerd: civielrecht, strafrecht, vreemdelingenrecht, overige. Vervolgens zijn binnen de rubriek de uitspraken naar onderwerp/trefwoord gerangschikt.

<i>Vindplaats</i>	<i>IVRK-artikel(en)</i>	<i>Zaaknummer</i> ²⁵⁵
<u>Civilrecht</u>		
Afstamming		
<i>Afstamming; twijfel of de wettige ouders ook de biologische ouders zijn</i>		
President Rechtbank 's-Hertogenbosch 27 maart 1997, <i>KG</i> 1997, 147	7	7.7
<i>Inzage afstammingsgegevens</i>		
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1991, <i>NJ</i> 1991, 796	7, 8	7.4
<i>Ontkenning vaderschap</i>		
Rechtbank Utrecht 8 september 1999, <i>NJ</i> 2000, 286	3 lid 1	3.21
Gerechtshof 's-Gravenhage 15 oktober 1999, <i>FJR</i> 2000-1, p. 24	3	3.3
<i>Recht meerderjarig natuurlijk kind op afstammingsgegevens. Afweging van wederzijdse belangen.</i>		
Rechtbank Breda 5 maart 1991, <i>NJ</i> 1991, 370	7	7.1
HR 15 april 1994, <i>NJ</i> 1994, 608	7	7.1
<i>Zelfstandig verzoek minderjarige tot vernietiging van erkenning</i>		
Rechtbank Rotterdam 10 juli 2000, <i>FJR</i> 2001-1, p. 24, 25	7	7.8

²⁵⁵ De uitspraken hebben per artikel een zaaknummer. Daardoor heeft een uitspraak waarin meer dan één IVRK artikel een rol speelt, ook meerdere zaaknummers. Hier is alleen verwezen naar het zaaknummer waar de tekst van de uitspraak vermeld staat.

Omgang

Geen omgangsrecht voor kind met verwekker tegen diens wil. Reikwijdte recht van het kind om ouders te kennen.

Gerechtshof Amsterdam 19 januari 1995, *FJR* 1995, p. 117-120. 7 7.2
HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419; *RvdW* 1996, 10 7 7.2

Taak Raad voor de Kinderbescherming bij begeleiding omgangsregeling

Gerechtshof Leeuwarden 28 juni 2000, *Nemesis* 2001-5, 1370 (wel een taak) 3 lid 2, 16 3.1
HR 29 juni 2001, *NJ* 2001, 598 (geen taak) 3 lid 2, 16 3.1

Ondertoezichtstelling

Ondertoezichtstelling ter voorkoming van uitzetting

HR 5 juni 1992, *NJ* 1992, 541 9 9.1

Verlenging ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing

Rechtbank Utrecht (26 maart 1997) 10 december 1997, *NJ* 1999, 462 3 3.20

Ouderlijk gezag

Ontheffing van het ouderlijk gezag

Gerechtshof Amsterdam 26 april 1993, rekestnr. 14/93 (ongepubliceerd) 9, 12 9.3

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 november 2000, *NJ* 2001, 659 3 lid 1, 20 3.4

Ouderlijk gezag ten aanzien van verblijfplaats

HR 25 september 1998, *NJ* 1999, 379 geen specifieke bepaling 1

Zelfstandig ingesteld hoger beroep

Geen niet-ontvankelijkheid hoewel de minderjarige zelfstandig in hoger beroep is gegaan

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 11 februari 1998, *NJ* 1998, 866 37 aanhef en sub d 37.4

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 september 1999, *NJ* 2000, 401 37 aanhef en sub d 37.5

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 oktober 1999, *FJR* 2000-3, p. 65, 66 37 aanhef en onder d 37.6

Gerechtshof 's-Gravenhage 14 juni 2000, rekestnr. 313 H 00 (ongepubliceerd) 37 37.1

Gerechtshof 's-Gravenhage 3 oktober 2001, rekestnr. 659-H-01 (ongepubliceerd)	37	37.1
Gerechtshof 's-Gravenhage 12 december 2001, rekestnr. 765-H-01 (ongepubliceerd)	37	37.1

Overige

Geen adoptie door partner van gelijk geslacht

Rechtbank Amsterdam 1 mei 1996, NJCM 1997-1, p. 27; <i>Nemesis</i> 1996-6, 626; <i>FJR</i> 1996, p. 182, 183	21	21.1

Gerechtshof Amsterdam 21 november 1996, <i>Nemesis</i> 1997, 686; <i>FJR</i> 1997, p. 71	21	21.1

Veroordeling Staat tot plaatsing van een minderjarige in een inrichting voor verstandelijk gehandicapten

President Rechtbank 's-Gravenhage 21 april 1995, <i>TvGR</i> 1995-19, 5 (wel mogelijk)	3 lid 2, 20 lid 1	3.2
Gerechtshof 's-Gravenhage 22 september 1995, <i>TvGR</i> 1996-1, 4 (niet mogelijk)	3 lid 2, 20 lid 1	3.2

Strafrecht

Niet-ontvankelijkheid hoger beroep

Gerechtshof 's-Gravenhage (Strafkamer) 24 april 1997, <i>NJ</i> 1997, 477	40 lid 1	40.2

Termijn van berechting

HR 5 december 1995, <i>DD</i> 1996, 131	40 lid 2 iii	40.1

Vreemdelingenrecht

Gezinshereniging/verblijf

Gezinshereniging

Rechtbank 's-Gravenhage zp Zwolle 16 maart 1995, <i>MR</i> 1995, 105	geen specifieke bepaling	6
President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 23 oktober 1995, <i>RV</i> 1995, 31	9, 10	9.7
Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 november 1995, AWB 95/6969	9, 10	9.8
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 3 januari 1997, <i>RV</i> 1997, 34	9, 10	9.10
Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 6 juli 1998, <i>NAV</i> 1998, 182, p. 765	10	10.7

Verblijf bij Nederlands kind (na overlijden Nederlandse echtgenoot)

President Rechtbank 's-Gravenhage 21 juli 1995, <i>RV</i> 1995, 34	3, 9, 10	3.9
Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, <i>AB</i> 1998, 158; <i>RV</i> 1997, 24	9, 10	9.11
Rechtbank 's-Gravenhage (Rechtseenheidskamer) 25 september 1997, <i>JV</i> 1997, 4	9, 10	9.12
Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 6 december 1999, <i>RV</i> 1999, 26 ²⁵⁶	9	9.15

Verblijf bij (pleeg/adoptief)ouder(s)

Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 14 juli 1995, <i>MR</i> 1996, 14	5, 20	5.1
President Rechtbank 's-Gravenhage 14 augustus 2000, AWB 00/2949*	3 lid 2, 10 lid 1	3.15
President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 20 oktober 2000, <i>JV</i> 2000, 294	geen specifieke bepaling	11
Rechtbank 's-Gravenhage 20 februari 2001, AWB 99/7059, 99/7062*	3 lid 1, 20 lid 3	3.16
President Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 31 mei 2001, AWB 00/71445*	19	19.1
Rechtbank 's-Gravenhage zp Arnhem 9 juli 2001, AWB 00/9339 (ongepubliceerd)	3	3.18
Rechtbank 's-Gravenhage 12 oktober 2001, AWB 00/3563*	2, 9, 10	2.3

Verblijf bij (arbeidsongeschikte) partner (en kind)

President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 1 september 1995, <i>RV</i> 1995, 30	2, 9, 10, 16	2.2
President Rechtbank 's-Gravenhage 20 november 1996, <i>Jub</i> 1996 nr. 21-7	9	9.9
Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 30 oktober 1998, AWB 97/1511 (ongepubliceerd)	10	10.9

Vergunning tot verblijf op grond van klemmende redenen van humanitaire aard

President Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 10 september 1997, <i>AB</i> 1998, 55; <i>JV</i> 1997, 11	3, 12	3.10
Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 27 november 1998, <i>JV</i> 1999-3, 63 (<i>Verblijf van kind voor specialistische opvang toegestaan</i>)	3, 23	3.12
President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 19 mei 1999, AWB 97/10544, 97/10545 (ongepubliceerd)	9, 10	9.14

²⁵⁶ De datum die *RV* hanteert is (vermoedelijk) onjuist, de uitspraak is gedaan op 30 november 1999.

Toelating als vluchteling

Toelating als vluchteling

President Rechtbank 's-Gravenhage zp Zwolle 10 november 1995, AWB 95/5975	geen specifieke bepaling	7
President Rechtbank 's-Gravenhage 11 november 1998, <i>JV</i> 1999, S22	3 lid 2, 6 lid 2	3.11
President Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 4 januari 1999, <i>Vreemdelingenbulletin</i> 2001, nr. 10, p. 3	3	3.13
Rechtbank 's-Gravenhage zp Amsterdam 13 april 2000, AWB 99/2048, 99/2049*	3, 5, 7	3.14

Toelating als vluchteling en vergunning tot verblijf

Rechtbank 's-Gravenhage zp Zwolle 7 december 1999, AWB 98/6007 (ongepubliceerd)	geen specifieke bepaling	9

Verstrekingen/opvang

Beëindiging van aan de Regeling verstrekingen asielzoekers ontleende verstrekingen

Rechtbank Assen 28 december 1999, kenmerk 98/190 BELEI P07 (ongepubliceerd)	3 lid 2, 6 lid 2, 4	3.7
Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 15 september 2000, nr. 200000654/1 (ongepubliceerd)	geen specifieke bepaling	2

Ontruiming ruimte asielzoekerscentrum/ woning door asielzoeker(s)

President Rechtbank Amsterdam 26 september 2000, <i>NAV</i> 2000, 264	geen specifieke bepaling	5
Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 26 september 2000, AWB 00/62179 (ongepubliceerd)	37 sub c	37.8
President Rechtbank Breda 14 februari 2001, <i>KG</i> 2001, 79	27 lid 3	27.2
Gerechtshof 's-Hertogenbosch 12 november 2001, rolnr. KG C0100277/BR (ongepubliceerd)	27	27.1

Opvang van personen die een aanvraag om toelating als vluchteling hebben ingediend

Rechtbank 's-Gravenhage 13 maart 2001, <i>JV</i> 2001, 107	geen specifieke bepaling	12
Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 10 oktober 2001, <i>JV</i> 2001, 323	geen specifieke bepaling	3

Overeenstemming zorgplicht overheid met art. 6 Regeling verstrekingen asielzoekers

President Rechtbank Assen 20 oktober 1997, <i>JV</i> 1998-1, S7	3 lid 2, 4, 6 lid 2	3.6

<i>Uitsluiting opvang asielzoekers</i>		
Rechtbank 's-Gravenhage 6 september 2000, <i>JV</i> 2000, 224	22, 26 lid 1, 27 lid 1, 28	22.1
Vrijheidsontneming/vreemdelingenbewaring		
<i>Motiveringseisen bij de vrijheidsontnemende maatregel ex art. 7a Vw</i>		
Rechtbank 's-Gravenhage zp Nieuwersluis 5 oktober 1999, <i>RV</i> 1999, 63	geen specifieke bepaling	8
<i>Vreemdelingenbewaring</i>		
Rechtbank 's-Gravenhage zp Nieuwersluis 18 november 1999, <i>JV</i> 2000-1, 3	37 sub c	37.7
President Rechtbank Amsterdam 26 september 2000, <i>NAV</i> 2000, 264	geen specifieke bepaling	5
Rechtbank 's-Gravenhage zp 's-Hertogenbosch 26 september 2000, AWB 00/62179 (ongepubliceerd)	37 sub c	37.8
Rechtbank 's-Gravenhage 27 februari 2001, AWB 00/71945*	37 onder c	37.9
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 17 april 2000, AWB 00/3288 (ongepubliceerd)	geen specifieke bepaling	10
<i>Vrijheidsontneming vreemdeling</i>		
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 29 juni 2001, <i>JV</i> 2001, 241	3 lid 1, 37 aanhef en onder b	3.17
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 4 oktober 2001, <i>Jub</i> 2002, nr. 1-14, <i>JV</i> 2002, 83	3 lid 1, 37 aanhef en onder b	3.19
Overige		
<i>Ondertoezichtstelling ter voorkoming van uitzetting</i>		
HR 5 juni 1992, <i>NJ</i> 1992, 541	9	9.1
<i>Ongewenstverklaring vreemdeling</i>		
Rechtbank 's-Gravenhage zp Haarlem 8 oktober 1998, <i>JV</i> 1998, 220	9, 10	9.13
<u>Overige</u>		
<i>Bijzondere bijstand in verband met omgangsregeling</i>		
CRvB 22 juni 1999, <i>JABW</i> 1999, 129; <i>RSV</i> 1999, 235	9 lid 3	9.2

(rechtstreekse werking art. 9 lid 3 IVRK) Rechtbank Almelo 7 december 2001, 01/584 NABW Z1 A (ongepubliceerd)	geen specifieke bepaling	4
<i>Familierechtelijke betrekking tussen vader en kind naar Ghanees recht, onvoldoende voor oordeel 'eigen kind' in AKW</i> Rechtbank Amsterdam 15 december 1995, PS 1996, 345	2 lid 1	2.1
<i>Teruggeleiding</i> Gerechtshof Amsterdam 16 maart 1995, rekestnr. 3/95 (ongepubliceerd)	9	9.4
Rechtbank 's-Gravenhage 10 mei 1996, 96.1335 (ongepubliceerd)	11	11.1
Gerechtshof 's-Gravenhage 21 juni 1996, 362-H-96 (ongepubliceerd)	11	11.1
<i>Toescheidingsovereenkomst nationaliteiten Nederland/Suriname</i> HR 29 oktober 1999, RV 1999, 46; RvdW 1999, 160c	8 lid 2	8.1
<i>Vergoeding aangepaste (rolstoel)auto</i> CRvB 31 maart 2000, JSV 2000, 156	23	23.1

* via www.rechtspraak.nl